Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

POEZIA

revistă de cultură poetică
Anul XXII, nr. 2(80)/ vară 2017

vară 2017

Poezie şi sărăcie

APARE SUB EGIDA
UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

POEZIA

revistă de cultură poetică
nr. 2 (80)/ vară, 2017

Tema numărului

POEZIE ŞI SĂRĂCIE

vară 2017

Editor: FUNDAȚIA CULTURALĂ POEZIA

REDACȚIA:
DIRECTOR FONDATOR: Cassian Maria SPIRIDON
REDACTOR ŞEF: Marius CHELARU
REDACTORI: Emanuela ILIE, Liviu PAPUC
SECRETARIAT DE REDACȚIE: Doina BUCIULEAC, Mariana IRIMIȚĂ

COLEGIUL:
Lucian ALEXIU (Timişoara)
Leo BUTNARU (Chişinău)
Dragoş COJOCARU (Iaşi)
Chiril COVALGI (Rusia)
Olimpia IACOB (Satu Mare)
Miron KIROPOL (Franța)
Carmelia LEONTE (Iaşi)
Güner AKMOLLA (Constanța)
Mihaela MOSCALIUC (SUA)
Mircea M. POP (Germania)
George POPA (Iaşi)
Adam PUSLOJIC (Serbia)
Christian W. SCHENK (Germania)
Baki YMERI (Priştina)
Andrei ZANCA (Germania)
Michael WATERS (SUA)

coperta: doina **l**iliana **b**uciuleac

REDACȚIA ŞI ADMINISTRAȚIA:
Str. I.C. Brătianu nr. 22, etaj 1
700037, Iaşi
Tel./Fax: 0232-260390
e-mail: *poezia95@yahoo.com*
www.poezia.usriasi.ro

ISSN 1582-0890

RO53RNCB0175033618300001 – BCR IASI

Preţul unui exemplar 9 lei
ABONAMENTE pe adresa **REDACȚIEI** sau în **contul** revistei
(cu condiția expedierii pe adresa revistei a documentului de plată precum şi a adresei poştale complete unde să fie expediată revista)

Tipărit la **BLUE SIM & CO**
Bd. Carol I, 3-5, 700037 Iaşi, simonaslf@yahoo.com

SUMAR

Cassian Maria SPIRIDON – *Îmi văd suflarea* **/ 5**

„Un haiku este o invitație pentru cititor să atingă propria iluminare”
convorbire du **Ludmila Balabanova**, Bulgaria **/ 8**
„Fiecare sîmbure dă naștere la propriile-i înfățișări”,
Niculina Oprea în dialog cu poetul turc **Mustafa Kőz / 17**

POEME de: Christian W. SCHENK (21), Iulian FILIP (24), Ion Gheorghe PRICOP (25), Șerban CODRIN (27), Mihai MERTICARU (29), Constantin MĂNUȚĂ (32), Gabriela CHIRAN (33), Florentin DUMITRACHE (35), Rafila RADU (38), Daniela OATU (40), Laura CIOCHINĂ (43), Daniel LĂCĂTUȘ (44), Daniel MUREȘAN (45), Constantin BOBOC (48), Lucreția ANDRONIC (49), Constanța NIȚĂ (51), Livia MĂRCAN (54)

TINERI AUTORI: Cristian STURZU (56), Mihaela AIONESEI (58), Alexandru CAZACU (60), Felix Rian CONSTANTINESCU (63), Angela Melania CRISTEA (66), Ana-Maria GAVRIL (68, Carmen FOCȘA (70), Cristian CHIRIPUCI (71), Raul CONSTANTINESCU (72)

INEDIT: Victor STEROM (74)

INVITAȚI LA CENACLUL USR Filiala Iași: Luminița POTÂRNICHE (75)

POEME DE LA CENACLUL SCHENK: Niculina OPREA (80), Adrian VIZIREANU (80),Ovidiu OANA-PÂRÂU (81), Ion SORESCU (82), Ioana POPESCU BÂLDEA (83), Adina VELCEA (83), George TERZIU (84), Mihai HORGA (85), Silvana ANDRADA (85), Nicolae NISTOR (86)

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL „POEZIA LA IAȘI”, 2017: Andra TEEDE (Estonia, traduceri de Dan Mircea DUȚĂ) (87), Florentin PALAGHIA (90)

POEZII DE IERI PENTRU AZI: Anonim, Udrişte NĂSTUREL (93) (traduceri din latină de Mihai MORAR şi din slavonă de George MIHĂILĂ)

ARTE POETICE LA ROMÂNI: **Constantin BRÂNCUȘI**/ 95

POEME româneşti de*:* A.E. BACONSKY (98), Nicolae CORLAT (101) (), Vasile DAN (104), Monica ROHAN (108), Lucian ALEXIU (112), Gheorghe MOCUȚĂ (115), Marius CHELARU (118), Cassian Maria SPIRIDON (121)

traduse de: Valentina SIRANGELO**,** Miljurko VUKADINOVICI, Dagmar Maria ANOCA, Eliza MACADAN, Olimpia IACOB, Jim KACIAN

Marius CHELARU – *Biblioteca* HAIKU**/ 125**

POEME de*:* Samuel Taylor COLERIDGE (133), William WORDSWORTH (137), John KEATS (138), Robert Louis STEVENSON (140), Johann Wolfgang GOETHE (143), Adalbert von CHAMISSO (144), Ludwig UHLAND (145), Andrea BASSANI (148), Francesca SERRAGNOLI (150), Paolo

VALESIO (152), Riccardo CAMPION (153), Carlos MASTRONARDI (156), Arnaldo CALVEYRA (156), Silvina OCAMPO (156), Basilio URIBE (157), Rasul GAMZATOV (158), Bircan ÇELİK (163), Çiğdem SEZER (163), Mine ÖMER (165), Betül TARÎMAN (165), Aydan YALÇÎN (166), Nurduran DUMAN (167), KIM Sowol (168)

în românește de: Felix-Gelu CONSTANTINESCU, Laura CIOCHINĂ, Christian W. SCHENK, Eliza MACADAN, Emil IORDACHE, Niculina OPREA, Ion ROȘIORU

P O E Z I E ȘI S Ă R Ă C I E

Cristina RUSU – „Pleacă-ți Doamne, auzul și ascultă-mă,/ că sărac și lipsit sunt eu” **/ 171**

Daniela ANDRONACHE – *Reprezentări ale sărăciei și ale suferinței în lirica afro-americană* **/ 173**

E S E U

George POPA – *Cele trei conștiințe* / **179**

Leonida MANIU – *Baudelaire sau mirajul Paradisului* / **183**

Constantin OANCĂ – *Timp și eternitate în poezia eminesciană* / **192**

C R O N I C I ȘI R E C E N Z I I

Ioan HOLBAN – *O poezie luminoasă* **/ 194**

Pustia lui Cain și visul de-azur al poetului / **196**

Dumnezeu își are în noi făptura / **198**

Nicolae BUSUIOC – *Experimente literare inedite* / **200**

Elisabeta BOGĂTAN – *Ardere și mister – polarități poetice la Simona-Grazia Dima* **/ 202**

Diana Dobrița BÎLEA – *Pledoarie pentru frumosul și înaltul lumii* / **205**

Marius CHELARU – *Cîntec cu partitură săpată în table de lut și alte „boabe de vers”* / **207;** *Pietre de fulger* / **208;** *Destinul merge neabătut înainte* / **209**

Constantin STANCU – *Cu sufletul în palmă...* / **211**

Constantin MĂNUȚĂ – *Vasile Filip – un împătimit al rondelului scris în fiecare zi* / **214;** *Poezia gingășiei și frumuseții* / **218;** *Poezia dorului de țară* / **220**

Emanuela ILIE – Cărțile autorilor ieșeni*: Un debut critic serios*/ **230**

Î N S E M N Ă R I

Florentina NIȚĂ – *Poezia diasporei* (IV) / **234**

Mircea M. POP – *Corespondență din Germania* **/ 236**

P A R O D I I d e Lucian Perța/ 241

P R I M A V E R B A – Carmelia LEONTE/ 246

Mihai EMINESCU: *Printre vîrfurit/* **250**

Cassian Maria SPIRIDON

Îmi văd suflarea

Este puţin probabil să nu consonăm cu opinia lui Platon, pentru care *sărăcia nu constă în micşorarea avuţiei, ci în creşterea aviditătii*; încît cu adevărat săraci nu sînt cei care sînt precum un schimnic în chilia lui, ci cei pentru care toate bogăţiile lumii nu sînt îndeajuns spre a le satisface nesăbuita poftă, dorinţa de nestăpînit pentru a strînge avere, însoţite de o constantă lăcomie pentru cît mai multă putere. Se vede în toate acestea lipsa de măsură, măsura care îl ghidează şi la care se supune în cele ale vieţii pămînteşti, dar şi în a celei duhovniceşti, creştinul. Sfîntul Ioan Gură de Aur, ne aminteşte că *e cu neputinţă să iubim în acelaşi timp şi argintul, şi sufletul.* Or, ce este alta mai de folos întru poezie decît iubirea sufletului.

Robert Musil nu vede în compunerea versurilor *o muncă, ci o stare*. Greu de imaginat că un trai în opulenţă ar mai lăsa poarta deschisă ca astfel de stări să-l viziteze pe poet. O anume austeritate se impune şi mai totdeauna este şi cultivată de adevăraţii poeţi. Ei practică un ascetism bine temperat. Bossuet, scriind despre Francisc din Assisi, nota: „Ah! ce bine i s-a vădit iubitului nostru Francisc amăgirea acestor bunuri închipuite! El spune că bogăţiile robesc inima, că slava o răpune, că plăcerile o înmoaie; mai spune că ar dori să-şi pună bogăţiile în sărăcie, plăcerile în suferinţe şi mărirea în smerenie!”. O atitudine la care rezonează şi plăsmuitorul de poeme, cînd asupra lui pogoară şi lucrează harul. O asceză vecină cu asceza creştină îşi impune şi cel care aspiră la împlinirea lirică. Citim în *Ascetică şi mistică creştină* a lui D. Stăniloae (Ed. Cărţii de Ştiinţă, 1993) o complexă definire a ascezei: „Pentru o determinare mai precisă a ascezei sau a complexului de reguli ale eforturilor ascetice, trebuie să pornim tot de la înţelesul etimologic al cuvîntului asceză. El derivă de la grecescul ασκεω = mă exercit. Atît verbul ασκειν, cît şi ασκησις: asceză, sau exerciţiu şi ασκητις = ascet, se referă în elina clasică la diferite feluri de exerciţii, care se împart în trei categorii: fizice, morale şi religioase, în sens fizic, asceză înseamnă «exerciţiul forţelor trupeşti». La greci atleţii şi soldaţii trebuiau să facă necontenit «asceză» pentru a deveni apţi de luptă. In sens moral, asceza era strădania metodică de a elibera sufletul de patimi rele şi a-i sădi deprinderi virtuoase. Philon din Alexandria adaugă sensului moral şi unul religios, întrucît pentru el asceza este exerciţiul metodic care perfecţionează sufletul şi-l pregăteşte pentru contemplarea lui Dumnezeu.

Perfecţionarea creştină însă cere şi ea un şir de străduinţe pînă la dobîndirea ei. Apostolul Pavel compară aceste străduinţe cu exerciţiile trupeşti la care se supuneau atleţii pentru a deveni biruitori în lupte".

Pe aceeaşi temă aflăm din *Dicţionarul de teologie ortodoxă* (autor Ion Bria, Ed. Institutului Biblic şi de misiune al BOR, 1994): „În planul creaţiei, spiritul de asceză se poate exercita prin depăşirea stării de dualitate materială către unitatea raţiunii creaţiei. În planul spiritualităţii, numai renunţarea la «deprinderea trupească» (I Tim. 4, 8), adică «moartea trupului faţă de păcat» (Rom. 8, 10), poate elibera forţele spiritului spre lucrarea virtuţilor. Asceza este un stil de viaţă creştină care respinge «amestecarea» valorilor, pervertirea persoanei umane, degradarea naturii şi mediului fizic, tendinţa de a «consuma» în afara sensului comuniunii. Ea constă în convertirea dragostei naturale în eros divin.

Nu există asceză propriu-zisă înainte de har sau fără har (cf. Ps. 126, 1). Mai degrabă ea este pregătirea continuă pentru experierea intensă a harului deja primit. Ea este proprie vieţii de aici, după care sufletul va intra în nelucrarea de dincolo de moarte. Lumea de acum, comparată cu ziua dinaintea Sîmbetei, se numeşte ziua de pregătire (paraschevi = vineri) – (Grigorie de Nyssa, *Viaţa lui Moise,* trad. rom., p. 68). Asceza este condiţia în care credinciosul păzeşte pîrga Sfîntului Duh, pe care a primit-o din harul Botezului, nestinsă, sau dacă aceasta s-a stins, o înviorează. «De aceea mă străduiesc (mă exersez) să am totdeauna un cuget curat înaintea lui Dumnezeu şi înaintea oamenilor» (Fapte 24, 16)".

Harul este un dar, care în măsura în care este cultivat prin asceză sporeşte, altfel se usucă şi piere.

Talantul pe care îl primeşte poetul este darul prin care îşi exprimă emoţiile. Dacă nu va şti să-l cultive, să-l nutrească prin variate şi bogate lecturi, însoţite de o anume detaşare de cele pămînteşti, în care constante să-i fie preocupările spirituale, o evidentă disciplină a creaţiei, însoţite de propria ridicare la conştiinţa artistică, fără toate acestea şi încă altele sînt minime şanse în a-şi realiza opera.

În fond, cum remarca Balzac, *artistul este un misionar, arta este o religie care-şi are preoţii, dar trebuie să-şi aibă şi mucenicii ei*. Şi tot el afirmă că un mare scriitor *este un mucenic*.

„Talentul dispare, ne spune Euripide, cînd cineva e bîntuit de plăcerea cea dulce".

Muza părăseşte pe cel răpit de cele trecătoare. Fie şi sărac, în măsura în care nevoile se menţin între cele fireşti şi lăcomia nu a pus stăpînire pe dorinţele sale, atunci poetul este sufleteşte bogat precum un Cresus, sau precum eroul din filmele lui Chaplin, între toţi cel mai sărac,

dar singurul care mereu dăruieşte, putere de a dărui ce i se revarsă dintr-un izvor nesecat, cel al sufletului.

Epictet ne atenţionează prin cîteva antiteze asupra incompatibilităţii întru bogăţie şi înţelepciune: „Averea nu este un bine; luxul este un rău; cumpătarea este un bine. Căci ea îndeamnă la economie şi la sporul celor bune, pe cînd bogăţia împinge la risipă şi la călcarea măsurii. De aceea, greu este şi ca bogatul să ajungă la înţelepciune, şi ca înţeleptul să ajungă la bogăţie (Epictet, F, 21)".

Harul nu-i cu putinţă în absenţa înţelepciunii şi a dreptei socotinţi, una care ne învaţă buna măsură în ale vieţii, dar şi necesara cumpătare.

Cugetările sărmanului Dionis, poema eminesciană, sînt o bună pildă despre detaşarea şi ironia cu care este tratată sărăcia de către un condei plin de har:

„Ah! garafa pîntecoasă doar de sfeşnic mai e bună!/ Şi mucoasa lumînare sfîrîind săul şi-l arde./ Şi-n această sărăcie, te inspiră, cîntă, barde –/ Bani n-am mai văzut de-un secol, vin n-am mai băut de-o lună.// Un regat pentru-o ţigară, s-umplu norii de zăpadă/ Cu himere!... Dar de unde? Scîrţîie de vînt fereastra,/ În pod miaună motanii – la curcani vînătă-i creasta/ Şi cu pasuri melancolici meditînd umblă-n ogradă.// Uh! ce frig... îmi văd suflarea, – şi căciula cea de oaie/ Pe urechi am tras-o zdravăn – iar de coate nici că-mi pasă,/ Ca ţiganul, care bagă degetul prin rara casă/ De năvod – cu-a mele coate eu cerc vremea de se-nmoaie".

Poetul care îşi vede suflarea termină *Cugetările*… afirmîndu-şi nepăsarea, unde *e totuna* de e somn sau de e moarte: „Ii! că în clondir se stinge căpeţelul de lumină!/ Moşule, mergi de te culcă, nu vezi că s-a-ntunecat?/ Să visăm favori şi aur, tu-n cotlon şi eu în pat./ De-aş putea să dorm încaltea. – Somn, a gîndului odină,// O, acopere fiinţa-mi cu-a ta mută armonie,/ Vino somn – ori vino moarte. Pentru mine e totuna:/ De-oi petrece-ncă cu mîţe şi cu pureci şi cu luna,/ Or de nu – cui ce-i aduce? – Poezie – sărăcie!".

Viitoarele numere vor avea ca temă:

2017 – *Poezie şi castitate; Poezie şi viciu*

2018 – *Poezie şi profeţie; Poezie şi păcat; Poezie şi clarviziune; Poezie şi virtute*

UN HAIKU ESTE O INVITAȚIE PENTRU CITITOR SĂ ATINGĂ PROPRIA ILUMINARE

convorbire du **Ludmila Balabanova**, Bulgaria

Ludmila Balabanova este inginer în calculatoare, cu un doctorat în literatură. A publicat pînă acum opt volume de versuri (dintre care trei de haiku) una de critică în haiku (*Haiku: A Dragonfly Under the Hat. The Power of the Unsaid*, 2014). Este editoare antologiei de haiku bulgare *Oglinzi/ Mirrors* (101 de autori de haiku bulgari selectați și editați de Ludmila Balabanova, 2005, în bulgară, engleză și franceză)[1]. Creațiile ei au fost publicate în revistele *Mahoroba, Frogpond, Modern Haiku, Whirligig, Chrysanthemum, Simply Haiku, Haiku Novine* și sînt incluse în antologii prestigioase din Belgia, Franța, Germania, Olanda, Japonia, Polonia, România, Slovenia, Suedia și SUA. Cele mai importante premii ale sale:: Basho's 360th Anniversary Haiku Award, Japan, 2004; premiul al doilea la International Haiku Contest, al Societății Române de Haiku, 2009; premiul I pentru secțiunea în limba engleză la International Haiku Festival, Constanța, Romania, 2013.
După ce ne-am întîlnit față în față la Sofia (cu ocazia Conferinței ținută de asociațiile bulgare de haiku între 5-6 iunie, la Sofia și Blagoevgrad), dar și înainte, am colaborat pentru „Poezia", „Carmina Balcanica", „Kadō", dar și alte proiecte.

Marius Chelaru: Ludmila ai publicat mai multe cărți, ai alcătuit diverse selecții, ai apărut și în română, în cîteva reviste din România, în antologii. Bună parte din cărțile tale (dacă nu chiar aproape toate) le-am prezentat cititorilor revistelor din Iași, din România. Cînd anume ai început să scrii haiku și care au fost primii tăi pași în domeniu?

Ludmila Balabanova: Înainte de a-mi publica prima carte de haiku am publicat alte două volume de versuri, *A Scratch of a Star* și *The Firefly Knows*. E interesant că în prefața primei mele cărți s-a spus: „Versurile nu au scopul să ne spună ci să ne deschidă spre ceva ce nu poate fi exprimat." Și, în plus: „În acest caz rolul intuiției este crucial pentru unitatea

[1] Mirrors/ ОГЛДАЛА/ Mirroirs, haiku din Bulgaria selectate și editate de Ludmila Balabanova, ediție bulgară-engleză-franceză, versiunea engleză: Ludmila Balabanova, David Lanoue, versiunea franceză: Aksinia Mihailova, Daniel Py, ilustrații: Irina Karakahayova, Yuna Levieva, LCR Publishers, Sofia, 2005, 150 p. – prezentată la „Biblioteca Haiku", în toamna lui 2010.

poemului". De fapt, acestea sînt unele dintre principalele caracteristici ale haiku. La acea vreme ştiam puţine despre filosofia orientală şi aproape nimic despre poezia orientală. M-am exprimat în felul în care mi-a plăcut să o fac – în puţine cuvinte şi cu mari spaţii între frazele poetice, preferînd metaforele globale celor înţelese în tr-un sens literar îngust care sînt foarte adesea utilizate în poezia occidentală. Mai apoi am învăţat ce însemna *yohaku*[1] şi rolul *kire*. Am folosit tehnici similare în poemele mele lungi fără să ştiu că ele existau în tradiţia poetică japoneză. Am început să scriu haiku, în acelaşi timp continuînd să scriu şi alte poeme, în 2000, dar se pare că aveam deja o înclinaţie spre specificul poeziei haiku.

Marius Chelaru: Am văzut lucruri interesante în Bulgaria şi în ce priveşte activitatea în domeniul liricii nipone, Clubul Haiku, poeţi interesanţi, parte dintre ei i-am tradus şi publicat în România în diverse reviste („Poezia", „Kado", „Carmina Balcanica" ş.a.). Să începem, dacă vrei, cu începutul. Spune-ne te rog un scurt istoric al preocupărilor în acest domeniu din ţara ta. Cum a fost înainte şi după 1989.

Ludmila Balabanova: Istoria haiku-ului bulgar începe cu primul contact cu poezia japoneză, traducerea de lirică japoneză din franceză şi germană făcută de către Nikola Dzherov. Micuţa carte care conţine numai 38 de pagini este intitulată *Sini Chasove* (*Ore albastre*) şi a fost publicată în 1922. A durat mai bine de 50 de ani de la traducerea lui Dzherov pentru ca prima carte tradusă direct din japoneză să apară for. Titlul este *Palnolunie*. *Yaponski tristishia* (*Lună plină. Tristihuri japoneze*), 1985. Trei ani după prima traducere de haiku din original a apărut prima carte de haiku a poetului bulgar Dimitar Stefanov. Cartea se numeşte *Gorata na gluharcheto* (*The Forest of the Dandelion*), 1988, şi este prezentată de către autor drept „încercări de haiku". După 1989 au apărut multe cărţi despre cultura japoneză, şi cele mai importante dintre acestea au fost traducerile şi studiile culturale ale lui Bratislav Ivanov. Din 2000 au fost publicate multe cărţi de haiku şi antologii. Azi haiku-ul bulgar are exemplele lui puternice, care şi-au găsit recunoaşterea în cele mai prestigioase reviste şi antologii din lume.

Marius Chelaru: Şi, legat de asta, acum ce societăţi de haiku funcţionează acum şi, după ştiinţa ta, cam cîţi autori reunesc? Din cîte ştiu,

[1] Una dintre categoriile fundamentale ale esteticii japoneze, utilizată în varii formule în mai multe domenii ale artei/ vieţii (de la ikebana la teatru, ori haiku), şi care ar putea fi tradus şi prin „spaţiu gol", „margine". Cu ceva ani în urmă, Giangiorgio Pasqualotto publica o carte despre o altă perspectivă asupra acestui concept - *Yohaku: forme di ascesi nell'esperienza estetica orientale*, Padova, Esedra, 2001.

nu o vreme nu au fost publicaţii pe hîrtie specializate în Bulgaria, acum parcă este una. Pe net sînt cîteva. Poţi sa detaliezi, te rog. Şi ce loc are lirica niponă în celelalte publicaţii şi reviste literare din Bulgaria?

Ludmila Balabanova: Prima organizare a autorilor de haiku bulgari, Bulgarian Haiku Club, a fost fondată în anul 2000, cînd Jim Kacian şi Dimitar Anakiev au vizitat Bulgaria pentru a organiza Mişcarea Haiku în Balcani. Azi această organizaţie este cunoscută drept Bulgarian Haiku Union (BHU). Jurnalul BHU e intitulat *Haiku World*. Patru ani mai tîrziu a fost fondat Haiku Club – Plovdiv. Aceste organizaţii fac o treabă bună ţinînd evenimente pentru popularizarea haiku. În 2005 a fost fondat un alt grup, Haiku Club Sofia (HCS), care are o semnificaţie aparte pentru dezvoltarea haiku în Bulgaria. E un cerc al unor scriitori bine-cunoscuţi, traducători şi profesori care sînt interesaţi de haiku. În fiecare an HCS organizează conferinţe haiku împreună cu New Bulgarian University, Sofia, sau South West University, Blagoevgrad, şi ţin un concurs haiku. Un an important pentru viaţa haiku de la noi fost 2005, cînd WHAC3[1] s-a ţinut în Bulgaria.

Marius Chelaru: *Cum privesc în Bulgaria scriitorii, criticii, managerii revistelor şi editurilor lirica niponă?*

Ludmila Balabanova: E adevărat că cele mai multe cărţi de haiku sînt publicate în regie de autor, deşi cîteva reviste publică haiku. Membri ai Haiku Club Sofia, care sînt nume cunoscute în literatura bulgară, îşi publică poemele haiku în periodice literare prestigioase şi cărţile lor de haiku la cele mai importante edituri bulgare, lucrînd astfel la ridicarea prestigiului şi a recunoaşterii haiku ca o formă deosebită de poezie.

Marius Chelaru: Din ce ştii tu, cam în ce tiraje apar cărţile de lirică niponă în Bulgaria, ale autorilor bulgari dar şi străini, şi cam cîte titluri anual, aproximativ? Cum sînt receptate pe piaţă?

Ludmila Balabanova: Mă tem că nu am informaţii precise ca să fiu în stare să răspund la această întrebare. Cărţile de haiku, la fel ca alte cărţi de poezie, sînt de obicei publicate în jur de 300 sau 400 de exemplare, şi mai multe pentru autorii clasici japonezi. Numărul titlurilor diferă de la an la an, dar, în orice caz, este un interes mare pentru haiku în Bulgaria.

Marius Chelaru: Eşti la curent cu ce şi cum scriu autorii români în materie de lirică niponă, felul în care se petrec lucrurile în România, reviste etc. Dar cum sînt percepuţi în Bulgaria autorii români?

[1] A treia conferinţă a World Haiku Association.

Ludmila Balabanova: Tradiția haiku-ului bulgăresc este cea mai nouă în Balcani, deşi prima traducere din lirica japoneză a fost publicată în îndepărtatul an 1922. Aşa că mereu am încercat să învăţăm de la mai vechea tradiție românească. Ştim despre poemul românesc într-un vers. Ştim numele celor mai importanți poeți români de haiku dar putem citi poemele lor doar în revistele şi websit-urile în limba engleză. Nu ştiu să existe vreo traducere haiku românesc în bulgară.

Marius Chelaru: Nu ştiu exact în ce reviste şi antologii, dar mai sînt, din ce ştiu, poeți români publicați în Bulgaria, în reviste şi antologii, nu multe, e drept. Acum cîțiva ani şi eu am publicat într-o carte de haiku poemele şi în bulgară, traduse de Maya Lyubenova; într-o revistă bulgară am publicat un grupaj al mai multor colegi. Nu ştiu însă cît au circulat acestea[1].

…De la hokku la haiku, apoi de la kigo la keywords… Şi drumul pînă la kigo, din cîte ştiu, este o poveste în sine pînă ce a fost consfinţit (după unii impus) de Otsuzi Ōsuga, la fel şi kidai (impus, pentru haiku, de Hekigotō Kawahigashi în 1907). În perioada Edo se discuta despre ki (anotimp) sau ki no kotoba (cuvinte sezonale/ cuvinte ale anotimpului). Unii au spus că, de fapt, cînd discutăm despre Bashō sau Issa, aplicăm aceşti termeni gîndindu-ne la hokku. Internaționalizarea haiku a creat premizele pentru lărgirea cadrului discuției. Opinia ta despre kigo şi keywords este ştiută deja. Totuşi, te rog să discuți conceptul pe scurt, şi în ideea că sînt voci care consideră că dacă dăm deoparte kigo şi kidai dispare şi „spiritul haiku".

Ludmila Balabanova: Răspunsul la această întrebare ar putea fi la fel de lung ca un articol sau chiar o carte. Atitudinea faţă de tema sezonală (*kidai*) sau cuvintele sezonale[2] (*kigo*) s-a discutat de multă vreme la diferite nivele. Acum noi adesea vorbim despre haiku, chiar cînd ne referim la perioada Edo, dar dacă vrem să fim corecți ar părea cel mai bine să utilizăm termenii *hokku* şi *kidai* în loc de haiku şi *kigo*. Deşi termenul

---

[1] *Cîteva considerații despre istoricul haiku în România, George Voevidca/ Страници от историята на източната поезия в Румъния* (în acelaşi an, 2010, am trimis şi un alt text despre Traian Chelariu), şi Romanian–Bulgarian Interferences in haiku and renku/ *Румънско-български взаимоотношения в поезията хайку и ренку* (semnat împreună cu Vasile Moldovan) – ambele traduse de Antoaneta Nikolova. Apoi în Liternet – un grupaj de texte semnate de şapte autori români, traduse în bulgară de Maya Maya Lyubenova, care a tradus în bulgară şi textele din volumul meu de haiku, *9 хайку през 9 врати на детството/ 9 haiku prin nouă porți ale copilăriei.*

[2] Ludmila Balabanova foloseşte o sintagmă cu care parcă vrea să „împace" ambele „tabere" – „seasonal keywords"

kigo a fost „inventat" de Otsuzi Ōsuga abia un an mai tîrziu, în 1908, *kigo* devine un termen nou pentru noua abordare în haiku. Îmi place abordarea lui Bashō față de *kigo/ kidai*: nu o regulă, ci o cale de a unifica eul cu puterea creatoare a naturii (zōka). Cînd compun un poem haiku niciodată nu mă gîndesc la *kigo*, dar *kigo* adesea apare în el. Pînă în acest moment nu putem vorbi o cultură a kigo în Occident. În pofida acestui fapt, cuvintele sezonale sînt folosite şi interpretarea unor astfel de haiku se bazează pe înțelegerea universală a limbajului simbolic a anotimpurilor venind din moştenirea arhetipală. Discrepanța de bază în aceste cazuri este între conceptul de bază oriental al kigo (mai mult mitologico-literar decît sezonal-natural) şi atitudinea occidentală față de anotimpuri (în toate cazurile mai formală şi dincolo de tradițiile literare). Astfel, în lumina viziunilor Orientale şi Occidentale tradiția *kigo* e înțeleasă diferit dar reține energiile lui conotative chiar şi în Vest, unde e perceput mai mult literal/ literar. Oricum, în pofida respectului meu pentru *kigo*, nu cred că haiku ar trebui îngrădit de limite prea stricte.

Marius Chelaru: Azi haiku nu mai este ca în trecut, asta e cert. Sînt poeme, acceptate într-un fel sau altul ca fiind haiku, despre tot felul de aspecte ca: incest, război, violență ş.a. Care ar fi, în opinia ta, "definiția", cum vezi tu „spiritul haiku" azi?

Ludmila Balabanova: Dacă „haiku spirit" ar putea fi definit, haiku nu ar mai avea o natură „spirituală". Haiku s-a dezvoltat în timp şi spațiu. Tema nu e aşa de importantă. Probabil că ştii acest haiku minunat al lui Bashō (tradus de R. H. Blyth):

Ah! Summer grasses!
All that remains
Of the warriors' dreams

Una dintre tehnicile de bază ale haiku este frîngerea/ disjuncția legăturii (*kire*). În vreme ce *kigo* este important pentru haiku şi neimportant pentru senryu, *kire* şi cea mai larg răspîndită tehnică a disjuncției, juxtapunînd, este esențială pentru haiku şi senryu. În pofida tuturor acestora, există poeme haiku fără juxtapunere, cunoscute drept *ichibutsujitate* (haiku rezultativ, in care cele două părți ale poemului sînt legate logic creînd o imagine unitară). Aşadar, nu există o tehnică, utilizată în haiku, care să îl descrie complet. Nu este nici o definiție pentru haiku – sau „non haiku spirit".

Marius Chelaru: Ce înseamnă în viziunea ta experiment în haiku? Pînă unde poate merge pentru a mai rămîne haiku?

Ludmila Balabanova: Aceste 109 de haiku ale lui Issa sînt doar o mică parte a muncii sale. David Lanoue a tradus mai mult de 10 000 de poeme ale lui Issa. *Kigo* nu e esenţial în sine, mai degrabă este important pentru găsirea unei expresii a limbajului care uneşte sinele cu natura. Diferenţa între haiku şi alte forme scurte ca aforismul, epigrama, proverbul sau doar un alt tip de poem scurt nu e clar revelată. Doar sensibilitatea poetică poate atinge sugera graniţa dintre haiku şi poeme scurte. Un poem scurt occidental (sau un aforism) e o intuiţie împărtăşită de către autor, în timp ce un haiku este o invitaţie pentru cititor să atingă propria iluminare.

Marius Chelaru: Există voci care spun că haiku este şi va rămîne haiku doar în Japonia, impregnat de spiritul locului. Orice poem scris de un non japonez nu este haiku ci poate, cel mult, „în stil haiku". Este vreun sîmbure de adevăr în astfel de afirmaţii? Şi, în siaj, există un "specific bulgar" în haiku?

Ludmila Balabanova: Există, cum ştii, un termen, „World haiku". Este haiku originar dar nu e haiku japonez. Aşa cum s-a dezvoltat haiku modern oferă mari oportunităţi pentru exprimarea fiecărei individualităţi, indiferent de cultura de care ţine. Cît despre „specificul bulgar" în haiku, poezia haiku unică poate fi creată în orice limbă, inclusiv bulgara, folosindu-i particularităţile. Bulgara nu este aşa de bogată în sinonime şi omonime cum sînt engleza şi japoneza. Această caracteristică a limbii bulgare este balansată de pliabilitatea ei. Cum haiku foloseşte foarte puţine cuvinte, problema ordinii cuvintelor în fiecare limbă este foarte importantă. În vreme ce ordinea cuvintelor în alte limbi este foarte strictă, bulgara permite mari variaţii. O caracteristică tipică haiku este să aducă un element de surpriză, şi asta e mai uşor de atins cînd locul cuvîntului poate fi schimbat după dorinţă.

Marius Chelaru: Sînt tot felul de discuţii legate de terminologie, dar şi formă şi fond în ce priveşte haiku, haiga şi computer. Eşti inginer în calculatoare. Care crezi tu că este pînă la urmă modul în care computerul poate influenţa haiku, haiga, lirica niponă în general?

Ludmila Balabanova: Internetul este foarte important pentru schimburile în haiku. Este unul dintre factorii principali care au influenţat dezvoltarea World Haiku la artă internaţională. Internetul serveşte toate artele şi facilitează schimburile lor, dar e de o semnificaţie specială pentru haiku. Sînt mai multe poeme haiku şi articole despre haiku traduse din

japoneză în engleză decît din japoneză în bulgară şi adesea sînt la îndemînă pe Internet. Tradiţia haiku-ului bulgăresc este una dintre cele mai tinere dar s-a dezvoltat foarte repede. O astfel de dezvoltarea rapidă nu ar fi fost posibilă fără internet. La fel, arta *haiga* s-a dezvoltat spre noi abordări graţie PC.

Marius Chelaru: În „Poezia" am scris de mai multe ori despre cărţile tale, cum spuneam. Aş vrea, te rog, să încheiem cu proiectele tale, dar şi cu un gînd al tău pentru cititorii revistei „Poezia", în care va apărea convorbirea noastră, pentru care îţi mulţumesc

Ludmila Balabanova: Abia am publicat o carte de haiku (Dewdrops on the weeds)[1] şi una de poeme lungi un an înainte, şi una de teorie despre haiku cu doi ani înainte, aşa că nu am proiecte concrete în viitorul apropiat. Doresc cititorilor revistei „Poezia" un an plin de iubire, armonie şi inspiraţie! Şi îţi mulţumesc pentru atenţie.

Adaggio

1. Ludmila Balabanova citează un poem faimos al lui Bashō, prezentat de ea în versiunea engleză a lui R. H. Blyth:

Ah! Summer grasses!
All that remains
Of the warriors' dreams

Poemul, care în romaji arată astfel:

Natsu kusa ya!/ Tsuwamono-domo ga/ yume no ato

a fost scris de Bashō pe cînd privea cîmpul de la Hiraizumi, şi oraşul care îşi pierduse la acea vremea, în 1689, măreţia de altădată, din vremurile cînd unii spuneau chiar că ar fi putut rivaliza cu capitala. Locurile acelea au profunde semnificaţii atît istorice, cît şi spirituale pentru japonezi. Se spune că primele aşezăminte sau primele construcţii religioase de aici ar fi datate prin secolul al VII-lea, dacă nu mai înainte. Poate că prima a fost Hakusan, de pe „Muntele Barierei", Kanzan. Apoi au mai fost şi templul budist Chūson-ji, şi… Prin anii 1100 unul din liderii unei ramuri a puternicului clan Fujiwara a decis să îşi mute reşedinţa aici. Au fost lupte crîncene pe aceste locuri, pe aici a trecut şi unul dintre cei mai cunoscuţi luptători ai Japoniei, Minamoto no Yoshitsune. La toate acestea şi la încă altele poate că se gîndea Bashō cînd a scris acest poem.

[1] Prezentată la „Biblioteca Haiku" în numărul din primăvara lui 2017.

La noi a pătruns prin două dintre numele de început ale interesului pentru lirica niponă, anume Traian Chelariu, în *Suflet nipon*, şi Al.T. Stamatiad, în *Eşarfe de mătase*. Iată cum arată în versiunile celor doi:

la Stamatiad:
„EROII

Sub valuri de iarbă,
Acei ce-au luptat,
Acuma visează…"

Şi versiunea franceză, Kuni Matsuo, Émile Steinilber-Oberlin, Kuni Matsuo şi Steinilber-Oberlin, *Haikai de Basho et ses disciples*. Paris, 1936 (care a constituit o sursă pentru român):

« Ah ! les herbes de l'été !
Et c'est tout ce qui reste du rêve
des guerriers morts dans la bataille! »

Iată şi versiunea din Michel Revon, *Anthologie de la littérature japonaise,* Paris, 1923, p. 386:

« Ah ! les herbes de l'été !
Traces du rêve
Des nombreux guerriers »

Şi versiunea lui Traian Chelariu, din *Suflet nipon* (subintitulată *Florilegiu liric prezentat de Traian Chelariu*), apărută în colecţia „Junimea literară"[1], în 1933:

„URME ALE VISULUI
Ierbi ale verii –
ah, urme-ale visului
multor oşteni!

2. Pentru că Ludmila a vorbit despre *kire*/ a tăia, cîteva consideraţii despre kireji (cezură). Mulţi sînt de acord că semnificaţia lui e diferită pentru japonez faţă de occidental, dar studiul acestui „vestigiu al zilelor cînd haiku era hokku" şi strofele erau „tăiate" din poemele mai lungi prin utilizarea lui – pe cînd azi foloseşte pentru a marca „o pauză dramatică" în interiorul poemului, poate devoala detalii istorice interesante. Pe scurt, variantele occidentale pentru kireji pot fi semnele de punctuaţie, sfîrşitul versului, spaţii, pauze naturale sau alte tipuri de cezură dar, de fapt, ele nu au legătură cu scopul original al kireji – de a face un hokku să se separe de haikai-no-renga.

[1] De altfel, Traian Chelariu a fost, ulterior, secretar de redacţie la „Junimea literară", între 1938 – 1940.

Kyorai scria (în *Kyoraisho*) că maestrul său, Bashō, ar fi spus: „atunci cînd sînt folosite ca şi kireji, toate cele 48 de caractere sînt kireji". Pe de altă parte, Yosa Buson ar fi spus[1] că se putea, chiar dacă era un kireji, în acel poem să nu fie pauză, iar chiar de nu exista kireji, acel poem să necesite asta. Buson, de altfel, a studiat cu atenţie acest subiect, scriind despre el. De pildă, este cunoscută prefaţa lui la cartea lui Ueda Akinari, *Ya kana shō/* titlu tradus în versiunile engleze: *Un studiu despre „cutting words"*, publicată în 1774. (ne amintim o zicere a lui Bashō – „fu-eki – ryūkō". Explicată astfel – „adevărurile eterne în natură şi viaţa umană – prospeţimea tehnicii şi expresiei"[2])

Robert D. Wilson, într-un text intitulat *Defining haiku*[3], după ce discuta, de pildă, despre opţiunea de a scrie haiku în limba engleză în formula „short – long-short" („scurt – lung – scurt"), dincolo de numărul de „silabe", pornind şi de la ideea că există „spaţiu de interpretare depinzînd de memoria culturală a cititorului, experienţa şi emisfera geografică", ajungea la kireji, la variantele diferite de a marca kireji în japoneză (prin particule/ cuvinte ca: ya, keri, kana ş.a.) faţă de limbile occidentale (semnele de punctuaţie), amintea despre un interviu cu Kai Hasegawa[4]. Hasegawa spune că, de fapt, acel cuvînt pentru marcarea pauzei/ tăiere (kire) este destinat să creeze „ma" într-un haiku. Adică ceva ce cultura occidentală nu poate recunoaşte. „Ma" (pauza) ar fi, în fapt, aceea care ajută la exprimarea sentimentelor (kokoro).

Apoi, Robert D. Wilson notează o explicaţia pentru „ma" dată de Lizzy Van Lysebeth, în cartea sa, *Transforming Traditions: Japanese Design and Philosophy* – „Ma is silent fullness. It is a sort of untouched moment or space", scrie autoarea citată „care poate fi desăvîrşit de fiecare observator individual diferit, o clipă sau un spaţiu în care fantezia cuiva se poate mişca liber." Apoi: „In this way, the artist gets the observers actively involved in the work".

Interviu, versiunea în limba română, note şi *adaggio*: **Marius CHELARU**

[1] După Ueda Akinari, într-o prefaţă la un studiu despre kireji, *Ya-kana-shō*.
[2] Classic Haiku: An Anthology of Poems by Bashō and His Followers, translated and annotated by Asatarō Miyamori, Dover Publications, SUA, 2002, p. 34.
[3] Apărut în „A Hundred Droplets, Magnapoets Anthology, series 1, p. 33-39.
[4] *Simply Haiku*: A Quarterly Journal of Japanese Short Form Poetry, Autumn 2008, vol. 6 no 3, An Interview with Hasegawa Kai, Robert D. Wilson, Interviewer, Tanaka Kimiyo and Patricia Lyons, Translators.

FIECARE SÎMBURE DĂ NAŞTERE LA PROPRIILE-I ÎNFĂŢIŞĂRI

Niculina Oprea în dialog cu poetul turc **Mustafa Kőz**

Mustafa KÖZ s-a născut la 7 ianuarie 1959 în provincia Nigde, ulterior s-a stabilit la Istanbul. După terminarea Institutului de Învăţământ Superior Ataturk, specializare Limba turcă, poetul a urmat studii de economie, drept şi jurnalism. În perioada 1996-2002 a făcut parte din boardurile mai multor reviste de specialitate precum *Mavi Yaka*, *Edebiyatta Seçki* şi *Atika*. A fondat revista literară „Şiir Oku". Jurnale dintre cele mai importante din Turcia, *Cumhuriyet*, *Evrensel*, *Ülkede Gündem*, i-au publicat articolele cu privire la viaţa politică a momentului. De-a lungul timpului, poetul a refuzat premiile literare acordate volumelor sale. Poeme din creaţia sa au fost traduse şi publicate în mai multe limbi, franceză, engleză, spaniolă, română, germană, macedoneană, georgiană, kurdă, chineză şi catalană. Din 2011, Mustafa Köz este preşedintele Sindicatului Scriitorilor din Turcia (TYS). Din opera poetică: *Visul lunii* (1990), *Imagini în apă* (1991), *Coşul cu crabi* (1992), *Nu stingeţi luminile copiilor* (1992), *Luni înainte de marţi* (1995), *Eternitatea pietrei* (1998), *Vraja focului* (2003), *Rană deschisă* (2004), *Clopotul somnului* (2005), *Inscripţii* (2009), *Poeme ţigăneşti* (2011), *Ropot de ploaie* (2011), *Moara de stele* (2014), *Percepţia de nod* (2015), *Vânt năprasnic* (2015).

Niculina Oprea: *Domnule Mustafa Köz, sunteţi cu adevărat un poet foarte important în literatura contemporană din Turcia. Mă simt norocoasă că v-am cunoscut cu mult timp în urmă la evenimente culturale majore din ţara dumneavoastră precum şi fiindcă am avut şansa de a traduce şi a publica poeziile dumneavoastră în revistele literare din România. Pentru cititorii noştri, puteţi să ne spuneţi cum aţi început să scrieţi poezie?*

Mustafa Köz: Citind, evident! Primul poet pe care l-am citit a fost Nazim Hikmet, unul dintre cei mai buni poeţi de limbă turcă din ţara mea. După aceea, am fost curios să citesc poezii ale unor poeţi din alte ţări, astfel i-am citit pe Yannis Ritsos, Pablo Neruda, Louis Aragon, José Martí sau Nicolás Guillén. Scrierile acestor importanţi poeţi mi-au direcţionat comportamentul în ceea ce priveşte poezia mea şi chiar atitudinea mea politică. De altfel, încă simt că îmi sunt foarte apropiaţi aceşti poeţi. Citind cu atenţie creaţiile lor, am început să scriu versuri. Atunci aveam vârsta de

18 ani. Fără îndoială, în viaţa mea exista şi dragoste. Astfel, în cea mai mare parte a timpului, am început să scriu poezii de dragoste. Fără îndoială, primele iubiri au luat sfârşit iar din acei ani au rămas în urmă doar acele versuri.

N.O.: *Cum aţi defini poezia dumneavoastră?*

M.K.: De la început şi până în prezent, criticii literari au găsit în poeziile mele o orientare lirică iar eu sunt de acord cu ei. Uitându-ne la problemele sociale, acest lirism nu lipseşte. Durerea oamenilor şi a omenirii a fost întotdeauna o durere şi pentru mine. Mersul lucrurilor a devenit un martor al timpului iar poemele mele au devenit şi ele un instrument al mărturiei. Din când în când revin şi reflectez asupra fiinţei mele, cele mai mari tragedii ale timpului şi durerea omenirii s-au reflectat în versurile mele. În concluzie, aş putea să definesc poezia mea ca fiind un cântec al umanităţii cântată de un singur om.

N.O.: *Sunteţi un poet foarte sensibil, poeziile dumneavoastră au o structură profundă, densitatea poetică impresionează cititorul cunoscător al fenomenului literar iar stilul dumneavoastră atrage cititorul de bună-credinţă. Care sunt motivaţiile de la care porniţi atunci când scrieţi astfel de poeme?*

M.K.: Înainte de stil, gândesc la ceea ce voi spune în poezie, stilul vine după aceea. Fiecare temă are un stil propriu. De exemplu, în cazul unui vers dramatic, stilul pentru versul epic sau pastoral nu se aseamănă unul cu celălalt. Fiecare sâmbure dă naştere la propriile-i înfăţişări. Tot la fel şi cu stilul. Profunzimea poeziei are legătură cu limbajul. A scrie poezie înseamnă a crea o profunzime. Aşa că, în poeziile mele trebuie să creez propria mea profunzime. Această profunzime şi densitate trebuie să fie şi pentru mine o abordare. Mă străduiesc să fac acest lucru. Poezia reprezintă un act asemănător deschiderii unui puţ. Fiecare poet îşi sapă propriul puţ cu privire la limbaj şi sens. Fiecare poet îşi scoate singur apa din puţ.

N.O.: *În cărţile dumneavoastră am găsit multă poezie de dragoste, credeţi că dragostea va salva lumea?*

M.K.: Dostoievski a spus că „frumuseţea va salva lumea", ceea ce mi se pare a fi foarte adevărat. Poezia nu este un duş făcut pentru o lume frumoasă? Scriem poezie pentru a face acest duş adevărat, pentru ca lumea să fie mai bună. De aceea există şi dragoste. De aceea se scriu poezii. Poezia mea nu poate salva lumea de la rău, dar dragostea poate demonstra omenirii că este ea însăşi o acţiune revoluţionară. A scrie poezie înseamnă şi a crede în dragoste. Din această cauză Yannis Ritsos a spus în versurile sale: „Cred în poezie, în dragoste şi în moarte,/ Acesta-i motivul pentru care cred în nemurire./ Scriu un vers şi scriu lumea;/ Eu exist, lumea

există.'' Şi în dragoste şi în nemurire se merge cu un vers, se merge cu o poezie.

N.O.: Credeţi că poetul reprezintă societatea?

M.K.: Poetul este reprezentantul limbii, nu al comunităţii. Pe de altă parte, societatea îl prinde pe poet de limbă. Dacă îl găseşte aproape de necazurile ei, atunci societatea îl poate face purtătorul ei de cuvânt, societatea îi citeşte cărţile şi îi asigură difuzarea cărţilor. Societatea îl poate face pe poet chiar un iniţiator în emanciparea ei.

N.O.: Sunteţi Preşedintele Sindicatului Scriitorilor din Turcia, spuneţi-ne câte ceva despre această organizaţie.

M.K.: Sindicatul Scriitorilor din Turcia (TYS) este o instituţie a scriitorilor cu o vechime de 42 de ani. Este o instituţie care în această perioadă a direcţionat literatura şi chiar structura socială. Eu sunt de şase ani preşedinte al acestei instituţii. Am desfăşurat foarte multe activităţi în legătură cu literatura. Am pregătit cărţi pentru cei mai importanţi scriitori ai ţării noastre. Am întocmit antologii. O nouă realizare a noastră va fi o antologie de poezie la care lucrăm. Întocmim o antologie biografică închinată tinerilor poeţi turci care au încetat din viaţă. Poezia a fost totdeauna unul din domeniile de bază ale activităţii TYS (Türkiye Yazarlar Sendikası) deoarece în aceşti 42 de ani la conducerea instituţiei s-au aflat mai mulţi poeţi decât romancieri. Şi în conducerea actuală se află cu preponderenţă poeţi. Din această cauză se desfăşoară mai multe activităţi legate de poezie.

N.O.: Din Sindicatul Scriitorilor din Turcia (TYS,) câţi poeţi, prozatori şi dramaturgi fac parte? Sunt mulţi, sunt puţini?

M.K.: Am spus că la conducerea instituţiei, de cele mai multe ori, s-au aflat poeţi. De asemenea, ca membrii, în sindicat există un mare număr de poeţi. La activităţi participă foarte mulţi poeţi însă nu avem o situaţie statistică referitoare la numărul acestora. Avem 700 de membri. Alături de poeţi sunt dramaturgi şi romancieri. De asemenea, scriitorii - ziarişti pot deveni membri ai sindicatului.

N.O.: *Dincolo de propriile scrieri, cu ce altceva mai contribuie membrii dumneavoastră la buna desfăşurare a activităţii TYS ?*

M.K.: Sindicatul are numeroşi poeţi ca membri. Aceşti poeţi se interesează şi sunt la curent nu doar cu problemele ţării lor, pe ei îi preocupă şi problemele pe plan mondial. În acest scop se adună laolaltă destul de des. Poeţii pot aduce în discuţie probleme de mediu, problemele sociale interne, disputele etnice, pericolele războiului nuclear. Astfel TYS (Sindicatul Scriitorilor din Turcia) desfăşoară o activitate permanentă, activităţile în legătură cu aceste probleme se regăsesc şi în comunicatele pe care le dăm de fiecare dată.

N.O.: Poezii din creaţia dumneavoastră au fost publicate în importante reviste literare din ţara mea. „România literară”, „Luceafărul” şi „Ramuri” sunt doar câteva dintre aceste reviste. Curând va fi publicată şi prima dumneavoastră carte în limba română.

M.K.: Vă mulţumesc pentru interesul şi dragostea dumneavoastră pentru poezie. Ştiu că poezia română contemporană este foarte prolifică şi că atrage interesul atât al lectorilor cât şi al cititorilor pur şi simplu. De aceea voi fi fericit să văd poeziile mele în limba română. Da, aveţi dreptate, poezii de-ale mele au fost publicate în mai multe reviste din România. Această carte de poezii se va publica mai întâi în România. Sunt încântat să-mi citesc poeziile în limba română, limbă care constituie o parte importantă a familiei limbilor din întreaga lume. Îmi exprim speranţa că cititorii vor găsi în versurile mele căldura şi apropierea care le aparţine. Şi acesta este încă un motiv ca eu să fiu fericit. Necazurile, îngrijorările, bucuria oamenilor, sunt la fel în orice parte a lumii. Voi fi foarte fericit dacă poezia mea va duce puţină tihnă şi puţină reîmprospătare culturală cititorilor dumneavoastră.

N.O.: *Pe masa de lucru a poetului Mustafa Köz ce proiecte se află?*

M.K.: Aştept să-mi fie tipărite trei cărţi. Una dintre acestea conţine poezii despre *Mare* deoarece locuiesc într-o localitate aflată pe malul Mării Negre. Această localitate a intrat în poezia mea cu natura, folclorul şi istoria ei. A doua carte are în cuprins poezie scrisă cu privire la relaţia dintre Poezie şi Filosofie. O parte a acestei cărţi are în alcătuire versuri scrise anume despre Poezie. A treia carte conţine versuri pe care le-am scris pentru copii. Dacă se eliberează de copilărie, atunci poetului nu-i mai rămâne nimic în urmă. Eu cred în acest lucru.

N.O.: Vă mulţumesc.

M.K.: Vă mulţumesc şi eu, dumneavoastră şi Poeziei. Vă urez ca Drumul Poeziei să vă fie îndelung!

Ianuarie – Februarie 2017
Bucureşti-Otopeni-Istanbul

Christian W. SCHENK

Conotaţii matinale
Când te-am văzut pe stradă-ntâia oară
desculţ, murdar, cu haina ruptă,
mâncai un rest de pâine tributară
mucegăită şi cu pofta întreruptă
de paznicii gunoaielor pe străzi.
Pe bănci şi sub ziare-ţi cauţi odihna
iar când e frig te încovrigi în lăzi
ascunse bine, să-ţi priască tihna.
La ora cinci brutarul bagă pâinea-n gura cuptorului
care, nesăţioasă, înghite ochi de-nfometat
şi ochi de câine.
Mirosu-ţi aminteşte de acasă…
În fiecare zi după dejun,
umblând pe străzi sătul, bogat şi bine,
văzându-te cerşind mă indispun.
O, cât îmi aminteşti de mine!

Mormintele vorbesc
Mormintele vorbesc alene
Printr-un suspin de crizanteme
Cu veşnicia-n care toate
Cuprinse-s în singurătate.

Cei morţi vorbesc acelor care
Umblând pioşi pe o cărare
Îşi amintesc cu drag de-acei
Plecaţi în pace dintre ei.

„– Noi am trecut peste nevoi,
Ce suntem noi veţi fi şi voi,
Dar nu se trece orişicum;
Doar de trăieşti vei ştii şi cum!"

Suflet obosit
Mâinile sunt catedrale,
degetele ture-nalte
unde clopote se-nclină
sufletului obosit.
Palmele se-mpreunează,
degetele se îmbină

și-un culcuș se naște-n mâna
veghetorului de veci.

Nimic nu e cum pare
(Xurafa)
Sub palmier, când aţipesc,
Acele nopți arabe,
Încet, încet se risipesc
În câteva silabe.

Mă dor orbitele, trezesc
Cuvinte, toate fade,
În amintiri care păzesc
Doar povestiri de babe.

Cu ele cad și eu, trăiesc
Amurguri tot mai slabe
Ce-n nimbul vremii vieţuiesc
În amintiri neghioabe.

Încet – mai mult – se risipesc
În câteva silabe,
Sub palmier, când mă trezesc,
Poveștile arabe...

Și cartea mi-e grădină
Cu fiecare nouă rană,
cu fiecare lovitură
mi se deschide înc-un ochi
prin care-nvăţ poate vedea mai bine,
prin care pot cuprinde-ntreaga beznă
ce te învăluie în jurul meu.

Cu fiecare ochi ce se deschide
văd multele dorinți care în flux
mă copleșesc cu-a lor venire,
dar văd și cum se-ndepărtează în reflux.

Cu fiecare nouă rană, cu fiecare lovitură
o nouă filă dintr-o carte
trece încet spre următoarea,
iar cartea asta mi-e grădină
ce-o port oglindă-n buzunar.

Ars poetica
Compune un vers ca pe-o scrisoare
Ce-o scrii iubitei prima dată,
Scrie nebun să simți că doare
Cuvântul ce îi dai răsplată.

Scrie de parcă mâine moartea
Te va cuprinde-n hăul ei
Cerându-ți din cuvinte partea
Cea ultimă, cu care-nchei.

Scrie trecutul şi prezentul
De parcă n-ai mai fi-n curând,
De parc-ai scrie testamentul
Urmaşilor ce stau la rând.

Scrie nebun, cu frenezie,
Ba aprig, ba mai uşurel:
Aşa să scrii o poezie
Şi celelalte... tot la fel!

Sărac poet
Puținul care ți s-a dat
E mult mai mult decât ai cere,
Mai mult din câte ai aflat
În cea mai crâncene durere.

Dar eşti bogat, mult mai bogat
Căci ții în mână un stilet
Înfipt într-un întreg regat
De poezii, căci eşti poet!

Fiul rătăcitor
„N-ai vrut s-asculți de ce ți-am spus,
N-ai vrut s-asculți de mine
Şi ai plecat, şi tot te-ai dus
Prin țările străine.

– Şi ce ai găsit pe unde-ai fost,
Comori şi nestemate?!
Acolo ți-ai găsit un rost,
Dar şi multe păcate!

N-ai vrut s-asculți, și-acum ce ești
Cu bani și cu avere,
Și cu o tolbă de povești
Acum la revedere?

Ai fost poet când ai plecat
Și-acuma bogăția
Tot ce ai avut ți-a cumpărat,
Ba chiar și poezia.

N-ai vrut s-asculți, și ești străin
Cu împliniri necoapte,
Cu împliniri ce nu revin;"
Așa mi-am spus azi noapte!

Iulian FILIP

Adresa electronică a vulturilor

Între Iași și Sculeni,
12 km pînă la vamă,
la intrarea în localitatea Vulturi
întrebam un Ambasador cultural de Iași
și un premiant pentru poezie
adresa lui George Vulturescu
din marginea vestică a cerului românesc
și nimeni n-o avea la îndemînă,
dar nici eu nu eram
în cerurile *net*-ului,
ca să mă prăpădesc
fără adresa electronică
a Vulturului,
căruia să-i comunic de existența
unui pîlc de cuiburi, unei colonii
de aripate înrudite,
unei localități, Vulturi,
prin care am tot trecut grăbit
dus-întors,
mînat ori de dor de Iași,
ori de dor de Chișinău
(numai nu de vamă)
și nu am băgat de seamă,
pînă la acest drum pe fața pămîntului,
cînd constatam

limpezimea tăriilor
peste drumurile de risipire
de la Iaşi spre Acasele cui ne are,
iar o tărie de alinarea despărţirii
se zbătea îmbuteliată, etichetată fals
Perla Harghitei,
şi nimeni nu-i ştia soarta –
nici cei din ceruri,
nici cei de pre pământ...

Ion Gh. PRICOP

Erotice

I. În fiecare poartă,
regăsirea soarelui şi a lunii,
în mugur, a apei şi-a rodirii…

Doar în dor,
regăsirea mea şi-a ta,
cu miile de tone de zile de frământări,
cu speranţe şi zări

pe care nu le-am ajuns încă,
pe care nu le-am trecut,
paşii şi-aripile descurajate
de cea mai mare stâncă,
mâinile, tălpile
făcându-ni-se de lut…
Dar o clipă măcar,
fără incertitudinea că într-o zi
regăsirea chiar în inimile noastre va poposi…

II. Inimile noastre au construit
vârful cu dor şi casa zidirilor
întru copii, drumurile toate,
de la noapte la zi,

şi rădăcinile plopilor în malul clisos…
Inimile noastre au băgat os în os,
luceafăr în stea, cărare în drum,
au condus pârâul în râu, râul în fluviu,

plăcându-le mult să lâncezească în delte…
Şi-n toată această vreme habar
n-aveau ce fac, pân' s-au trezit peste ele
cu ghiersul de leagăn al unui copac

şi cu toată lumina Universului
adusă de soare în dar…

III. În multe lucrări, pe care altădată le ştiam,
acum deloc nu mă mai descurc,
ca, de pildă, lacul înotând să-l parcurg
sau să trag nicotină din narghilea ca un turc…

Nici măcar să pricep din ce direcţie,
toamna, frunza arţarului cade,
nici pe *hopa mitică* în ce poziţie şade, de obicei,

nici ce-i
în măr, ca substanţă,
sau în gelozie, ca sentiment…

Un tegument,
implacabil şi apăsător,
îmi păstrează fiinţa într-o cutie de dor…
Şi stau acolo scris,
proscris şi în cópie,
până răsare luna dincolo de tine
şi-un miros de áfine coapte

precum un tren fantastic, bizar şi în noapte,
de mine s-apropie…

IV. Fac ce fac, şi iar
îmi fuge somnul,
apa liniştii de noapte nu-i suficientă,
să-i arunc cârligele-n nadă,

nici ochiul peştelui prea strălucitor,
să le vadă… Încât plutesc ca nimic,
ca un abur prefăcându-se-n ţuică,
în alambic:

acum cad într-o stare,

de-ndată în altă stare,
nu mai suntem amândoi,
ci fiecare cu fiecare…

Şi-aşa buimac stau,
fără speranţa nativă de-a mai fi,
până te descopăr iarăşi pe tine
lipită de roşeaţa primilor zori de zi…

V. Ca mâine-am să mor,
iar tu vei rămâne în urmă
sclavă a amintirilor-gaiţe
ce-n viaţa-ne ştiu cum se scurmă…

Alungă-le pe uliţa uitării de poţi,
montează-le lagăre, roţi,
vâsle, aripi, motoare,
să se ducă…

Apoi răsuceşte-te pe partea
ce nu doare,
şi, părăsită, năucă,
cazi în neştire…

Estimp, de *dincolo,*
eu să mă-ntorc, ca-n poveşti,
să presar cenuşe pe drum,
firmituri de pâine, tărâţe,
fire de iască… Nemărginire…

Să nu mă rătăceşti…

Şerban CODRIN

*

Se-învălmăşesc răsaduri la tarabă,
Snopi verzi, pe-alese-n luna lui frunzar.
De varză, de ardei, de gogoşari,
Şi-un semn cu ochiul pentru cine-ntreabă!...
Ascunsă de lumina la vedere,
O-adîncitură cît un degetar
Şi-un fel de spin răsar dintr-un pahar:
De le plantezi cu sacră prevedere

În bărăganu-ngenuncheat sub soare,
Udînd cu rouă magică, de flori.
Cu aştri-n cer şi nouri călători
Va creşte o fîntînă cu răcoare...
Se mai găsesc răsaduri de-orice vrei
La piaţa-ntre mileniul doi şi trei...

*

În vîjîitul iernii, unde-i piaţa
De stînjenei cu aur praf în gură,
Dar crizantema unde-i, cu măreaţa
Şi-obraznica, pe creştet, coafură?...
Est ubi floarea prunului, săracă,
Dar samuraiul dintr-un clan de vază?...
Pios văzînd bujorii, se desbracă
Şi-ngenuncheat, la soartă meditează...
Ci unde-s floarea de lumînărică
De lîngă-oraşul cu periferie,
Ori cerceluşul din fereastra mică
Şi crinul, candelabru în pustie?...
Vor învia prin magică putere
Şi bucuraţi-vă de înviere!

*

Vechi, orologiul gării, decăzut
La teapă de rugină vinovată,
În miezul nopţii, de-amărît, arată
Că-i după-amiază fără un minut...
De jos în sus pereţii afumînd,
Un secol de războaie planetare
Şi revoluţii care mai de care
Pe linii moarte-au deraiat la rînd...
Secundă cu secundă, pas cu pas,
Peroane se preschimbă-n surpătură,
Si trenu-ntîrziat, cu steag în gură,
Şi-acarul cu nostalgicul macaz...
Doar vîntul scîrţîie, prin uşi se zbate
În flautul vagoanelor stricate...

*

Cu cărţile-n ghiozdan, de bucurie
Nu prea călcăm spre-un loc de viaţă-amară...
Mai bine să chiulim, fir-ar să fie

De clopoţel chemîndu-ne de-afară,
Căci nu găsim decît o magazie
De cataloage rupte, bănci stricate,
Iar Domnul Dumnezeu pe datorie
Ne-nvaţă crucea s-o purtăm în spate...
Oricîte constelaţii pe cununa
De spini promite pentru fiecare,
De leneşi ce sîntem, întotdeauna
Numai Iisus cîştigă premiul mare,
Iar noi, gălăgioşi, pe tabla goală,
Cu cretă mîzgălim „Adio şcoală!"

*

În coborîş pe scări interioare
De propria prăpastie mi-e groază...
Alunec, pe-ntuneric, la-ntîmplare,
Iar paşii cad, se-mpiedică, ratează
Şi-n rîpi mă nărui de-a rostogolişul...
E-o luptă-aici, alb îngerul se bate,
Vădindu-şi neprihana-n luminişul
Coroanei şi-al aripilor pe spate;
Nimic nu iartă celuilalt la trîntă,
Dar nici străinul cu nimic nu iartă...
Din cînd în cînd strident cocoşul cîntă
Şi-ncearcă pentru-o vreme să-i despartă,
Ştergînd oglinda cu-o amiază mare,
Dau peste neştiutul din coşmare...

Mihai MERTICARU

SONETUL COPILĂRIEI (I)

Copilule naiv, frumos, unde eşti?
Te văd prin ceaţă statuie de sare,
Din raiul dulce, chipul îţi răsare.
Vino mai aproape ca să-mi povesteşti!

Ieşi iar în lumină, pe cea cărare
Din acel tărâm de pace şi poveşti,
De visări şi întâmplări împărăteşti,
Viscolit de culoare şi mirare!
Primara stare, fă-o să învie,

Satul Beţeşti şi casa părintească,
Pădurea şi Bistriţa aurie,

Minunile ce veneau să te-mbie!
Cine-ar putea – întrebare firească –
Pierdutul paradis să-l mai găsească?

SONETUL FERICIRII
Anotimp cu soare-i orice iubire,
Dansează sufletu-ţi cu pasărea-n zbor,
Răsar noi stele pe cer strălucitor,
Planetele toate îşi ies din fire.

Galaxiile cântă în do major,
Clipa se lăţeşte-n nemărginire,
Nu contenesc astre să se mire,
Horă largă-i bucuria tuturor.

Trăieşte-ţi dragostea cu-nverşunare,
Fii onorat de sacralitatea ei,
Împodobeşte-o cu mărgăritare,

N-o lăsa să îngheţe în tipare,
Învaţă şi-otrava iubirii s-o bei,
Dacă-i nevoie, intră-n cuşca cu lei!

SONETUL SATULUI NATAL
Pe vechi ţărmuri inundate cu poveşti,
Cu doruri şi visuri pavimentate,
Puzderii, se răsfaţă, de sate,
Dar numai unu se numeşte Beţeşti.

Pace-ţi oferă şi seninătate,
Numai aici, veşnicie dobândeşti
Şi salbe cu amintiri copilăreşti;
Nu-l dau nici pe o mie de palate.

Căsuţe-acoperite cu şindrilă,
Livezi întinse în vecinătate,
În orice cerdac se toarce o idilă,

Istoriei completându-i o filă.
Pe culme, ii şi bundiţe-nflorate,
Colo se joacă polca pe furate.

SONET CU PARFUM
Iubito cu gleznele de chihlimbar,
Torsul, armonie beethoveniană
Cu dulce mireasmă de havaiană,
Exult, că nu te-am aşteptat în zadar!

De unde-ai luat părul de castană,
Gâtul de egretă, zâmbetu-ţi hoinar,
Ochii, două boabe de mărgăritar,
Piosul cuget fără de prihană?

Din ce nouă galaxie mi-ai venit
Învăluită-n parfum de trandafiri,
Prin sângele cald să-mi curgi necontenit?

Cum de-ai aflat că eu îţi sunt cel menit?
Tu, născătoare a unei mari iubiri,
Ce farmece-ai combinat să mă inspiri?

SONETUL ÎMPĂCĂRII
În ochii tăi văd mii de baionete,
Parc-ai strâns ură de-o întreagă viaţă.
Otravă în borcanul cu dulceaţă,
Capul Gorgonei, ţi-l zăresc prin plete.

Să fi făcut cumva vreo boroboaţă?
Ştii bine că nu-mi prea plac alte fete,
Privirile lor nu pot să mă-mbete,
Gându-mi este doar la propria-mi soaţă.

Panteră crudă, tu suplă felină,
Alungă-ţi astă sumbră supărare!
Scumpo, eu nu mă ştiu cu nicio vină,

Fii calină, fii cum te ştiu, divină!
Iubi, de mă urăşti aşa de tare,
Otrăveşte-mă cu o sărutare!

Constantin MĂNUȚĂ

FLOARE ALBĂ
Inima bate în doi timpi
Colindînd iarna în cete;
Floare albă, fără ghimpi
Te-ai insinuat în plete?

Se întoarce vremea iar
Cum a fost şi altădată;
Ninge straşnic la hotar
Basarabia-i furată...

Lumea mare-i aurită
Ca o floare de cais;
Viaţă, ce mi-ai fost ispită
Nu te mai păstrez în vis..?.

Nu sînt un pretins erou
Fuge dragostea din mine;
Vreau să văd cum cerul nou
Tulbură vara-n stamine...

Clipa în cutremurare
Doarme răstignită-n pleoape;
Un scatiu zburînd pe zare
Pare înlănţuit de ape?

Soartă pentru cine schimbi?
Fericirea de altădată;
Floare albă, fără ghimpi
Lasă-mă să mor o dată !?

Basarabia-i furată...

COPILĂRIE ALBĂ
Te văd urcînd în sunet de baladă
Copilărie albă, chip nemuritor;
Arborii îşi scutură haina de zăpadă
Într-o amintire m-am făcut izvor ?

Bate un vînt prin codrii înverziţi
De seve dulci. Cuminţi în aşteptare;

Teii îmi leagănă anii înzăpeziţi
Precum un vultur atîrnînd pe zare....

Vin pe la ciuturi apele să-nsemne
Bătăi în poarta dorului de neam;
Corul de îngeri răsărit sub gene
Îmi face clipa, rană pe un geam ?

Singurătatea unui ecou mă fură
De suferinţă în orele pustii;
Oamenii privesc minunea din natură
Visînd cu noaptea în frunze aurii...

Acum mai singur mă întorc în sat
Seara cînd luna începe să răsară;
La Schit se-aud cum clopotele bat
Şi cîntă o doină la-nceput de ţară !

Gabriela CHIRAN

pregătire

am strâns de clanţa
fixată de tine trainic spre a-ți deschide paradisul

și
tandru mi s-a strivit în palmă

zidul l-am atins acela pe care
anevoie
cu mâna ta l-ai pus în calea timpului

și
mi s-a zdrobit încetișor de dulce
de spinare

lin –
privind numai
la candelabrul pe care de un cer sărac l-ai prins
chiar tu

mi-au curs luminile în poală

iar fereastra lustruită cu privirea ta
ca mai devreme cu un ceas
să vezi cum
în sfârşit îţi intră în casa astfel pregătită
Dumnezeu

foarte lent s-a stins
plouându-mi cu irizări pe faţă când
a străbătut-o ochiul

lasă
nu te cert

să se dărâme să se spargă toate
acum
cât nu le mai apasă
visul de lemn de piatră
de sticlă şi metal

sub care
altfel
şi pe tine cine ştie? te-ar fi îngropat

bunurile mele

ce mai pierdere ce mai linişte
ce curaj să mai pipăi o cauză
să pui deoparte un drum
să dezgropi un sâmbure
de adevăr
ce curaj să dormi cu un gând diform strivindu-te în pat

bunurile mele
acelea pe care
le-am socotit – deşi
vă spun: ştiam teoria predând-o chiar
altora
cu sacră convingere
de pe bara îngustă a vreunui cuvânt –

deci
bunurile mele
(poziţia de fiică a tatălui meu poziţia de soră a fratelui mai mic)
pe care
le-am socotit inviolabile
mi s-au retras definitiv

doar banii
sunt
cu cât mai categorică mi-e neputinţa
cu fiecare lumânare stinsă de
un vânt mereu nemişcător
– mai mulţi

banii micul rest
blocat: nimic nu pot răscumpăra

şi cum să mai adormi
în întunericul lacteelor zăpezi
răsfăţându-te?

Florentin DUMITRACHE

PE APA VIEȚII

În mine e timpul prezent înapoi
Curg rîurile vieții în maluri,
Iar florile toamnei se-aprind în șiroi,
Sînt doar barcagiu printre valuri.

Pe apa vieții înot spre aval
Și gust clipa dulce și-amară,
În depărtare se vede un mal
Spre care mă-ndrept către seară.

Îmi ești lîngă mine și-aud glasul tău,
Un cîntec de pasăre-n zbor,
Iar cîntul mă-ndeamnă prin melosul său
Să-not departe, nu să cobor.

În mine e timpul prezent înapoi
Cînd din amonte am plecat amîndoi.

TIMP CĂLĂTORIT
Domnește-n mine timpul călătorit prin vreme,
Îl simt cum suflu-i viu în mine se resfiră,
Pătrunde-n amintiri, se-ncurcă în dileme,
A fost trecutul cald sau clipe noi respiră?

Speranțe-n începuturi își sorb acum licoarea,
Pe vechi trecut se-așterne lumină pură,
Prin umbra gîndului se simte depărtarea
Anilor care peste noi trecură.

Purtăm pe umeri clipe ce peste tot respiră
Un aer proaspăt, cald, un vînt de adiere,
Născut din vremi trecute, parfumuri ce resfiră
Nostalgice-amintiri, dorințe în tăcere.

Domnește-n mine timpul călătorit pe drum
Iluminînd în noapte trăirile de-acum.

SPRE NOAPTE
Spre noapte mă-ndrept
s-o alung în pustiu,
în hăul de umbră
cu-ntinderi de smoală,
s-arunc ochiul negru
ce rîde hazliu,
zănatic, cu zîmbet de boală.

Spre noapte mă-ndrept
lumină să-i pun,
pe chipul cel negru de ură,
frumosul din viaţă
trup să-i adun,
dulceaţă pe ochi şi pe gură.

MĂ VĂD...
Mă văd în pragul
unei neliniști,
cînd ecoul din mine
sună prelung,
fagot în depărtare,

cînd cîntecul din mine
sună încet
tulnic a chemare.

Mă văd în pragul
liniştii astral.

E ATÎTA LINIŞTE...
În mine e atîta linişte,
încît aud paşii discreţi
ai timpului umblînd
pe drum de seară
şi în gînd.

În mine e atîta linişte,
încît aud gîndul tău
şoptind dorinţă,
dorinţa de timp,
care să umble
pe drum de seară
în doi.

MĂ VOI HRĂNI CU EI
Toamna mi-a adunat anii
strivindu-i unii peste alţii,
o grămadă de ani:
îmbobociţi, pîrguiţi, ruginii.

Îi voi folosi
în zilele albe ce vin
ca amintire caldă,
mă voi hrăni cu ei
pînă la ziua de înnoptat.

ECOU ŞI CHEMARE
În inima mea
liniştea a apărut
val peste nisipul plajei,
aducîndu-mi amintirile,
perle de trăiri,

spumoase şi calde,
ca apoi să le ducă
în larg, în depărtare.

În inima mea
s-a aşternut liniştea
ecou şi chemare.

Rafila RADU

RĂZVRĂTITUL PARFUM AL FLORILOR DE CIREŞ
prin fumul de scrisoare arsă
rar, prinde-n aer contur
palidul trecut.

miroase a mine şi a tine
răzvrătitul parfum al florii de cireş
închide primăvara
în două inimi fără trup

tremură mâna care-a ştiut să scrie
în disperare, pune, iarăşi, foc
peste condiţia umană
în plinul ei resort

fug din calea monstruoaselor tăceri
printre cuvinte, orizonturi
din amintiri, pâlpâind, ridică
palidul trecut.

ACOLO UNDE
ai să mă aştepţi, desigur
eu am plecat
acolo unde
înfloresc florile preafericitului mâine

vidul grotescului curge subţire
pe sub podul fermecat
farmecul zilei frământă amintiri,
trecutul schimbă des culori

în perla bine-ascunsă
printre marile valori

același gol, aceleași inimi
creuzet în care zeii
fierb sacre buruieni
mireasma lor topește
neastâmpăr, nenoroc, blestem

aici totul cu totul se îmbină
ținutul fără nume
mă-mprumută, mă subjugă
ai să mă aștepți, desigur
până la înflorire, până la iubire
aici totul seamănă cu tine.

OCHIȘORI DE P O E Z I E
venind înspre mine, grabnic, toamna
(cu grijă ocolește nunta fiicei mele)
din preaplinul ei revarsă ruginiul
prin venele subțiri ale serii, ale mele

o lună sângerie
conturează urmele fricii,
mai nobilă o frunză-n sine-ascunde
momentul sublim al nașterii sale

mai revin, mai rămân, mai admir
culori calde, culori
pierd pariul cu neștirea –
în mine zac muguri
ochișori de poezie

îmi fac iarăși curaj și îmi spun:
eu calc pe o altă planetă, pe când
înspre mine, grabnic, toamna
își face, iarăși, drum.

Daniela OATU

Poemă duminicală
Duminica poezia se scrie singură,
Poeții dau din aripi princiare
n-au voie să șteargă surîsul Giocondei
din fereastră...
Duminica mai molcomă-i secunda.
Dinspre cartierul din Rai
toate drumurile duc spre inima ta
şi sîngele cărţii se vindecă...
Duminica nu mai intru-n poveste
să culeg mere de aur
pentru că
Duminica
mă poți zări în aburul de cafea
sau în această corabie de hîrtie
cînd vîsla se
pregătește să-nșele...

Noi doi...
Cîte tăceri închise-n carte
Se furișează-n vocea sa
În cîte stele ameţite
Versul cel Rău va sîngera…

Băut-a streşinile toate
Să-mi şteargă rănile ursuze
S-avem acelaşi gust de cîntec
Mă-naripa spre alte muze…

Noi doi trezeam pe rînd copacii
Cînd le-nverzeau fulgi amărui
Atîta anotimp sub seceri
Mă-mbracă-n respirația lui

De-un bob de soare să mă prindă
N-a mutat mările pustiei
Înmărmurind sărutul puştii
Noi doi ajungem veşniciei.

Sfaturi
Uite că deja se-ncalţă ziua
şi pleacă

şi *Versul cel Rău* încă nu s-a întors
din ţările calde…
„Ai grijă, pe unde treci - i-am spus
să eviţi roiul de litere
cu privirea tristă,
să umbli pîş, pîş prin
poeme străine
că ieri m-a zgîriat
tare de tot un cuvînt
şi mai ales
nu te-ntoarce din drum
nu te-n-toar-ce din drum
chiar de-ai uitat undeva
luna aprinsă…"

Dixit!
Nu are rost să ne mai antrenăm
Eu – bulina dreaptă,
Tu – cea stîngă
de pe umărul buburuzei
din podul cărei palme ne-ndreptăm
către tabla de şah
să cucerim turnuri, nebuni şi regine…
Nu are rost să ne mai antrenăm
de vreme ce
zarurile destinului
au fost aruncate…
Şah mat.

Rugăminte
Te rog, du-te – i-am spus *Versului cel Rău*
într-o seară –
du-te şi repară ploaia
că… uite…

tot albastrul de Voroneţ mi s-a scurs
în călimară…

Ning poeţii…
La facerea iernii – se pare
că Dumnezeu a sosit cam tîrziu…
Ce vîrstă-şi tot face spre mine cărare?
Să-i deschid?

– Cine eşti? Ce doreşti?
– Săru`mîna… Îmi daţi un an?... Îmi daţi?
– N-am mărunt…
Să-i deschid, dragă Bi?... Nici nu ştiu…

Trec statui cu privirea-n pămînt
Cu degetul arătător
punînd de-o-nscenare
Ce vîrstă-şi tot face spre mine cărare?
Cînd la răscruce de vieţi
ning semafoare labile
ning poeţii cîteodată
cică-n stelele vecine…

Cînd pentru copacii goi
caută ascunzătoare
Moş Crăciun cu ochi prudenţi
îşi amanetează harul
Ce vîrstă-şi tot face spre mine cărare?
Din poem ciugulesc îngeri şi se mută-n alt cuib
Cînd ning aripi ostenite în cerneala-ndurerată
Cică-n stelele vecine ning poeţii cîteodată…

Păpuşa din vis
Cînd dorm cuvintele
acelaşi vis ne-amurgeşte la tîmple şi doare:
Se făcea că o stea ieşită din carapace în Vinerea Mare
fu împinsă de doi îngeri cu măşti pe derdeluş
şi-a prins-o păpuşa cu mîna-mi de ieri amar constatînd:
„Demult nu-mi mai cumperi cuvinte de pluş…

Dar – uite-ntre poeme atîtea litere gri blocate
tot curăţă ninsoarea de păcate
şi cîţiva fulgi rebeli de pe numele tău
şi dincolo de bine unde *Versul cel Rău*
şterge ochelarii veacului căprui
cînd şchioapătă lumina peste înţelesul lui

Şi vă-mbracă decent în umbra-i iscoditoare
De sărbători vă dă la scris dezlegare
la cuvinte de schimb, fără rest, nelumite,
că tot le ciocniţi proaspăt cioplite

pîn' vor sorbi hoțește prelinși pe litere
cînd pe trăgaciul clipei miere nu mai e

Vă tot hrănește orele de mîine
Neputincios năvodu-i cu firimituri de pîine
Chiar de mai deraiază în voi cîte-un poem
Vă-ntrupați fiecare din înțelesu-i boem…
Cînd dorm cuvintele…ce pagină vă doare?"
Ne-ntreabă păpușa din vis gînditoare…

Laura CIOCHINĂ

Șarpele și pasărea
Când șarpele se-mplătoșa
Cu mii de straturi de tăcere,
Când întunericul vuia
Făcând din suflet o părere,
Pe cerul fisurat de nemișcare
O pasăre-nsetată de cuvinte
Se-naripa și-n fâlfâit de soare
Spre șarpe-aluneca în minte.

Și-a lor iubire temătoare
Într-o fantasmă a-ngheţat:
O pasăre șerpuitoare
Alături de un șarpe-naripat.

Deznădejde
El era zmeu înălţat
când nu bate vântul.
Ea era ocean îngheţat
pe care-l topește cuvântul.

El era tăcere ce nu se ostoaie,
Ea era flacără ce creşte în ploaie.
El era totul, iar ea nimic,
El era soare adunat într-un spic.

El era nemuritor,
Iar ea trecătoare.
Nu există de sus ajutor,
Cerul e doar o culoare.

Îngândurare
Soarele se usucă şi se desprinde de cer.
E negură în sufletul ei.
Gândurile galopează nebune şi pier
Ridicate în eterice şei.

Doar unul singur nu se poate rupe de minte
Şi-o înconjoară ca-ntr-un inel.
Nu mai visează la două nespuse cuvinte,
Ci numai şi numai la el.

Daniel LĂCĂTUŞ

Pădurea nemuririi
*
E bizară pădurea care-mi
înconjoară plutirea.
Se apleacă şi se înalţă,
se rupe şi se frînge,
se sfarmă.

vîntul, din cînd în cînd,
mai ridică inimi vegetale moarte,
le topeşte în pămîntul negru:
şi el, ca un simbol al renaşterii,
le înalţă şi cad în lac.
Putrezite în puterea apei,
nasc licheni, şi muşchi, şi pînze,
bolnave caută vindecare în cer.
Plutesc în derivă,
suflate parcă de respiraţia
lui Dumnezeu...

Marele cititor de gînduri
Îl recunoşti după
hainele negre,
mersul legănat,
uşor aplecat,
cu o privire grabnică
care literalmente te arde
şi care cată prin tine

prin maică-ta
şi... prin
peretele din spatele tău!

Înţeleptul
care cizelează
dobitoacele întunericului,
gardianul cel mai temut al moralităţii,
ultimul avanpost
al justiţiei
pe o lume flămîndă de corupţie,
ultima persoană
care ar accepta vreodată mita

Criminali
Nişte besmetici
au ucis poezia,
au lăsat-o să zacă
aruncată într-un şanţ
la marginea oraşului,
în lumina farurilor

Se vede clar tăietura
Din zonă jugularei,
Îmbrăcămintea
scăldată în sînge!

Daniel MUREŞAN

NE PRIVEŞTE SUFLETUL
Privim depărtările,
numărăm azi dorinţele,
mîine s-au trezit mărunţişuri,
o lume plină de oglinzi necunoscute.
Aşteptările visează potrivirile,
cîte peregrinări veghează,
mocnesc în suflet,
cîte se deschid, închid
şi merg cu propria-le dreptate
mai departe.
Oglinda sufletului se plimbă
şi cîntăreşte mereu,

vrea să povestească
uşorul şi greul de sine înţeles,
moştenirea bunătăţii, îndurării,
mărturii proprii şi atît de felurite,
gîtuite de neobositele silnicii.
Cînd ochii îşi trag pleoapele,
cînd nu se
pot privi, iată ruşinea!
Viciile pun în lanţuri oglinda sufletului,
ea, lumina noastră, minunea noastră,
de cîte ori nu vrea
să adăpostească orice, oricum,
rămîne mîndră de rostu-i dovedit.
Alte priviri,
ce păcat, pot însoţi urîtul cu
seninătate.
Stăpînii le înspăimîntă,
lăsînd căderile
să curgă în voie.
De ce, le zice vremelnicul
domn al răului din lume ;
să fie toate scursurile
prin voi împărţite,
– mai vreţi lecţii de actorie?
Ce nevoie avem de
bunătatea sufletului?
vom închide ochii,
împăcaţi cu nimicniciile,
dar din umbră sufletul ne priveşte.

LIBERTĂŢI SILITE, MERSURI NEMULŢUMITE
Lumea sîntem noi, puterile puţine,
uitaţi-vă la îngenuncheri,
anevoioasa ridicare,
prea-s luate de bune semnele neclare,
rareori reuşeşte inteligenţa a se opune,
iar cîştigurile mari,
n-au cum să ajungă.
Trăim în jurul unei punţi
gata să se prăpădească –
Bunul simţ aprinde lumina;
pierderile să fie puse la loc,
mai aşteaptă copiii şi nepoţii.

E disperare în clipa ce vine,
putinţele ni-s pe sfîrşite,
motiv de a şterge conflictul
dintre bun şi rău.
Iată calea preţuitului înţeles;
cunoaşte fiecare după reguli
improvizate, împrospătate, în vechi si noi
pete de culoare –
în semne cu linii, acolade şi puncte
ciudate, atîtea figuri oarecare.
Stau la cîrmă cei ce n-au învăţat,
cum să fi uitat?
cum să înţeleagă?, pricep să pună
în locul trudei
dispreţul, fanfaronada,
numite originalitate.
Şi dacă aşa e viaţa,
limpezirea vrerii sale, e-n chemata
dispută
a lumii în prinsoare, a nesfîrşitelor
pomeni cu sărutări de moaşte,
să nutrească unii onoarea propriilor oase?

Lumea blîndă e nehotărîtă
şi nu-i pas să aleagă averea –
rămîne aşa pînă la moarte,
locul în toate s-a vîndut,
de ieri s-a pierdut, uite
îţi arată calendarele

cît de îngustă e calea pentru
iniţialele tale.

Izbeşte continuu timpul, molimele,
purtate de ceasurile rele,
în larma auritelor veşminte.
Scuzele-s la îndemînă:
gîndurile şi smintelile-s venite
de la big-bang, ocupat de propria-i explozie,
de la uşurarea cu emoţionate îndemnuri,
care în neputinţa lor clatină,
zădărnicesc bunul simţ.
La toate verbalizarea dă soluţii,

doar viaţa e lăsată la îndemîna
cîntarului cu pendula nebună,
o salvează oratorii, îi dau zilnic delegare,
ridicînd mîinile şi vocea
pe cît le-a fost dată minunea putinţei
şi toate din lumea noastră
sînt libertăţi silite,
mersuri nemulţumite.

Constantin BOBOC

Proorociri severe
Trec zilele cu greu şi moare
În fiecare zi speranţa de salvare
Şi poezia vieţii noastre doare
Cu fiecare slovă de schimbare!

Ştiu, avangarda luptă permanent,
Să strice DOGME, alterînd cuvîntul,
Ea vede în sfîrşitul iminent
Cum arde Cerul şi Pămîntul!

Se împlinesc Scripturile străvechi
Şi proorocirile severe, sîngeroase!
Nu auziţi blesteme în urechi?
Cînd zilele sunt negre, dureroase?

Vorbesc în bășcălie deseori
Avangardiştii noilor toteme,
Masacrele se schimbă-n sărbători
Şi rugăciunile devin blesteme!

Să aşezăm cuvintele cuminţi
Pe rana lumii obrintită
Cît mai există-n lume sfinţi,
Biserica iertării nesmintită!

Protest avangardist
Domnule Tristan Tzara din
Moineşti văd şi azi urmele
(paşilor tăi) pline de noroaie
obscure. HV GO BELL sună

din clopoțel (nici el nu e
sigur de ora exactă!).

De cînd ai început dumneata
„lucrări schimbătoare", nu mai
suntem siguri de nimic (doar
însemnele dadaiste au şanse
de cîştig cînd trişorii de cabaret
n-au reguli elementare de
circulație). Şi eu protestez vehement
că astăzi întreaga omenire a
devenit un cabaret sîngeros
iar Ierusalimul încă este plin
de beretele *HOLOCAUSTULUI!* Cuvintele
tale se unesc cu rezonanțele
kafkiene şi oare TEROAREA permanentă
este un semn bun întru devenirea
universală? „Colonia penitenciară" poate
aduce în concret un nou LAGĂR şi iată
că DOSTOIEVSKI ne cere RĂSPUNS la
sinuciderea mondială

Lucreția ANDRONIC

EVRIKA

Un tropot de cal.
Un sunet de ape şi
sparge taluzul-n muget de val
Un dangăt de soare apune
şi clocotul firii
îngenunchează a rugăciune.
Un sîmbure, un bob,
o piatră, un ram, un braț,
o idee, o tîmplă de om,
carne şi os,
un simplu neuron
în fuga planetei fără repaus
Şi fără revers.
...
Iată punctul de sprijin
care răstoarnă un univers...

SETE
Ochi în ochi. Însetați de rouă.
Rămîi în gradina inşilor mei.
Rămîi.
Vom adăpa văzduhul cu izvorul,
Şi huma cu ulciorul
beţiilor dintîi.
În simulacre de pahare
şi pirostrii viclene,
ne vom sorbi-n cadenţa
comorilor ce ard
în nopți de sînzîiene.
Tu, Prometeu
eu roată de fîntînă,
vom înseta văzduhul
cu irişi fecundați
în pîntec de ţărînă. Rămîi.
Rămîi izvorul privirilor mele.
Tu, pribeag menestrel,
eu cupa lui de rouă
în ochi de stînjenel.

JOACĂ-N NISIP
Puterea lacrimei de dor.
Bob, în scoică perliferă.
Şir de iluzii în coperți,
şi în clepsidră
călătorii prin stratosferă.
Colb cu pana măturat.
În scoica inimii cerneală.
Joacă-n nisip.
Nişte poeți
cu găletuşă şi lopeți,
trudesc la perla ideală…

RĂMÎNE ASFALTUL
Pe trecerea timpului
semaforul, în ac de cravată,
stă suspendat între zile şi nopți
asigurînd pază
o singură dată.
O singură teleportare pe zebră.
Treci speriat, timorat,

cu ochii în patru.
Claxoane, în haită te latră nervos.
Ai ora la doctor, bilete la teatru,
ai trece şi mîine de te-ar lăsa.
acul de cravată dacă n-ar sta
cu susu-n jos.
Nu-i Doamne, o cale
de-un Doamne-ajută pe undeva
să treacă-n voie pietonul
de cîte ori îi poftește inima?

Pe trecerea timpului
ziua-i roşie în zare şi verde de frică.
De la goană la zbor,
rămîne asfaltul. Nerisipă.
Nemişcat, incolor, inodor, nepăsător.
Rămîne asfaltul.

Constanța NIȚĂ

Anunț publicitar
Pierdut legitimație
„ONIRIS CLUB"
O declar nulă.

Perla
În garsoniera scoicii
Din coşmarurile cărnii
Se naşte perla.

Carpe dieem
– Carpe diem!
Iată *Rețeta fericirii*
În *Valea Plângerii.*

Cerneala ochilor
Cu cerneala ochilor lui
ar fi vrut
să scrie un poem.

Muzica sferelor
Poezia – muzica sferelor

ce ține planetele
pe orbita sufletului.

Mise en Abyme
Punere în abis –
haiku în haiku.
Stop!

Glissando
Un pescăruș schizoid
își taie aripile
într-o oglindă retroversă.

Sfidare
Povara unei furnici
sfidând
legile fizicii.

Și totuși
Suflet desperecheat –
și totuși
se supraviețuiește.

Scriitură
Sculptură în cuvântul
scriitor: a scrie,
scriere, scriind, scris.

Tristețe
Tristețea cărților prăfuite
pe rafturi –
în era smartphonurilor.

Rugăciune
Copacul din fața casei –
rugăciune tot mai înaltă
către Cer.

Vis de rac
Pe malul mării, rac visând
să nu ajungă
într-o apă clocotită.

Ecuație
Coeficient comun
pus pe lume și suflet:
tristețea ploii.

SMS-uri pe cer
Sfârșit de septembrie –
Cocorii trimit
SMS-uri de adio.

Impasibilitate
Rupere de nori
ca la potop:
Connected people impasibil.

Iedera cerului
Avion cu reacție –
iederă aburindă
cramponată de cer.

Jacuzzi
Groapa din asfalt
după furtună:
jacuzzi pentru vrăbii.

Mireasa grădinii
Cais deghizat
în mireasă
așteptându-și mirele.

Livia MARCAN

Poeme în proză

E vară

Mi-e dor de un cuvînt pe care nu l-a rostit încă nimeni; un cuvînt pe care nu i-a visat încă nimeni. Aş vrea să deschid cu el gura veche a trandafirului. Scot apă. Mă uit în fîntînă ca în istorie. Strig şi mi se răspunde. Vîntul suflă curat dinspre munţi. Te poţi vedea în el ca într-o oglindă curată. Un miros magic de brad răzbate pînă departe. Îmi notez o idee tocmai pe el. Trandafirii sînt roşii de dragoste. Unul m-a întrebat naiv de tot: „E adevărat că aiurea există un război al trandafirilor?" N-am ştiut ce să-i răspund. Trec prin ploaie descoperită ca într-un ritual. „Melcul din palma unui copil preţuieşte mai mult decît argintul lumii", gîndesc. Floarea-soarelui sfîntă îmi întinde faguri de miere. Lanul de grîu fără margini, mi se pare că sclipeşte ca o zi fericită din viaţa unui poet, Clar şi profund, lipită de cer, ciocîrlia cîntă farmecul vieţii. De firul subţire de aur al viersului său pare că atîrnă pămîntul întreg. Ridic mîna , nu pentru a cere cuvîntul, ridic mîna după un măr. Un măr roşu de vară, roşu ca focul sau ca macul. Îmi văd umbra răsturnată prin ierburi. M-aş putea culca pe ea fără remuşcări – e seară. Cerul creşte, mărit de cîntecul greierilor. Stelele de pe cer, necunoscînd pribegia, popasul calea-şi urmează. Ferestrele casei deschise în univers. Simţi că trăieşti. Te uiţi la teiul înflorit din grădină, ca să uiţi. Rupi un trandafir,

De ce? De ce? Dacă te întorci în durere, adu-mi priveghetoarea făgăduită din tei! Adu-mi-o împreună cu ramura pe care cîntă! Prea repede nu veni, pasărea nu stîrni! Prea încet nu păşi, frunza-i va îngălbeni!

A venit vara! Umbra sufletului tău, pe tăcerea inimii mele s-apleacă în chip de spice de aur. A venit vara-umbra sufletului tău pe tremurul inimii mele, în chip de măr se clatină. În jur miresmele plutesc, cuvinte de dragoste nerostite, dulce pacoste...

Pe verdele vîntului suie din nou gîndurile. Pe grîu plaiului tace pasărea glasului. Cineva trece grăbit prin pădurea apropiată. Cu ochi de rouă un verde nu mai vede. În copil mă preschimb. Mă ascund după o rază de soare, după spic, după o fragă. Dacă te socoteşti bine, te poţi ascunde după un iepure ce aleargă în umbra unei albine. Te poţi piti după un sloi de aur, după un brad, după un cîntec străvechi de voinic. Vrei să trăieşti ce încă nu ai trăit.

Cuvinte de dragoste, dulce pacoste, sună iar gîndului. Un stol de lacrimi trece grăbit deasupra sufletului rănit. Sîntem săraci de mîngîiere. Cu ochii limpezi de lumină, privesc un copil în pridvor. Întinde spre ploaia ce vine o mînă ca un ram ce nădăjduieşte înmugurirea. O femeie aproape nudă, după geamul

fără perdea, se piaptănă ca o stea. Ploaia murmură în zare, curcubeul sus răsare. Mă odihnesc. E multă mireasmă şi linişte de vară. Numai apa mai tremură în munţi, iar spicele se clatină pe cîmp.
Cu numele tău îmi stropesc ochii, din floarea de tei.
îmi adun cuvintele pe care aş vrea să ţi le spun. Dar tac. Scriu.

Pasăre de-o clipă

Vrînd să-mi omor pe nesimţite timpul, am luat oglinda şi am privit-o bine. Am rămas uimită văzînd că timpul, el mă omora pe mine. Era o crimă surdă, înfăptuită cu premeditare. Am azvîrlit oglinda la o parte, să nu-l văd cum înaintează. Dar ea s-a spart şi-n cioburile sale l-am văzut cum rîde şi înaintează. Se pare că lucrurile lumii acesteia sînt bătute de vînturi ca trestia, doar iubirile stau drepte în bătaia vîntului şi aşteaptă. Desfăcute de toate ispitele îşi închid cu grijă aripile; de acolo, din vîrful catargului, sînt stăpînele urgiei şi ale largului. Niciun val nu le abate privirile, niciun sunet le curmă rotirile. O frunză pluteşte în derivă, iar tu încerci să dai un înţeles iubirii absolute. Printre pîclele moi ce le scutură, numai părul de aur în vînt le flutură. Împrejurul lor toate furtunile răscolesc cu sete genunile. In zadar sînt cu toatele, pînă la urmă scad şi apele. Dacă vei trece, însă, pe cealaltă parte a sufletului, vei găsi păduri dormitînd sub spuza stelelor tomnatice. Înarmat cu vaste bolţi de linişti, nu vei pregeta să te laşi robit de armonia viilor incendiind colina. Frînturi de vise te vor cere ca pe un prizonier la curţile împărăteşti. Înarmat cu tăceri şi cuvinte, solstiţiul îţi va aduce-aminte de cerească grafie a zodiacului.
Adumbrind marginile iazului, copaci înşiraţi ca şi arşicele, clatină acum zodiile. Pînă la ei, din străfunduri, răzbate un glas înlănţuit de legiunile vîntului. Pe cer se anunţă triunghiul migratoarelor. Ţipătul lor ne cuminică în zorii zilelor cu aurora apelor. Un soi ales de prefacere ne devoră, iar timpul se gudură la picioarele noastre, adulmecîndu-ne. Poate primăvara care va fi după iarnă, ne va răsplăti cu lumina şi blînda cădere a razelor, poate primăvara viitoare ne va acoperi cu flori oglinda timpului.:.
Haideţi să lăsăm încă luna să hoinărească după nestemate de stele. Boarea care mîngîie creştetul lumii este o inimă de vis.
Nu ştiu dacă m-am născut prea devreme sau prea tîrziu. E greu, tare greu, să fugi de tine, atunci cînd eşti pasăre de-o clipă!

TINERI AUTORI

Cristian STURZU

cruzime
o după-amiază însorită de iarnă
lumini de gheaţă înşelătoare
o altă zi o altă greşeală
şi o alarmă sumbră interioară
şi o dorinţă de a şterge toate
literele scrise cu creionul
pe o coală albă de hîrtie
o după-amiază însorită de iarnă
ca o fîşie de carne crudă
ca o fîşie excoriată
singurătate şi anxietate
şi o senzaţie intensă de vomă
ceva se rupe şi ceva s-a rupt
ceva rămîne mereu imperfect
într-o poziţie fără simetrie
ca un tablou agăţat pe perete
în marea tăcere din spatele uşii
în marea tăcere din spatele lumii

aici
aici nu este niciodată zi
nici noapte chiar
un apus permanent
plin de cenuşă şi de fantome
ale cadavrelor ce nu mai luptă
umbre doar umbre doar umbre lipsite
de instinctul de supravieţuire
la marginea lumii şi a conştiinţei
sub pătura somnului a letargiei
cîini vagabonzi cu ochii înţelepţi
alcoolici cu mintea complet incendiată
de dragostea eterică subtilă
hale de fabrici şi de uzine
abandonate cu geamuri sparte
şi invadate de ierburi letale
cîndva demult m-am rătăcit aici
şi niciodată nu am mai găsit
vreodată drumul înapoi

Port Atlantic
pe malul oceanului am stat şi am plîns
sub ţipetele bete ale pescăruşilor
lîngă valurile care se spărgeau
neobosite zgomotoase şi bete
udat de ape şi emoţii tari
de-atît de multă dragoste/durere
serotonină dopamină şi adrenalină
perfect conştient de moartea tuturor
de răul profund ascuns în lucruri
acolo unde lumile s-au terminat
iar autostrăzile nu duc nicăieri
atît de multă dragoste/ durere
şi totuşi nimic care să îţi rămînă
în afară de lucruri în afară de ele
în afară de lucruri vechi inutile
de corpul acesta care se scurge
sub o cămaşă lungă şi ruptă
de vegetaţia aceasta de oase
decît începutul mai aproape sfîrşitul
şi golul mereu mai bun decît plinul

sub stelele radioactive
sub stelele radioactive
te-am căutat pe tine
iubita mea dragostea mea
printre ruinele şcolii
la care mergeam amîndoi
acum o sută de ani
printre zidurile negre
printre zidurile calcinate
sub stratul de cenuşă neagră
am căutat diamantele
însă nimic nimic nimic
nu am găsit acolo
nici măcar o sanda
sau o fîşie de blugi
nici măcar un creion
sau o pagină de caiet
nicio urmă de-a noastră
şi niciun viitor
după războiul lumilor
după apocalipsă

sub stratul de cenuşă neagră
sub stelele radioactive

the damage is done
the damage is done
în toate lumile
în toate universurile paralele
iar în pădure s-a făcut noapte
aşază-te lîngă rîu
întinde-te lîngă rîu
lîngă apa cea neagră
să îţi ia cu ea toate gîndurile
să îţi ia cu ea toate spaimele
pentru că tu nu mai ai nicio casă
pentru că tu nu mai ai niciun pat
şi orice mişcare este o greşeală
cînd răul aleargă tăcut printre arbori
the damage is done
în toate lumile
în toate universurile paralele
iar în curînd vor veni carnivorele
iar în curînd vor veni răpitoarele

Mihaela AIONESEI

artrodeza
e primăvară iarnă nici eu nu mai ştiu
de când umblu cu mănunchiul de fiare
şi cu năduşeala asta sub palme
plouă şi ploaia mă spală de vină
de fapte de singurătate de păcate
picăturile reci pătrund nemiloase
obraji umeri sâni tresar
de parcă cineva
m-ar dezbrăca de dragoste până la piele
roşesc şi mă înfior la gândul că eşti aici
atât de aproape de tainele din rugăciunile lacrimilor mele
las gărgăunii să-şi facă de cap
puţină dezordine în armonia cu miros de sânge
nu strică albul zăpezilor
sub care ghiocei chicotind
înmulţesc primăverile amputate ieri

aş vrea să strig până vor ieşi vietăţile din vizuini
şi păsările din scorburi îmi vor ţine hangul
până munţii îşi vor apleca fruntea semeaţă
ruşinaţi de neclintirea lor
şi oamenii ar privi uimiţi flacăra
care-şi întinde zâmbind braţele pe cruce
aş vrea să strig
simttt te simttt
da, ştiu sună banal
şi totuşi spun
ce nu e la îndemâna oricui
e atât de bine
atât de bine mi-e să simt
să te simt
înăbuşindu-mă
viaţă

oase vii
dimineaţa ca o pisică neagră se strecoară
prin fereastra uitată deschisă
mă încearcă somnul cel de veci
dar o aud cum deretică meticuloasă
păsările din ziduri încep să ciripească
umbrele se tăvălesc pe covor speriate
stingherit ceasul învârte de zor
ore nemiloase
ore pustii

târziu mă ridic din mărul putred
încă viu

liniştea ca un intrus străpunge
cum arma unui criminal într-o crimă perfectă
inutil strigătul când nu ai de ales
îl las să bată la uşă...
cu insistenţa lui nu mă împac
spaţiul e prea strâmt pentru doi
prinşi în pânza unui singur păianjen
să pot fi...
mi-ar trebui nişte oase, da, oase...
înlăuntru un pat de fier
păsări fluturi mii pe masă
şi-n umbra celor două scaune

conturul meu, conturul tău
cu oase vii –
viață

inima mea
am zile când tac şi ea tăcerea
împletește o funie de cenușă
pe care demonul nopții o vântură
o smulge

am nopți în care vorbesc
şi dragostea noastră
pare că vrea să întoarcă
surghiunul din drum
un şarpe stă la pândă
înnoadă încercările iertările
cu muşcătura lui neveninoasă
mă confrunt mă confund

curând voi uita cine eşti cine sunt
surâzând voi încăleca uitarea
sortită să îmbătrânească mormintele
prin care respirăm încă vii

eu mă voi elibera într-un târziu
tu încă vei auzi zornăitul lanțului
şi va fi frig şi va fi tăcere
nimeni şi nimic pe sub soare
nu-ți va mai cădea în genunchi
în fața ta veni-va mereu
să pască liniştită o blândă mioară

Alexandru CAZACU

Tîrziu
Este atît de tîrziu
încît un arheopterix
îmi bate cu aripile în fereastră
iar chipul meu capătă pe rînd
trăsăturile strămbunilor
O linişte străină
îmi străbate sîngele

prin cuvînt se adună
urmele unor vieţi îndepărtate
şi-n ochii întredeschişi
lumina îşi arată vîrstele

Este atît de tîrziu
încît mă tem
de propriul zîmbet

August
Se termină şi vara aceasta
peste zăgazuri şi maidane
peste ţevăraia ruginită a construcţiei abandonate
la căpătui liniilor de troleibuz,
unde nu mai aşteptam nimic
unul de la celălalt
întinerind de dor
cu garoafe de jar
în mîinile ce au scris
nesfîrşite pagini despre
despre tăblia ce indică sfîrşitul oraşului
din care cineva a fugit
cu toate întrebările
prin desertul din noi
către margine

Aproape toamna
Car în spate
sfîrşitul acestei zile de August
ca pe un prieten rănit
în războiul rece
dintre iluzii şi nuanţele acestora
şi un perete de frunze
se zideşte în privirile noastre
lumina se şterge de oglinzi
iar amintirile altor vise
ne brăzdează inima

O liniște albă
macină miezul copacilor
păsări se strîng
înfricoşate la geamuri
şi dincolo de izbînzi

valurile mării
arată nisipului
cum dragostea
este
un anotimp vulnerabil

Demnitatea iernii
Ca un pumnal stă frigul
în inima acestei seri
ce ni se scurge printre lacrimile
ivite pe obrajii veseli
ai capătului de tinerețe
unde rămînem
prinşi în arhitectura unei
posibile provincii
ascunse în promisiuni
şi-n țipătul de adio
al mereu altor clipe
refugiate printre ninsori
ce-şi refuză căderea

O cameră single
Singurătatea poate fi sinonimă cu limba engleză
într-un hotel de trei stele
auzind televizorul deschis
al vecinului de palier
rămaşi între mobilierul sărăcăcios
un paratrăsnet
al amorului modern
mai bătrîni cu un gînd
mai tineri cu o aşteptare
cu mîinile încordate în îmbrățişări
şi Aprilie în zîmbet
cînd kilometrii de duminică
se aşează între noi
iar mica oglindă
ca o lamă de briceag
ne deformează chipul
gata să mergem cu propria vîrstă
pînă la limita suportabilității
hrănindu-ne cu tăcerea celuilalt
tulburata de ritmul lent al melodiei
No more I love you

Noiembrie
Ziua ni se ascunde în cearcăne
Frazele se înghesuie intr-un singur cuvînt
şi o ploaie măruntă
înlăcrimează geamurile

Prin lumina udă păsări
zboară în grupuri mici
peste depozitele de speranţa
de la bariera oraşului
Tandreţea se zgribuleşte
în abecedarele de anticariat
Crizanteme ne umplu liniştea
cu un parfum din veacul trecut

E o linişte alba peste acoperişuri
Frigul din containere se aduna
in gesturile celuilalt
Prin aeroporturile lumii
nimeni nu mai aşteaptă pe nimeni

Felix Rian CONSTANTINESCU

CRUCEA DE CETINĂ

2016

În memoria Masacrului sovietic de la Fântâna Albă din ziua de 1 aprilie 1941.

Drum printre mitraliere
Pelerini prin câmp
Mergem spre moarte
Diavolul sfânt
Ne-ngroapă în carte

Iară murim
Dalbi ghiocei
În roşu tărâm
Iată-ne miei.

Tortura
Sabia îmi spintecă ochii
Sabia îmi spintecă pieptul

Creşte plânsul mamei Dochii
Mi-am pierdut în lume dreptu

Şi de-o fiu să fiu pământ
Nu-s pământ de roşu vis
Voi să ştiţi bietu-mi cuvânt
Ci-s pământ negru ucis.

Luminii
Tu lumină luminată
Ochi de zeu palmă stelată
Spune-mi mie cin' ţi-i tată
Odată sau Niciodată?

Că de când nu te-am văzut
Şi de când nu te-am privit
Mama s-o făcut năut
Bucovina o murit.

75 000
Am plecat în lumea mare
Bucovina-i ţara mea
Ca pasărea călătoare
România nu-i a mea

75 000 au fost
Crucii de cetini arzând
Morţi prin lume fără rost
În ochii mei de pământ.

Simplegeist
Ah tu mamă ah tu tată
Ce mă feţi şi mă răsfeţi
Unde-i mintea fermecată
De copil vechi minteleţ

Voi muri şi eu o dată
Dară nu voi fi uitat
Îngeri vor veghea în vatră
În pământul neiertat?

Oameni de la sat
Oameni de la sat am fost

În ogoru ce-am arat
Când murit-a neamul prost
Acolo ne-o aruncat

Dară cine o uitat
Viaţa-i un mormânt făcut
La ce bun o treierat
Pentru poporul vândut?

Profesorul de sat
Taci troiene că eşti prost
Cartea ştiu eu pe de rost
Taci tu câne că eşti prost
Cartea ştiu eu pe de rost

Despre suferinţa ta
Nu scrie în cartea mea
Nice despre moartea ta
Nu scrie în cartea mea.

Dispreţ
Vin din veacul de dispreţ
Mult am îndurat măi frate
Veacul porcului mistreţ
Moartea le-o-ntrecut pe toate

Viaţa ne-o murit în câmp
Peste mine au scuipat
N-am avut nice mormânt
Oraşul m-o şi uitat.

Crucea de cetină
Aici crucea a
-nflorit
Aici ţara a
murit

Cap de bour cap de bou
Eu îs Moldova Singur Eu
În frunte clocesc un ou
M-am bătut cu Dumnezeu.

Satul mort
Stau pe un câmp
Ca în Bălaşa
În toate părţile
Sunt eu

Stând pe un câmp
Singur și ubicuu
Mort.
++++

Serghei Esenin soldat sovietic
Mitraliera vodca și un carnet
De poezii e tot ce am
Spune
Tu mămăligarule

To be or not to be
Când eu sunt doar o mitralieră ce merge cu vodcă
Și tu doar o inimă mămăligă
Încă caldă?

Angela Melania CRISTEA

Monocromatic
Aici lumea este plină de arici
miroase a suc de trandafiri căldura vine
prin telefon ca o supapă ce explodează
lîngă urechea ta de tinichea și nu faci altceva
decît să deschizi geamul sub care miaună o pisică

anii s-au comprimat în pastile monocromatice
vulpi argintii ne zgîrie plexul văd
xenofobii bîntuind la strada mare
după balonul roz al iubirilor
îți zic: lumina care se scurge pe acoperiș
în panta rhei
răsare dintre mîinile tale aşezate
cumva înspre lună

apus cu soare lumi de cicoare
bursuci cu botul înmuiat într-o mare

heliomată
simt gust de caise strivite joacă de-a
fierbinte montagne russe

Ora de cuminecat vii
cîini fără umbre traversează străzi
îți aud somnul cum rupe tulpinile
florilor ca niciodată m-am hotărît să
cuminec gînduri inerții zile sparte
îți amintești vara cînd cireșii ne întindeau palmele verzi?
de atunci stoluri înfig în asfalt zboruri
pînă la unghiul de unde răsăritul
s-a culcat pe apus

vino cu umbra ta ivorie așterne-te
între pajiști și irisul meu
orizontul acesta va amuți/cîinii
nopților ne vor asmuți/ fiecare va
picta tăceri de alabastru picioare de cocori dezlegați
cai care mușcă din obrazul lunii
iar noi niciodată
nu vom (mai) zîmbi decît cu soarele
scurs în pantofi

Ziua de sabat
timpul crește ca un pui de prigorie
valuri de întuneric topesc zile în malaxor
îmi este dor de moartea sărată
a ultimei mele iubiri
așa cum vezi răsăritul/pescăruș în zori/
tot astfel vei auzi scîncetul vieții ghemuit în prăpăstii
iar lumea aceasta se va roti/vultur cu gheare de fier/
se vor scutura trandafiri izvorîți tainic din cer

te întreb stea-de-mare barcă legănată de pești
cîte sorți/pietre albe de rîu/ risipești?

aici și acum aripi de păsări nocturne
ne vor ciuguli urmele roșii
aerul se va dezîmblînzii va mirosi universul numai a sentimente amar de vii
buzele mele îți vor dărui ore sculptate în argilă
dintre toți caii lumii tu îmi vei alege
pe cel de ultimă cursă

iubirea se va naşte divină
pierduţi în lumină ne vom iubi/morţi unul pentru altul/
de azi înainte dragostea va fi ca sabatul

Oraşul de unde vii
are străzi nepavate îmi ţin
tocurile în maini cum aş ţine sufletul tău
gravat
într-o albă singură noapte
aburul rîului se întinde pe alei
ca nişte limbi de şarpe degustînd un asfinţit
ziua se dă cu parapanta
între noi doi arborii lumii tac infinit

orele se scurg pe asfalt
miroase zurliu a război şi a morţi
pe acoperişuri pisici zvelte torc
în mîinile tale inima mea se goleşte de sînge de ani şi de sorţi

Ana-Maria GAVRIL

De ce mă tem de toamnă...
Printre uşor arămite frunze de nuc,
Soarele cade cernut în petice de lumină.
E ultimă zi de vară, din vieţi se mai duc,
Nu aş păşi nicicum spre recea toamnă.
Masa de lucru e un şotron viu.
Sar ochii dintre slove-n petice de soare.
M-aş vrea copil, cum n-am să mai fiu.
De ce mă tem de toamnă oare?
Miroase a nedorit, rece apus
Al altei mult prea grăbite veri.
Cum zburda veselă inima, nespus...
Până mai ieri, printre miile de flori.

*
Primeşte
Primeşte paşilor tăi
Covor din petalele
Inimii ajunsă floare,

Petale
Una şi una.
Păşeşte, tu, fericire, fără teamă,
Le-oi culege petalele toate,
Purtând sărutul paşilor tăi,
Prea fericire,
Să le mângâi
Cu trupul,
Cu mâinile,
Cu ochii,
Cu buzele.
O, viaţă cum eşti!
Voal sau giulgiu
Mi-e totuna,
De veşmânt mi-e iubirea,
Singura fericire pe pământ.

*

Sună iubirea...
Sună iubirea,
Sună, răsună
A val spart de mal,
A munte mângâiat de ploi,
A trup scâncind de dor.
Sună, azi,
Sună, răsună
A noi,
Sună iubirea,
Sună, răsună
A viaţă,
O viaţă, una,
Împărţită la doi.

Carmen FOCŞA

STARE
Lipind obrazul de genunchi, mi-e bine
Se lasă-ntre noi cerul, tot mai jos
Şi toate-s mai departe, mai puţine
Şi timpul-timp mereu mai viforos....

Şi această mînă a nimănui, se lasă
Cît să ne-aşeze mai departe, hăt
Cu vorbe albe, -nalte, de omăt
Ţesîndu-ne-ndelung în cîte-o plasă...

ROMANŢĂ NAIVĂ
Ninge-n seara asta, printre felinare
De demult aprinse-n margine de drum
Ninge şi ninsoarea îndelung ne doare
Înainte de-a şti pînă cînd şi cum
Iar în podul palmei vin să se topească
Înflorind a moarte, a miresme, a ger
Tălpi care-au să lase o urmă îngerească
Întru-nsingurare, întru efemer...

Luminează-mi încă drumul de plecare
Precum o zăpadă pe sub paşii trişti
– Candelă aprinsă pentru fiecare –
Chiar dacă nu ştie nimeni că exişti...

POEM
În căldura cenuşei proaspete-a rămas
Ceva din nostalgia cailor de cărbune
Priviţi printre lacrimi înnegrite
De zgura sufletului celuilalt
Imagini ostenite de ninsoarea privirilor
Ne adaugă memoriei
Cu sfinţenia îndoielnică a gesturilor
Care cheamă.

PEISAJ INTERIOR
Foşnetul frunzelor-întotdeauna semn
Că păstrează fiorul urmelor cuiva
Desluşind acea linişte mănăstirească
A trupului de neatins care era...

Tăceri în formă de cruce rostim
În văzduhul din noi-încă amorţit
Se roteau fluturi diavoleşti, drept semn
Că nu-mi luasem dreptul de a fi murit...

Cristian CHIRIPUCI

Căldură
Plicticos între două ficusuri
Camera umplută de două ziduri
Să plutească
Ca un avion umplut cu soare
Trebuia să le înveselească un cactus,
Nesătule de a fi
Talangă ce le vizitează zi de zi
Perdele forestiere au fost văzute după ce s-au ascuns.

Camera
Camera văzută de două ziduri
Feroce desenată cu ficusuri
Trebuie să spună ceva
Care să plutească
Fără dâră de fum
Despre perdelele forestiere
Care au fost umplute de ascuns
Visând în fiecare zi talangă
Ca să poată fi deschise
Şi împărţite între soare şi lună.

Rebel
Cântecul eternităţii îl aud prin sunetul bătăii inimii tale
Eşti lângă mine, te simt te ador, mă tem că suflul respiraţiei mele să nu te rănească
Zâmbetul tău frumos şi trist, îmi aminteşte de a trandafirului petale,
Mă las cuprins de beţia provocată de atingerea mâinilor tale, care încearcă să mă vrăjească...
Eram atât de fericit,
Am visat dar m-am trezit...

Raul CONSTANTINESCU

ÎN ÎNTÂMPINARE
Târziu arar tainic lumina acea înțeleaptă
din necunoscut
peste cele ce sunt efluviu liber
în rostitoare tăcere se iscă
ceea ce nu oricui i-e dat să vadă/audă
zbor și iubire-n extaz –
darul tău suprem viața întreagă
mai este încă mult de trăit iubit adâncit...
cel de azi pe mâine
necunoscut nebănuit
oricând și tu poți fi
ehei! altul mereu altul
în urmă lăsat în orice secundă
în solemna întâmpinare a celui ce din tine
cu o rază de lumină
din miezul umbrei poate să vină
să te ia cu el în necreata lumină

DARUL VIEȚII
Miez de întuneric
cu sânge viu luminează inima
singură singură singură
toate îi sunt împotrivă
nimeni n-o vede știe ajută...
până la capăt
în neîntreruptă tăcere luptă inima anonimă
cu toate morțile
ce năvălesc de peste tot...
alergător de cursă lungă, inima,
de nimeni aplaudat,
fără surle și chimvale,
învinge continuu –
etern nous în dar vieții --
izvor a tot și toate
bate inima bate

FLUTURE
Din floare în floare
roșalbnegru fluture
al nimănui și al tuturor
prin aer volute spire –

gând în zbor avântat
plin de auriu polen flutur
cu-antenele-i caută lumini fără apus,
dulciamare arome sonuri flori
trompa-i filiformă
scrisă-n văzduh
aura-mi inspiră
sub stea dulcinee
petală de cireş

CLIPA DE VEGHE
Cu bisturiul din suflet
la zid îmi citesc/disec trupul –
acest devotat frate ce-mi poartă crucea prin ani,
corp care nicicând nu m-a trădat;
nici când visător l-am dus pe marginea prăpastiei
repede alunecând pe zăpada-n topire
spre stânci în vâltori
cu unghiile înfipte-n crusta lunecoasă
oprit din cădere la mijlocul pantei fugace
dârele degetelor mele pe nea,
scrijelite verticale versuri ale privirii dincolo,
le citesc de atunci mereu în mine
prin alte căderi
peste căderi
pe munţii din suflet
singur
salvat în clipa de veghe

INEDIT

Victor STEROM

ORAŞUL ALB
Mă apropiam
de valoarea zăpezii
polenul cerului
ca jăratecul
despărţea oraşul alb
între vis şi rugăciune

Eram
vulturul etern
sub aripi
agonia iernii
aduna pînze
de mii de ani în taină

Mă apropiam
de metafora contrapunctului
desenînd în gînd timpul
ca pe un prăpăd
fără viziune
şi nu mai aveam aerul
chipului tău Doamne
pe chipul meu – cristal
de crivăţ îndelung

Semănăm cu griul
unui fluviu îngheţat
semănam
cu intrarea în templu

Oraşul alb venea
şi trecea mai departe
prin ziduri de apărare
prin tăioase sfîrşituri
de umbre polare
singură dată m-am apropiat
de nemurirea mişcătoare

INVITAȚI LA CENACLUL USR Filiala Iaşi

Începând din acest număr vom publica poeme ale invitaților la Cenaclul USR, Filiala Iaşi, coordonat de redactorii şefi ai publicațiilor „Convorbiri literare" (Mircea Platon) şi „Poezia" (Marius Chelaru). Până acum au citit: Diana Diaconu, Laura Catrinescu, Paul Mihalache, Dorina Stoica, Ştefana Sârbu, Oana Hemen, Luminița Potârniche, Stela Crăciun. În acest număr poeme semnate de Luminița Potârniche.

Luminița POTÂRNICHE

herghelii de îngeri bucuroşi
cai albi calcă pe curcubeu.
pune şeaua pe culoarea
care-ți vine bine,
galop de lumină albă
trecând prin prismă.
herghelii de îngeri
bucuroşi.

ploaia care mă trădează
rochii de înger
pe care n-am să pot
niciodată să le îmbrac.
îmbrac ploaia asta murdară,
o trag peste cap
ca pe-un sac.
mi se scurg trăsăturile,
baltă la picioarele mele
ochişorii, buzele,
sprâncenele a mirare
şi nu numai.
obraji, spume de zâmbete
şi noroi chiorâş,
pieziş, perpendicular pe rigolă,
uitatul de frondă,
bezelele, genele.
mă spală ploaia asta de tot
ce cu străduanie am strâns.
plâns de cer
şi cer de plâns.
gol de mister,
trag roba şiroaie.
pe dedesubt,

trupul şi sufletul
tot o ploaie.

moartea nu taie de două ori
la piaţă
oamenii îşi vindeau drujbele,
durerea pe care au simţit-o
din greşeală,
din naştere,
din neputinţă.
crengile de sub ei
retezaseră,
apoi picioarele.
şi ele s-au terminat.
s-au târât lichefiindu-se
pe asfalt.
apoi s-au pus pe plâns
ca să le crească alte picioare.
dumnezeu nu i-a dat rost
de regenerare
nici copacului
ce s-a uscat de prea multe ori.
nici beteagul
nu-şi poate încălţa umbra.
doar aripi
din căptuşeala luminii dinăuntru.
numai de nu şi le-ar cosi.
vine vremea lanurilor coapte
şi o singură moarte
nu taie de două ori.

întâlnire ratată
în locul în care m-am întâlnit cu tine
lumina părea îmbătrânită şi stingheră,
nişte raze ceruite lustruiau obrajii
unor trecători printre subiecte.
o paloare nefiresc de intensă
s-a interpus între mâna mea
şi forma umărului tău.
cândva, visasem să mă reazem
locului aceluia dureros,
pace cu tine să fac,
scorbură-n lemnul tare al înstrăinării.

dar ca și până atunci,
nu eram decât femeia din somnul tău
de după-amiază,
o rătăcire neasumată.

casă de spaimă
casă roșie cu pielea zbârcită,
pe la colțuri se spun vorbe,
ziduri tocite și uși urduroase,
ochii cârpiți ai oblonului vechi,
niciodată nu-i verde lumina,
bate în galben nisipul pisicii,
dungi tărcate are preșul încolăcit,
toarce lână putredă molia
investită cu distrugerea.
dinastii de gospodari rataţi
răutăcios trebăluiesc prin dependințe.
activitate nevăzută,
auzită doar de cine
vrea să doarmă la prânz.
perdelele se zăbreluiesc,
cușca e făcută din lemne,
în ele dospesc amintirile vopselii
de ținut carii tineri.
preșuri domnești,
lungi, aducătoare de oaspeți,
se destramă după un model ciudat.
dau înapoi cei ce vin
neanunțați.
nechemații smulg cu dinții
încuietoarea de la cutia de scrisori.
lasă semn fiecare adormire,
așa se strică echilibrul.
cade câte o pană
din canarul zugrăvit pe perete
galben-lămâi.
dați ziua de suflet
s-o crească alții.
prin horn iese
ultima fetidă respirație
a celui ce a construit toate astea
și a murit.

de frig şi de neînţelegerea sensului
caut cu frenezie
punctul de la care
nu mai pot continua,
de parcă toată viaţa mea
ar depinde de asta.
o dimineaţă compromisă
în care mă trezesc
cu sentimentul
că trebuie să-mi fie frig.
recunosc fiorul acela
de om ciudat
în lumea celor perfecţi.
sau, poate, o fi invers.
să fiu eu normal
şi ceilalţi să fie anapoda.
nici n-ar conta prea mult,
doar că lucrurile astea
pot fi văzute pe dos
ca într-o oglindă
şi nu-ţi dau nici o siguranţă.
în fundalul tabloului,
se văd nişte munţi înzăpeziţi.
voi parcurge pe jos
distanţa propusă
şi voi vedea ce e acolo.
de asta nu-mi tapetam pereţii
cu imaginile altora.
mă duceam într-acolo şi nu găseam nimic,
ca în această dimineaţă
în care mi-e frig
şi nu înţeleg sensul mişcării.

ploi
unele ploi parcă vin dinăuntrul
gropilor comune
ale delictelor nemărturisite.
nu se face pe geam curcubeu,
pereţii n-au ochi să vadă
cum se scurge materia
şi strada se face bucăţi.
nicăieri, nici o ţipenie de om
nevinovat.

ape murdare ni se dau
spre spălare.
cu cât uit să înot,
mi se murdăresc aripile
cu un trecut neiertat.
aruncați-mi colaci de salvare,
norii albi ai fugii de păcat
nesăvârșit.
viitorul poate fi o insulă
sau o cazemată
adânc săpată în pământul pur.

cătușe sângelui
oameni și fiare,
cuști de aer,
unde se termină
și unde începe
libertatea respirației.
tu muști
ceea ce mie
îmi e necesar
ca să trăiesc.
de aceea ne separă
niște bare de viață.
gratii cețoase,
ca un gaz ilariant,
epuizarea tuturor
exercițiilor de domesticire.
oameni și fiare,
între noi
niște gardieni
pun sângelui cătușe.

POEME DE LA CENACLUL SCHENK

În acest număr publicăm un grupaj semnat de autori care activează în cadrul unui cenaclu online, coordonat de Christian W. Schenk – „Cenaclul Poetic Schenk". Christian W. Schenk afirmă că „este primul cenaclu online (care se numeşte şi „cenaclu")", are nişte principii de funcţionare interesante, a intrat în al patrulea an de activitate şi este deschis 24 din 24 de ore.

Niculina OPREA

Pictură pe ape

Pe fruntea timpului, César Moro a pictat viaţa,
viaţa în interiorul căreia a pus poezia să cânte,
să suspine,
să plângă,
să aleagă între cei dragi iar poezia îşi murmură
întristarea odată cu zborul păsărilor
deasupra valurilor înspumate,
odată cu promisiunea femeii-peşte
că îşi va arunca solzii
tot mai departe
de ţărm

femeia – peşte şi pasărea – peşte

da, femeia – peşte şi pasărea – peşte sunt eu…

Pe spuma valurilor
cu sângele lui m-a pictat César Moro,
m-a lăsat să-mi aleg iubirile între apă şi cer,
între cer şi pământ,
între pământ şi stele dar nici Calea Lactee,
nici Carul Mare nu mai sunt ceea ce au fost –

prin venele mele tot mai des
corăbiile rătăcesc drumul
spre casă.

Adrian VIZIREANU

Terra dacica aeterna

Pribeagă mi-e lumea, un orb în toiag,
cărarea-i o umbră prin codrii din vis.
Se-nalţă din mine pădurea de fag,
cu lupii în haită, vânează Bendis.

Călăreţii furtunii fulgeră-n nori,
armate de ploi în cer se adună,
curcubeie dansează hore-n culori,
hohotul morţii devine lumină.

Fii Kotysei aleargă prin mine,
prin brazda de glie ce-mi arde în piept,
în palma-i Zamolxis inima-mi ţine
şi-n ritmul bătăii, străbuni redeştept.

Gebeleizis în zale tună prin munţi,
albi, inorogii se-adapă cu rouă,
prin sânge, călare, bărbaţii cărunţi
îmi zboară în vis spre luna cea nouă.

Apune în piatră soarele-n Sarmis,
Derzelas adună nopţi în ulcioare,
cucuta nechează şi timpu-i ucis,
stele se sting înecate în mare.

Visez şi din trup îmi renasc vechi cetăţi,
andezit reînvie lumea din disc,
trecut şi prezent se-ntregesc jumătăţi,
în ceţuri dorm zeii pe-al muntelui pisc.
Se mişcă lumina prin timpul din noi,
răsare şi-apune o lume de dor,
în veacul ce vine şi cel de apoi,
străbunii sunt vii, niciodată nu mor.

Ovidiu OANA-PÂRÂU

Alutus

Lui nu i-am spus: mă alungase timpul
Furându-mi nedorita despărţire,
Dar l-am păstrat ca sacră tăinuire
A ţării Tula, râu lângă Olimpul
De creator zidit, un stei pe zare
Şi-o palmă de pământ de El sfinţită,
O Atlantidă-n veci împărăţită
Prin veşnicia apei curgătoare.

Mă-ntorc din când în când să mă inunde
Cu basm ştiut doar de loc sfânt şi astru,

Pe maluri străjuite de jugastru,
Să-i tălmăcesc tăcerile din unde.
– Pe locul tău, şedea pe vremi, Troianul!
Eroul Atlas, uriaşul care
A sprijinit Pământul pe spinare.
Iar la doi paşi, spre munte, stă divanul

Minervei, loc prea mândru de odihnă,
Zeiţa niciodată temătoare.
Mergea-n Munţii Perşani la vânătoare,
Iar seara-şi dobândea clipa de tihnă.
Sus peste deal e Şona. Guguieţii-s
Case de veci frumoaselor lui fete,
Deplânse-n primăveri de violete,
Prin lacrimi reci din roua dimineţii.

Târziu, câmpia unduia cu macii
Pătând cu sângeria floare grâul
Ce-a străjuit, peste milenii, râul
De apă vie, leagăn pentru dacii
Învederaţi stăpâni peste grădina
Întinsă împrejur sub Axa Lumii,
Stăpâni pe ei şi rodnicia humii,
Iar ţie, drepţi strămoşi şi rădăcina!

Ion SORESCU

Nelinişti

Ochii-ndreptaţi a rugă spre stele
Chip de-o tristeţe ce muşcă din mine,
Suflet golit rătăcind printre ele.
Şi parcă e rău şi parcă e bine.

Trupul te arde cuprins de dorinţă
E din jăratec ce sfârâie-ncins.
Gândul aleargă a neputinţă.
Şi parc-ai învins şi parcă te-a-nvins.

Gura striveşte cuvânt nerostit.
Inima râde sau plânge, nu ştii
Nu poţi să crezi că e un sfârşit
Şi parc-ai pleca şi parc-ai veni.

Contrast de culori e lumea în care
Totul se mişcă purtat de Cuvânt.
Şi demoni şi îngeri, braţele tale.
Ce bine că eşti, ce bine că sunt.

Ileana POPESCU BÂLDEA

Album

erai cam mic amice tăiai furnici din lemne
cu fierul care-n palmă ardea ciuperci de lut
privirea-ţi peste umăr şi ochii-ţi plini de sete
făceau furori prin gânduri cuvinte sau năluci

erai cam mic amice doreai un drum spre stele
bătătorit de alţii cu vârfuri sau bocanci
minciuna o-ascundeai în nasturi sau mărgele
în vorbe goale pline de şmecherii cu sfanţ

erai cam mic amice un coate goale poate
ce-şi rezema în deget nimicul din cuvânt
urzit cu dibăcia lingăului de scaun
postat oriunde-n lume pădure sau în vânt

erai cam mic amice dar braţele-ţi vânjoase
strângeau de peste tot monede sau uitări
le-înghesuia sub talpă privire sau sub frunte
şi te-înălţa cu ele strivind privighetori...

... din casă sau din stradă din orice te-ajuta
să te ridici maimuţă să uiţi de starea ta...
erai cam mic amice şi distrugeai lumina
ce-ţi ocrotea ţărâna din sânge şi din Vina –

de-a fi ce nu poţi duce, de-a duce ce nu eşti,
străin printre cuvinte, străin între poveşti.

Adina VELCEA

Monorima minciunii

Mi-e frig şi mi-e toamnă, mi-e ger în cuvânt,
Privirile-mi arse se zbat la pământ,
Altarul iubirii, altarul cel sfânt
Se năruie-n lacrimi, se clatină-n vânt.

Trădarea mă muşcă cu colţii de fier
Din carnea ce-ascunde un petic de cer
Născut din speranţe şi vise ce pier,
În noaptea din mine, nimic nu mai sper.

Apar din adâncuri sordide şi cresc
Regrete fictive cu-aspect de firesc,
Mascate în zâmbet în juru-mi zidesc
Capcana uitării cu laţul ceresc.

Sub gratii erupte din dorul candid
Privesc către lume cu chipul rigid
Cum totul se pierde în spaţiul lucid.
Mă-ntorc în visare şi-n mine mă-nchid.

George TERZIU

Linia imaginară
Când am tras acea linie imaginară
Toţi câinii din oraş au început să latre
Toate bunicile au încremenit cu nepoţii de mână
La birtul din colţ zeii au ieşit plictisiţi la o bere
Puteam să le stric infernul cu linia mea imaginară
Sau să-i fac să se iubească nebun
Dar ceea ce trebuie să se întâmple se întâmplă
Aşa că dimineaţa asta e o dimineaţă tristă
Banală, plictisită, nici măcar nu merge la şcoală
E vacanţă şi totul e asemenea vacanţei
Singura preocupare sunt fenomenele normale
Cum ar fi privitul în ochii minţii
Şi mersul pe catalige
Pentru a analiza lumea de sus
Când am tras acea linie imaginară nici nu am ştiut
Că doamnele visează la iubirea veşnică,
Când eşti copil te uiţi după fetiţe
Când eşti bătrân te uiţi după doamne-doamne,
Pentru o doamnă am oprit odată apele şi munţii
Am oprit poeţii şi criticii literari
Am oprit câinii să latre
Ea m-a lăsat să-i pup mâna
Care brusc s-a ofilit şi doamna a murit curând
Toate femeile sărutate de mine se ofilesc
Apoi se întristează şi mor devreme...

Mihai HORGA

Odă poeziei
O, dulce miez al poeziei
Din tine, să mă-nfrupt – visez
Punând sub vraja fanteziei
Idei, ce prin cuvânt sculptez
Dar, până să ajung la miez
Zidind la versuri, însetat
Amara coajă îţi forez
În ritm şi-n rimă-ncorsetat
Ca un ocnaş cobor în mine
Şi mă înham la greu supliciu
Creaţiei să-i pun rubine
Infim e orice sacrificiu ...

Silvana ANDRADA

În alb pe alb
Pictez cuvinte pe albul dintr-un pur poem,
Un peisaj de iarnă ninsă-n sărbătoare,
În jurul pânzei, într-o lume muritoare
Trec oamenii săraci iar pentru ei mă tem,

Mă tem că n-am culoare albă pe paletă,
N-am arta de-a le plăsmui măcar o pâine,
Căci dacă ieri nu am putut, nu pot nici mâine,
În lumea-mi mult prea siberiană de ruletă,

Trec oamenii întunecaţi şi oamenii pustii,
Cărora culorile le-au fost deja furate,
Contururile trupurilor mult prea tremurate
Sunt cele care-n lumea lor ucid copii,

O inspiraţie plină mă îndeamnă spre lumină,
Atâta alb am scurs în sângele muririi
Încât l-am transformat în fulgii fericirii
Pe crucea vieţii fără jertfă, fără vină,

Pictez în alb pe alb, în calmă disperare,
Pictez doar alb apusul, alb şi răsăritul,
Pictez în alb micimea chiar şi nesfârşitul,
Repar cu alb tot ceea ce-a rămas fără culoare.

Naivă mi-e pictura, se scurge peisajul
Pe gândul meu de bine, ca o clepsidră vie
Aici, acum şi până în prag de veşnicie
Visez un alb prea alb..., din negru am curajul.

Nicolae NISTOR

Cafeneaua din mahala

Ne căută, uneori, speranţele într-o cafea,
în care se ascund secretele în zaţ
ne drămuim iluziile în trista cafenea
în care ne înjură beţivii fără un sfanţ
ce nu suportă bărbaţii rătăciţi în frac
ştie lumea cum măreţia cade în uitare.
Ai fost cândva un om ce n-avea trac,
ce arunca bani pe şampanii, printre picioare,
şi căutai neiubirile rătăcite în parc,
un mare trist, însingurat, se ascundea acolo.
Astăzi, te mulţumeşti cu strada asta,
uitată, ce-i veselă şi tristă, omenească,
cei mai mulţi nu vor s-o părăsească,
o lume în care fericirea are drame
pe care niciun filosof nu poa' să le destrame.
Nici în cafea nu vei afla cum poţi schimba
haina de lux pe una ieftină, de mahala,
cu florărese vesele şi durdulii,
la colţ de viaţă şi de stradă,
copii care se joacă, plăcinte expirate,
limonadă-ad hoc,
un cinematograf rulând un film de altădată,
femeile ce, parfumate obişnuit, dansează,
şi multe cărţi descojite la anticariatul din şopron,
merită să arunci fracul şi luxosul palton,
merită, uneori, să te întorci să redevii ce-ai fost,
un vesel om, simplu, şi liber, şi frumos!

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL

poezia la iași
Iaşi - Capitala Europeană a Poeziei

Andra TEEDE

(Estonia)

***

Mă trezesc înainte de miezul nopții
și prin excepție sunt considerabil de trează
în casă e liniște
în afară de vocea nazală a lui Kim Kardashian
ceea ce îmi amintește că am lăsat televizorul aprins pentru consolare

mă suni și ne certăm pentru
aranjamentul muzical al noii mele piese
pentru interpreți și pentru formație
și pentru bani iar eu mă enervez
fiindcă bineînțeles tu hotărăști întotdeauna

iar eu bineînțeles mă enervez
ție ți-e ușor să fugi
și pe urmă să mă suni dacă prin excepție
simți nevoia să vorbești cu cineva căruia

încă nu i-a trecut prin cap să nu-ți ridice telefonul

într-adevăr toate primăverile sunt la fel
ca prima noastră primăvară

totul este în continuare la fel de rău ca înainte
în afară de faptul că dragostea noastră e tot mai sfrijită
se subțiază ca parchetul din apartamentul meu închiriat

întunericul pe cerul strălucitor de mai
și somnul de care am parte
numai când liniștea nu e prea adâncă
chiar dacă asta înseamnă pentru cei singuri
un televizor pe care nu-l stinge nimeni niciodată

***
mă tem că peste tot
peste tot sunt camere

în birourile goale
în apartamentele în cade ne petrecem noaptea
sau în colțurile întunecate ale barurilor
în camerele VIP și în culise

sub tavanele troleibuzelor
în curțile întunecate și în wc-urile

din școli în supermarket și
în cluburile de noapte sunt camere
în spatele oglinzii din baia mea
vă spun că și acolo este o cameră

de altfel este cât se poate de posibil
ar fi putut-o instala acolo vreun instalator
pervers sau vreun musafir
întâmplător

și desigur pe banchetele din spate ale taxiurilor
în holurile hotelurilor sau în terminalurile din aeroporturi
în spațiile de fumat
vă spun că peste tot sunt camere

iar prin aceste camere ei mă urmăresc
în timp ce imprimă
nesfârșitele lor
înregistrări video

până când fiecare
mișcare expresie a mea
fiecare gând stare de delir
va face parte din înregistrarea aceea

până când vor afla totul
ei ei cei care văd totul cu ochii
lor electronici
vor ști despre mine mai mult
decât am știut eu vreodată

***
ploaia înseamnă mângâiere
este sfârşitul lui octombrie
toarnă cu găleata şi nu trebuie
să aduc lemne sau să aprind focul
beau bere dimineaţa
mă întorc pe partea cealaltă în pat
şi ascult muzică pop finlandeză de pe telefonul meu mobil

azi nu merge curentul
şi nu trebuie să merg nicăieri
afară nici măcar nu e lumină
mă simt străină în propria mea casă
un fel de musafir nepoftit
uitând-mă la ce am spus
aflu cum arăt

am 25 de ani
şi sunt complet singură
nimeni nu mă iubeşte îndeajuns
pentru a găsi o soluţie
este sfârşitul lui octombrie
ploaia cade în jurul meu
şi înseamnă mângâiere

***
eu sunt cea care tace
eu sunt cea tăcută
timp de ani de zile
de-a lungul a nenumărate vieţi
nu am scos niciun cuvânt

eu sunt cea care tace
eu sunt cea tăcută
computerul meu are doar
butonul off
telefonul meu are numai
tonul de apel
soneria mea
este decuplată de la circuit
am buzele cusute
eu sunt cea care tace
eu sunt cea tăcută

pot să înghit orice
voi rezista fiecărei lovituri
voi seca fiecare mare
voi prăji fiecare peşte
ploaia nu va cădea pe capul meu
ci va pătrunde în el umezindu-l
de la mine nu va proveni nicio suflare
am gura închisă

am gura închisă
eu sunt cea care tace
eu sunt cea tăcută

versiunea română: **Dan Mircea Duţă**

Florentin PALAGHIA

Priveghi
Păşesc săltat pe trupul tău de scamă,
mă legăn ca un fulg pe umbra ta
rostogolindu-mi ochii de maramă.

Montmartre se aşază pe fotoliu
subţire ca o geană de copil,
abstract şi sângerând şi iluzoriu.

Din calendar încă mai priveghează
asupră-mi timpul, poate cât o stea
şi în lumina lui mă încrustează.

Ţesută din lumină-crisalidă
pe sânul tău se destrăma în tihnă
scăldată-n fluturi, umbra mea timidă.

Să fi murit vreodată?
Oare mai rătăcesc
cu paşi şovăielnici
prin păienjenişul luminii
fâlfâind cu aripi betege,
o bulă de grăsime râncedă
printre suave umbre,
ocolind ocolul dobitoacelor,
destituind imagini,

defrişând iluzii ?

Mă lovesc de cerul
neştiutului tău...

Oare unghiile tale
mai scormonesc
carnea mea virilă ?

De ce să mă ung cu mirul tăcerii ?
Mai bine întreabă-mă dacă
îmi amintesc să fi murit vreodată !

Pe o insulă de cretă
Sunt delicvent.
Am rupt cu furie coala de hârtie
cu litere absurde şi corecturi înşelătoare.
Am mototolit-o şi aruncat-o
la fel ca ultima ţigară
pe pavajul încins
acum patruzeci de ani,
crezând în veşnicie.
M-am lăsat încătuşat de mâinile ei
cu degete lungi, ca nişte poeme.

La închisoare,
sedus de o rază de lumină,
voi spera încă.
Voi încerca să evadez,
voi alunga frica de singurătate.
Pe o insulă de cretă voi încerca să scriu
cu mîinile încătuşate, o epopee.

Furnicarul iluziilor
Mă tot întreb, ce înseamnă o generaţie
atunci când spaţiul constrânge existenţa
şi mii de furnici multicolore fărâmiţează
ignorantul imaginar?

Mă reproduc într-o formă anterioară.
Se naşte copilul năuc
sugând la ţâţe bogate
ca să crească fără să se delimiteze de origini.

Familia plânge şi îşi îngroapă trecutul tutelar.
Din toate părţile şobolani fictivi
devoră ţesutul spectaculos.
Scriu pe pielea lor catifelată.

Buclele bunicii plutesc în aerul verde.
Prin cripte morţii se reproduc tineri,
păşesc cadenţat printre clopotniţe,
străinii descifrează ultimele mele dorinţe.

O lume nouă
Nu ştiu de ce mă grăbesc,
poate mă caută o stea.
Călătoresc cu gândul că într-o zi
mă voi stabili în Ithaca.

Întins pe burtă în faţa sanctuarului
voi ţese trecutul din cuvinte palide
sprijinind cu umerii cerul prăvălit
în genele tale.

Zidul cetăţii se va contopi cu trecutul,
roua va inunda neliniştitul,
mă voi închina la crucea genelor
ca să descopăr într-o lume nouă necunoscutul.

Poem pe jumătate
Prietenul meu mi-a mărturisit
că îi este frică de poeme:
le scriu, le las în gestaţie o eternitate
şi le rescriu neîncrezător dincolo de mine.

Mi-a zis că absenţa lor ar fi binefăcătoare,
că orice temere de moarte e iluzorie,
că reluînd poemele încă o dată
ar putea trăi o veşnicie.

Aşa că m-am îndrăgostit
şi fără să mai mă gândesc la moarte
am plecat cu prietenul meu la o bere
într-un poem scris pe jumătate.

POEZII DE IERI PENTRU AZI

ANONIM

[EPITAF][*]
Safira, vestită fiică a voievodului Moise,
în această humă şi-au lăsat, murind, trupul jelit.
Întîi lui Keseriu prea dulce soţie,
după ce i-a închis acestuia pleoapele, ţi-a fost ţie,
Nisowski.
De-i cercetezi neamul, un altul, mai nobil ca al ei,
sub cerul ţării româneşti de peste munţi nu se
cunoaşte.
Strămoş şi părinte din neam princiar a avut, iar de te
uiţi la celelalte ale ei,
Dacia îndurerată i i-a născut şi pe cei doi soţi.
Tu, care vezi acest mormînt al frumoasei Safira.
spune că demnă fu Safira de numele safirului.

cca 1580
Traducere din limba latină de **Mihai Moraru**,
în *Crestomaţie de literatură română veche,.* 1984, vol. I, p. 35-237

Udrişte NĂSTUREL

(cca 1596-1657)

LA PREALUMINATA STEMĂ A MILOSTIVILOR DOMNI BASARABI
Ţara aceasta drept stemă pasărea corb poartă,
Iar pe gîtul ei acum şi o cunună atîrnă,
Cu adevărat a casei prealuminate şi preabătrîne,
A casei preaviteazului neam Basarab.
Bărbat cu Sceptru nu în zadar pe tron se vede,
Căci a lui biruinţă al multor auz minunează,
Iar tronul mărirea casei lor arată
Şi sceptrul a lor vitejie lămurit înfăţişează ;
Sub el pământeanului paşnică e viaţa.
Nu lăsa să se risipească, Doamne, în pieire
A lor coroană şi jos să cadă,
Iar al corbului piept fă să fie pururea ferit.

Molitvenic, Cîmpulung, 1635
Literatura română veche, 1969, Originalul în limba slavonă ,vol. II, p. 272-273

[*] Epitaful a fost scris în versuri latineşti la moartea Zamfirei, fiica voievodului Ţării Româneşti Moise (1529-1530).

LA PREALUMINATA STEMĂ A PREALUMINATEI CASE A MĂRIILOR LOR, DOMNILOR BASARABI

Priveşte această stemă a voievodului vestit,
care ţine ţara aceasta din veac îndepărtat,
Şi înţelege că nu în zadar corbul în cioc cruce ţine,
prin ea dreapta credinţă a conducătorului acestei ţări
arată.
Îndrumat de Dumnezeu eşti, prealuminate domn cu nume
slăvit;
învrednicească-te Domnul Dumnezeu coroana
neatinsă s-o ţii,
În sănătate trupească ani mulţi împodobiţi să ai
şi în împărăţia cerească veşnic cu cei aleşi să te
bucuri,
Căci soartă fericită îţi alegi,
A dumnezeieştii biserici slăvire şi
Laudă împlineşti.

Antologhion, Cîmpulung, 1643
Traducere din limba slavonă de **George Mihăilă**,
în antologia *Literatura română veche,* 1969, vol. II, p. 274

EPIGRAMA[*]

Ce vrea să însemne acest nume Elena ?
În sufletul meu căutat-am şi am aflat
Că la greci este Eleos, ce-nseamnă milă.
Bine a zis odată a lui Platon înţelepciune
Că a numelui punere nu se face după voie,
Ci după firea lucrului se poartă numirea.
Vezi cît de potrivit se uneşte
Elena cu Eleos, căci a ei milostivire
Este acum atît de mare pentru toate bisericile tracice
Şi pomenirea ei de către acestea e mare şi nemuritoare.
Penticostar este cincizeci, număr desăvârşit,
Zis eu alte cuvinte şi preafrumos
De preaînaltul teolog. De aceea s-a şi tipărit
De dînsa cu cuviinţă şi s-a pregătit.

Triod-Penticostar, Tîrgovişte, 1649
Literatura română veche, 1969, vol. II, p. 274

[*] Închinată Doamnei Elena, soţia lui Matei Basarab (sora lui Udrişte Năsturel).

ARTE POETICE LA ROMÂNI

CONSTANTIN BRÂNCUŞI

„Sînt puţini sculptori, dintre cei ce lucrează astăzi în limbajul modern, care să nu sufere influenţa sa”. (Din monografia „Constantin Brâncuşi” de David Lewis)

„Din cînd în cînd, seara, cînta la vioară cîntece româneşti, şi atunci îi ţîşneau lacrimi amare din ochi”. (Din mărturiile pictorului american Oscar Chelimsky)

Ar trebui, poate, să ne adresăm folclorului. Fiindcă ascetul, muncitorul, înţeleptul prieten al naturii, al rocilor şi metalelor din scoarţa planetei, al lemnului pietrificat prin gestul creator a rîvnit, prin ţinuta nobilă a vieţii şi a artei lui, la demnitatea lapidară a folclorului.

Ar trebui, poate, să ne întoarcem în Gorj. Nu pentru a regăsi izvoarele, fiindcă izvoarele s-au distilat în forme, ci pentru a ne pune în ipostaza spirituală a dialogului iniţial dintre Brâncuşi-copilul şi lume. Ar trebui, pentru aceasta, să-i luăm în palme capul de copil (cel de la muzeul Zambaccian, sau cel de la Palat, sau capul oricărui copil din Gorj) şi să citim, cu senzaţii tactile, în fruntea de rocă sau de bronz, însăşi sensibilitatea noastră specifică, adunată în rotundul formei ca într-un receptacol. (*„Cînd nu mai sîntem copii, sîntem deja morţi...”,* declara cîndva artistul.) Fruntea copilului Brâncuşi nu e încreţită de dilemele firii, a cărei expresie superioară – suprem elogiu – este de fapt. Este o încununare, rezultat pur al evoluţiei formelor şi materiei, nucleu condensat de viaţă care poartă în el, ontogenetic, întreg arborele unei seminţii. Copilul lui Brâncuşi, din Brâncuşi, e copilul de la noi. Dar elipsa moale a frunţii, caldă ca şi viaţa, închide în ea meditaţia, o rezumă. încruntarea epidermei ar fi fost exterioară, fiindcă ideea e organică, e conţinută în întreaga materie constitutivă, ca şi cromozomii în celulă. Fruntea aceasta e un sîmbure problematic, anticiparea unui geniu, calm, măreţ, armonios, ca şi un pisc montaneu care domină oştile de munţi, fără să surprindă geologia. Este, poate, chiar Brâncuşi, care îşi poartă problematica pămîntului zămislitor cu sine, deşi se depărtează geograficeşte de el: *„Din plenitudinea însorită a satului mi-am făcut o rezervă de bucurie pentru toată viaţa şi aşa am putut rezista...”*

El ia cu sine, sub frunte, cîteva esenţe, în preocuparea ardentă – deşi de mare calm clasic – de a le descifra, esenţe asupra cărora se concentrează de-a lungul vieţii întregi, pogorînd înapoi, către sursele primare, sau încercînd anticipări de cosmonaut, pierzînd adesea firul Ariadnei prin odiseia explorărilor care l-au consumat. El ia cu sine cîteva motive folclorice din Gorjul copilăriei – şi chiar de mai de jos, din sorgintea traco-getică – asupra cărora meditează, încercînd echivalenţe pentru sensibilitatea şi gîndirea contemporană; pretext pentru mulţi esteţi de ocazie de a arunca ancora

gîndirii lui Brâncuşi intr-un modernism repudiat de el, sau într-un exotism al inspiraţiei care-l jignea. *„Nu căutaţi formele obscure sau mistere”* – avertizează artistul. *„E bucuria pură cea pe care v-o dăruiesc...”.* Şi neted: *„Arta mea nu e abstractă!”* (O întâmplare mai puţin cunoscută – legată de portretul scriitorului James Joyce – e revelatoare în această privinţă:

„Joyce mi-a spus că a cerut editorului său să-i recomande un artist de „avangardă” şi atunci acesta m-a propus pe mine, ca fiind cel mai bun. Venea la mine regulat – împreună cu soţia sa – să-mi pozeze. Eram bucuros şi lucram intens la schiţe. Cînd m-am decis la cea mai bună, i-am arătat-o lui Joyce – care a rămas uimit:

Am crezut că sînteţi un artist modern! a exclamat el.

– Dar este un portret modern, i-am răspuns.

– Arată însă exact ca mine.

– Asta am dorit.

– Mă aşteptam la un portret abstract...

– Arta mea nu este abstractă.

Mi-am dat seama că el dorea, de fapt, ceva cu totul deosebit de ceea ce aveam eu în gînd, şi atunci am aşternut pe hârtie cîteva mîzgălituri geometrice, dîndu-le titlul: „Portretul lui James Joyce” – şi Joyce a plecat satisfăcut”...).

„Arta mea nu este abstractă!” Arta lui era vitală. O sinteză originală şi nouă – „modernă” – a legăturii cu solul folcloric, natal, din care-şi trăgea întreaga fiinţă artistică. De aici refuzul lui de a-şi planta pilonii casei ţărăneşti la umbra unei şcoli sau a unui maestru, fie chiar şi pe un bulevard parizian: *„La umbra marilor copaci nu cresc plante viguroase*”. E răspunsul care l-a mîhnit pe Rodin, dar nu se putea altfel: *„Academiile şi şcolile de belle-arte ne învaţă virtuozitatea. Dar poţi imita un nud viu? Minunea vieţii este inexprimabilă. Pe pînză şi din marmură ies numai cadavre. Arta este altceva decît redarea vieţii: este transfigurarea ei”.* Şi întregind, într-o atît de simplă dar vibrantă imagine: *„Învăţăm virtuozitatea de la alţii, din muzee şi din şcoli. Ar trebui ca fiecare să fim artistul nostru... în fiecare om zac energii nebănuite,^ asemeni diamantelor ascunse în pămînt. Fiecare îşi are diamantul lui. Care este rolul artistului? Artistul prelucrează diamantul brut; îl roteşte şi îl taie în zeci de faţete, după forma pe care a văzut-o înlăuntrul diametrului şi după visul său interior”...*

De aici, din conştiinţa mesajului – zestrea din Gorj purtată, în traistă, în cei doi ani de drum pe jos, prin tot continentul, pînă la Paris – încăpăţînarea în a-şi consuma propria merindă care i-a generat arta:

„...timp de douăzeci de ani am trăit la Paris cu 20 de centime pe zi. Nu m-am plîns nimănui, n-am făcut nimănui nici o reclamaţie. Puteam avea bani, dacă m-aş fi îndeletnicit cu altceva. Dar eu am vrut să fac sculptură; şi tot pentru că am vrut eu, am ajuns la Paris. Mon jeu est à moi...” [1]

Şi tot de aici, din aceeaşi conştiinţă a mesajului, recluziunea. Viaţa de ascet, dispreţul publicităţii *(„Eu nu sînt un clown de music-holl, nu-mi trebuie reclamă”),* ostilitatea faţă de salonul literar sau politic, neaderenţa la lumea

burgheză cu trivialitatea şi filistinismul ei nu ne relevă un însingurat, un nonconformist de ocazie, un anahoret pitoresc în decorul unui Paris frivol şi cancanier, ci concentrarea de savant a artistului asupra marilor mistere ale vieţii şi ale creaţiei – torturat să le dezlege în piatră, fibră şi bronz.

„Am aşteptat 40 de ani[2] *ca să lac ceva. Deviza mea a fost: totul sau nimic. Cine ne obligă să facem artă? Ne putem alege alt meşteşug, dacă tindem spre tranzacţii. Putem cumpăra şi vinde brînză, de pildă, peşte sau zarzavaturi, cu cobilița strămoşească"...*

Nu era uşor „să faci artă" într-o lume în care tranzacţia, negoţul erau adesea supremele valori recunoscute oficial. *(„Înainte vreme, noi, artiştii, n-aveam drepturi egale cu cetăţenii liberi... Eram un lei de slugi de lux. Revoluţia franceză ne-a eliberat şi pe noi. Ne-a pus alături de negustori. Şi negustorii ne-au subjugat. Dintr-o robie, am căzut in alta şi mai neagră. Seniorii feudali, cel puţin, ne dădeau livrele şi fireturi de lachei galonaţi... Cu ăştia, cu burghezii, am ajuns cerşetori în haine negre".)*

Note:

[1] „Adevărul este cu mine."

[2] Declaraţia e datată 1937.

POEME ROMÂNEŞTI ÎN LIMBI STRĂINE

A.E. BACONSKY

Poet, prozator, eseist, traducător şi director al unor prestigioase reviste literare din România, precum Almanahul literar sau Steaua, Anatol E. Baconsky (1925-1977) a realizat în forma parabolei o critică severă împotriva regimului comunist, unicul său roman, Biserica Neagră, apărând pentru prima dată în 1976 în traducere în limba germană, publicarea lui în română având loc doar în 1990, imediat după căderea lui Ceauşescu şi la câţiva ani după moartea scriitorului (victimă a terifiantului cutremur din 1977). După o perioadă în care a fost contaminată de preceptele realismului socialist, poezia lui Baconsky capătă un timbru foarte personal, cu accente melancolice şi elegiace şi cu deschidere metafizică, denotând, mai ales în ultima perioadă de creaţie, criza puternică a individului provocată de cruzimea lumii contemporane.

Primele două poeme pe care le propunem în traducere italiană (*Eternitate amară* şi *Gând exilat*) au apărut în volumul *Cadavre în vid* (1969) – ultima carte antumă a autorului –, iar al treilea poem (*Simptom*) a fost publicat postum. Ediţia de referinţă pentru textele în limbă română este următoarea: A. E. Baconsky, Opere, I. Poezii, ediţie îngrijită de Pavel Ţugui şi Oana Safta, Introducere de Eugen Simion, Bucureşti, Academia Română, Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă, 2009.

Eternitate amară
Noi n-am murit niciodată şi nu vom muri,
în complicitate cu viermii pământului zodia noastră
surâzătoare se-arată: un dans
ne salvează mereu, un dans mlădios,
o eschivă de membre, o eschivă de inimi,
o eschivă de capete, o eschivă de umbre de capete – o,
capetele tăiate, cele ce nu s-au plecat,
cele ce n-au purtat niciodată o mască,
încet în larmă apun – şi nu le mai deosebim
din piramida de cranii ce creşte mereu
printre volutele dansului nostru.

Eternità amara
Noi non siamo mai morti e non morremo,
in complicità con i vermi della terra la nostra stella
sorridente appare: una danza
ci salva sempre, una danza sinuosa,
una schivata di membra, una schivata di cuori,
una schivata di teste, una schivata di ombre di teste – oh,

le teste tagliate, quelle che non si sono chinate,
quelle che non hanno mai portato una maschera,
lentamente nel frastuono sprofondano – e non le distinguiamo più
dalla piramide di teschi che cresce continuamente
tra i volteggi della nostra danza.

Gând exilat
Nimenea nu s-a întors. Am dormit
fără vise. Pe malul tăcutelor lacuri
mai stăruie urmele focului, umbrele lui,
oseminte albesc risipite – semn că de mult
au căzut ruinate bătrânele temple.
Şi steagurile unor ţări uitate,
zădarnic rămân. Pentru cine să fiu?
pentru cine-mi mai toarnă şi luna
noapte de noapte în craniu
fosforul ei? Amintiri rătăcite,
sclavi evadaţi, puşcăriaşi melancolici...
Destul! Undeva printre svelte liane acvatice
peşti cu priviri sticloase devorează
vânătorul şi câinii.

Pensiero esiliato
Nessuno è tornato. Ho dormito
senza sognare. Sulla sponda dei silenziosi laghi
persistono le tracce del fuoco, le sue ombre,
le ossa biancheggiano sparpagliate – segno che da lungo tempo
sono caduti gli antichi templi in rovina.
E gli stendardi di paesi dimenticati,
invano rimangono. Per chi dovrò esserci?
Per chi la luna ancora mi versa
ogni notte nel cranio
il suo fosforo? Ricordi smarriti,
schiavi evasi, carcerati malinconici...
Basta! In qualche luogo tra sottili liane acquatiche
pesci dagli sguardi vitrei divorano
il cacciatore e i cani.

Simptom
pietre, ziduri, clădiri – şi cel ce nu doarme crede şi înalţă
mereu
acelaşi templu stupid...piramida pentru mumiile falşilor
faraoni

care mor rând pe rând şi piramidele rămân mereu
neterminate
şi oasele sclavilor cântă, fluieră fluierul piciorului frânt,
ploaia
linge coastele rupte în formă de liră şi se aude o muzică
decolorată,
dinţii cad când e grindină iar în craniul surâzător şi-a făcut
cuibul o pasăre roşie care strigă întruna:
NIHIL! NIHIL! NIHIL!

Sintomo
pietre, mura, edifici – e colui che non dorme crede ed erige
sempre
lo stesso stupido tempio... la piramide per le mummie dei falsi
faraoni
che muoiono uno dopo l'altro e le piramidi restano sempre
incompiute
e le ossa degli schiavi cantano, fischia la tibia della gamba spezzata,
la pioggia
lecca le costole rotte a forma di lira e si sente una musica
sbiadita,
i denti cadono quando grandina mentre nel teschio sorridente ha fatto il suo
nido un uccello rosso che grida incessantemente:
NIHIL! NIHIL! NIHIL!

Traduceri în italiană de **Valentina SIRANGELO**

Nicolae CORLAT

ОСТРВО/ insula
тешко а окрепљујуће пподне
чекања
петељке речи бришем

преко нашег ћутања
тече кристал

желео си само острво за себе
да те из сна прену галебови
светлуцајући на црном песку
кад ноћ наликује светлавцу трена неживљеног
острво ово што искрсава помало у сећању сваког од нас
нас што се недавно отиснуло на море
кад таласи прекрише ваздух поднева.

ОБЛИК АНЂЕЛА/ forma îngerului
ниоткуда
указује се светлост
провидна
анђео
стрпљив
једни верују да је у питању варка
једна округла мућа обасјава ти собу
зрак на десном рамену
чини те одсутним
без мисли
без снова
само ћутање се у теби гнезди
попут птице ноћне
светлоносне

МИР/ liniște
негде
далеко
на острву
сред мора
бди бор у облику крста
у пустињском ишчекивању
као у напуштеној соби
звуци клавира
марширају дужином белих зидова

дете из тебе седа на камен
са почетка света
скриван птицама ваздуха

зраке месеца расипа вејавица
поврх планина душиних
вече је
мир слази
песма љубавна неказана бескрајна

МУДРАЦ/ înţeleptul
силази са стења слепи старац
ослоњен о тољагу промину поред белог рубља
пеглајући росу планина попут молитве неизречне
хиљаде душа бришу му ноге пољупцем
капља по капља
све док се пустиња из њих не преметне у поља зелена
божански звук премошћује шир и даљ
мир најмирониснији ка небесима се успиње

ОТИЦАЊА/ curgeri
киши понад ћутања
немир се збрао у књигу
са гладном кишом из облачја пепела
покриће ти речи
у кругу нацртај белину најбељу
бивајући сенка земаљска

на крају вечери сећање
поплави одоцнеле стазе

још мало и отићи ће
свет се сабира у шупљину длана твога
кад заћутуш

ОПАЖАЊЕ СТВАРНОГ/ percepţia realităţii
о дану данашњем само опажање стварног
обичност куца на затворена врата памћења
одакле се појављују мали монструми узидани у дану јучерањем
видик је био тако близу да је дотицао сунце
прослављајући мрак

ти видиш како врх планине плаче сузама каменитим
далека пустиња песковита
рађа анђеле

ОДИСЕЈ/ odisee
потом ћу се отиснути на дуга путовања
остављајући за собом пустош апстрактне светлости
писаћу епистоле повремено
бришући их из памћења
све чекајући да се роде сећања ни из чега

након 20 година по запаљивим морима
понајвише међ огњевима
исписаћу ти огњеним словима име
заточен у сумраку одсутних другова
гласови разбијаху заборав
они монотони гласови воде
док варка показује бледи лик
замишљен у жељи твојој
расутој преко површине мора

ТУГА/ o tristeţe
туга никад не долази сама
и немамо потребу за речима да је лечимо
нећемо рећи ништа о њој
сем што песници умиру напуштени
и заборављени

ИДЕНТИТЕТ/ identitate
Све, баш апсолутно све људи, птице,
лавори мисли,
чак и плава ћутања
творе песму у којој дишеш чист
као на ободу шуме

ја нисам више месо
немам свој лик
нити облик
нити макар сажетак из оне пословице
међу нама нада прогута све тренутке
а сада на сунцу
милује стомак перајима
секунда

у којој смо се срели
да би хранили неизмерну глад времена

У ИСТО ВРЕМЕ/ La aceeaşi oră
свакога дана будим се у исти час
знаш и ти, година почиње у одређено време,
месец на небу се рађа кад му време дође, у исти час
осмех на лицу, туга, и они долазе , тако, кад куцне час,
свакога дана, у исти сат,
само смрт, једино она не зна кад долази
она нема свој атар, нити фиксирани час, нити свитање
долази свакога дана непозван
у час који ти је одредио ти ниси никад.

Versiunea sârbă: **Miljurko Vukadinovici**

Vasile DAN

ARCHA
Niekto ti rozprával
o tebe samom,
keďže ťa nepoznal.
A že si bol na nesprávnom mieste v nesprávnej chvíli,
zľahka si neprítomne kráčal akoby vo vzduchu
po okraji slnkom rozpáleného vykladaného chodníka
na ulici Banu Mărăcine, tam kde sa ešte aj dnes
pečie chlieb
pre celú Štvrť úradníkov,
až po cintorín *Večnosť,*
kam sa pred časom presťahovala malá *pravda,*
najdôležitejší miestny denník,
v ktorom zdarma uverejnia všetky smútočné oznámenia
a tým si udržiavajú počet výtlačkov katastrofálne postihnutý
neviditeľnou konkurenciou elektronickej tlače –
keďže si bol ako vždy mimo
vtedy na pravé poludnie
a možno nielen vtedy,
možno si práve prepisoval svoje posledné verše,
ktoré ťa tak sklamali, že si ich stokrát
zavrhol,
ale ony nie a nie, nástojčivo ti zneli v hlave
ako zlá burina hlboko v žírnej pôde,
primladý na to, aby si zomrel len tak pod horúcimi pneumatikami,

srdce sa pod letnou košeľou s krátkymi rukávmi
na chvíľu pristavilo
potom si sa prudko skotúľal naľavo, ako si sa
naučil
tam v Sălaji
v sedemdesiatych rokoch, v kasárni plnej vojakov so skrátenou vojenčinou
už postarších
a prezrelých na túto vojenskú službu,
aj keď so skrátenou lehotou,
herci, básnici, prokurátori, profesori, operní speváci,
ešte aj vysokoškolský pedagóg anglista Marcel Pop Corniş, už vtedy
prekladateľ
Deviatich poviedok od J.DF.Salingera do rumunčiny –

páni, teraz ho vídavam iba podľa mena,
občas v časopise,
o ktorom sa hovorí, že je to taký
len pre týchto
čo sa medzi sebou
poznajú.

AKO PRŠÍ V INOM JAZYKU
Ako prší v inom jazyku
ay
zeleň ako list

ako prší v inom jazyku
a na tejto zemi, ktorá stále stúpa
každý rok pomaly
po centimetre-dvoch

v tomto tichu ťa lepšie počujem
ay
v noci tma padá
ako gilotína.

Ako prší v inom jazyku
ako tak stojíš celý oblečený v koži

s doširoka otvorenými a slepými
očami na brehu
pred žltou vodou,
do ktorej padol mesiac

ay
tu sa čoskoro začína všetko
veľká cesta výprava cestovanie
tak pospiatky
veslujúc.

KONTAKTNÁ ŠOŠOVKA
Jedného dňa som zrazu sklom:
priehľadný a nadmieru krehký.
Bolo cezo mňa vidieť všetko ako cez kontaktnú
šošovku. Ak by som bol chcel, mohol som sa ľako rozbiť
o dlažbu pri prvom zakopnutí.
Bol som uprostred medzi tými predo mnou
a tými, ktorí išli slepo za mnou
pridržiavajúc sa ma nevedomky za ruku
ako bielej paličky.

NOC NARÁSTLA
Narástla noc a deň sa skrátil. V tvojom veku
sa všetko javí jasnejšie. Ráno minca padla do mláky
na chodníku a hrdzavie osamote. Plece zrazu
padnuté.
Sčista-jasna vír. Vo vzduchu listy z lepkavého zlata.
Nechutenstvo
budúcich mamičiek. Čvirikanie, čvirikanie ako v rozvírenej
vtačej pôrodnici. Zo stien sa pomaly odpraskávajú vlhké fresky
tých rokov.

Zaspávam s rukou pod hlavou, keď čítam
nový text napísaný neviditeľným atramentom
rukou ešte nenarodeného dieťaťa.

PIESEŇ Z MINULOSTI
Svetlo nenecháva žiadnu tôňu. Podlieha implózii.
Takže prekračuješ prah. Prechádzaš
ako blázon cez dlhé salóny, v ktorých nikdy
nikoho nestretáš. Hoci miriády hlasov volajú na teba,
prosia ťa
všetky naraz.
Ako tak kročíš nohou do prázdna, lebo máš hlavu v oblakoch
a v hrdle ťa stále drhne, hlas v pažeráku zacvikaný. Spievaš
o minulosti,
ktorá sa neprestajne ukazuje odvšadiaľ na obzore.

Víťaza priľahko spoznávaš:
zakaždým sa všetkého zmocní.

DROBNÝ ŽIVOT. STÁLE PORUŠOVANÉ PRIKÁZANIA
Nepi. Nedvíhaj ruku.
Nedvíhaj hlavu. Neotoč
hlavu. Nepotkni sa,
keď sám čítaš po ulici.
Nepokúšaj sa. Nehľadaj.
Nezamýšľaj sa. Nepredkláňaj sa.
Nepochybuj. Nekrič.
Nesmej sa. Nepopieraj.
Nepýtaj sa. Nič nehovor
Never. Nehľad talk-show v televízii.
Neusínaj v posteli sám ukrižovaný
ako ježiš s veľkým inkvizítorom pri záhlaví,
ako básnik mircea ivănescu
mlč
mlč však
teraz, že nevieš, že vieš.

ODPOČÍTAVANIE
Rozmýšľal som: smrť má rada najmä mladých básnikov
všetci bez veku bez toho aby vôbec dakedy zostarli
ako im len pod jej pneumatikami praskajú kosti
akoby nové novučičké verše
veľmi, ale veľmi kritické
potom prudko si oni zase skočia na nohy
veď
nič neprezvestovalo čo sa má stať
Bol to deň ako ktorýkoľvek iný pracovný deň, letný, júlový, streda
Slnko zhora všetko pod sebou nemilosrdne rozžeravilo.
Plul si domov po mäkkom asfalte ako po horúcej láve, takmer v levitácii.
Cesta, stále tá istá, sa však nekrátila, nepredĺžila sa
drobiac len čas na rovnaký počet osobitných chvíľ.
Odkiaľ môžeš teraz vedieť. Že počítanie bolo iné, reálne, spätné odpočítavanie
ako pri novom výstrele na Mesiac.
Takže si sa pri poslednom prechode cez cestu cítil ľahším ako kedykoľvek.
Taška na pleci, čierna, prázdna, obsahujúca niekoľko
bielych hárkov, jednu či dve sotva začaté básne a už aj zabudnuté
– bola to jediná tvoja kotva.
Ale chvíle od konca k začiatku sa ponáhľali tiež a
nielen tvoje ale všetkých naokolo.

Hľa, aj teraz, zrazu ťa zo zadu dobieha
opacha, a už ťa aj poriadne predbehla.

Versiunea în limba slovacă de **DAGMAR MARIA ANOCA**

Monica ROHAN

KLIETKA
Z omietky vykúkajú
  mliečne zuby
  trpezlivosti
(pomaličky sa predierajú, rastú pomedzi
  zubmi nožníc
    pripravenými na útok)
zahrýzajú sa do mäkkého vzduchu,
v ktorom sa len slová bezpáru
ešte na chvíľu pozabudli
Je veľmi neskoro
a sneh sa už nahromadil až po okná
  obstupuje izbu
 ako potopenú loď
Omráčené svetlo
  prelievajúce sa nad bielymi hárkami
   bodá steny
   do dlaní mi
 zatĺka tenké klince

Jaj, tento dom bude
  plný vtákov
a rana na konci šípu
si ma nájde!

KĽUKATO
Kľukato v historickej izbe
ilúzia pradie fantomatickú vlnu
Ani len žiadne okno,
akoby moje oči zavreté na závory
V noci mi nosí do komôrky teplé bahná
svojho náplavového tela
majster mi tak muruje izbu
jeho druhé líce toľkou krotkosťou

zatemnené trpezlivo čaká
stelie čakanie
Ako čistá plachta je tvár noci a
čaká na kyslú dlaň dňa
Aj moje oči sa pod úderom svetla
horko stmievajú do črepov rozbitých závor

Domotaná predstava otriasa nebom izby
kľukato pradie
ako mačka, ktorú naháňajú vo sne.

SYNOPSIS. MÁJOVÉ NOCI
Z priesady rastie jemná pokožka cibule
letné páskované pančuchy
ako voda vlniaca svoje priehľadné snívanie
Zatancujme si –
naftová hala sa lesklo šmýka
ako prsty v lakovkách
hadí sa šepot jarného večera
pomedzi stromy si vkráda
hodvábne šály tenučkých hudieb
Noc plná slávikov očarúva záhradu
nebo slov presieva atramentové šupiny
pokým nezostanú len ľúte hviezdy
a čistá pieseň prejde
prostriedkom plodov uľahčujúc ich dužnatenie
vlní zelenú horúčosť
okrídlené lány vznešene tancujú valčík
Veľký tanec vyrve pásy citov
sladké výrony zjemňujú bytie. Svitanie. Klíčenie.

CESTUJÚC
V melasovej kapsli
si hlboké jazero oko javí
otvára sa zatienené,
pažravé viečko sveta,
chce nás prežrieť.
Neboj sa! Jazero je ilúzia, kde sa ponáram
a vdychujem vokály spolu s dažďom
z nedeľného raja
postupujem hlbšie po koľajniciach rozžeravených
od horúčosti
mojich podošiev

živé to mäso rozodraté hranami
cestujúcich slov
V melasovom domčeku si malá stanica vyrve srdce
a od túžby píska
a sladké spevy vyrýva
na rozochvené steny tieňa
Nevšímaj si plač jej srdca
len ďalej kop, to nie ty si korisťou pokušenia,
presne vyrež okrúhly otvor
do krvácajúceho ľadu
vyhĺb múdru chodbu do hory týchto nejasných odchodov.

PRACH
Stala som sa rozbitnou
zamrznuté prsty
na volante posypanom hmlou a soľou
V guľatom oblaku rozdrtenom zubami psov,
kde prší elektrickými mačkami,
ma uderila strašidelnosť tohto pohľadu
Motor hrôzy buchotal
ako krúpy
po plechových šatách
ilúzie
Natrela som strop na zlatisto
Na podlahu som astral fixkami
namaľovala pestré kvety
Vôňa acetónu pozametal kosti
chudučkého zvera
Vietor zvírený
ako vreteno v zauzlenej vlne histórie
Oslepujúce sme boli cestujúc na slepých strojoch
silexovými tubami,
tunelmi kostí naplnených vzduchom
Jedného dňa sa rozsnežím
bude to zanedlho
Stanem sa oblakom...

REÁLNY
Pozerala som dutinou slov
na deravé očné jamky môjho podzemného mesta,
kde sa hemžia larvy, cibule tmavomodrých hiacyntov,
ľalie a štrk Temeša
Lánom ostnatého drôtu

som prelietala so scvrknutou snivou dušou
Pásy skutočnosti mojich básní
dymia
zavesené na vetre –
Ostnatým drôtom mojej pamäte
prechádza ráno rosnými nohami
do kolena zelenými
a takmer bezváhovými
priezračnými svetelnými slovami
roztopenými pred pravdou s ohnivými kôstkami
Ruža na temene sa otáča rozhadzujúc
tisíce a tisíce lupienkov
miliardy svetielkujúcich sĺz
po nerušenom poli počiatočného pohľadu –
A zase som sa pozorne pozrela,
na „reálny" svet zosutý do prázdnoty medzi slovami.

LÁKADLÁ
Ako čierny bodliak škriabe moje zápästia
a vešia sa na lem každého dňa
zrazenina sčernetej krvi je kotvou háčikovitých stonožiek
tak sa javí všadeprítomná
vo večeri zapadnutého úsmevu a v soli rána
sladkasto a nechutne žiali
sladký až na zvracanie je jej plač,
ktorý natiera okenice a izby sa otvárajú
pred večnou nocou,
tak sa ukazuje Smrť, jej meno mnou
neotriasa, neoddychuje
guľa púpavy ako botinky mačiatka
na kyprej pôde
a na modrej pokožke neba
je mi rovnako blízky
rovnomerne klope v tom istom srdci
napĺňa teplučkou krvou veselú polovičku,
hodvabný prítok zamrznutej rieky...

Versiunea în limba slovacă de **DAGMAR MARIA ANOCA**

Lucian ALEXIU

POĽOVNÍCKA BESIEDKA
v poľovníckej besiedke
oddychujú oblaky
hniezdia blesky

v poľovníckej besiedke
sa ukryli rysy
skryli sa hady
toľko zázrakov
naraz
pokope

mohlo by sa ti stať že sa ti na súmraku prihovoria
drozdy
že ťa nad ránom zbuntoší
anjel

ZÁZNAM
slnko vstupujúce na zajesenenú horu
šikovnosťou líšky
mĺkvosťou jazveca

slnko ktoré sa ponára do zeme
podvečer
pomalosťou krtka
jeho slepou poslušnosťou

slnko čo sčervenáva modrotu morí
sťa pysk žraloka
ako rameno rozkmásaného rybára

NEMAJ STRACH
nemaj strach
na východe nebo býva červené

nemaj strach
katedrály sa občas mimovoľne vznietia

nemaj strach
lietadlá padajú sťa kamene do mora

nemaj strach
ryby sa hore bruchom uberajú dolu vodou

nemaj strach
vietor doďaleka odveje dymové oblaky

nemaj strach
ak je nás priveľa
bude nás menej

FIFTH AVENUE
predovšetkým otvoriť dvere
predovšetkým zostúpiť po schodoch
predovšetkým uzrieť priesvitnú ženu
chladivú zvírenú ako voda
vidieť ju ako plynie po ulici
nadol
počuť ako poskakuje z kameňa na kameň
zo žľabu do žľabu
pozdraviť sa jej
uprie na teba užasnutý pohľad
a znáhla zabočí na
fifth avenue

EDEN
v záhradnej tíšine
had si skrúca telo
ako nebožiec

UMENIE ZVÁDZAŤ
hylas so stovkou tvárí
shiva so stovkou ramien
kŕdeľ s tisíckou očí
strom s tisícimi koreňmi
zúrivo sa rozhadzujú
v povetrí –

umenie zmnožovať
umenie zvádzať

v prírode

(prípadová štúdia
za starých čias)

NATURFORSCHUNG
pravdu o poézii
vedia iba juričky straky orly

deň čo deň pridržiavajú v pazúroch nebesá
kmášu tenkú vrstvu oblakov

rozrážajú lesklú hladinu jazera
režú do ešte živého tela
požierajú zdochliny
na kraji cesty

strieľaš na ne
aby si si upravil streľbu –

i kapsa ti oťažieva
od planých čerešní
od škovránkov

LEV V ZIME
lev v zime: *teľacie nôžky*
telo orla pysk oči
jahňacie

v očiach vlnenie ďateliny
v nozdrách vôňa májového slezu
v ušiach bzukot divých včiel
na jazyku mrcvolenie
termita –

i z obrovského lievika neba len
modrého len červená tekutina
len vietor s pieskom
v prázdnych očných jamkách v hlave v
hrudnej kosti medzi kostičkami
rebier deň čo deň

belšie
deň čo deň dlhšie
tenšie

SNEHY NA KILIMANDŽÁRI
smrť bez konca:

trblietanie snehu v bielych zreniciach
slnko ako chleba v korýtku
prihrievané horúce
pod košeľou
na hrudi

EPIFÁNIA
stopy v prachu nížiny:

na kraji mesta
nedeľná dizertácia
vetra –

stretnutie
s malučkým papuľnatým bôžikom
sotva vyliahnutým
v hniezde riečnej
lastovičky

Versiunea în limba slovacă de **DAGMAR MARIA ANOCA**

Gheorghe MOCUȚA

divoké ohavnosti detstva

„Kdekoľvek som chodil, básnik šiel predo mnou."
(Freud)

už v rozprávkovom veku
sotva som ušiel z babkinho náručia
a zbavil sa nudných drevených hračiek
koní z kukuričných šúľkov
rozľahlej panónskej nížiny
vymyslel som prvé ohavnosti:

učil som kačiatka plávať pod vodou
v drevenom studničnom vedre pokým sa nezadusili
ukameňoval som potulných dedinských psov
rozcapartil som hrôzostrašné hady po kanáloch
neďaleko mláky, kde som sa naučil zhlobiť plť
zaživa som pochoval spolu s dedom čerstvo vrhnuté
mačience
ja som za rohy pridržiaval veľkonočné jahniatko
(jeho oči ma ešte aj teraz prenasledujú vo farebných snoch
ako sa ich usilujem vrátiť na miesto)
ja som vidlami ubil psa, ktorý
mi roztrhal obočie
ja som mučil starú kobylu jazdou po burine
a bodliačí
ja som bol fascinovaný podpálenou slamou, ktorú napokon v potutvári
uhasili susedia,
ja som objavil celý vzrušený s ostatnými rovesníkmi zašitými kdesi v kúte
postavený úd
pokým mi raz dievča v meste neukázalo na čo to vlastne slúži
aj ja som pocítil horkastú príchuť prvých cigariet
šlohnutých z dedovej izby
aj ja som púšťal šarkanov
aj ja som sa pobil s priateľmi, dohrýzol ich chutné telo
aj ja som rozfúkal páperie púpavy na všetky štyri strany
svojho písania
aj ja som porozbíjal hlavy a zlomil si ľavú ruku
aj ja som sa prekoprcol keď ma na paši rohom prestrčila krava
aj ja som si až po kosť prerezal prst čepeľou svojho prvého vreckového
nožíka vo forme ryby
aj ja som potajomky sliedil po dospelých ako sa zmietajú
jeden druhému v náručí
aj ja som počúval susedovo rozprávanie ako vo vojne preklal
dvoch Rusov
aj ja som pocítil ako chutí vražda keď som vrazil nôž
do srdca brava
aj ja som pobehoval za imaginárnymi nepriateľmi po kopcoch v Radne
aj ja som bol pripravený vraždiť a znásilňovať zarovno s hrdinami
amerických filmov
aj ja som beštia ako vy všetci, ktorí sa ma pokúšate
udusiť vašimi utkvelými myšlienkami
vynášajúc na dražbu moje detstvo
aj ja si môžem podvedomie premietnuť až do oblakov
pri nohách stvoriteľa

aj ja som uhnietený z toho istého cesta predstáv
ktoré sa rozpŕchajú a rezorbujú v terajšej chvíli
v tejto chvíli, keď nemám žiadne iné želanie
len znova všetko pekne začať od počiatku
s tými istými rodičmi, s tými istými učiteľmi
ale s inými hriechmi.
(4.11.'05)

Námestie zmierenia
kráčam po mäkkom koberci
sveta
prevráteného hore nohami.

akoby vaječníky
posvätnej kravy.

známky života
v noci bolo tak krásne počuť kuvika
na streche župnej nemocnice
až sa mi chcelo vystúpiť
po lúčoch mesiaca
ako majster štetca
alebo ako striga z ruských bájí
a dovŕšiť pastel noci
pre všetkých nenapraviteľných snilkov.

na druhý deň sa v novinách písalo
že v neďalekej márnici sa prebrala
žena.
podarilo sa jej tváriť sa, že je nebohá,
ibaže potom takmer od strachu zomrela
medzi dokrájanými mŕtvolami.

Versiunea în limba slovacă de **DAGMAR MARIA ANOCA**

Marius CHELARU

Mio padre
io e la mia anima siamo stati per una notte
vicino al tempo
guardando tramite gli occhi di mio padre morto

la realtà che si nasconde aldilà
abbiamo girovagato sul suo viso dove erano morte anche le rughe
ma sulle quali stava scritto adesso
amore sperpero sogni uccisi o non ancora nati e desideri acerbi

la sua vita stava accanto a me
avvolta in uno velo di baci appassiti

la notte del suo corpo mi ha avvolto pian piano
mio padre interrava nel cenere di attimi il suo io che si era spento
ha guardato la vita e senza una parola ha buttato sopra l'ultima pala
cui si era agganciato un sogno con lui e mia madre
al momento della mia nascita
loro ridevano misurando così la felicità
con il mio corpicino in cui l'anima sbattachiava per farsi posto

all'alba
ho preso quel sogno
e l'ho messo su una rosa per mia madre

quando è nata la mia solitudine
l'ho curata come un fiore
e' cresciuta come un bambino
con sogni desideri speranze
aveva strani sogni
con foreste senza alberi e senza erba
mi coprivo con i suoi sogni
e lei mi copriva
quando passeggiavamo insieme
la gente ci guardava con occhi accesi
o invidiosi
perché non sono molti quelli che possono allevare la solitudine così bene

qualche volta
la sera
sto
solo

senza solitudine davanti a me
e aspetto

così stava anche mio padre lì nella bara
ma io lo vedevo
come
camminava fra le fiabe
aspettandomi
quando ero pronto
a diventare un'anima vestita da corpo
stendendomi il mondo ai piedi
come una trapunta in attesa che la ricami con i miei desideri
ha messo i palmi per terra e la terra mi ha accolto
lasciandomi assistere al grande spettacolo

adesso lui percorreva a piedi la strada verso l'anima della terra

ho schierato i miei passi bagnati di stupore
nessun giorno che ho attraversato non mi ha accolto dentro
con tutti i miei sogni
sono riuscito solo a farmi una catenina di ricordi
che avrei voluto
abitando qualche volta nelle parole di mamma e papà
meravigliato dallo stato di essere

Adesso mio padre a finito i suoi passi

i ricordi lo hanno lasciato insieme al corpo
è stato spazzato via come una vicenda in un oceano di calma
sono rimasto io con i miei fratelli e la mamma
che aspetta ancora un fiore da lui ogni mattina
ma quella notte che odorava di tristezze risorte
i miei pensieri colavano
come lacrime di candele già fuse

sento le voci de miei genitori più giovani di quanto lo sono mai stati

chiudo gli occhi e guardo aldilà di me
gli occhi di mio padre sembrano ora fiori che accolgono storie
forse
per un uomo una volta caro
che l'oblio ha divorato

malgrado credesse che nemmeno la terra lo avrebbe scordato
si sono spente sotto la palpebra del giorno appena nato anche le ultime ombre

i sogni con mio padre
perdono i loro contorni sempre più assottigliati
mi chiedo
sono esistito prima di questa notte
odoranti di silenzi e tristezze risorte?

Cristo
davanti a noi
invisibile
sta Cristo

tristemente
le sante scritture recitano
per nessuno

sussura
Io sono Cristo
porto il dolore del mondo
insanguinato dalla più recente guerra
porto la felicità del mondo
nel sorriso dell'ultimo neonato
porto il sole
e i fiori
il desiderio di sognare
è mio diritto sognare
il vostro è credere
o meno

Io sono Cristo
sussura Lui triste
nella mia anima
sussurano tutti gli amori del mondo
nelle mie vene
scorre il sangue degli uccisi
e dei non ancora nati
nei miei palmi
entrano i chiodi della vostra indifferenza

Io sono Cristo
dal mio cuore

scorrono i fiumi del paradiso
crescono le rose dell'amore
nel mio cuore
abitate tutti
quelli che mi vedete
quelli che non mi udite
nella mia poesia
dimora Dio
bagnando i suoi pensieri
in ogni vostra lacrima
Io sono Cristo.

Versiunea italiană: **Eliza Macadan**

Cassian Maria SPIRIDON

It is time for the plane to pass
I am seized with coolness/ the crickets sing
over the hills and houses/ at ten o'clock at night
the plane passes by
left at the far end of the world
here/where all the stars are put in good order
my life is marked by knots
a new one always catches me/more tightly
than living creatures caught in seines

caught in snairs of air
only you and your heart understand
a hand-knot on the line of life
and fires
bullet after bullet

it is time for the plane to pass
more and more muffled is the rumble/ in the air
and the crickets/ with singing forearms
conquer the night

They are astounding
the sun comes down/ sinks in the Romanian plain
yellow/after the crop
gently/ reconciled it lies under the last ray
like a woman fulfilled with her each child born

under the long arm of autumn
heavy with tears
we advance through the evening's wound
thrilled by the future cold
with uncovered heads/ as in a convoy
we are welcomed in the arms of pallor
above the sickle of the Moon
rises/sharply

soon
like sugar powder/over the furrows
snow falls
there are huge furrows/
endless in their length
they look like slices/cut of the wedding cake of Gaia
so/ stock-still in the cold
they are astounding/
like metaphysics

* * *
lost on the ways of life
as roebucks are
lost like the last line
the creator of the poem
could no longer write
or dictate

lost/as everybody/
neither sadness is willing
to keep the umbrella for me
nor joy/gently exalted

in fact/who/ of the small fortune of instants
to waste
when our shadows are made shorter
by a head/ by the red sun
and we behave/as one can see
lost on the ways of life
as were and are
the slaves on the Milky Way

where is flesh and my heart
crushed by your palms
upon which the flat blocks of stone find rest

between the planks of iron
etiolated rises rhetoric

what's life today and tomorrow

Dance in the mirror
pairs/pairs
come into formation/with guided movements
come and leave the windows of the mirror

bitter and dear
    blood and wine
in dark waters
    find reconciliation
in fire works and coloured thoughts

the Moon/with its full light
lays secrets in strange pallor
purplish/mantle of powders

I bite at the red fruit
of pain
flesh turned to autumn/of the hermit

the paths are long
    indebted
to the steps that sadly overflow
with wines

thrust into the light

the trees are uprooted

knocked down in the grass/with dry arms
one beside another
like an army after battles
when bodies/flags/weapons
are fallen

on the battlefield
caught by bullets or shells

the trees are black/ skeleton-like
in the sea of verdure
full of flowers/in the plum trees on the margins
withdrawn from humus
they have their roots/with traces of earth
thrust into light

English version/ Traduceri: **Olimpia Iacob & Jim Kacian**

BIBLIOTECA *HAIKU*

Marius CHELARU

*

World Haiku Athology, nr. 13/ 2017, Edited by Ban'ya Natsuishi, World Haiku Association, Fujimi, Saitama, Japonia, 2017

A treisprezecea antologie editată sub egida WHA ne propune 469 de poeme haiku în 33 de limbi, semnate de 169 de poeți din 45 de țări, între care și România (în antologie sînt în ordine alfabetică: Magdalena Dale, Valentin Nicoliţov și subsemnatul). În afară de această secțiune, de altfel cea mai consistentă, antologia mai cuprinde: Haiku Junior (cu poeme semnate de copii din Japonia și Noua Zeelandă), Haiku Criticism (Viitorul haiku în India, de Santosh Kumar, The Poetics of Modern Haiku – Verse Form as the World Poetry – de Toshio Kimura, Black Holes and the Light Energies of the Haiku Space, de Kai Falkman, A Brief History of the Haiku in Ukraine, de Sergiy Kurbatov, Haiku poetry in Norway: from traces in the snow to schi-jumping, de Terje Hellsen), apoi secțiunea de Conference Report (în care citim despre a 11-a conferință a WHA Japonia – Sayumi Kamakura, și un text de Ba'ya Natsuishi – Haiku in Torid Marocco), iar, în final, avem World Haiku Gallery, jurat fiind Kuniharu Shimizu.

Asemenea antologii, ca și revistele editate de WHA dar și de alte asociații de profil, trebuie privite cu atenție pornind și de la faptul că poemele selectate, cele scrise în textele teoretice reflectă și nişte tendințe, moduri de a privi acest tip de creație așa cum este ea în secolul XXI (de subliniat în această idee este articolul lui Toshio Kimura: The Poetics of Modern Haiku – Verse Form as the World Poetry), așa cum a fost înțeleasă și cum se scrie în diferite locuri ale lumii (cum sînt textele semnate, în această antologie, de Santosh Kumar, Sergiy Kurbatov Terje Hellsen) sau perspective/ moduri mai aparte de privi lirica niponă și în legătură cu geometria, fizica spațiului infinit a universului (Kai Falkman) etc.

În poemele selectate vom remarca felul în care sînt acceptate „regulile" haiku în viziunea antologatorilor, de la forma/ elementele formale ale versului (silabe, cezura, kigo) la tematică, vocabular, felul în care se raportează/ sau nu la viziunea „clasică" ș.a. Trebuie să avem în vedere și caracteristicile limbilor în care au fost scrise și felul în care (citîndu-l pe Higginson) „poartă" o anume „cantitate de informație".

Cîteva exemple (căutăm să traducem și să oferim cititorilor versiuni în română ale poemelor unor alți autori, și dacă este necesar și posibil, din țări diferite, de fiecare dată): Riyo Asada (Japonia): „«Mulțam!»/ Aripile unei păsări/ dau naștere vînturilor"; Khokhkad Bukhmand (Mongolia Interioară): „Scrisoare anunțînd că cireșii dau în floare/ mai încîntătoare decît/ vederea cireșilor înfloriți"; Grant Caldwell (Australia): „un bărbat/ aruncînd ouă în mașina/ unui ucigaș de copii"; Aleksandar Dabnishki (Bulgaria): „Nori plutind/ Pe lac/ Unde este vîntul?": Goda Virginija Bendoraitiene (Lituania):

„mici suflete…/ ascultînd/ pulsul"; Sameh Derouich (Maroc): „Forme de nori/ schimbîndu-se/ de la oameni la fiare"; Nguyen Hoàng Lîm (Vietnam): „În noaptea de Sfîntul Valentin/ o pisică/ nu poate sta nemişcată"

*

„Haiku", revista de interferenţe culturale româno-japoneze, serie nou (4), anul 27, nr. 57/ 2017, primăvară vară

Acest număr al revistei conduse de Valentin Nicoliţov (din redacţie fac parte şi: Nicole Pottier, Franţa, Neil Withman, SUA, Teodora Moţet, Magdalena Dale şi Vasile Moldovan) se deschide cu semnalarea antologiei WHA nr. 13/ 2017. Sumarul este unul, ca de obicei, bogat: membri ai SRH se regăsesc cu poeme haiku, senryu, poeme într-un vers şi tanka, sînt şi traduceri (Jane Reichold, SUA, Djurdja Vukelici Rozici, Croaţia, Neil Withman, SUA – versiunea română de Vasile Moldovan, Nicole Pottier, Franţa), semnalarea cărţii *Zestes d'Orange*, sub sigla editurilor A.F.H. Franţa şi Renée Clairon, Canada, cu poeme apărute în revista „Gong" între 2003-2016, o „Carte de identitate lirică – Cornelia Atanasiu, de Vasile Moldovan, note de lectură – Teodora Moţet despre *Soarele în vitrine*, renku de Diane Descoteaux şi Mike Montreuil, Magdalena Dale despre *Winter fire,* a Luminiţei Suse, Vasile Moldovan despre creaţia lui Constantin Stroe (centrat pe cartea *Sub aceeaşi frunză*), autor care semnează apoi în paginile revistei un haibun, o secvenţă haiku, *Clisura Dunării*, de Utta Siegrid König, şi, în final, reviste străine, rezultatele concursului internaţional al revistei „Haiku", premii internaţionale, anunţuri, cărţi la redacţie. Aşadar un sumar bogat, o lectură interesantă.

* * *

Între 19-21 aprilie am participat la mai multe manifestări la Constanţa (la Uniunea Democrată a Tătarilor din România, la o activitate a cenaclului „Mihail Sadoveanu ş.a.) dar şi la a opta ediţie a Festivalului Internaţional de Haiku-Haiga/ Haiku Şcolar (care a avut loc între 21-25 aprilie). Dat fiind că este un eveniment care a avut loc în România, voi lăsa alte planuri deoparte şi, începînd cu numărul acesta voi prezenta numărul cel mai recent al revistei Albatros şi alte cărţi primite cu această ocazie.

*

„Albatros", vol. XVII, nr. 28, iarnă/ primăvară, 2017, anul XXI, serie nouă, apărut sub egida editurii Next Book, Constanţa, 2017

Foarte pe scurt, dat fiind sumarul generos – numărul (deschis cu un editorial de Anastasia Dumitru, *Sub zodia zen*) este şi sub semnul aniversării a 25 de ani de la fondarea Societăţii de Haiku din Constanţa, al evenimentelor/ activităţilor care au avut loc în timp sub egida acesteia. Din sumar (după editorial): 2. Ecouri la 25 de ani de existenţă a SHC şi a revistei „Albatros" în spaţiul tomitan, 3. Evenimente, 4. Haiku – un grupaj consistent de poeme

semnate de autori din țară dar și de peste hotare, 5. Foto-haiku, 6. Secvențe haiku, 7. Haiku în educație (un capitol pe care au insistat mult Laura Văceanu, Alexandra Florea-Munteanu, mai apoi și Anastasia Dumitru și alți membri ai SHC, 8. Senryu, 9. Poeme într-un vers, 10. tanka, 11. Haibun, 12. Eseuri, 13. Portret de autor – Marian Dopcea are un text interesant despre Șerban Codrin și poetica acestuia, 17. Conferințe care vor fi susținute la această ediție a festivalului internațional (Pearl Elizabeth Dell May: *Haiku pentru momentele în care nimic altceva nu se potrivește*, Susanna Patras: *Fotografie: poezie vizuală*, Laura Văceanu: *Contribuția haikuului românesc la haikuul mondial*, 18. Prezentări de carte, 19 cărți și reviste sosite la redacție, 20. Anunțuri.

Societatea de Haiku din Constanța și revista „Albatros" s-au făcut cunoscute și în țară și peste hotare. Le dorim viață lungă și activități cît mai reușite.

*

Olga Duțu, *Momente haiku/ Haiku Moments*, cuvînt înainte, coperta și ilustrațiile din interior (haiga): Ion Codrescu, ediție bilingvă română-engleză, traducere: Tiberiu Tizu, Mara Duțu, Alexandra Flora-Munteanu, Onorina Grecu, proofreading: Lavinia Nădrag, Editura Celbris, Constanța, 2017, 220 p.

Tematica acestei cărți semnate de Olga Duțu, membru fondator și care a deținut funcții de conducere în SHC, este una diversă, de la aspecte din viața cotidiană (poate și sub impresia știrilor, unele din păcate nefericite – „brad de Crăciun și/ trupuri însîngerate –/ atac islamist"; sau care reflectă felul în care se petrec lucrurile în România de azi, cu bune dar și mai puțin bune: „păduri românești –/ în cortegiu funerar/ spre Austria"), peisaje, instantanee din călătorii în țară și peste hotare, din lumea animalelor/ păsărilor/ insectelor, dar și legate de ciclul anotimpurilor. De altfel, și titlurile secțiunile relevă în mare măsură toate acestea.

Dacă tematic putem vorbi și de accente în trendurile zilei de azi (războaie, economie, atacuri teroriste ș.a.), din punct de vedere formal, autoarea este mai curînd mai aproape de versiunea „clasică", dar nu cu totdeauna – dacă avem 5-7-5, cezură, într-un număr de cazuri nu putem vorbi de kigo, și nici de key words („un foto-haiku/ pe vechea pianină –/ ce vibrație"; sau: „din Bulgaria/ Pooh motanul bionic –/ așteaptă stăpîn".)

Cartea, realizată tipografic cu atenție, capătă o imagine aparte prin coperta și paginile de haiga cu semnătura lui Ion Codrescu.

*

Gabriela Vlad, *Pe-un fir de iarbă/ on a blade of grass*, prefață de Aura Văceanu, foto și haiga. G. Vlad, Editura Mar, Constanța, 2017, 70 p.

Pe Gabriela Vlad o știam mai curînd din lectura romanelor despre Drăculești, și istoria meleagurilor noastre, așa că am primit ca o surpriză (deși a mai publicat lirică niponă în reviste, antologii) această carte de debut cu

haiku şi haibun, grupate pe secţiuni sezonale, şi cu un titlu care mi-a adus aminte de un poem (scris de Bashō pe cînd privea cîmpul de la Hiraizumi, şi oraşul care îşi pierduse la acea vremea, în 1689, măreţia de altădată, din vremurile cînd unii spuneau chiar că ar fi putut rivaliza cu capitala), care în romaji sună astfel: *Natsu kusa ya!/ Tsuwamono-domo ga/ yume no ato*. Îl redăm în versiunea lui Traian Chelariu, aşa cum apare în antologia sa despre care am vorbit în această rubrică: "URME ALE VISULUI – Ierbi ale verii –/ ah, urme-ale visului/ multor oşteni!".

Pe scurt, în haibun autoarea vorbeşte despre călătoriile sale (ne amintim cum a apărut acest tip de creaţie), fie în ţară fie pe alte meleaguri. Iar în haiku porneşte de la parte din „regulile" cunoscute îndeobşte – 5-7-5 (deşi nu întotdeauna e respectată: „polen de struguri –/ citind *Marile Speranţe*"/ lîngă butoiul gol"), cezură, kigo ş.a.

Două poeme, în încheiere, pînă la alte eventuale viitoare volume de lirică niponă ale Gabrielei Vlad: „după furtună –/ pe aleile ude/ răsad de stele"; „coşul răsturnat/ în tufele de căpşuni –/ fetiţa doarme".

Alte cărţi primite la festival

*

Aura Văceanu, *Elemente mitice precreştine şi creştine în colinda românească. Studiu de folclor*, prefaţă de Ioana-Ruxandra Fruntelată, Editura Etnologică, Bucureşti, 2016, 232 p.

O carte (la care ştiu că autoarea lucrează de ani buni) despre o „pagină" aparte din folclorul nostru – colindatul. O semnalăm aici pe scurt, dat fiind specificul rubricii, în speranţa că vor apărea articole mai ample, dar nu fără a enunţa întîi sumarul (după Argument, Prefaţă, Preliminarii): Capitolul I – Preocupări în domeniul cercetării colindei/ colindatului, Capitolul II – Originea şi istoricul colindei/ colindatului, Capitolul III – Elemente mitice precreştine în colind/ colindat, Capitolul IV – teme şi motive în colindele religioase, şi în final, Concluzii,m rezumat, anexe, glosar şi bibliografie.

Sînt lucruri de o frumuseţe aparte, care fac parte din fiinţa poporului român, şi, subscriu celor spuse şi de autoare şi de Ioana-Ruxandra Fruntelată, din păcate, tot mai puţin cunoscute de tinerii noştri.

*

Nastasia Savin, *Mixaje*, cuvînt înainte de Liviu Manciu, Editura Ştef, Iaşi, 2015, 90 p.

Semnalăm acum, doar, o carte (despre care am scris mai pe larg în „Convorbiri literare", în rubrica „Autori moldavi, edituri moldave") un grupaj de texte, de „mixaje" (majoritatea publicate în diverse reviste constănţene, mai ales „Ex Ponto", sau din ţară) pe care le-am putea încadra în diferite feluri, şi care, în viziunea Nastasiei Savin, adunate laolaltă creionează un interesant

puzzle de idei. Unele pleacă de la cartea unui autor (majoritatea dobrogeni, dar nu numai), altele sînt poate mai degrabă eseuri pornind de la diferite teme/ idei, feluri de a vedea un subiect sau altul (exemple: *Muzica ca art deco în Moarte la Veneția*, *De ce este bine să fim proști, Eseu – final de roman*).

Una peste alta un „mixaj" de texte care relevă o voce de urmărit pe viitor, care s-a afirmat (și) în peisajul publicistic/ al criticii de la Pontul Euxin.

*

Mirela Savin, *Cîte capete, atîtea păreri*, cuvînt înainte – Liviu Manciu, Editura Ştef, Iaşi, 2015, 98 p.

O altă carte pe care, la fel, am prezentat-o mai pe larg în „Convorbiri literare", în rubrica „Autori moldavi, edituri moldave", este semnată de Mirela Savin. Este una compozită, care adună texte scrise cu diverse ocazii (*Revista Ex Ponto*), glose/ note pe marginea unor cărți/ cronici de întîmpinare, mai lungi sau mai scurte, la eseuri pe diverse teme. Sau, altele, care se referă la aspecte ca modul în care ne este „livrată" o realitate pe care mai că nu putem să o vedem „nepreparată şi nonşablonată, ori cum „este mult mai uşor printr-o simplă apăsare de buton" „să aflăm totul" pe calea… internetului. Dar, într-un fel, prin celelalte texte despre cărți şi autori din diverse timpuri, îşi construieşte „calea" sa, şi pornind de la lectură.

Sînt cîteva gînduri de lectură pe marginea acestor pagini, pe drumul dintre Dobrogea şi Moldova, dar care mi-au relevat o autoare care m-a făcut curios să-i văd următorii paşi pe calea scrisului.

REVISTE

„Ginyu", nr. 73, 20.01.2017; nr. 74, 20.04.2017

Din nou despre un număr al revistei „Ginyu"/ „Pelerinul" care apare în Japonia, la Fujimi, Saitama, sub egida WHA, şi oblăduirea lui Ban'ya Natsuishi şi Sayumi Kamakura.

Spicuim din sumar, după un meeting report semnat de Yoshitomo Abe, eseurile lui Ban'ya Natsuishi şi Sayumi Kamakura, un grupaj de haiku în stilul caracteristic, inovator, al lui Ban'ya, *The Forbidden Zone of Ice*, şi un altul, *An Incantation for the Cave*, al lui Sayumi, mai semnează grupaje Duan Lesan, China, Ashraful Musadeqq, Bangladesh, Fethi Sassi, Tunisia, John Martone, SUA, Nobuyoshi Kojima, Shin'ichi Suzuki, Hinako Fukuoka, Tateo Fukutomi, Shuichi Watanabe, Kei Kinjo, Toshio Kimura, Midoriko Nagisa, Tsukako Shiraishi, Bakuin Shinto, Shizumi Takahashi, Hideki Ishikura, Somin Yoshida, Yuji Matsumoto, Maki Ôsato, Kunihiko Saito, Nobuyuki Kawaguchi, Ayuhito Ohashi. În final, cîteva anunțuri şi Ginyu Haiku Gallery, cu poeme selectate şi comentate de Ban'ya. În care o regăsim din nou şi pe Lavana Kray, din România, cu trei poeme urmate de un scurt comentariu.

Cîteva poeme (avem în vedere, ca de fiecare dată, mai ales autori pe care nu i-am mai prezentat cititorilor noştri, în aceste traduceri): un poem cu titlul *Raţe Mandarine*: „Liniştea protejează heleşteiele curate./ O pereche de raţe mandarine dintre heleşteie./ Cu dragoste mutuală, ele îşi vînează mirosul una alteia" – Duan Lesan (China); „Pe scara visului, urc la cer/ luna mă aşteaptă" – Fethi Sassi (Tunisia); „o sticlă goală/ reflectare a existenţei/ pe ţărmul oceanului" – Ashraful Musadeqq (Bangladesh); şi, din Galeria Ginyu – „confirmat mort/ alt trup fără nume/ primeşte un număr" - David J. Kelly (Irlanda).

Din numărul 74, dedicat mai ales cititorilor de limbă japoneză dacă e să ne uităm şi la sumar, şi la numărul textelor în această limbă, în afara autorilor deja adesea întîlniţi în paginile acestei reviste, semnalăm un grupaj interesant de poeme, *Modern Weekend*, semnat de Toshio Kimura, amintim de faptul că „Ginyu gallery" apar din nou poeme semnate de Lavana Kray, din România, şi oferim cititorilor două poeme de Jaanus Ermann, din Estonia: „rîul nu întreabă/ unde se duce/ şi de unde vine"; şi Kurt Svatek, Austria (din creaţiile căruia un grupaj a apărut şi în numărul din „Kadō" dedicat Austriei): „simfonia a noua a lui Beethoven/ din zece mii de gîturi/ curînd va fi Noul An".

*

„Gusts: Contemporary tanka", no. 24, fall/ winter 2016

„Gusts: Contemporary tanka" este o publicaţie bianuală de tanka, care apare în Canada, cu scopul de a „susţine şi încuraja excelenţa" în domeniul publicării de poeme tanka, în limba engleză, în Canada şi în lume.

Numărul este deschis de un cuvînt al editorului (Kozue Uzawa), apoi avem, firesc, o secţiune de tanka, cu pagini pe diverse tematici (flori, copaci, pisici, toamnă, sunete, noapte, timp etc.), în care, între alţi autori, poate zeci, din diverse ţări, semnează şi Luminiţa Suse şi Magdalena Dale. De altfel, Luminiţa Suse semnează şi o recenzie la antologia (semnalată şi la „Biblioteca haiku" la vremea apariţiei) realizată de Magdalena Dale, cu creaţii ale autorilor români de gen, dintre care recenzenta citează cîţiva: Jules Cohn Botea, Ana Udrea, Cristina Rusu, Magdalena Dale, Valentin Nicoliţov, Vasile Smărăndescu şi Vasile Moldovan, exemplificînd cu versiunea în engleză, din antologie, a cîte unui poem al fiecăruia. De asemenea, aminteşte că autorii români antologaţi au publicat tanka şi în alte reviste din România şi de peste hotare.

Mai sînt recenzate volumele: *Spring's First Caress*, de Brian Zimmer (de către Susan Constable), *Mint Tea from a Copper Pot & other tanka tales*, de Amelia Fielden, Australia (Maxianne Berger), *A single Flower: 100 Bilingual Tanka 2003-2014*, de Kiyoko Ogawa (Joanne Morcom).

Cîteva poeme, şi pentru ca cititorii noştri să vadă maniera de scriere/ tipul de selecţie/ felul în care se regăseşte raportul între tradiţional şi modern: „O DORINŢĂ/ de notat/ poarte orbi/ atît ochiul/ cît şi inima" (dintre cele selectate de recenzentă din cartea lui Brian Zimmer); „apăsînd un clopoţel/ să

cheme o soră/ ea spune plat/ „pulsul lui şi-a oprit/ bătaia" (dintre cele selectate de recenzentă din cartea semnată de Kiyoko Ogawa); „un munte/ şi o albină/ împreună/ sfîrşesc vara/ în „picioarele cocoşului"[1] – Michael McClintock; „zile ploioase/ continuu pe insulă/ mă cufund/ în oceanul furtunos/ al lui Dostoevsky" – Natsuko Wilson; „după un lung/ interval uscat/ răpăitul picăturilor de ploaie/ pe umbrela mea/ o plăcere neaşteptată" – munira judith avinger.

O revistă interesantă, în care sînt şi autori români, şi despre care sperăm să mai putem vorbi în rubrica noastră.

Pe scurt din reviste

*

„Bucovina literară", nr. 1 – 2 (311 – 312), Suceava, 2017

În revista (întemeiată la Cernăuţi, în 1942), condusă de Carmen-Veronica Steiciuc şi Alexandru Ovidiu Vintilă, editată sub egida Societăţii Scriitorilor Bucovineni, citim între altele (p. 91-93), un text (prezentare şi traducerea din limba coreeană a Iolandei Prodan) despre Beop Jeong (1932-2010), „considerat a fi cel mai iubit călugăr seon (zen, în limba japoneză) din Coreea". Pe scurt, „Beop Jeong (Park Jae-cheol) s-a născut în anul 1932 în Haenam, în provincia Jeolla de Sud"; „Învăţăturile sale, publicate în diverse forme – eseuri, poveşti, interviuri, au fost traduse în limbile engleză, japoneză şi chineză."

*

„Actualitatea literară" nr. 67, ianuarie 2017

În revista condusă de Nicola Silade (între redactori: Ela Iakab, Adriana Weimer, Mircea Anghel, Constantin-T. Stan, George Motroc) Radu Ciobanu semnează la p. 4 recenzia „Starea smerită a binelui...", la cărţile lui Eugen D. Popin, *Convergenţe*, Editura Limes, Floreşti-Cluj, 2014; *Visul şi aproapele (sau adevăratul nume al faptelor*), Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2016.

*

„Vatra veche", anul IX, nr. 3(99) martie 2017

În revista al cărei redactor şef este Nicolae Băciuţ,

Mirela Savin scrie (p. 28, continuare pe 29) despre *Grădina japoneză* a Marianei Cuşa, pe care am semnalat-o în numărul anterior din „Poezia", iar Ştefan Dumitrescu semnează un text (p. 40) despre o carte de călătorie în Japonia, *Din Ţara Soarelui Răsare*, de Milena Munteanu. De altfel, la p. 65, este un fragment din această proză de călătorie a autoarei care înţeleg că vieţuieşte acum la Toronto, în Canada, iar la pagina 80, secţiunea dedicată *Plasticii*, citim Ileana Rus scrie despre *Oshibara*, arta japoneză a florilor presate; legat de o

[1] În original „buttercup" - *Ranunculus acer*/ „piciorul cocoşului" – nume de floare.

astfel de expoziţie regăsim şi semnătura lui Iulian Dămăcuş (cu un fragment la temă dintr-un text publicat în „Bistriţeanul.ro” în 9.04.2016)

*

„Arena literară”, anul II, nr.4/ martie-aprilie 2017 – Şerban Codrin (care se numără, alături de R.N. Carpen – director, Aureliu Goci – redactor şef printre fondatorii revistei, Emil Lungeanu, Florentin Popescu, Nicolae Georgescu ş.a.) semnează o cronică intitulată *Emil Lungeanu, sau ce poeţi s-au născut în anul'58 dintr-un secol numărat al XX-lea?*. În acelaşi număr regăsim semnătura Paulei Romanescu.

P O E Z I E S T R Ă I N Ă ÎN TRADUCERE ROMÂNEASCĂ

P O E Z I E E N G L E Z Ă

Samuel Taylor COLERIDGE

RIMA BĂTRÂNULUI MATROZ

PARTEA a III –a
Trecu un timp trudit. Orice gât
ars era iar ochii pâlpâiau.
Un timp trudit! Un timp trudit!
Toţi ochii pâlpâiau.
Bătrânul matroz vede un semn în
elementul din depărtare.
Uscat tot ochiu strălucea,
Privind-n apus, văzui
Ceva în cer.
La început un punctuleţ
Apoi păru o ceaţă
Plutind, plutind lasă-n urmă
O formă-n dimineaţă
Un punct, pâclă, o formă
Şi înc' se-apropiind
Fugind de-un duh al apei
Scufundând, virând, cotind
Apropiindu-se, îi păru a fi o corabie; şi cu mare greutate îşi eliberă glasul din strânsoarea setei.
Cu gîtul ars, cu buze coapte
În sete cruntă muţi stăturăm
Mă muşc de braţ, îmi sug din sânge,
Şi strig, un vas, un vas!
Cu gâtul ars, cu buze coapte
Uimiţi strigând m-aud cu toţii
Moment de bucurie,
Drăguţă! de bucurie zâmbiră
Cu toţi deodată răsuflând
De parcă ar bea cu toţii.
Şi groaza urmează. Căci poate exista
o corabie ce înaintează făr vânt ori
flux?
Vezi! Vezi! (strigai) nu mai cotește!
Venind de-aduce noroc

Fără vânt şi fără flux
Pluteşte drept în loc!
Valul de apus era în flăcări
Ziua era pe moarte!
Aproape pe val de apus
Plutea marele Soare
Îi păru doar scheletul unui vas.
'Ndat Soarele fu-nchis în gratii,
(Madonă dă-ne har)
De parcă dintr-un zid privea
Cu-arzându-i chip de jar.
Vai! (gândii şi inima-mi bătu)
Ce tare s-apropiind!
Ale ei sunt pânzele ce ard în soare
Ca fire de paing?
Iar nervurile sale se văd precum
gratii pe chipul Soarelui apunând.
Femeia-Spectru şi Soţul-în-moarte şi
nimeni altcineva pe vasul schelet.
aşa vas, aşa echipaj.
Şi-i lemnăria-i prin care Soare
Priveşte printre gratii?
Şi e Femeia toată trupa?
Este o MOARTE? Şi sunt doi?
Şi este MOARTEA soţul ei?
Buzele ei îs roşii, chipu-trufaş,
Părul galben de aur
Iar albă pielea ca alba lepră,
Coşmarul VIAŢĂ-ÎN-MOARTE era,
Ce-ngheaţă sângele-n ghiaur.
Moartea şi Viaţa-în-moarte au dat cu zarul pentru echipajul corăbiei, iar ea, cea din urmă, l-a câştigat pe bătrânul marinar.
Pustia epavă s-apropie
Iar cei doi dau cu zarul
'Jocu-i sfârşit! Am câştigat!'
Zise, suflând treiarul.
Nu este amurg în curţile Soarelui.
Soarele se moaie, stelele răsar
Deodată vine bezna
Cu şopot tare, peste mare
Ţâşni vasul fantomă.
La răsăritul Lunii,
Ascultarăm de privirăm, stană

Cu frică din inima cană
Sângele vieţii părea să curgă
Stelele erau şterse, noaptea groas'
Cârmaciul lângă lampă-i şters
Din pânze roua plouă
Până pe mâna de răsărit urcat
Colţul Lunii c-un sclipăt
Aprins de stea în mers
Unul după altul,
Unul după altul, pe Luna urmată de stele,
Prea iute pentru gemăt ori oh
Fiecare-şi întoarse chipul c-un groaznic junghi
Blestem dându-mi din ochi.
Corăbierii cad morţi.
De patru ori cincizeci de oameni,
Şi-am auzit nu geamăt ori plâns
Cu mare-izbit, o formă moartă,
Căzură unul câte-un ins.
Însă Viaţa-în-moarte îşi începe munca în bătrânul marinar.
Suflete-le zburau din piept
Plecând spre dulce-'xtaz ori chin!
Şi orice duh, trecu vibrând
Ca arc ce-n mână ţin.

PARTEA a IV-a
Nuntaşul se teme că un duh vorbeşte cu el.
„Mă tem, bătrâne marinar!
De mâna-ţi ca de gheară!
Şi eşti înalt şi slab şi şters
Ca ţărmu mării-n seară.
Mă tem de ochiu-ţi scânteietor
Şi braţul slab şi copt."-
Dar bătrânul marinar îl asigură de viaţa lui terestră şi continuă în a-şi povesti îngrozitoarea penitenţă.
Te teme nu, tu, măi nuntaş
Acest trup nu e mort.
Singur, singur, tot, tot singur,
Singur pe-o largă mare!
Niciun sfânt nu milui
Duhu-mi prins în sudoare.
Dispreţuieşte făpturile apei.
Atâţi fraţi şi-aşa frumoşi
Şi toţii morţi zăceu

Şi mii de mii de târâtoare
Trăiesc; trăiesc şi eu.
Privii pe marea putrezind,
Apoi în altă parte;
Privii putredă puntea
Cu-oameni ntinşi în moarte.
Şi regretă că ei nu trăiesc şi că atât de mulţi sunt morţi.
Privii în cer, -ncercai să-l rog;
Dar rugăciuni de spun
Un şopot rău-mi sfărmă
Inim-ca praful de tăciuni.
Ochii închişi, -i ţinui închişi,
Şi globii bat ca vâna
Pentru că cer şi mări şi mări şi cer
Povara-n privire zac
Iar morţii zac ţărână.
Dar blestemul continua pentru el în ochii morţilor.
Sudoarea se topi din ei
În moaşte s-au făcut
Cu ultima lor privire
Ce nicicând n-a trecut.
Blestem de-orfan ar doborî
Un spirit din 'nălţimi;
Dar vai, mai groaznic îi
Blestem în ochi de mort
Şapte zile, şapte nopţi, blestemul îl văzui
Şi nu putui muri.
În singurătatea şi imobilitatea sa, tânjeşte după călătoarea Lună şi stelele ce încă adastă, înaintând însă: şi oriunde cerul albastru le aparţine şi le este odihna hotărâtă şi ţara lor de obârşie şi casele lor fireşti în care păşesc nevestite precum stăpânii ce sunt aşteptaţi cu siguranţă şi totuşi cu o bucurie tăcută la sosirea lor.
Mişcată Lun-urca pe cer,
Niciund' nu rămânea:
Atât de blând călca în sus
Cu-o stea ori două-n ea –
Razele-i smereau noianul
Ca un Aprilie-n ger
Dar unde vasu-n umbr-era
Vrăjită apa-ncet ardea
Un gros şi groaznic însânger!
La lumina Lunii el vede creaturile lui
Dumnezeu pe întinderea apei.

Dincolo de umbra bărcii,
Privii şerpii mari de nadă
Plutind în dâri de spume-n alb
Şi cum urcau, lumini de elf
Căzură ca zăpadă.
Aci în umbra bărcii
Le privii bogat veşmânt:
Albastr', verde lucitor şi negru catifea
Se răsuceau plutind şi orice urmă
'Ra o flacără de aur.
Frumuseţea şi fericirea lor.
O fericite fiinţe vii! Nu-i glas
Frumseţe s-o poată povesti:
Izvor de iubire din inimă îmi curge,
Le binecuvântă în inima lui.
Le binecuvânta-i şi fără a şti:
De sfântul meu cel bun de mini se-ndură
Şi le binecuvânta-i şi fără a şti.
Descântecul începe să se spargă.
Chiar în moment ce mă rugai
Şi liber de pe gâtu-mi
Căzu Albatrosu cufundând
În mare ca un plumb.

Traducere de **Felix-Gelu CONSTANTINESCU**

William WORDSWORTH

Odă
Pauló majora canamus
(fragment)

Deşi nimic nu poate reîntoarce ora
A splendorii în iarbă, a gloriei în Flora;
Nu vom jeli, ci găsi
Putere în ceea ce rămîne,
În primitiva compătimire
În care ce a fost trebuie să fie
În gîndurile liniştitoare ce izvorăsc
Din suferinţa umană.
În credinţa ce priveşte prin moarte,
În ani ce aduc mintea filosofică.

Şi oh voi Fîntîni, Pajişti, Dealuri şi Păduri,
Nu vă gîndiţi la despărţirea noastrelor iubiri!
Deşi în inima inimilor mele v-am simţit avînt,
Mi-am mai abandonat un singur încînt
A trăi sub obişnuitul vostru freamăt.
Iubesc Pîraiele ce în jos curg,
Mai mult decît am curs mai uşor ca ele;
Inocenta strălucire a noii născute zile,
E încă încîntătoare;
Acei Nori ascunşi în jurul asfinţitului de soare
Au o nuanţă liniştită într-adevăr într-un ochi
Ce a vegheat asupra mortalităţii omului;
O altă alergare a fost şi alte sălcii sunt cîştigate.
Mulţumită inimii umane trăind,
Mulţumită tandreţei, bucuriei, patimi,
Primesc de la cea mai sărmană floare pocnind
Gînduri ce adesea adastă prea adînc pentru lacrimi.

Traducere de **Felix-Gelu CONSTANTINESCU**

John KEATS

ODĂ PE O URNĂ GRECEASCĂ

I

Tu încă nerăvăşită mireasă a liniştii,
Tu copil-orfan al tăcerii şi timpului încet,
Istoric silvan, ce nu poţi astfel spune
Un basm înflorit mai dulce decît versu-mi:
Ce legendă înfrunzită îţi bîntuie forma
De deităţi ori mortali, ori aşijderi,
În Tempe ori vîlcelele Arcadiei?
Ce om ori zeu aceştia? Ce fecioare potrivnice?
Îndeletnicire nebună? Ce zbucium spre ieşire?
Ce fluiere şi tobe? Ce extaz sălbatic?

II

Melodiile auzite sunt dulci, dar cele neauzite
Mai dulci; astfel, voi fluiere moi, cîntaţi;
Nu urechii fizice, ci, mai drag,
Suflaţi la ale spiritului sonuri fără ton:
Tineri frumoşi, sub arbori, nu vă puteţi părăsi
Cîntul, nici copacii pot fi goi;

Iubit îndrăzneţ, în veci, în veci nu poţi săruta,
Dar cîştigi lîngă ţintă - şi nu jeli;
Nu pieri, deşi nu-ţi ai fericirea,
Pe veci tu vei iubi, şi ea frumoasă!

III
Ah, fericite, fericite ramuri! ce nu-ţi varsă
Frunzele, nici caută primăverii rămas-bun;
Şi, fericit lăutar, neobosit,
Mereu suflînd cîntece mereu noi;
Iubire mai ferice! mai fericită, fericită iubire!
Veşnic caldă şi încă de-a fi drag',
Veşnic gîfîind, şi veşnic tînăr;
Totul suflînd pasiune umană de sus,
Ce lasă o inimă prea-îndurerată şi săturată,
Fruntea arzîndă, şi o limbă arsă.

IV
Cine sunt aceşti venind la sacrificiu?
La ce altar verde, o, preot de misterii,
Duci tu acea viţea îngenunchind la ceruri,
Şi mătăsosul grumaz înflorit cu ghirlande?
Ce orăşel lîngă rîu ori mare,
Ori munte-de- zid cu paşnica citadelă,
Golit de-acest popor, pioasă dimineaţă?
Şi, orăşel, străzi pentru veşnicie
Vor fi tăcute; şi nici un duh să spună
De ce eşti în deznădejde, nu se pot întoarce.

V
O formă attică! Mîndră ţinută! cu prăsila
De bărbaţi de marmură şi tocite fecioare,
Cu ramuri de pădure şi călcată iarbă;
Tu, formă tăcută, ne necăjeşti de gîndire
Precum eternitatea: Rece Pastorală!
Cînd bătrîneţea va pustii acest neam,
Tu vei rămîne, în mijlocul altor urgii
Decît a noastră, un prieten al omului, tu care spui,
"Frumuseţea e adevăr, adevărul frumuseţe,' - aceasta e tot
Voi ştiţi pe pămînt, şi tot ce-aveţi nevoie.

Traducere de **Felix-Gelu CONSTANTINESCU**

Robert Louis STEVENSON

(1850-1894)

Născut în Edinburgh, prozatorul, poetul şi eseistul Robert Louis Stevenson a studiat Dreptul, dar nu a continuat această carieră, alegând să se dedice literaturii. Cunoscut în special pentru romanul de aventuri *Treasure Island* (*Comoara din insulă*) şi nuvela *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde* (*Straniul caz al doctorului Jekyll şi al domnului Hyde*), Robert Louis Stevenson a publicat de asemenea câteva volume de poezii. Dintre acestea unul se adresează copiilor, fără a exclude totuşi cititorul adult. Este vorba de volumul intitulat *A Child's Garden of Verses* (*Grădina cu versuri a copilăriei*), apărut în 1885, volum din care fac parte poeziile traduse aici.

Conceput iniţial cu titlul *Rimes for Children* (*Versuri pentru copii*), volumul este considerat de critici o expresie a nostalgiei resimţite de scriitorul adult aflat în căutarea copilăriei pierdute. În centrul acestei copilării, acompaniind lumea de basm a jocului şi a imaginaţiei, se află Alison Cunningham, doica autorului, căreia acesta îi dedică poezia ce deschide volumul.

Pentru Alison Cunnigham
de la băiatul ei

Pentru lungile nopţi în care trează ai stat
Veghind de dragul meu, deşi nemeritat;
Pentru mâna ta cea caldă şi moale
Ce m-a purtat uşor şi-n deal şi-n vale;
Pentru poveştile pe care le-ai citit;
Pentru durerile ce mi le-ai liniştit;
Pentru câte cu milă ai îndurat,
În vesele şi triste zile de-altădat':
A doua mamă şi primă soţie,
Îngerul meu blând din copilărie –
De la copilul slab, azi un bătrân doar,
Primeşte, doică, această carte-n dar.

Şi fie ca toţi cei care-o citesc
O doică dragă să afle de-şi doresc,
Şi fiece copil ce versul îmi ascultă,
În dormitorul cald şi cu lumină multă,
Să îl audă în cel mai dulce glas
Asemenea acelui ce-n suflet mi-a rămas.

VARA-N PAT

E încă noapte când iarna mă trezesc
Şi la lumina lămpii cu greu mă-nfofolesc.
Vara, se-nţelege, se-ntâmplă invers:
Mă duc la somn când ziua-i încă-n mers.

Din pătuțul meu nu pot să nu aud
Păsări jucăușe colo sus în dud
Și pașii celor mari pe trotuar trecând:
Cum să adorm cu toate astea-n gând?

Așa-i că ți se pare de prisos,
Când cerul este-atât de luminos
Și când la joacă el mă-mbie
Să stau cuminte ca-ntr-o colivie?

CÂND VINE NOAPTEA
Când noaptea încet se prelinge,
Iar mama lumina o stinge,
Văd oameni mici și mari în rând
Clar ca ziua prin fața-mi trecând.

Armate, împărați și regi
Cărând cu ei armuri întregi,
Mărșăluiesc și-așa ceva
În timpul zilei n-ai vedea.

Spectacol mai frumos nu este
Nici chiar la circul din poveste;
Căci fie om ori lighioană,
Cu toții sunt în caravană.

TĂRÂMURI STRĂINE
În cireșul din grădină
Altul n-are cum să vină.
Urc și trunchiul îl cuprind,
Spre tărâm străin privind.

Alături văd o grădină
De flori parfumate plină
Și-alte locuri minunate
Necunoscute mie toate.

Văd râul jucăuș cum trece –
A cerului oglindă rece,
Iar pe-un șerpuitor făgaș
Se-ndreaptă oameni spre oraș.

Un copac mai mare de-aș găsi
Mult mai departe aș privi,
La râul ce-a crescut și care
Printre corăbii se varsă-n mare.

Și-aș mai vedea cărări o mie
Ce toate spre basm te îmbie,
O lume-n care, de dimineață,
Jucării somnoroase prind viață.

Versiunea română și prezentare: **Laura CIOCHINA**

POEZIE GERMANĂ

Johann Wolfgang GOETHE

(1749-1832)

Rapsodul

– Ce aud aşa fierbinte
Răsunând afar' pe pod?
Cântecul lăsaţi să intre
Să gustăm din al său rod.
Craiul cheamă, pajul fuge,
Pajul vine, craiul zice:
– Vreu să intre acel rapsod!

– Cinste nobili de castele,
Cinste doamnelor de lume,
Mândru cer tu, zeci de stele
Cine ştie al vostru nume?
Ochii închideţi, nu e timp
În sala asta de olimp
Să caşti gura la stele.

Cu ochii închişi, cu grai nespus
De blând, cântă-n sala regală.
Bărbaţii, dârji, privesc în sus,
Frumoasele în poală.
Cum cântul craiului plăcu
Bătrânului rapsod dădu
Un lanţ de aur drept plată

– Nu, lanţ de aur să nu-mi dai,
Dă-l nobililor care
Cu spada-n mână, mândre crai,
Veghiază la hotare,
Dă-l cancelarului ce-l ai
Să-l ducă falnic cu alai
Grămezilor ce are.

Eu cânt ca pasărea în vânt
Ce-n ramuri e regină,
Pe lângă cântul care-l cânt
Aurul e doar rugină.
De pot să rog, vă rog ceva,
Din vinul vostru a-mi turna
Această cupă plină.

Ia cupa-n mâini şi însetat
El bea vinul regesc.
– Ferice unde acest dat
E-un dar mult prea firesc.
Când vă e bin' cu adevărat
Gândiţi că vă privesc
Şi mulţumiţi lui Dumnezeu
De clipa cântecului meu
Cum eu vă mulţumesc.

Traduceri de **Christian W. Schenk**

Adalbert von CHAMISSO

(După Martin Luther)

Rugăciunea văduvei
Bătrâna se scoală cu sfiiciune
Şi-şi spune pătrunsă a ei rugăciune:
O, Doamne! Traăiască-mi stăpânul herţog
Mulţi ani fără număr, din suflet te rog!
Necazul te-nvaţă să rogi.

Stătpânul ce tocmai intrase pe uşă
Crezu că-i nebună şi-i spuse: - Mătuşă
Eu chiar am trecut afară pe drum
Când rug-auzi. Te rog să-mi spui cum
Necazul te-nfaţă să rogi?

Opt vaci am avut, şi singuru-mi bun,
Bunicul Domniei şi-al nostru stăpân
Luă cele bune la dânsu-n izlaz
Lăsându-mi bordeiul cuprins de necaz.
Necazul te-nvaţă să rogi.

Blestemu-mi l-ajunse prin morţi-mi copii,
Puţin după aceea stăpânul murii.
Părintele vostru urmă al său pas
Şi numai trei vite de atunci mi-au rămas.
Necazul te-nvaţă să rogi.

Domnul dreptate făcu ş-astă dat,
Căzu de pe cal murind blestemat,
Dar locu-i luata-ţi şi atuncea din trei
O vită-mi rămase, ce drept să mai cei?
Necazul te-nvaţă să rogi.

De vine fiul urmându-l pe tată
Îmi ia de pe suflet şi ultima vacă.
O, Doamne! Trăiască-mi stăpânul herţog
Mulţi ani fără număr, din suflet te rog.
Necazul te-nvaţă să rogi.

Traduceri de **Christian W. Schenk**

Ludwig UHLAND

Blestemul bardului

A fost odată-n vremuri, departe, un palat
Ce strălucea-n întinsuri pe-o ţară-n lung şi-n lat,
Jur împrejur grădini, fântâni ţâşnind mereu
Din gura lor de aur sclipiri de curcubeu.

Acolo un mândru rege, victorios, bogat,
Stătea pe tronu-i falnic palid şi-ngândurat.
Gândirea-i era spaimă, ochii-i erau calici
Cucântu-i era sânge iar vorbele lui bici.

Doi cântăreţi odată veniră la palat,
Unul cărunt de plete, altul cu aur buclat.
Bătrânul sta cu harfa pe-un cal împodobit
Iar tânăru-i tovarăş păşea neprihănit.

Bătrânul bard îi spuse: - Fii pregătit acum
Să cânţi tot ce-i mai dulce, să cânţi tot ce-i mai bun,
Plăcerea şi durerea tu strângeţile-n piept
Să-l îmblânzim pe rege, să-l facem înţelept.

În sala ce înaltă ajunseră cei doi,
Regele sta pe tronu-i, regina dinapoi,
El falnic sta pe tronu-i ca nordica lumină,
Ea strălucind sub boltă era de farmec plină.

Moşneagul doar atinse cu degetele struna
Că valuri unduioase se adunau întruna
Şi limpede ca cerul al tânărului glas
Se împletea cu basul bătrânului Pegass.

Cântară primăvara, credinţa şi iubirea
Şi libertatea demnă, frumosul şi cinstirea,
Cântară tot ce-i dulce; mai tare, mai molcom,
Cântară tot ce-nalţă inima unui om.

Curtenii-n cerc pierd firul badjocurei din jur,
Războinicii se-nmoaie sub acest cântec pur,
Regina fermecată din pieptu-i a desprins
Un trandafir pe care poeţilor l-a-ntins.

– Voi mi-aţi sedus poporul, acum femeia-mi vreţi?
Strigă turbatul rege acelor cântăreţi
Apoi aruncă spada în tânărul pipt care
Îşi seacă vraja vieţii-n a sângelui izvoare.

Şi ca de o furtună se-mprăştie o lume.
Flăcăul îşi dă duhul în braţele bătrâne
Ce-l învelesc în mantă, îl leagă drept pe cal
Şi-l scoate afară-n curte ca într-un ritual.

Dar colo-n faţa porţii bătrânul se opreşte
Şi preţ a mii de harfe el harfa şi-o zdrobeşte
De marmora coloanei, apoi strigă turbat;
Se zbuciumă castelul de glas înfiorat.

„– Blestem voi săli măreţe să nu vă sune cânt
de coarde, nici glas tânăr până veţi fi pământ,
Suspinet doar şi gemet şi pas timid de sclav,
Stafia răzbunării vă calce-n pas gângav.

Vai voi grădini bogate, priviţi faţa-i de mort,
Priviţi obrazu-i tânăr vr-n palmele-mi îl port,
Să veştejiţi ca dânsul, izvoare să vă sece,
Să vă-mpietriţi pustiul prin timpul care trece.

Tu ucigaş, blestemul toţi barzilor din lume
Pogoare pe strâmteţea plăpândului tău nume,
Să nu-ţi găseşti coroana renumelui etern,

Să fi un ultim răcnet uitat ca un blestem."

Bătrânul strigă, cerul i-aude disperarea
Şi ziduri se dărâmă, coloane-şi pierd sfidarea.

O singură coloană mai stă doar într-o rână
Dând semn ce a fost acolo, ce n-a fost să rămână.

În jur doar piatră arsă, nici pomi, nici o alee,
Nici regele cântat nu-i în rând de epopee;
Uitarea se-nteţeşte, nu-i pasă nimănui.
Aşa-mplini destinul blestemul bardului!

Traduceri de **Christian W. Schenk**

POEZIE ITALIANĂ CONTEMPORANĂ

Andrea BASSANI

Andrea Bassani s-a născut la Bergamo în 1980. Foarte tânăr cade pradă unei depresii care îl împinge foarte aproape de sinucidere. Două întîlniri au puterea de a-l salva: un tată spiritual, care îl va ajuta să descopere valorile fundamentale ale religiei creştine, şi o carte de poezii primită în dar, semnată de Alda Merini. Bassani a cunoscut-o mai târziu pe Alda Merini, care i-a citit prima carte de versuri şi l-a încurajat să scrie şi să publice. În 2006 apare prima sa plachetă, *Mare*, publicată de Pulcinoelefante. În 2007 îşi părăseşte familia şi se transferă la Pistoia, unde se dedică studiului filosofiilor orientale şi voluntariatului. Poeziile traduse în limba română fac parte din volumul *Lechitiel*, Terra d'Ulivi Editore, 2016.

XXX
Ne regăsim în paturi anonime
ca să pierdem contactul cu sufletul,
care dispare dacă durere-ai deplină.

Mirosul de urină persistă,
nu trece cu apă şi săpun.
Mă acoperă aripi de vulcan dar mi-e frig,
prea mult frig ghemuit aici
în ultima bancă profană
a unei biserici sfinţite.

„Să mă ajute cineva", suspin,
printre statui de aur şi marmură
care plâng mute
şi dau din cap că nu,
căci cunosc bine preţul
sângelui vărsat
în sacrificiul altruist
al unei îndrăgostiri omeneşti.

Dacă e devoţiune ceea ce-mi cere cerul,
să fie.

Zace la picioarele mele
fetusul diavolului,
într-o băltoacă aurită de lacrimi.

LXXIV
Se întâmplă să conduci beat,

luat cu asalt de o mie de amintiri,
şi să nu apuci pe drumul spre casă
ci să mergi fără ţintă
între sinucidere şi viaţă,
ca să vezi dacă-i adevărat
că cineva prevede
înainte să se sfârşească.
Se întâmplă să conduci
ca un cavaler curajos
care a trecut obstacolele,
a înfruntat halebarde, dragoni, furtuni,
şi totuşi trandafirul iubirii sale
îi înţeapă armura.
Se întâmplă să conduci ateu
şi să-i vorbeşti Mariei,
spunându-i Mamă;
să te rogi fără să ştii cum se face
dar ştiind că plângi pentru ceva nou;
să ţipi până dincolo de stelele care nu vorbesc,
dincolo de constelaţiile mute:
„arată-mi faţa ta!”.

Şi să-l simţi chiar lângă tine
pe Lechitiel din Ghetsimani
cum te distrage de la ideea
de a-ţi găsi moartea singur.
Se întâmplă să crezi că ai zărit aripi
şi ai auzit o voce care-ţi spune:
„dă-mi durerea ta,
pentru că Dumnezeu mi-a cerut-o”.

LXXVI
Nu mă mai îndrăgostesc.
Poţi încerca să mă seduci, sărută-mă cât de tare vrei.
Corpurile încasează bine loviturile:
nu poţi duce visele în altă parte
când se termină noaptea
şi carnea redevine imobilă.

Dar dacă vrei să mă legi de tine şi cauţi funii
în măsură să-mi ţină simţurile legate
ca într-o plasă, ţi-o zic de pe acum:
„nu spera”.

Am încetat să mă îndrăgostesc.
S-a întâmplat într-o vreme îndepărtată:
mintea e diferită de inimă
şi inima nu mai freamătă
e moartă înăuntru.

Nu mă mai îndrăgostesc, crede-mă.
Completez formulare într-o continuă absenţă.

Dacă nu crezi,
încearcă să mă vrăjeşti cu privirea şi-ai să vezi.
Eu te voi folosi doar
ca să respir versuri antice
pe care din când în când
condeiul meu le regretă.

Prezentare şi versiunea în limba română: **Eliza Macadan**

Francesca SERRAGNOLI

Francesca Serragnoli s-a născut în 1972 la Bologna, are o licenţă în Litere Moderne, a lucrat la Centrul de Poezie Contemporană al Universităţii di Bologna iar actualmente face parte din conducerea acestui departament. Primul său volum de poezii, *Il fianco dove appoggiare un figlio*, a fost publicat în 2003, la Ed. Poeti di clanDestino, şi a primit Premiul Camaiore pentru debut. Cel de-al doilea volum, *Il rubino del martedì*, publicat de Raffaelli Editore, a fost nominalizat la câteva premii şi a primit Premiul Alpi Apuane ex equo în 2010. Poeziile sale sunt prezente în câteva antologii îngrijite de nume de notorietate ale criticii italiene de poezie. În anul 2014, zece poeme i-au fost incluse în antologia de poezie italiană contemporană *Mâna scrie sunetul*, publicată de Editura Eikon. Poeziile traduse aici fac parte din cel mai recent volum al autoarei, *Aprile di là*, LietoColle, 2016.

* * *

Când începem să râdem?
Ceaţa acoperă casa cu linişte
nu ştim să dezlegăm nodurile
să ne uităm la pereţi ca la pânzele cele mai albe.
Noaptea revărsată
cu orele ei scurte
zguduie zăvorul.
Fiecare respiraţie e un steag
alb fluturat în faţa lui Dumnezeu.

* * *

Proaspătul aproape primăvăratic
se aşază ca o faţă de masă
rîd când rămâi nemişcat
iar tu faci mişcarea pinguinului
te învârţi pe loc
ca o planetă în agonie
sau o bucurie care îşi joacă asul
între mine şi univers.

* * *

Sub ochii mei
sub o eşarfă
de lână Istanbul
eliberează străzile ca pe
uşoare dungi de apă
transportată de fiecare izbucnire
sunet, vaiet
eram lumina arsă
infinitul stins al unei vieţi
poposit în canal ca o frunză
eram masa de Crăciun a săracilor
din mine mâncam darul vederii
beam sticle de aproape noapte
pieptul plin, aerul în bucăţi
ca o insectă cu burta în sus
observam albastrul
lăsam orice mişcare să moară
şi luminile nasturii
descheiaţi pe pieptul întunecat
atingeam zidurile
ca pe o faţă de bărbat
cu lumina iute care se lungeşte
în noapte, acum.
Şi nimeni nu va opri minunatul apus.

Prezentare şi versiunea în limba română: **Eliza Macadan**

Paolo VALESIO

Paolo Valesio s-a născut în 1939 la Bologna şi a fost profesor de literatură italiană a New York University, Yale University şi Columbia University, unde şi-a încheiat cariera academică. Din 2013 conduce Centrul de Studii „Sara Valesio", la Bologna. A fondat şi condus „Yale Poetry Group" şi „Italian Poetry Review", care apare la New York şi Florenţa. A publicat numeroase volume de poezie, critică şi proză. A debutat în 1979 cu volumul *Prose in poesia*. În 2002 casa de editură Puntoacapo îi publică antologia operei poetice, care cuprinde poeme alese scrise şi publicate în patru decenii de activitate literară. Titlul antologiei, o ediţie bilingvă italo-engleză, este *Il servo rosso/ The Red Servant*. Poeziile traduse în limba română fac parte din cea mai recentă plachetă a autorului, *Storie del Testimone e dell'Idiota*, 2015.

Armata nesfârşită a străinilor

Prin marea singurătate în care trăieşte
Martorul este o fantomă.
Cândva el era
o fantomă rea:
nu cu alţii ci cu sine – un *captivus*
al umbrei lui de culoare închisă;
faţa melancoliei lui
era o amărăciune taciturnă.
Acum însă Martorul se schimbă
într-o fantomă aproape bună:
melancolie liniştită
şi vărsată
în elegie de viaţă.

În faţa nesfârşitei
armate de străini
care roieşte de-a lungul bulevardelor
Martorul este de-acum liber
de teamă
şi creează neplăceri (cu puţină invidie inclusă).
Pur şi simplu e curios:
cu un zâmbet vag şi fruntea netedă,
în timp ce merge sau cînd stă pe o bancă.
Vechii Părinţi au zis:
Curiositas e păcat.
Dar el o resimte
ca pe o poartă către frumos
şi o primă timidă
treaptă către *caritas*.

Dificultatea măreţiei
Fiecare loc fiecare semn în peisaj
este o condamnare pentru Martor
(coridoare de ocazii ratate
lacune de vizite şi vederi
care ar fi putut deveni viziuni)
dar fiecare loc fiecare marcă de peisaj
fiecare scurtătură (întortocheată, strâmtă, tăioasă)
a ceea ce el mai îndrăzneşte în şoaptă
să cheme ” frumuseţe”
e o concesie măreaţă
timpului său de viaţă.
Ritmul inevitabil al acestui
sus-şi-jos al inimii îl lasă
mai mult buimac decât mirat.

Madrigal
Cât ţine tinereţea eternă
a Idiotului:
uneori e chin
alteori nu mai e.
De fiecare dată când chinul
dispare prin alinare
şi sorţii se-ntorc
Idiotul recade şi se amăgeşte
că viaţa lui e din nou bună.
Milostiv
nu va şti poate niciodată
dacă asta e iluzia care se varsă
pe trista figură (aproape rânjet)
a ultimei plecări
sau dacă e singura formă
de imortalitate pentru el posibilă.

Prezentare şi versiunea în limba română: **Eliza Macadan**

Riccardo CAMPION

Riccardo Campion s-a născut la Alessandria în 1966, a studiat literatura rusă şi poloneză la Universitatea din Genova şi este expert în Relaţii Internaţionale. Se ocupă cu precădere de spaţiul slav. Traduce din limbile poloneză şi bulgară pentru reviste literare italiene. Poeziile traduse în limba română fac parte din volumul său de debut *Geografie private*, Puntoacapo, 2016.

Zuzu

pentru Agnese

Şi-mi vorbeşti îmi vorbeşti dar limba ta
e un consonantic labirintic misteric flaut
eu înţeleg doar un pergament înfăşurat
o scriere filamentoasă şi plată
un refugiu practic transparent

Şi-mi spui de o uriaşă neexprimată uimire
de pământuri aspre de mese puse
de nume bine alese de atenţii
şi reţete preferate

Noi am fost o eră infinită
un meridian aparte o paralelă
rezervată pentru folosirea şi consumul nostru
o casă densă şi nocturnă unde
totul era uşor totul era acolo
şi zicea ia-mă
acele împunsături trecătoare
acele clipe dilatate
acele voci familiare şi răguşite
acel a te simţi furnică într-o pâine
caldă şi benignă

Dincolo de jug
Şi simţi strălucirea îndepărtată o simţi
în şuieratul care urcă scurt şi clar
în oboseala care locuieşte orice frunză orice brazdă de pământ
în bufnitura surdă a toporului

Simţi suflul care emană
dintr-un element chimic necunoscut
adus de pădure
de dincolo de după jug de după munte
dincolo de după moarte

Prima zi după operaţie
Iubitul meu oraş e plin de şobolani
iar eu sunt pe un pat de spital

Ies pe la colţuri de unde se lucrează la drumuri din întunericul
obloanelor şi mă gândesc cum aici
studiam cândva

În noaptea asta bunicul meu mort în optzeci şi cinci
era persoana cea mai aproape de mine
îi auzeam vocea pământie îl întrezăream
desprinzându-se de un perete şi aşezându-mi-se alături

Familia mea a explodat în diverse continente
şi am obosit să mă chinui
dacă cine a crescut odată cu mine nu-mi vorbeşte
dacă craniul meu e crestat şi subţire
ca un papirus ca Cile pe atlas

Mă gândesc la cine a fost aici înaintea mea
feţe păr mâini corpuri
degradate în mirosul dezinfectantului în haloul
lampioanelor de la fereastră

Şi vecinul de pat de casă de tejghea
poate doar să-ţi surâdă părtaş
şi mergem mai departe

Prezentare şi versiunea în limba română: **Eliza Macadan**

POEZIE ARGENTINIANĂ

Carlos MASTRONARDI

poet argentinian (1901-1976)

MIEZUL NOPȚII

Aștrii fac cercuri în jurul Domnului.
Se răsfiră secolele; orice chietudine bătrînă.
Ieriul meu prins pe veci în ani
în pacea mea singuratică mă înconjoară tăcerea lui.

Este lumea uitată de ea însăși, noaptea
ce-mi respinge pașii curtați de stele.
Păsări tăcînd trec căutând spartul de zi,
și sufletele mărșăluiesc suspinînd licurici.

Traducere din spaniolă de **Felix Rian Constantinescu**

Arnaldo CALVEYRA

poet argentinian, (1929-2015)

PAȘII TATĂLUI MEU

După o sută de ani
auzind
pașii tatălui meu
în această străduță de Paris.
(2001)

Traducere din spaniolă de **Felix Rian Constantinescu**

Silvina OCAMPO

poetă argentiniană, (1903-1994)

TUMBERGIA

Acel ce nu cunoaște tumbergia în ianuarie
nu va cunoaște cel mai deosebit arbore din lume.
Florile sale ca și lumînările se deschid în orice punct
răsfirate de crengi,
fructul cenușiu razat înfrumusețează frunzișul.
Floarea înmiresmează apa în care e scufundată
cînd o așezăm într-un vas.

E singura floare ce-şi conservă parfumul
multe zile cozile nu putrezesc
chiar şi de nu se schimbă apa
şi poate fi băută ca un elixir.
Înfloreşte pătimaş, apoi florile cad
precum mănuşi albe la prima împărtăşanie.

Traducere din spaniolă de **Felix Rian Constantinescu**

Basilio URIBE

poet argentinian, (1916-1997)

FAŢA TATĂLUI MEU
Faţa tatălui meu se luminează în mine
încet în anii maturităţii mele.
E un gest, doar,
un aer în punctul de a apărea
ce apasă şi se opreşte
pe marginea buzelor mele.
Aici acum pleacă
în reflexia strîmbă
a sticlei metroului subteran
împotriva tunelului.
Cu fiecare zi e mai bătrîn,
ceva ce va veni,
poate,
uneori,
la tatăl taţilor.

(7 Decembrie 1959)

Traducere din spaniolă de **Felix Rian Constantinescu**

POEZIE RUSĂ

Rasul GAMZATOV

DOUĂ UŞI

Casa asta are-n zidu-i gros
Două uşi: intrare şi ieşire.
Eu prin prima am intrat sfios
şi-am uitat apoi de ani şi zile.

După cum e-n munţi un obicei,
Mi s-a dat o ceaşcă pîntecoasă,
Sorb de-atunci mereu din vinul ei
Dar, ca-n ciudă, setea nu mă lasă.

Timpul trece, trece ne-ncetat,
Mi s-a dat kumuzul din pruncie,
Cînt şi cînt, dar parcă de cîntat
Nu m-aş sătura şi-o veşnicie.

Ani destui s-au scurs din viaţa mea,
Mă grăbesc să scriu, să cred în toate,
Fiindcă ştiu că după uşa grea
Nimeni nu mai are-a aştepta
Decît somnul veşnic, cît o moarte.

Da'-ntr-acolo duce drumul meu,
E aproape pragul, prea aproape,
Uşa-aceea, scîrţîind mereu,
A-nceput încet ca să se crape.

După uşă-i noapte grea şi vînt
Şi-am băgat de seamă-acum în casă
Că în zid, cu uşile în rînd,
E şi-un geam prin care-ncape-un gînd,
Dar prea strîmt să poată-un om să iasă.

Ştiu, dar eu nu mă mai pot opri,
Simt că-n geam tot trupul mi se frînge,
Mă lovesc de gratii zi de zi şi mă tai în cioburi
Şi mă tai în cioburi pîn' la sînge.

Alte uşi în casă nu mai sînt
Nu ni-e totul dat s-avem în viaţă,

Eu pe una am intrat de mult
Şi a doua-mi scîrţîie în faţă.

DREPTUL CUVÎNT
Timpul, timpul! Mereu cîte-un gînd
Despre timp a tot scris fiecare,
Însă nimenea dreptul cuvînt
Nu l-a spus pînă azi, mi se pare.

E-un cuvînt de sfîrşit, de-nceput,
Căutînd, îl aştept să mă cheme
Cum o lacrimă-i cheamă din lut
Pe cei duşi înainte de vreme.

Pentru cel ce în şa e pe drum,
Dar s-ajungă la prag nu mai poate
Eu cuvîntul îl caut precum
Cată calul cărarea prin noapte.

„Un' te doare, copile?" – Din nou
Peste leagăn o mamă se-apleacă
Tot aşa cu iubire şi eu
Vreau cuvîntul prin faţă să-mi treacă

Cum să-l aflu?
E greu de găsit,
Dar îl caut şi voi a-l culege
Tot aşa cum cel strîmb osîndit
Cată-n martori dreptate şi lege.

Chiar de-o fi azi sau mîine să mor,
Să mă tem că mă cheamă pămîntul
Dacă eu aş lăsa tuturor,
Pîn' la urmă găsindu-l, cuvîntul?

CĂRĂRILE DIN MUNŢI
Tîrziu de tot, al anilor ocol
Ascunde-va vreun vers mai strîmb sau gol
Aşa cum munţii-ascund în stînca sură
Cărările ce trec pe fruntea lor.

Cărări se-nnoadă sus pe piscu-nalt,
Apoi coboară, iarăşi se despart

Pe firul văii verzi, ca iar să sară,
Viclene, înspre piscul celălalt.

De sînge toate rîpele mustesc
Căci doi munteni cumva de se-ntîlnesc
Pe muchia cărării, loc să-şi facă
Să poată trece, nu se prea grăbesc.

Deşi se văd şi se-ntîlnesc în sat
Bărbaţii ageri mult mai greu străbat
Cărarea spre un suflet de femeie,
Decît suişu-n muntele-ngheţat.

Chiar dacă sus, pe muntele cel gol,
Folos găsesc cărări le-n ocol,
Bărbaţii sînt bărbaţi de mîntuială,
De cugetul îl au şerpuitor.

În înălţimea zării de opal,
Asemenea cu-al lunii reci oval,
După voinţa soartei ei de piatră
Cărarea pere-o roată de la car.

Cîndva,
măreţ şi-atotcuprinzător
Pămîntul – genial maculator –
A apărut şi-acum din el transcrie
a lumii carte timpul trecător.

MOARTEA PLOPULUI
Plopu-a fost mereu de neclintit
Ca o stîncă-n albii de pîraie,
Dar acum el pare ostenit,
Braţe-crengi neputincioase-ndoaie.

Plopu-a fost tot timpul bun cu noi,
Umbra-n dar ne-a dat-o-ntotdeauna.
Cum se face-acuma că te-ndoi,
Plopule, cum te-a sleit ţărîna?

Îmbrăcîndu-ţi verdele veşmînt.
Piept ai dat cu vîntul cel mai tare,

Trăsnet, fulger şi furtuni nicicînd
N-au putut defel să te prăvale.

Tu n-ai vrut sub gloanţe să suspini,
Înfruntat-ai spumegate ape
Deşi rîul rău din rădăcini
Ar fi vrut cu totul să te sape.

Chiar atunci cînd s-a cutremurat
Tot pămîntul, stat-ai în picioare,
Ce putere s-a pornit deodat'
Trupul să ţi-l frîngă de la şale?

Şi gemînd adînc din răsputeri
Plopul mi-a răspuns atuncea: „Pieptul
Mi l-a ros chiar viermele ce ieri
L-am hrănit la sîn, să-i dau puteri
Iar acum, ca omul, mor cu-ncetul!"

ALEARGĂ IAR TU, CALUL MEU !
Grumazul tău fierbinte-i, ca de foc,
Opreşte-te tu, calul meu, în loc,
Vreau să mă uit la vara ce se pierde.
Aleargă iar tu, calule, de-acum,
Mă du spre munţi, poate-oi afla în drum
Din nou un anotimp la fel de verde.

E luna clară, noaptea-i cu noroc,
Opreşte-te tu, calule, în loc, –
Nu mi-a ieşit din suflet o femeie.
Aleargă iar tu, calule, mă du
Să văd cum curge aprigul Koisu,
Femei destule-n cale or să-mi steie.

Nu te grăbi-nainte de soroc,
Opreşte-te tu, calule, în loc; –
În urmă au rămas ca o părere
Şi susurul izvorului curat,
Şi cîntecul de grauri îngînat
Pe-a'piersicilor crengi de roade grele.

Aleargă iar cît poţi tu, calul meu,
Ştiu că-nainte voi vedea mereu

Alți grauri ce-or să-mi cînte pe-nserate.
Și apă din izvor de multe ori
Voi bea, ajuns pe lîngă albii nori,
La piersicii cu crengi 1e-ncărcate.

Oprește-te tu, calul meu, în loc,
De frîu ascultă, uită de galop, –
Căci Tinerețea-i dusă, nu mai vine.
Aleargă iar tu, Calul meu hoinar,
Cît vezi cu ochii noi n-avem Hotar –
Doar știi că tinerețea e cu mine!

CEASUL DE CARE N-AVEM PARTE

Muhammed-proorocul, cum se spune,
A avut noroc cu-adevărat:
Dăruit i-a fost un ceas anume
Cînd Allah cu el a stat la sfat.

Eu un ceas aș vrea s-avem cu toții,
Nu pe-Allah ca să-l putem vedea, –
Ci un ceas să stăm la sfat cu morții,
Cu acei ce ne-au iubit cîndva.

Tare-aș vrea ca într-un ceas de taină
Lîngă foc să-l văd pe tata stînd,
Cum demult în nopțile de iarnă
Se lăsa ades furat de-un gînd.

Tare-aș vrea s-o văd din nou pe mama,
Un cuvînt aș vrea să-i spun măcar,
Pînă cînd ea și-ar lua marama
Și s-ar duce-n pîcla nopții iar.

Dar de-un ceas așa noi n-avem parte,
Cît de mult o fi ca să-l dorim, –
Toți cei dragi de mult sînt duși departe,
Noi mereu în viață ne grăbim,

Nu aflăm decît nemulțumire,
N-ascultăm decît de-al nostru glas.
Însă cum ne-am umple de iubire,
Dac-ar fi s-avem așa un ceas!

Traduceri de **Emil IORDACHE**

POEZIE CONTEMPORANĂ TURCĂ

Bircan ÇELİK

Bircan ÇELİK s-a născut la 1 iulie 1960 în provincia Bafra, Samsun. A urmat cursurile Facultăţii de Literatură a Universităţii Ondokuz Mayîs dar şi-a luat licenţa la secţia de economie a Universităţii Anadolu din Eskisehir. Actualmente lucrează ca estetician la holdingul Eczacîbaşî din Ankara. A făcut studii de artă, lucrările sale aflându-se în expoziţii din Ankara, Izmir şi Yozgat.
Volume publicate: *Pendulând între pasiuni* (2011), *Apă neagră* (2012) şi *Noapte fărâmiţată* (2014).

Locul în care ne-am vlăguit
cuţitul ager se plimbă în sus şi în jos
după o atingere uşoară
face să sângereze zilele miraculoase iar
tristeţea cade dintr-o dată
pe fiecare vers al poemului

cuvântul tace, clipe de plictiseală acoperă
ochii umezi al căror sânge devine solid
al cincilea anotimp îşi azvârle centura
din faţa seminţiilor

locul în care ne-am vlăguit
este poarta sfârşitului
norii merg odată cu noi până în ţinutul
în care şi ei vor plânge

nisipul adus de maree
dacă prin hazard o mână îl va atinge
va colora mâneca hainei tale
şi degetele tale de pinguin

pentru a traversa timpul ce se apropie
mai întâi trebuie traversat visul –
tu eşti ceea ce am găsit la trezire
în orbitele ochilor mei

Çiğdem SEZER

Çiğdem SEZER, poetă şi prozatoare, născută la 6 august 1960, în Trabzon, a absolvit Colegiul Medical în 1987, a lucrat ca asistent medical doi ani la Yerköy, Yozgat şi trei ani la Trabzon. După terminarea studiilor superioare a lucrat ca profesor la Sakarya. Volumele de poezie şi proză dar şi monografiile scrise de

autoare i-au adus o bine meritată notorietate, aceasta concretizându-se în numeroase premii obținute.
Selecție din volumele publicate: *Păsări cu aripi din atlaz* (1991), *Apa nebună* (1993), *Tristețea are ghișeele închise* (1996), *Clișee din amintirea unui oraș* (1998), *Eclipsă de lună* (2005), *Starea de-a traversa marea* (2009), *Valea visului* (2012), *Străinul misterios* (2014).

Tristețea trandafirului

dacă pentru dragostea mea
trandafirul rănit de foc
trandafirul roşu
suferă într-un colţ neştiut

printre petalele lui
ne-am furişat precum o picătură
într-o cascadă

eram alături în clipa
în care umbra trandafirului
se aşternea între noi

„el m-a dus în grădina trandafirilor roşii ”

inima mea păstra încă urmele apei
în retragere
eu însămi am intrat în cuşca
unei păsări –
pe faţa ta am văzut
partea întunecată a feţei mele

am trecut de fântânile în apropierea cărora
a căzut trandafirul
am ajuns la tine
te-am atins

trandafirul ofilit a devenit o amintire
petalele i s-au risipit; ceea ce mă reține lângă tine
este asemănător cu ceea ce rămâne
din trandafir
de partea grădinarului.

Mine ÖMER

Mine ÖMER, născută la 10 august 1961 în Larnaca, Cipru, după studiile liceale, în perioada 1979-1987 a lucrat la radio ca producător de programe şi crainic de ştiri. Din 1988 s-a stabilit la Izmir. În 2007 a înfiinţat revista literară „Alaz". Din 2009, poeta conduce revista literară "Kurşun Kalem" şi editura "Neziher", editură pe care a fondat-o în 2011.
Selecţie din volumele publicate: *Nu sunt fiica vântului* (2002), *Un tărâm al lumii noastre* (2009), *Structura visului* (2011), *Poveştile cerului* (2013).

Două tăceri

Privind balcoane alăturate
visele noastre erau cele ce concurau
ne prăpădeam de râsul copiilor care se ridicau
pe ferestre

aveam desenate florile vieţii neobosite
aveam presărată cenuşa care ofilea timpul
visele au rămas închise în camere –
vise demodate
inima mea încă tresaltă în faţa zaţului de cafea

din balcoane alăturate
o pereche de tăceri, una lângă alta –
într-o parte a caselor se află şlefuit prezentul
în altă parte zurgălăii timpului

Betül TARÎMAN

Betül TARÎMAN, născută la 7 septembrie 1962, a absolvit Facultatea de Istorie din cadrul Universităţii Hacettepe. Împreună cu femei din cartierul în care locuieşte, poeta a înfiinţat un atelier de scriere creativă intitulat „Reîntâlnirea femeilor cu literatura la Kastamonu".
Din opera poetică*: Freamăt de lu*nă (1995), *Câmpiile triste* (1996), *Litere de zăpadă* (2000), *Şoaptele nopţii* (2002), *Oameni pe drum* (2004), *Scara de zăpadă* (2007), *Păsări care au evadat din vis* (2010), *De dragul fetelor* (2014), *Pedeapsa vântului* (2015).

Floare singuratică

mă aşez la uşă
cu picioarele pe prag
braţele îmi înconjoară genunchii

eşti floare singuratică
dintr-un colţ îţi răsuceşti gâtul
lăsând a se înţelege că fugi
de tine însăţi

ai pielea galbenă
precum frunzele umede
ca şi cum s-ar fi stins ultimul anotimp

asemenea copilului cu pana în mână
ce merge să deseneze
în caietul lui
gol

Aydan YALÇÎN

Aydan YALÇÎN, născută la 1 martie 1964 în oraşul Mersin, a urmat şcoala primară în oraşul natal. După absolvirea liceului la Ankara, a urmat Facultatea de Studii Economice şi Administrative din cadrul Universităţii Gazi.
Volumele publicate: *Dragoste pătimaşă* (2007), *Lasă luna să vorbească* (2010), *Spinii trandafirului* (2013).

Casă fără suflet

După ce-şi despletea părul
îşi vântura pletele –
salcâmul plantat aproape de zid
este la fel de întunecat precum grădina
cu miros de busuioc

urmele paşilor pe pavelele trotuarelor
pe care înaintezi se alungesc
precum un râu care curge înapoi

O dimineaţă strivită îmi traversează fiinţa…

Ape retrase –
luna înfrigurată
lacrimi fosforescente
vocea amintirilor în creierul meu zdruncinat,
jefuit, ferfeniţit.
Ah, respiră, respiră cu sufletul la gură!

Cu unghia îmi desenez în carne semnul iubirii…

Mă aflu în canionul poeziei
într-o casă mută, ipotecată
ochiul poeziei este precum un flux
acrobatul visului retardat moare în vena mea
iar singurătatea urcă la cer

Tăcerea mea se oglindește
în apele aproape secate...

Nurduran DUMAN

Nurduran DUMAN, născută la 23 noiembrie 1974 în orașul Çanakkale este poet, traducător și editor. A absolvit Universitatea Tehnică din Istanbul, Facultatea de Arhitectură Navală și Științe Marine.
Volume publicate: *Joc întrerupt* (2005), *Salacak privește Istanbul*ul (2010), *Mi Bem*ol (2012).

Fotografie

În mine există o ramă goală
deteriorată de apa
timpului

culori șterse

penele de lebădă și fum
din interiorul meu duc
la o fotografie neagră

aici nu există cuvântul alb al dragostei...

această tristețe, acest cuvânt de smoală
acoperă flacăra ce s-a aprins în urma
pensulei și nu mai poate să ardă

s-a stins
deja

Traduceri și prezentare de **Niculina Oprea**

POEZIE COREEANĂ

KIM Sowol
(1910-1937)

Flori sălbatice
Pe munte florile-nfloresc
Florile înfloresc
În orice anotimp
Florile înfloresc

Pe munte
Pe munte
Florile care înfloresc
Toate înfloresc la fel singure

Păsărelele care cântă pe munte
Iubind florile
Pe munte
Se zbenguiesc

Pe munte cad florile
Florile cad
În orice anotimp
Florile cad

Altădată, încă-o ignoram
Că în fiecare anotimp luna răsare-n fiecare noapte,
„Altădată, încă-o ignoram…"

Că aş tânji, o, atât de profund.
„Altădată, încă-o ignoram..."

Că aş fixa cu ochii luna, oricât de luminoasă ar fi,
„Altădată, încă-o ignoram..."

Că, în prezent, tristeţe doar e luna,
„Altădată, încă-o ignoram..."

Fire de iarbă smulse
Pe colinele din spatele nostru înverzeşte iarba,
În matca nisipoasă a izvorului ce străbate pădurea
Umbra firelor de iarbă înverzită duse de curent pluteşte...
Iubitul nostru Nim unde se află oare ?

În fiecare zi gândul nostru e înteţit de Nim,
In fiecare zi, stând pe colina din spate,
În fiecare zi smulg fire de iarbă şi-n apă le arunc.

În timp ce firele de iarbă se duc clătinate
Purtate de apa izvorului care curge,
Curentul agită uşor inima mea.

Iubitul nostru Nim unde se află oare ?
Fără un loc unde să-mi odihnesc biata inimă.
In fiecare zi smulg fire de iarbă şi le arunc în apă
Si inima mea seamănă cu firele de iarbă ce se duc.

Alcool
Alcool-apă, apă-alcool
Alcoolul şi apa sunt veri. Totuşi,
Dacă bei apă, aceasta-ţi limpezeşte spiritul, în timp ce,
Dacă bei alcool, acesta-ţi exaltă corpul şi spiritul întreg.

Alcoolul est evantai, burduf de forjă şi joc de ruletă.
Burduful de forjă, jocul de ruletă, jocul de ruletă:
Fiu, totodată, al vântului şi al spiriduşilor.
Alcoolul este evantai, burduf de forjă şi joc de ruletă.

Alcool cordial care te îmbată când îl bei,
Burduf de forjă când totul e bine; însă când merge rău,
Alcool răcoritor care dezleagă inima-nnodată.
Alcoolul sunt eu când e-n venele mele.

El aţâţă pentru o afacere bună
Şi se stinge pentru o afacere rea.
Ei, tu! Să ridicăm paharul! Pentru că noi bem
Ca afacerea noastră să meargă. De ce să dea greş?

Alcool-lichid, bani-lichizi,
Alcoolul înseamnă bani, alcoolul şi apa sunt lichide.
Alcoolul consumat diminuează orice elan şi dispare.
Să bei alcool înseamnă să bei bani, să bei lichid.

Nopţile din Seul
Lampadare roşii.
Lampadare albastre.
Lampadare albastre pentru marile bulevarde.

Lampadare roşii pentru străzile înfundate.
Lampadarele scânteiază.
Lampadarele slăbesc.
Lampadarele din nou evanescente
Lampadarele veghează în nopţile lungi ca şi moarte.

Până şi în clarurile şi obscururile
Locurilor necunoscute ale străfundului inimii mele,
Lampadarul roşu se pierde în lacrimi.
Lampadarul albastru se pierde în lacrimi.

Lampadare roşii.
Lampadare albastre.
Cerul nocturn îndepărtat este negru cu totul.
Cerul nocturn îndepărtat este negru cu totul!

Se zice că străzile din Seul sunt agreabile
Se zice că străzile din Seul sunt agreabile.
Lampadare roşii.
Lampadare albastre.

Locuri necunoscute ale străfundului inimii mele
Lampadarul albastru este foarte solitar.
Lampadarul roşu este foarte solitar.

Zi de ploaie
Zi de ploaie... Altădată,
Cântam acest cântec de Verlaine:
«Plânge în inima mea…»
Dar astăzi, zi de ploaie,
Mă mulţumesc să zic: «Ia te uită, plouă» (...)

Traduceri din limba franceză de **Ion Roşioru**

POEZIE ŞI SĂRĂCIE

Cristina RUSU

„Pleacă-ţi Doamne, auzul şi ascultă-mă,/ că sărac şi lipsit sunt eu”

Cum despre psalmi am mai scris şi cu alte ocazii (de exemplu în *Psalmii lui David – tonalitate sugestivă poetică şi suflu al rugăciunii mesianice*), ca fiind parte poetică a Vechiului Testament (alături de textele poetice: *Cîntarea Chivotului, Cîntarea Fîntînii, Cîntarea Cîntărilor, Plîngerile lui Ieremia* etc.), astăzi voi face referire doar la psalmul 85. Psalmii sunt clasificaţi în imnuri, rugăciuni colective sau individuale, de mulţumire, regali sau mesianici. Psalmul 85 este rugăciunea individuală a creştinului care s-a văzut sărac şi lipsit, şi de aceea înalţă rugăciune către Domnul ca să îl izbăvească din aceste nevoi sufleteşti şi materiale şi în acelaşi timp caută o mîngîiere. „Pleacă-ţi Doamne, auzul şi ascultă-mă,/ că sărac şi lipsit sunt eu;/ păzeşte-mi sufletul,/ că sfânt sunt eu”. Sfîntul Atanasie spune despre acest început al psalmului că: „Psalmistul vorbeşte ca un bolnav lipsit de putere, spre care medicul trebuie să se aplece ca să-l audă”. Aproape fără vlagă, creştinul caută o speranţă care să îl ridice din necaz şi să îi dea din nou putere şi suflu de viaţă. El întăreşte şi spune că „sfânt sunt eu”. Cuvîntul *hósios* tradus din ebraică înseamnă „fidel”, „credincios înaintea Ta”, „prietenul Tău”, dar în *Vulgata*, *quia sanctum sum* ne arată că acest creştin se vede parte din Domnul, ca un membru care nu poate fi separat de corpul întreg, în special de cap. Sfîntul Augustin interpretează „sfânt” astfel: „…stihul întemeindu-se pe sensul de *sfânt*, în care vede lumina profetică. Nu văd cine ar putea să afirme: *eu sunt sfânt*, în afară de Acela care a fost fără păcat în lume. Acela prin Care păcatele toate au fost nu săvârşite, ci iertate. El rosteşte aceste cuvinte din poziţia de rob pe care şi-a asumat-o. Iisus Hristos era în acelaşi timp: ca Dumnezeu, egal cu Tatăl; ca rob, cap al Bisericii. Aşadar, când aud: *că sfânt sunt eu*, Îi recunosc vocea. Dar nici pe a mea nu o exclud, de vreme ce Biserica e Trupul Său, inseparabilă de Cap, şi de vreme ce eu sunt mădular al Bisericii, de asemenea inseparabil de Capul ei. Dacă s-a spus: „Fiţi sfinţi, că sfânt sunt Eu, Domnul, Dumnezeul vostru” (Levitic 19, 2), atunci Trupul lui Hristos poate să-şi ia îndrăzneală, iar Omul care „de la marginile pământului către Tine a strigat” (Psalmi 60, 2) poate îndrăzni împreună cu Capul său – şi sub Capul său – să strige: „că sfânt sunt eu”, deoarece el a primit harul sfinţeniei, harul Botezului şi iertarea păcatelor”. Creştinul crede că Domnul nu îl va uita pentru că el este „din El” şi îl va izbăvi din nevoia grea în care se află spunîndu-i cu încredere: „Că tu, Doamne, eşti bun şi blînd/ şi mult-milostiv tuturor celor ce Te cheamă./ Ascultă-mi, Doamne, rugăciunea/ şi ia aminte la glasul rugii mele”. În partiturile de muzică sacră corală, Nicolae Lungu (1900-1933, compozitor creştin, a publicat manuale didactice, studii şi articole, lucrări de muzică psaltică şi corală religioasă, de muzică vocală şi corală), are compusă o

lucrare care se numeşte „Doamne auzi glasul meu", ce aduce mult cu acest psalm 85.

În stihurile „Ascultă-mi, Doamne, rugăciunea" şi „glasul rugii mele" sînt folosite două cuvinte cu înţeles foarte apropiat, dar deosebite ca nuanţă. În primul, prosevhé – este tradus ca rugăciunea pe care o face cineva pentru sine şi, în al doilea, déisis – este rugăciunea pe care cineva o face pentru alţii, fiind ca o rugăciune de mijlocire. Fericitul Augustin interpretează: „Se poate nota că prima e rugăciunea *robului*, iar cea de a doua e rugăciunea *mijlocitorului*. Chiar dacă în limbile moderne nu găsim echivalenţe la aceste nuanţe, este important să înţelegem modul în care creştinul i se adresează Domnului, acest fapt arată că el Îi spune că nu se roagă fără ca să se fi rugat şi pentru alţii. Capacitatea de jertfă trebuie văzută de Domnul ca să i se poată îndeplini cererea. Psalmistul vrea să arate că acest creştin care se roagă, nu este departe de cunoaşterea unor învăţături ale cărţilor sfinte. El spune: „Spre Tine am strigat eu în ziua necazului,/ fiindcă Tu m'ai auzit./ Nimeni nu-i asemenea Ţie între dumnezei, Doamne,/ şi nici oricare alte fapte nu sunt ca faptele Tale". Sfîntul Antonie cel Mare interpretează că: „Prin dumnezei se înţeleg aceia care, deşi creaţi, au devenit părtaşi ai Cuvântului, aşa cum El Însuşi spune că Scriptura (deci, Dumnezeu) „i-a numit dumnezei pe aceia către care a fost cuvântul lui Dumnezeu" (Ioan 10, 35). Dar, la atare opinie s-a ajuns în timp căci, poporul lui Israel, monoteist încă de la începutul existenţei sale, percepe treptat, mai ales sub influenţa profeţilor, inexistenţa zeilor celorlalte popoare. Apar arhaisme de exprimare, ca aici, unde se observă trecerea de la monolatrie (conştiinţa că trebuie să se închine doar Dumnezeului său) la monoteismul strict (conştiinţa existenţei unui singur Dumnezeu, Creator a toate şi Stăpân peste toţi)".

Psalmii individuali exprimă frămîntările interioare, dar şi aspiraţiile de mai bine ale omului, astfel încît ei devin cartea fiecărui suflet „sărac şi lipsit". „…Tu, Doamne, m'ai ajutat şi m'ai mângâiat". Universul este plin de puterea nemărginită a lui Dumnezeu. Deşi nevăzută, ea poate fi simţită. Prin rugăciunea individuală, puterile cerului sînt deschise pentru om, şi Dumnezeu dă binecuvîntări mult peste capacitatea noastră de a primi. Ne mîngîie mereu şi vrea ca noi să ţinem contactul deschis, ca darurile Sale să coboare în viaţa noastră, ca o lucrare a harului, aducînd binecuvântări, ceea ce noi nu putem niciodată face de la sine putere. Apostolul Pavel scrie că e bine să ţinem contactul deschis şi să lăsăm darurile Domnului să coboare asupra noastră. „Rugaţi-vă neîncetat" (1. Tesaloniceni - 5.17). Cînd ne adresăm lui Dumnezeu o facem printr-o rugăciune care ne deschide inima şi ne putem adresa lui Dumnezeu ca unui prieten. Rugăciunea noastră este în comuniune cu cerul, o conversaţie în ambele sensuri între Dumnezeu şi om. Este simţirea inimii umile atunci cînd se apropie „Conducătorul cerului". Unul dintre primii creştini a scris: „Prin rugăciune vasul gol este adus la fîntîna plină". Să avem încredere cînd mergem cu vasul gol că el va fi umplut. Sărăcia noastră sufletească şi materială este transformată în preaplin. De aceea psalmul 85 se termină, aşa cum ne spune psalmistul, „că Tu, Doamne,

m'ai ajutat şi m'ai mângâiat", adică cu ideea că ceea ce am cerut ni s-a îndeplinit deja. David nu scrie „că Tu Doamne mă vei ajuta şi mă vei mîngîia", cu sensul verbelor la viitor, că Domnul o va face cîndva, ci cu sensul verbelor la trecutul prezent, că deja rugăciunea noastră individuală este deja îndeplinită. Iar lecţia aceasta asupra rugăciunii nu este completă niciodată, pînă cînd, creştinul nu ajunge să aibă experienţa prezenţei lui Dumnezeu. Rugăciunea descoperă viaţa şi inima celui ce se roagă în atingere cu divinul.

Profesorul în teologie dr. Ralph Martin face cîteva adnotări pe marginea cărţii *Christ's Object Lessons*: „Dacă avem pe Domnul înaintea ochilor noştri, îngăduind inimilor noastre să se îndrepte spre El în recunoştinţă şi laudă, viaţa noastră religioasă se va bucura de prospeţime. Rugăciunile noastre vor lua forma unei conversaţii cu Dumnezeu, ca discuţia noastră cu un prieten. El ne va descoperi nouă personal tainele Sale. Adesea inimile vor arde în noi pe măsură ce El ne atrage să umblăm cu El cum a făcut Enoh. Când aceasta este cu adevărat experienţa creştinului, se vor vedea în viaţa lui o simplitate, o umilinţă, blândeţe şi modestie a inimii care vor arăta tuturor că el a fost cu Domnul şi a învăţat de la El".

Note:

Septuaginta, Cristian Bădiliţă, Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, Editura Polirom, Iaşi, 2006

Poezia Vechiului Testament, Editura Institutului biblic şi de Misiune al BOR, Bucureşti, 2000

Biblia, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al BOR, Bucureşti, 2001

Mărturisi, Sfântul Maxim Mărturisitorul, Editura Doxologia, 2009

Tâlcuire duhovnicească la Psalmi, Sfântul Vasile Cel Mare, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al BOR, 2000

Vechiul Testament în Tâlcuirea Sfinţilor Părinţi, Vol. XIII, Psalmii, Preot Ioan Sorin Usca, Prof. Ioan Traia, Editura Christiana, Bucureşti, 2009

Carte de rugăciuni cu Psalmi, Ieromonah Petru Pruteanu, Editura Viţa Adevărată, Bucureşti, 2015

Daniela ANDRONACHE

Reprezentări ale sărăciei şi ale suferinţei în lirica afro-americană

Înscriindu-se în tradiţia protestului social iniţiată în Statele Unite ale Americii în a doua decadă a secolului XX de către mişcarea literară numită „Renaşterea din Harlem" şi la care am făcut referire într-un articol dintr-un număr anterior al revistei „Poezia", lirica Mayei Angelou, reprezentantă de

seamă a acestei mişcări, vorbeşte despre nefericirea de a fi negru în societatea rasistă a albilor americani de la începutul secolului XX.

Poemul intitulat *Singur* ilustrează în cel mai elocvent mod cu putinţă condiţia şi statutul social al individului de culoare din societatea americană: „Am stat şi-am cugetat/ Seara trecută/ Cum să găsesc o casă pentru sufletul meu/ Unde apa nu e însetată/ Iar bucata de pâine nu e de piatră/ Şi am înţeles un singur lucru/ Şi nu cred că mă înşel/ Nimeni/ Dar absolut nimeni/ Nu poate rezista singur aici.// Singur, singur de tot/ Nimeni, dar absolut nimeni/ Nu poate rezista singur aici.// Sunt câţiva milionari/ Care înoată în bani/ Nevestele lor dau târcoale ca nişte zâne rele/ Plătesc scump doctorii/ Ca să le vindece inimile de piatră./ Dar nimeni/ Absolut nimeni/ Nu poate rezista singur aici."

Discrepanţa dintre statutul şi modul de viaţă al unui cetăţean alb şi al unuia de culoare este atât de evidentă în aceste versuri, încât aproape că nu mai e nevoie de niciun comentariu. Şi, totuşi, vom continua să spunem că statutul de paria al afro-americanului, de individ care trăieşte la periferia societăţii americane într-un izolaţionism crunt impus de legile de segregare rasială ale unor oameni cu inimi de „piatră" este copleşitor pentru sufletul poetei care îşi caută o casă primitoare. Aceasta duce o existenţă la limită luptându-se atât cu sărăcia extremă care ameninţă să o suprime fizic, cât şi cu societatea albilor care îi anihilează identitatea socială din cauza identităţii ei rasiale.

Nu e de mirare faptul că, dat fiind contextul social al tuturor negrilor din societatea americană cu care Maya Angelou se identifică, aceasta trăieşte o autentică spaimă existenţială generată de perspectiva ca ei, oamenii de culoare, să devină o specie subumană. Această spaimă este atât de mare încât poeta repetă obsesiv versurile „Nimeni/ Dar absolut nimeni/ Nu poate rezista singur aici." Strofa următoare constă în reluarea integrală a acestor versuri ce reprezintă în mod clar leit-motivul dureros al vieţii poetei.

Penultima strofă a poemului vine ca o întărire a perspectivei anterior enunţate: „Acum dacă mă asculţi atent/ O să-ţi spun ce ştiu/ Se-adună nori de furtună/ Vântul începe să bată/ Rasa umană e în suferinţă/ Iar eu aud suspine/ Căci nimeni/ Dar absolut nimeni/ Nu poate rezista singur aici."

Ultima strofă se încheie cu aceleaşi versuri pe care Maya Angelou le-a tot repetat de-a lungul poemului: „Singur, singur de tot/ Nimeni, dar absolut nimeni/ Nu poate rezista singur aici." (traducerea Daniela Andronache)

Din păcate, pentru oamenii de culoare viaţa nu oferă variante şi nici măcar o firavă speranţă că va fi ceva mai bine. Dimpotrivă, existenţa lor se consumă într-un circuit închis la fel ca şi acest poem trist care se încheie la fel cum începe. Trebuie menţionat faptul că acesta nu este un simplu poem. Şi nici doar dovada talentului literar al autoarei. Este un poem născut dintr-o suferinţă colectivă transmisă genetic de generaţii de negri ce au trăit în sclavie pe pământul american timp de mai mult de 200 de ani.

În poemul *Predicatorule, nu mă trimite*, aceeaşi încântătoare poetă Maya Angelou se adresează vehement predicatorului care încearcă să le îndulcească viaţa negrilor şi să le inspire curaj şi speranţă prin predicile sale. Predicatorul le vorbeşte despre un presupus rai imaginar al negrilor după moarte, iar tonul abordat de poetă este unul plin de obidă şi lehamite existenţială: „Predicatorule, nu mă trimite/ când voi muri/într-un mare ghetto/ în cer/ unde şobolanii mănâncă pisici/ mari cât leoparzii/ iar masa de duminică/ e din măruntaie şi tărâţe.// Îi cunosc pe aceşti şobolani/ i-am văzut ucigând/ iar din tărâţele pe care le-am mâncat/ aş înălţa un deal/ sau poate un munte,/ aşadar ceea ce vreau de la tine duminica/ este un crez diferit."

Bazându-se pe amara ei experienţă rasială, comună de altfel tuturor negrilor şi care o îndreptăţeşte totodată să nu creadă o iotă din predicile standard pe care le tot aude, autoarea îi demontează argumentele predicatorului oferindu-i incontestabile contra-argumente. Strofa conţine aluzii transparente referitoare la răutatea şi viclenia albilor pe care îi asemuie cu nişte „şobolani" precum şi la sărăcia şi la izolarea în care trăiesc semenii ei şi care fac parte, din păcate, din firescul vieţii lor. Ghetto-ul este atât coşmarul oricărui afro-american cât şi este expresia clasică a segregării rasiale.

Ca răsplată a suferinţei, provocate de condiţiile subumane în care trăiesc, predicatorul le promite enoriaşilor săi năpăstuiţi în această viaţă pământească o existenţă de lux şi de belşug în viaţa de apoi. Răspunsul tranşant al poetei nu se lasă mult aşteptat: „Predicatorule, te rog/ nu-mi promite străzi pavate cu aur/ şi lapte fără bani./ Nu mai beau lapte/ de la patru ani/ şi odată ce-am murit/ nu mai am trebuinţă de aur." Din răspunsul poetei răzbat logica şi pragmatismul omului ce se luptă să supravieţuiască în viaţa de zi cu zi şi care nu se poate lăsa ademenit de o fericire iluzorie într-un paradis ipotetic.

În finalul poemului, Maya Angelou îi oferă predicatorului propria ei versiune asupra paradisului: „Aş numi paradis adevărat locul/ unde familiile sunt loiale/ iar străinii oameni buni,/ unde nu-i altă muzică decât jazz-ul/ şi alt anotimp decât toamna/ promite-mi asta/ şi nimic altceva." (traducerea Daniela Andronache)

Straniu sau nu, paradisul poetei nu seamănă nici pe departe cu paradisul imaginat de predicator. În acest din urmă paradis, care poate reprezintă şi casa mult dorită pentru sufletul ei, fericirea nu are legătură cu lucrurile materiale, ci vine din bunătatea oamenilor şi din frumuseţea naturii. Este un rai al negrilor în care nu poate exista altă muzică decât cea pe care ei înşişi au creat-o în momentele grele din viaţa lor, şi care probabil va continua să le ofere alinare ca şi atunci când trăiau pe pământ.

În poemul *Când mă gândesc la mine* Maya Angelou face o retrospectivă interesantă asupra existenţei sale. Detaşarea şi stăpânirea de sine sunt remarcabile la o persoană care a fost supusă discriminării rasiale, injustiţiei sociale şi umilinţei publice pe tot parcursul vieţii: „Când mă gândesc la mine/

aproape că râd de mă prăpădesc/ Viaţa mea a fost o mare glumă/ Un dans înşiruit/ Un cântec vorbit/ Râd atât de tare că aproape mă sufoc/ Când mă gândesc la mine// Şaizeci de ani în lumea acestor oameni/ Copilul pentru care lucrez îmi spune «fetiţo»// Eu spun «da, doamnă» ca să-mi ţin slujba/ Prea mândră ca să-mi plec capul/ Prea sărmană ca să mă frâng/ Râd de mă doare stomacul/ Când mă gândesc la mine."

Râsul plin de amărăciune al poetei este cauzat de un destin absurd care i-a transformat viaţa într-o caricatură denaturându-i grav sensul profund şi anulând rostul şi firescul existenţei ei.

În poezia Mayei Angelou pot fi uşor identificate un şir de discrepanţe între condiţiile de viaţă ale albilor şi ale negrilor, între statutul lor social şi, nu în ultimul rând, între modul de realizare al dezideratelor celor două comunităţi etnice. Cu alte cuvinte, în timp ce existenţa albilor se apropie destul de mult de idealul lor de viaţă, existenţa negrilor este una la limită, fiind permanent ameninţată de sărăcie, umilinţă şi nu în ultimul rând de extincţie, date fiind numeroasele manifestări de violenţă şi de ură rasială promovate de organizaţiile rasiste extremiste din prima jumătate a secolului XX.

Revenind la poemul în discuţie, nu putem să nu remarcăm tonul plin de o amară ironie al poetei cînd vorbeşte despre nedreptatea destinului negrilor, care, deşi muncesc ca sclavii, nu se pot hrăni din munca lor: „Am râs de-ai mei de m-am prăpădit/ Am râs atât de tare de era să mor/ Poveştile pe care ei le îndrugă sunt mai mult minciuni/ Ei cultivă fructe/ Dar mănâncă coaja/ Râd până dau în plâns/ Când mă gândesc la ai mei." (traducere Daniela Andronache)

În finalul poemului, râsul dă în plâns şi atunci înţelegem că râsul poetei nu era unul natural, ci o mască pe care aceasta a purtat-o. Plânsul este de fapt manifestarea potrivită cu situaţia deplorabilă pe care afro-americanii o trăiesc, fiind totodată manifestarea firească a suferinţei. Dar nu este vorba numai despre suferinţa personală a poetei. După cum am specificat anterior, Maya Angelou dă glas unei suferinţe colective constituindu-se într-un exponent al acestei comunităţi oprimate.

Necesitatea de a purta o mască derivă din nevoia afro-americanilor de a-şi disimula adevăratele trăiri şi sentimente în prezenţa albilor. În fapt, gradul ridicat de ipocrizie din societatea albilor americani îi obligă pe negrii să disimuleze în permanenţă în toate situaţiile din viaţa cotidiană în care cele două grupuri etnice interacţionează.

Un poet, romancier şi dramaturg afro-american, Paul Laurence Dunbar, care nu aparţine mişcării literare „Renaşterea din Harlem" deoarece s-a născut la finele secolului al XIX-lea din părinţi sclavi care au fost eliberaţi după Războiul Civil din Statele Unite ale Americii (1861-1865), vorbeşte în poemul său intitulat *Purtăm mască* despre exact aceeaşi nevoie a negrilor de disimulare: „Purtăm o mască care rânjeşte şi minte/ Ea ne ascunde obrajii şi ne umbreşte ochii,/ Plătim această datorie vicleniei umane/ Zâmbim cu inimi

sângerânde şi sfâşiate/ Cu gura plină de nenumărate subînţelesuri.// De ce-ar trebui să fie lumea altfel/ Şi să ne numere lacrimile şi suspinele?/ Nu, mai bine lasă-i să ne vadă/ În timp ce purtăm mască.// Noi zâmbim, dar, o, Hristoase, strigătele noastre/ Se înalţă către tine din suflete chinuite." (traducere Daniela Andronache)

Există o complicitate tacită între afro-americani când aceştia se află în societatea albilor. Doar ei pot citi „nenumăratele subînţelesuri" de pe buzele semenilor săi uniţi de aceeaşi suferinţă. La fel ca şi în lirica Mayei Angelou, întâlnim o discrepanţă între aparenţă şi esenţă, între ceea ce simt negrii în relaţia lor cu albii americani şi ceea ce exprimă ei prin manifestările lor exterioare.

Versul „Plătim această datorie vicleniei umane" este o dovadă a faptului că negrii sunt forţaţi să îşi ascundă sentimentele de aversiune faţă de albi şi să mimeze satisfacţia. Viclenia albilor este cu atât mai mare, cu cât ştiu că o naţie umilită şi nedreptăţită nu poate fi satisfăcută şi, cu toate acestea, ei doresc să păstreze o aparenţă de normalitate în relaţia lor cu negrii.

Interesant este faptul că, deşi nevoiţi să disimuleze în permanenţă, afro-americanii nu pierd contactul cu adevăratul lor eu şi nici cu divinitatea. În acest poem, poetul îl invocă pe Hristos cu toată fiinţa lui, cu toată tăria şi sinceritatea de care este în stare, ca pe un apropiat al sufletului său de care nu doreşte să ascundă nimic. În acelaşi timp, îşi păstrează forţa şi autenticitatea trăirilor dând frâu liber sentimentelor sale. Dialogul cu Hristos are valoare de catharsis, îl eliberează şi îi mântuieşte sufletul de suferinţă şi de chin.

Poemul *Menestrelul* al lui Langston Hughes – un alt reprezentant al „Renaşterii din Harlem" – face referire la aceeaşi suferinţă disimulată – o constantă, după cum s-a dovedit până acum, a liricii afro-americane: „Pentru că pe gura mea/ Se întinde râsul,/ Pentru că din gâtlej/ Ies cântece duium,/ Tu nu crezi că mi-am stăpânit plânsul/ Şi durerea/ Până acum./ Pentru că pe gura mea/ Se întinde râsul,/ Tu nu auzi plânsul care ne desparte:/ Pentru că picioarele mele iubesc dansul/ Tu nu ştii că sunt pe moarte." (traducere Petru Dimofte)

În poemul *Mama către fiu* al aceluiaşi poet, mama îi vorbeşte fiului ei despre sărăcia şi greutăţile pe care le-a îndurat şi îl sfătuieşte pe acesta să nu cedeze în ciuda lipsurilor şi a dificultăţilor pe care şi el le are de înfruntat la rândul lui: „Ei bine, fiule, să-ţi spun:/ Viaţa pentru mine n-a fost o scară de cleştar./ A avut şi cuie în ea/ Şi aşchii/ Şi scânduri rupte/ Şi scânduri goale/ Fără urmă de covoare –/ Dar tot timpul/ Eu am mers înainte/ Şi am ajuns la liman/ Şi mi-am revenit/ Uneori am mers prin întuneric/ fără rază de lumină./ Aşa că, băiete, nu te întoarce înapoi/ Nu te aşeza pe scări/ Pentru că o să ţi se pară şi mai greu./ Să nu cumva să cazi/ Eu merg mereu înainte, dragul meu,/ Eu merg tot înainte/ Iar viaţa pentru mine n-a fost o scară de cleştar." (traducere Daniela Andronache)

Spre deosebire de celelalte poeme, în acesta discursul liric diferă prin tonul ferm şi optimist pe care îl abordează. Sfaturile şi îmbărbătările mamei au menirea să îi insufle fiului încrederea că binele poate exista şi în viaţa lor, oferindu-se pe sine ca model de credinţă şi de comportament.

Surprinzător este faptul că tenacitatea şi credinţa mamei nu au secat în ciuda unei vieţi trăite sub semnul sărăciei şi al oprimării. Şi nici puterea ei de a visa şi de a spera la îndeplinirea idealului ei de viaţă. În acest punct al discuţiei noastre trebuie menţionat faptul că, cel mai probabil, „scara de cleştar" reprezintă, în viziunea mamei, idealul ei de viaţă, la fel cum şi lirica Mayei Angelou face referire la idealul de viaţă al afro-americanilor de la care realitatea crudă i-a îndepărtat atât de mult.

Având o experienţă comună de viaţă, putem afirma că există o multitudine de similitudini în poezia poeţilor afro-americani de la începutul secolului XX. Gwendolyn Brooks, o altă remarcabilă poetă a acestei perioade, abordează şi ea tematica sărăciei şi a destinului nefericit al negrilor în poemul „Apus de soare în oraş": „Este frig afară/ Frig în toată regula./ Nu mă amăgesc, nu cred că mai este încă vară/ Pentru că soarele e sus pe cer şi păsările cântă.// Vara e pe sfârşite, ştiu că vara e pe sfârşite./ Gingaşele flori se usucă şi mor,/ Iarba şi-a uitat strălucirea şi-a-nceput să-ngălbenească.// Este tare frig afară. Frunzele uscate ale toamnei se leagănă-n vânt/ Ştiu că va trebui să înfrunt iarna./ Şi duc dorul unui cămin cald/ Potrivit trebuinţelor mele.// Mi-e frig în această casă rece această casă/ ale cărei ecouri tremurânde se sting pe coridoarele pustii./ Sunt o femeie trecută prin viaţă care-şi întâmpină noile iubiri/ Sunt o femeie ce-şi rosteşte cu înfrigurare rugăciunile" (traducere Daniela Andronache)

Gwendolyn Brooks nu se focusează pe tema sărăciei, ci o aminteşte în treacăt ca şi cum acesta este un lucru firesc în viaţa ei. Se simte, parcă, în aceste versuri, o resemnare în faţa destinului precum şi o acceptare a unor date pe care ea nu le poate schimba. Există o tristeţe duioasă în atitudinea poetei care e conştientă de vicisitudinile care o aşteaptă şi pe care doreşte să le depăşească, deşi nu are nicio certitudine în acest sens. Îşi trăieşte viaţa cu o intensitate mult mai mare decât alţi oameni, deoarece este o existenţă la mila cerului pe care îl invocă prin rugăciuni rostite „cu înfrigurare".

În ciuda a tot şi a toate, aceşti poeţi afro-americani au cunoscut şi o mare binecuvântare – aceea de a şti să transforme suferinţa şi nefericirea în poezie vie, autentică care să le vindece sufletul şi să adauge acestei lumi ingrate un plus de valoare şi de frumuseţe.

Notă: Poemele cuprinse în acest eseu, care în varianta lor originală au fost publicate în limba engleză, provin de pe site-ul www.poemhunter.com

E S E U

George POPA

CELE TREI CONŞTIINŢE

Să-ţi reprezinţi mereu ceva frumos,
aceasta este vocaţia unei inteligenţe
inspirată de zei.
Democrit

În mod curent se vorbeşte de două conştiinţe: conştiinţa *cognitivă* şi conştiinţa *morală.*

Conştiinţa cognitivă

Trei concepţii filozofice principale s-au formulat privind conştiinţa cunoscătoare, a cărei funcţie constă în a ne pune în prezenţa lumii şi a propriei noastre fiinţe:

– *empirismul* – pe linia Locke – Berkeley - Hume, care consideră că unica sursă a cunoaşterii noastre sunt simţurile, dar acestea fiind imperfecte, înşelătoare, nu ne permit aflarea adevărului, astfel că *ignoramus et ignorabimus* adevărul;

– *raţionalismul*, pe lina Descartes – Spinoza - Leibniz, care postulează că intelectul ne furnizează adevărul absolut, acesta fiindu-i înnăscut *a priori;*

– iar *criticismul* lui Immanuel Kant împacă cele două curente, afirmînd că aparatul nostru cognitiv posedă nişte tipare, pe de o parte spaţiul şi timpul, prin care *sensibilitatea* primeşte datele din afară, de la lucrul în sine – *das Ding an sich* – pe care nu-l vom cunoaşte niciodată – date care vor fi apoi prelucrate apoi de categoriile *intelectului*. Ca atare, rezultatul colaborării dintre sensibilitate şi intelect este un adevăr subiectiv. Cît priveşte raţiunea, nici ea nu poate oferi adevărul ultim privind marile întrebări, care rămîn simple idealităţi: existenţa unui suflet substanţial, libertatea metafizică, existenţa lui Dumnezeu. Aşa fiind, adevărul nostru cognitiv este o creaţie pur aparentă a aparatului gnoseologic specific omului. Or, această viziune fusese formulată încă de presocraticul Heraclit din Efes: *„Naturii îi place să se ascundă de ochii noştri…,. iar gîndurile oamenilor sunt jocuri de copii"(af.70, 123).*

Urmaşii lui Kant au încercat să inducă ideea că totuşi noi putem cunoaşte adevărul ultim, acesta fiind de ordin *moral* pentru Fichte, *estetic* pentru Schelling, *voinţa oarbă de a trăi* pentru Schopenhauer. Hegel construieşte un sistem cognitiv pe triada antică grecească – teză-antiteză-sinteză. Ulterior, fenomenologia lui Edmund Husserl şi intuiţionismul lui Henri Bergson s-au ocupat tot de conştiinţa cognitivă, punînd pe seama intuiţiei posibilitatea de a cunoaşte esenţa lucrurilor.

Filozofia lui Martin Heidegger, cea nai discutată actual, este un mixtum compositum alcătuit din: noetica problemei Fiinţei, iniţiată de Parmenide, grija

(*Sorge*) lui Soeren Kierkegaard, ideea biblică a aruncării *in principio* a omului în lumea morții – *Sein zum Tode,* fără însă a motiva moral această aruncare, așa cum are loc în cartea Genezei, unde apare ideea păcatului originar, – și anume, voința omului de a poseda *cunoașterea* asemeni lui Dumnezeu. Dar, Heidegger salvează Ființa, afirmînd că poezia – cunoașterea orfică – este cea care întemeiază adevărul uman, punînd ființa umană în „prezența prezenței sale", idee preluată de la Friedrich Hölderlin, care afirma: „*Poeții întemeiază ceea ce durează… Numai poetic trăiește omul pe pămînt. "*

Școala franceză de ultimă oră, a paradoxurilor sterile – model Sartre, Lacan, Derrida etc. – face să explodeze atît cunoașterea cît și conceptul de om, care este considerat un „chist imaginar... Nu există probe că omul există". Prin urmare, *nu avem* ce *cunoaște și nici cine să cunoască.*

Conștiința morală

Conștiința morală fost și ea fixată dintru început de presocratici în gîndirea europeană, de scrierile sacre – *Vedele, Upanișadele*, precum și de budism – pentru spiritualitatea indiană.

În Europa, cea mai înaltă concepție privitoare la conștiința morală aparține lui Kant, formulată în *Kritik der praktischen Vernunft – Critica rațiunii practice*: „Acționează în așa fel încît fapta ta să devină model moral pentru întreaga omenire". Nu prin spaima punitivă indusă de vreo religie trebuie să fii moral, ci prin răspunderea propriei conștiințe. Filozoful din Königsberg, dedică un impresionant imn *datoriei* morale, care constituie cea mai înaltă demnitate a omului, adevărata sa *personalitate*, cuvînt subliniat de însuși Kant – acest Everest al filozofiei moderne, așa cum este Platon pentru gîndirea antică. Se știe cîte crime, deseori în masă, s-au făcut și au loc și astăzi în numele unui dumnezeu. Trei mii de hughenoți au fost masacrați într-o singură noapte de biserica din apus. Mari creatori, precum filozoful poet Giordano Bruno, au fost arși pe rug. Gîndind torquemadic, Franța a aruncat pe rug o copilă providențială care a salvat-o de la a nu dispare din istorie.

Întrebarea neiertătoare este: există un dumnezeu al crimei? Dintre toate absurdițăile de care este capabil omul, uciderile la comandă religioasă sunt cele mai sinistre, cele mai malefice.

Conștiința axiologică

Conștiința omului care *valorizează* existența, creația – este un miracol. Este ca și cum ar veni de dincolo de lumea umană, se supraetajează spectacolului mundan și îi judecă valoarea ontologică și etică.

Ce este această conștiință*?* Eroare a Naturii, care dă naștere unui alter ego ce-o judecă și neagă? O glumă amară a neantului cel viu? Ori este comandamentul unei justiții cosmice din afară, de undeva de mai sus? Iată unele exemple de felul cum această *supraconștiință axiologică* a intelectului uman dezvăluie caracterul ***negativ*** al lumii umane.

Heraclit din Efes: „Moarte este ceea ce vedem în stare de trezie; visuri, ceea ce vedem dormind…: suntem şi nu suntem…Noi toţi ne trăim propria moarte… căci totul se face şi se distruge prin discordie, prin autonegare, în timp ce naturii îi place să se ascundă de noi".

Pentru Empedocle lumea este rezultatul luptei eterne dintre Iubire şi Ură; lumea se naşte şi moare după cum predomină una din cele două forţe, ura fiind cea care domneşte în epoca actuală: este era *kaliyugei* indiene. Salvarea constă în „*a merge din creastă în creastă*" din punct de vedere spiritual, conchide filozoful din Agrigent.

Giacomo Leopardi a formulat printre cele mai grave diatribe împotriva existenţei umane: *E funesto a chi nasce il di natale* – este funestă ziua natală pentru cel care se naşte. Şi adresîndu-se inimii: „Opreşte-te pentru totdeauna, biata mea inimă obosită. Destul ai palpitat... Nici un lucru nu merită zvîcnirile tale… Amărăciune şi urît, aceasta este viaţa, şi noroi este lumea. Nimic altceva. Disperă pentru cea din urmă oară. Destinul nu i-a dat decît omului moartea. Acum tu poţi să te dispreţuieşti pe tine, să dispreţuieşti natura şi puterea brută care din ascuns comandă mizeria noastră cea de toate zilele şi infinita deşertăciune a tot ce există".

În finalul sonetului 121, Shakespeare conchide amar: „*The men are bad and in their badness reign"*. Şi totuşi, regele Lear cu fiica sa ucisă în braţe în mijlocul naturii răvăşită de furtună, strigă una din cele mai tragice şi deprimante concluzii privind absoluta iresponsabilitate a răului: „*eu vă spun, nimeni nu este de vină, nimeni".*

Omar Khayyam şi Eminescu constituie două dintre cele mai lucide şi iluminate conştiinţe ale eşecului creaţiei privind destinul omului în univers. Amîndoi, pe de o parte au demascat răul şi impasul destinal din lume, pe de altă parte au binecuvîntat viaţa, trăind-o la modul poetic. Dar – fapt foarte revelator – au şi afirmat că ei nu aparţin acestei lumi, că au fost aruncaţi aici dintr-o lume superioară, a geniului, acesta rămînînd *un străin în străina lume umană*. Şi este deosebit de semnificativă gîndirea lui Rabindranath Tagore, dubla deschidere: entuziastă, pe de o parte, în a lăuda viaţa, şi fuga de lumea umană, pe de altă parte, idee întruchipată în simbolul zborului unui stol de lebede cît cerul, care iau pe aripile lor tot universul, neoprindu-se nicăieri, ci tinzînd mereu mai departe, tot mai departe spre neunde, spre a-şi salva propria moartea şi a lumii.

Pe de altă parte, însă iată viziuni ale conştiinţei axiologice *pozitive*, ale laudei existenţei vieţuită în entuziasm (*en teos* = în Dumnezeu). *Este conştiinţa poetică, aceasta constituind cea mai înaltă conştiinţă umană.*

Astfel, Goethe – preafericitul, nu a negat niciodată viaţa, în toată creaţia sa. A lăudat pămîntul odată cu cerul, dragostea fiind constanta şi refrenul vieţii sale aici şi care l-a purtat şi peste pragul mundan. Arderile în iubire constituie energii de transfer ceresc, se proclamă în finalul tragediei *Faust*: *Das Ewig*

Weibliche zieht uns hinan „Eternul feminin ne înalță mai sus"; îl înălța pe Goethe-Faust, iertat prin iubire chiar și pentru unele grave păcate pământești.

Dar, de fapt, marea înălțare, divina trăire, așa cum afirmă Hölderlin, are loc prin taumaturgia orfică, prin poezie:

Numai o vară, una singură, *dăruiți-mi, puternice Zîne*,
Și-o toamnă în care să se pîrguie cîntu-mi,
Pentru ca inima mea, bucuroasă de preaplinul
Dulcelui joc, să moară apoi.

Sufletul care în viață divinul său drept
Nu l-a primit, hodină nu află nici în bezna din Orcus.
Și totuși, dacă-ntr-o zi lucrul sfînt ce-n inimă-mi
Sălășluiește – Poemul – mi-a izbutit,

Atunci binevenită fii, pace a umbrelor!
Mulțumit sunt, chiar dacă al strunelor viers
Nu mă va însoți-n adîncuri; odată, o singură *dată*
Voi fi trăit ca zeii, și n-am rîvnit mai mult. (s.n.)

Prin cunoașterea orelor orfice iluminate, poetul ajunge la suprema certitudine de sine, va exclama Cecil Day Lewis:

Tempt me no more; for I
Have known the lightning's hour,
The poet's inward pride,
The certainty of power.

„Nu mă ispitiți; pentru că eu/ Am cunoscut ceasul iluminării,/ Mîndria intimă a poetului,/ Certitudinea puterii". Și Eminescu, alături de toți marii poeți: „*Noi suntem din cei cu-auzul fin/ Și ascultarăm șoapta misterului divin… Sublimul adevăr noi îl avem din cer".*

La moderni, trecînd peste Leibniz, care considera că „lumea noastră este cea mai bună dintre toate lumile posibile", (afirmație persiflată de Schopenhauer), bucuria de a exista a fost sărbătorită la modul sublim, și anume, aici pe pământ, „dincolo de bine și rău", de autorul cărții fundamentale a filozofiei poetice moderne: *Also sprach Zarathustra* (Așa a vorbit Zarathustra). Este cea mai înaltă deschidere spirituală optimistă creată spre a fi oferită omului.

Friedrich Nietzsche considera și el că lumea noastră este ce mai frumoasă dintre lumi, astfel că formulase ideea *eternei întoarceri*, rezervată celor care au crezut în viață, revenirea mereu și mereu în aceeași întruchipare ontologică și punctual în același spațiu și timp. A celor cărora este oferită,

Nur Narr! Nur Dichter! Numai nebun! Numai poet! Iată marele cuvînt al lui Nietzsche. Căci poezia este marea salvatoare a omului.

Zarathustra poartă în sîngele său pe Orfeu. El ne oferă „o carte orfică – explicaţia orfică a Pămîntului".

Acesta este destinul pe care şi l-a asumat Nietzsche: *„Cum aş suporta să fiu om, dacă omul nu ar fi de asemenea poet şi dezlegător de enigme?... Să nu mai* voiesc*, şi să nu mai* institui valori*, şi să nu mai* creez*! O, această mare sminteală să rămînă departe de mine!"*

Nietzsche rămîne princiar şi neegalat, atît ca filozof, precum şi ca poet. Un profet al unei lumi ideale, pe care viziunea iluminată a celor cărora a fost dăruită, o face şi mai sublimă.

Leonida MANIU

BAUDELAIRE SAU MIRAJUL PARADISULUI

După spectaculoasele robinsonade ale unui eu îndrăgostit de propriile-i pasiuni şi vise, apariţia *Florilor răului* a însemnat cea mai fermă negare estetică şi morală a unor atari manifestări ale subiectivităţii romantice. Imperativ şi benefic demonul lucidităţii şi al unei orgolioase stăpîniri de sine îşi făcea simţită prezenţa în sferele conştiinţei europene. O inedită vibraţie a simţirii, subordonată mai curînd raţiunii decît inimii, consfinţea de fapt biruinţa unui nou tip de sensibilitate. „Sensibilitatea inimii – constata Baudelaire – nu este absolut prielnică muncii poetice. O extremă sensibilitate a inimii poate chiar să dăuneze în acest caz. Sensibilitatea imaginaţiei e de altă natură; ea ştie să aleagă, să judece, să compare, să se ferească de cutare lucru, să-l urmărească pe celălalt, repede, spontan. Tocmai această sensibilitate care în general se cheamă Gust ne dă puterea de a evita *răul* şi de a căuta *binele* în materie de poezie."[1]. Ivită din scăpărările bine stăpînite ale unei asemenea reacţii afective, o ingenioasă alchimie poetică avea să decanteze subtil şi discret, oribilul şi maculatul din existenţă pentru a le transforma, potrivit unui nou cod estetic, în frumuseţe şi puritate:

…Car j'ai de chaque chose extrait la quintessence
Tu m'as donné la boue et j'en ai fait de l'or…
(Epilogue)

Dovada cea mai concludentă a acestei magii poetice rămîne fără îndoială iconoclasta bucată *Un hoit*. Baudelaire întîrzie în înfăţişarea

[1] Charles Baudelaire, *Critică literară şi muzicală. Jurnale intime,* Buc.,Ed. pentru Literatură Universală, 1968, pp.138-139.

ostentativă parcă a vămilor dezagreabilului pe care le parcurge corpul în descompunere, căci există şi vămi ale acestuia, nu numai ale purităţii şi beatitudinii. Dar împotriva cursului principal al imaginaţiei, ultimele două versuri ale lucrării, obţinute prin însăşi decantarea hidosului ori dezgustătorului, relevă opoziţia spiritului faţă de această întindere a nestatornicului şi urîtului.:

…Que j'ai gardé la forme et l'essence divine
De mes amours décomposés!...
(Une charogne)

Răsfrîngînd asupra întregului tăria şi imobilismul unei lumi de esenţe şi forme eterne, acesta sfîrşeşte prin a-şi schimba definitiv înfăţişarea. Pe acest suport, obsesia chemării înălţimilor imaculate devine o constantă.

Într-o viaţă săracă în evenimente şi fără mare strălucire exterioară, dar densă în combustii mistuitoare, desfăşurate pe planul conştiinţei, Baudelaire şi-a purtat cu bărbăţie blestemul de a nu fi înţeles decît de puţini contemporani. Sub aparenta răceală a unui spirit echilibrat, clocotul suferinţelor, al îndoielilor şi al ispitelor unui om pentru care lumea exterioară există, nu a contenit niciodată. Imaginea poetului satanic şi sfidător, estet blazat şi rafinat al paradisurilor artificiale, care se complăcea în celebrarea patimilor lipsite de măreţie şi a florilor veninoase, nu mai este veridică. Masca nepăsării şi a egoismului cade, dezvăluindu-ne un mare sentimental refulat: „E oare cazul să vă spun dumneavoastră, – scrie poetul, în 1866, unui prieten cunoscut – care n-aţi ghicit mai mult decît alţii, că în această carte atroce am pus toată inima şi toată tandreţea mea, tot crezul meu (travestit) şi toată arta mea? Este adevărat că de scris aş scrie contrariul şi aş jura pe toţi zeii că este o carte de artă pură, de maimuţăreală, de jonglerie, minţind cu nerușinare."[1] Altminteri spus, în ciuda abandonării provocatoare în vîrtejul unor tentaţii şi vicii clandestine, *Florile răului* vibrează, atît graţie unor elevaţi curenţi subterani, cît şi desăvîrşirii formei, de cea mai aleasă spiritualitate. Din aceste raţiuni, capodopera lui Baudelaire reprezintă nu numai cea mai fidelă şi mai dramatică imagine artistică a unei conştiinţe intens zbuciumate ci şi o sinteză poetică deplină a înălţărilor şi căderilor unei întregi epoci.

Deşi redusă ca întindere, opera lui Baudelaire comportă toate virtuţile marii creaţii şi, în primul rînd pe aceea care îi conferă aura „modernităţii", dar şi a etern-umanului. „Modernitatea – scrie poetul – adică tranzitoriul, fugitivul, contingentul, constituie jumătatea artei, cealaltă jumătate fiind eternul şi imuabilul"[2]. Tocmai datorită unei astfel de însuşiri,universul poeziei lui,temele şi motivele acestuia au dat prilejul unor valorificări din perspective extrem de variate: romantice, clasice, simboliste, parnasiene, catolice, ale poeziei pure,

[1] Citatul este luat din cartea lui Jean Paul Sartre, *Baudelaire,* Buc.,Ed. pentru Literatură Universală, 1969, p.42.
[2] Charles Baudelaire, *Curiozităţi estetice*, Buc.,Ed. Meridiane, 1971, p.193.

ale psihanalizei, psihocriticii etc. Într-un atare context, bîntuit de curente contradictorii, aspiraţia poetului spre paradis, concepută ca un dor de puritate şi frumuseţe absolută, rămîne o constantă a liricii sale, indiferent de unghiul din care o abordăm. Trebuie să precizăm însă că nu este vorba de raiul religiei catolice, ci de un paradis aproape păgîn, în care valorile supreme devin inocenţa copilăriei, frumuseţea, vigoarea şi graţia tinereţii. În felul acesta, un asemenea aspect al poeziei baudelairiene completează, în mod fericit, unul din ciclurile *Florilor răului, Revolta.*

Schimbînd ordinea poeziilor, elveţianul Gonzague de Reynold a demonstrat, cu o rară subtilitate, că *Florile răului* dispun de aceleaşi compartimente ca şi poemul dantesc: infernul, purgatoriul şi paradisul. În mod similar, intensitatea sentimentelor şi concizia exprimării lor ne duc cu gîndul la aceeaşi lucrare a marelui florentin. Din acest unghi, G. Călinescu justifica apropierea capodoperei baudelairiene de cea dantescă printr-o imperioasă nevoie de ordine universală: „Baudelaire, spre deosebire de alţi respingători ai prezentului, îşi construieşte o lume posibilă, arhitectonic şi plastic. E un imitator declarat al lui Dante (...), un artist care pune ordine în univers din empireu şi pînă în fundul infernului”[1]. *Mutatis mutandis,* F*lorile răului* devin, într-un astfel de context, o autentică D*ivină Comedie* a epocii moderne.

Însă cu toate că Dante călătoreşte prin tărîmurile de dincolo, iar Baudelaire descinde în bolgiile propriului infern interior, printre „les monstres glapissants, hurlants, grognants, rampants” sau străbate cercurile imunde ale marelui oraş tentacular, Parisul, amîndoi poeţii se revendică de la aceeaşi sete de absolut. De aceea, indiferent de locurile prin care îşi poartă paşii, ochii lor sînt îndreptaţi mereu în sus, ai lui Dante spre stele, ai lui Baudelaire spre cer, aidoma călătorilor tribului său profetic:

…Promenant sur le ciel des yeux appesantis
Par le morne regret des chimères absentes…
(Bohémiens en voyage)

Mirajul unei lumi şi existenţe curate l-a obsedat întotdeauna pe poet şi l-a determinat să exorcizeze, prin puterea verbului său, miasmele morale ale unei societăţi bolnave şi artificiale. Reproşurile cu care o biciuie, poartă nobleţea disperată a refuzului: „aş dori să te fac să simţi mereu – îi scria poetul mamei sale – că eu mă simt străin de lume şi de practicile ei”. Ca atare, afirmînd că „aceste paradisuri ale poetului nu cresc spontan peste viaţa capitalelor”. întrucît „adevăratele paradisuri baudelairiene, paradisurile artificiale, cele ale haşişului, ale opiului, ale alcoolului, ar fi mai degrabă încorporate în infernul lor”[2]. Thibaudet depăşea dreapta măsură. Criticul francez nesocotea una din cele mai durabile axe ale liricii baudelairiene, imensa voinţă de transcendere a poetului, dorinţa lui de a evada din mijlocul

[1] G. Călinescu, *Scriitori străini,* Ed. pentru Buc.,Literatură Universală, 1967, p.744.
[2] Albert Thibaudet, *Fiziologia criticii,* Buc. Ed. pentru Literatură Universală, 1966, p.252.

unei faune blestemate, cu pasiuni serbede şi cu păcate ascunse. Ori, interesul „dramatic" al operei şi al personalităţii sale tocmai aici trebuie căutat. Poetul – scria Tudor Vianu, într-un studiu mai vechi – „cunoaşte arta de a se domina. El ştie apoi să se ridice deasupra sensibilităţii sale imediate şi să scoată din suferinţa corpului său trudit şi a nervilor săi îndureraţi, din chinul unui suflet care a adunat dezgustul unei întregi civilizaţii, materia unei concepţiuni intelectuale. El năzuieşte mereu către lumină, către idee şi formă „[1].

Cîntînd singura pasiune pe care civilizaţia modernă putea s-o trăiască în toată adîncimea ei, remuşcarea,[2] Baudelaire a surprins de fapt centrul de foc, generator de tensiuni din cuprinsul spiritualităţii franceze de atunci. Confruntarea dintre bine şi rău, tortura viziunilor sumbre ori conştiinţa impurităţii nu trebuie însă văzute la modul creştin, respectiv catolic, cum obişnuia s-o facă însuşi poetul în momentele sale de slăbiciune morală. „Păcatele" pe care le etalează nu sînt o consecinţă a păcatului strămoşesc, ci aparţin omului care trăieşte într-un timp şi spaţiu istoric determinat, iar remuşcările sînt expresia celui care, căindu-se de ceea ce a făcut sau a gîndit, aspiră spre altceva. Drept urmare, confesiunea poetului nu seamănă cu aceea a unui damnat care cere ajutor, ci pare mai curînd actul de conştiinţă al unui lucid care analizîndu-se pe sine şi pe semenii săi, învaţă să se cunoască pentru a se salva. „Poetul – constată C. Mauclaire – nu a păstrat din educaţia sa catolică decît înclinarea de a-şi tălmăci emoţiile profane într-un limbaj religios"[3].

Cufundarea în ceţurile şi smîrcurile infernului se substituie adeseori unei perverse aplecări spre autoflagelare. Însă chiar şi în aceste situaţii de groază, mulţimea arătărilor care-l înconjoară (les chacals, les panthères, les lices, les singes, les scorpions, les vautours, les serpents"), nu-l împiedică pe poet să-şi ridice privirea spre paradis:

…Par l'opération d'un mystère vengeur
Dans la brute assoupie un ange se réveille…
(*L'aube spirituelle)*

„Azurul", „lumina", ("îmbătarea cu lumină", „spaţiile scăldate în lumină" etc.) sînt, prin frecventa lor utilizare, deschizătoare de oaze paradisiace. Prezenţa acestora ca şi gestul ridicării privirilor spre cer, creează, alături de lumea roasă de patimi şi maculată de „păcate", un contrast extrem de revelator pentru încărcătura spirituală a operei. Hulit şi batjocorit, stîngaci şi ridicul, asemeni albatrosului său, pe care aripile mari îl împiedică să păşească, poetul tînjeşte după aerul tare şi curat al înălţimilor albastre: „Grand délice que celui de noyer son regard dans l'immensité du ciel et de la mer! Solitude, silence,

[1] Tudor Vianu, *Fragmente moderne,* Cultura Naţională, 1925, p.81.
[2] Idem,p.82.
[3] Camille Mauclaire,*Le génie de Baudelaire. Poète,penseur,esthéticien*,Paris,Ed.dela Nouvelle Revue Critique, 1933.

incomparable chasteté de l'azur!"[1]. Revelaţia infinitului, prilejuită de contemplarea cerului senin sau a vastităţii mării, îl face pe poet să trăiască sentimentul sublimului, o stare sufletească plină de spaimă şi de grandoare, a cărei temperatură cathartică purifică totul în interiorul ei.

Chemarea tăriilor şi efectele de lumină trădează acelaşi elan spre puritate şi înalt. Tablouri întregi uneori, alteori scurte traiectorii incandescente, pătrunse de emoţia pentru lumină, străfulgeră prin noaptea iadului său:

…Pourtant sous la tutelle invisible d'un Ange,
L'Enfant déshérité s'enivre de soleil…
(*Bénédiction)*
…Où les vaisseaux, glissant dans l'or et dans la moire,
Ouvrent leur vaste bras pour embrasser la gloire
D'un ciel pur où frémit l'éternelle chaleur…
(*La chevelure)*
…Pour n'être pas changés en bêtes, ils s'enivrent
D'esperance et de lumière et de cieux embrasés…
(*Le voyage).*
…Mon coeur, comme un oiseau, voltigeait tout joyeux
Et planait librement à l'entour des cordages;
Le navire roulait sous un ciel sans nuage,
Comme un ange enivré d'un soleil radieux…
(Un voyage à Cythère)

În acest sens, *Elévation* şi *L'invitation au voyage* ar putea fi citate integral. Poetul care se vrea receptacolul sensibil al întregii firi îşi îndeamnă spiritul să părăsească tot ceea ce e morbid şi maculat pentru a se înălţa şi contopi cu îndepărtatele limpezimi cereşti:

…Envole-toi bien loin de ces miasmes morbides,
Va te purifier dans l'air supérieur,
Et bois, comme une pure et divine liqueur,
Le feu clair qui remplit les espaces limpides…
(Élvévation)

Tot ceea ce se desprinde din imperiul azurului împărtăşeşte destinul albatrosului:

…Une Idée, une Forme, un Être
Parti de l'azur et tombé
Dans un Styx bourbeux et plombé
Où nul oeil du Ciel ne pénètre;
(*L'irrémédiable*)

Ca şi romanticii, poetul proiectează pe un fundal întunecos viziuni în alb, a căror intensitate şi semnificaţie este evidenţiată de contrast, însă în

[1] Charles Baudelaire, *Le spleen de Paris,* Paris, La Collection Scripta Manent, 1925, p.5.

vreme ce primii reprezentau fenomenele lumii la modul antitetic (pe de o parte, lumina, pe de alta, întunericul), Baudelaire le percepe ca pe o unitate tensionată. Ca atare, în spiritul sensibilității moderne, îngerul şi demonul, întunericul şi lumina etc. coexistă în cuprinsul aceleiaşi entităţi completîndu-se şi negîndu-se reciproc. Făptura iubită este"sombre et pourtant lumineuse", iar Frumuseţea „éblouit comme l'Aurore/ Et console comme la Nuit".

Privilegiul de a se identifica aproape în totalitate cu paradisul nu aparţine numai depărtărilor eterice. Amintirea copilăriei şi evocarea unei primitivităţi autentice, nu falsă şi convenţională ca la idilici, îndeplinesc acelaşi rol. Plimbările copilului cu bătrînul său tată, prin grădina Luxembourg, reprezintă icoane de viaţă senină şi curată:

…Il joue avec le vent, cause avec le nuage…
(*Bénédiction*)

În mod identic, noţiunile „enfantin", „enfance", „enfant", folosite ca epitete sau ca substantive, învăluie într-o aureolă de simplitate şi de inocenţă fiinţele sau lucrurile la care se referă:

…Bouche au rire enfantin!...
(*Semper eadem)*
…Je veux te peindre ta beauté
Où l'enfance s'allie à la maturité…
(Le beau navire)
…Mon enfant, ma soeur,
Songe à la douceur…
(*L'Invitation au voyage)*

În ceasurile de cumplită restrişte, nostalgia după raiul verde al copilăriei rămîne singura consolare a poetului cerebral şi bătrîn, într-o lume prea veche:

…Comme vous êtes loin, paradis parfumé,
Où sous un clair azur tout n'est qu'amour et joie,
Où tout ce que l'on aime est digne d'être aimé,
Où dans la volupté pure le coeur se noie!
Comme vous êtes loin paradis parfumé!
. . . . . .
Mais le vert paradis des amours enfantines,…
(Moesta et errabunda)

Extazul exclamaţiilor este întretăiat adeseori de tortura întrebărilor dureroase:

L'innocent paradis , plein de plaisirs furtifs,
Est-il déjà plus loin que l'Inde ou que la Chine?...
(Moesta et errabunda)

Călătoria în Orient, pe care a suportat-o cu greu, i-a lăsat amintiri de neşters. Tot ceea ce a reţinut în mod deosebit, graţia şi vigoarea trupurilor, simplitatea încîntătoare a moravurilor şi sinceritatea în voluptate stă în

legătură cu visul său edenic. În evocarea Greciei antice, poetul nu este impresionat de cultura ei armonioasă ca Schiller, ci numai de presupusele aspecte ale unei existenţe consumată în plăceri şi trîndăvie, aidoma cu cea întîlnită în Asia:

…Lesbos, où les baisers sont comme les cascades!...
(Lesbos)
…C'est là que j'ai vécu dans les voluptés calmes,
Au milieu de l'azur, des vagues, des splendeurs
Et des esclaves nus, tout imprégnés d'odeurs,
.....
Qui me rafraÎchissaient le front avec des palmes,
Et dont l'unique soin était d'approfondir
Le secret douloureux qui me faisait languir…
(*La vie antérieure*)
…L'homme, élégant, robuste et fort, avait le droit
D'être fier des beautés qui le nommaient leur roi…
(J'aime le souvenir…)

Motivul palmierilor sau al cocotierilor, întrezăriţi prin ceaţa depărtării, întreţine speranţa unei posibile redobîndiri a paradisului pierdut, printr-o fericită împăcare a omului cu natura:

Les cocotiers absents de la superbe Afrique…
(Le cygne)

Într-un astfel de context, imaginile unor corăbii săltînd lin pe valurile umflate ori cele ale porturilor pline de catargele gata de plecare reprezintă tot atîtea invitaţii la călătorii spre tărîmuri paradisiace, autorul *Florilor răului* devenind, probabil, primul mare cîntăreţ al nostalgiei exotice. Ca atare, rămînînd în interiorul aceleaşi sfere semantice şi estetice, vom constata că apropierea imaginii unei femei cu mers mlădios de cea a unei corăbii care se leagănă pe unde, sfîrşeşte prin a conferi celei dintîi o încărcătură sugestivă similară cu aceea pe care o are corabia baudelairiană în genere:

…Quand tu vas balayant l'air de ta jupe large,
Tu fais l'effet d'un beau vaisseau qui prend le large,
Chargè de toile, et va roulant
Suivant un rythme doux, et paresseux, et lent…
(Le beau navire)

De aici înainte, graţie acestor adevărate „metafore obsedante”[1], lanţul imaginilor cu efecte artistice similare devine nesfîrşit. Tot ceea ce aparţine femeii poate declanşa şi nutri visul de puritate al poetului:

…Guidé par ton odeur vers de charmants climats,
Je vois un port rempli de voiles et de mîts

[1] Charles Mauron, *Des métaphores obsédantes au mythe personnel. Introduction à la psychocritique*, Corti, 1963.

Encore tout fatigués par la vague marine,…
(Parfum exotique)
…Cheveux bleus, pavillon de ténèbres tendues,
Vous me rendez l'azur du ciel immense et rond;…
(La chevelure)

Nu există nici un dubiu că predilecţia poetului pentru anumite animale ca pisica, şarpele ş.a., trebuie pusă în legătură cu admiraţia sa pentru simplitatea şi puritatea primitivă, acea „la candeur de l'antique animale". În planul artei, asemenea înclinaţii pot avea consecinţe dintre cele mai imprevizibile în promovarea unei sensibilităţi cu conotaţii bizare, misterioase şi chiar demonice. Astfel, acel amestec straniu de viciu şi candoare, care învăluie făptura amantei adorate nu putea să fie mai bine sugerat decît prin consemnarea senzaţiei pe care i-o produce poetului mîngîierea unei pisici:

…Viens, mon beau chat, sur mon coeur amoureux;
Retiens les griffes de ta patte,
Et laisse-moi plonger dans tes beaux yeux,
Mêlés de métal et d'agate.
.....
Lorsque mes doigts caressent à loisir
Ta tête et ton dos élastique,
Et que ma main s'enivre du plaisir
De palper ton corps électrique,
. . . . . .
Je vois ma femme en esprit….
(Le chat)

Însă alături de faţa întunecată şi pătimaşe a iubirii poetului, există şi o altă ipostază a acesteia învăluită într-o aură de castitate şi de umilinţă. Căci dacă erotismul se confundă cu frumuseţea disperată a răului, dragostea ca sentiment este plină de spiritualitate şi curăţenie. De aici, atmosfera tonifiantă şi plină de promisiunea unei fericiri abia întrezărite, cu scînteieri edenice, care emană din bucăţi ca, *Le balcon, Que diras-tu ce soir, pauvre îme solitaire, Le jet d'eau etc.*

…Que les soleils sont beaux dans les chaudes soirées!
Que l'espace est profond! que le coeur est puissant!
En me penchant vers toi, reine des adorées,
Je croyais respirer le parfum de ton sang.
Que les soleils sont beaux dans les chaudes soirées!...
(Le balcon)

Dezamăgit de supremaţia perversităţii şi a vulgarităţii, Baudelaire şi-a realizat setea de ordine şi perfecţiune în opera sa. Toată existenţa poetului îşi găseşte justificarea în strădania de a respecta principiul suprem al poeziei: „Astfel, – scrie el – principiul suprem al poeziei este, pur şi simplu, aspiraţia omenească spre o Frumuseţe superioară, şi el se manifestă printr-un

entuziasm, printr-o emoționare a sufletului, entuziasm cu totul independent de pasiune, care e beția inimii, și de adevăr, care e hrana rațiunii"[1]. Rîvna de a se înscrie pe traiectoria unei asemenea Frumuseți rămîne „farul" său statornic care i-a dominat toate gîndurile și i-a călăuzit întreaga creație:

…Que ce soit dans la nuit et dans la solitude,
Que ce soit dans la rue et dans la multitude,
Son fantôme dans l'air danse comme un flambeau…
(Que diras-tu ce soir…)

Considerînd însă obiectul preocupărilor sale în lumina unei necesități spirituale, poetul nu a ezitat să transforme lumea naturală într-o uriașe arhitectură de simboluri, adică să o recreeze după o constantă și accentuată înclinație a imaginației sale de a o interpreta estetic. Dar procedînd astfel, el i-a conferit acesteia și o înaltă valoare și menire morală: „Nu vreau să spun – admite Baudelaire – că poezia nu înnobilează moravurile, să fiu bine înțeles, că rezultatul său final nu e de a-l înălța pe om peste nivelul intereselor vulgare; ar fi, desigur, o absurditate"[2]. Altminteri spus, complicitatea în trivialitate și slăbiciunile de tot felul ale omului au fost ispășite de elanurile nobile și curate ale creatorului care, prin puterea cathartică a artei sale, le-a transformat în tot atîtea trepte spre paradis[3]. „Totodată – observă poetul – în poezie și prin poezie, în muzică și prin ea întrezărește sufletul splendorile aflate dincolo de mormînt; și cînd un poem minunat îți umple ochii de lacrimi, aceste lacrimi […] sînt mai degrabă mărturia (…) unei naturi exilate în imperfecțiune și care ar vrea să ia în stăpînire neîntîrziat, încă de pe pămînt, paradisul revelat"[4].

În final, pentru o mai bună înțelegere a temei abordate, o nouă apropiere de Dante se impune în mod necesar; căci dacă autorul *Divinei Comedii* nu putea ajunge la Dumnezeu decît traversînd infernul, Baudelaire nu putea năzui spre paradis decît rămînînd în infern și distilîndu-i urîțenia și păcatele în retortele ardente și nesățioase ale spiritualității moderne.

[1] Charles Baudelaire, *Critică literară și muzicală. Jurnale intime*, p.103.
[2] Idem,p.103.
[3] Nu este vorba nicăieri în operă de paradisurile artificiale ale drogurilor și băuturilor alcoolice, ci de paradisul sublim și curat al spiritului, întrezărit în *Elévation.*
[4] Charles Baudelaire, *Critică literară și muzicală. Jurnale intime, p.104.*

Constantin OANCĂ

TIMP ŞI ETERNITATE ÎN POEZIA EMINESCIANĂ (variaţiuni)

S-a făcut mereu asociere între oameni şi stelele cerului, ca şi cînd oamenii ar fi stelele văzute de pe pămînt, iar stelele oamenii văzuţi din cer. În credinţa populară este înrădăcinată ideea că atunci cînd o stea cade, moare un om. Dar şi specialiştii vin cu date privind naşterea şi moartea unor stele, aşa cum se întîmplă în lumea oamenilor: „Stelele-n cer/ Deasupra mărilor/ Ard depărtărilor/ Pînă ce pier" (*Stelele-n cer*). La fel cum în jurul unor stele mari gravitează altele mici, după modelul din sistemul solar, şi pe pămînt în jurul unor spirite alese gravitează neamuri întregi, aşa cum se întîmplă şi cu Mihai Eminescu. De aceea ziua aceasta este dedicată atît lui cît şi culturii naţionale.

Viaţa, ca şi lumina, este fără sfîrşit. Din timp se trece în eternitate. De aceea pe lîngă naştere există şi renaştere, iar la Eminescu în *Mai am un singur dor* şi *Odă în metru antic* despre renaştere este vorba – renaştere întru eternitate. Aceasta conferă spiritualitate şi, prin urmare, perenitate operei eminesciene.

Celebrul binom „timpul şi dragostea". Timpul stăpîneşte în „Şi se duc pe rînd, pe rînd" (*Ce te legeni...*) sau în „Iar timpul creşte-n urma mea.../ Mă-ntunec" (*Trecut-au anii*) – timpul care transmite un sentiment de singurătate; iar în versurile „Anii tăi se par ca clipe,/ Clipe dulci se par ca veacuri" (*O, rămîi...*) timpul este luat în stăpînire, prin iubire, devenind eternitate – „Timpul mort şi-tinde trupul şi devine veşnicie" (*Scrisoarea I*). Iubirea este răspunzătoare şi de ieşirea mea din „cercul strîmt" şi de opţiunea pentru „marginea mării"; prin iubire învăţăm să murim cotidian pentru a renaşte în eternitatea din noi. Căci între toate celelalte făpturi „Numai omu-i schimbător/ Pe pămînt rătăcitor" (*Revedere*). Unii înţeleg după o viaţă cum se cuvine pe Eminescu, iar alţii niciodată, deşi el vorbeşte pe înţelesul tuturor.

De ce a scris Mihai Eminescu *Luceafărul*? Pentru a demonstra că rolul poetului în lume e de a o întoarce pe aceasta în cuvînt, adică acolo de unde ea a purces.

Trăind în lumea aceasta vederea ne este blocată de o mare îngrămădire de obiecte materiale aduse de ape mari într-un iureş asurzitor, de după care nu se mai vede nimic. Este aceasta expresia amputării vederii omului, cînd acesta se vede numai pe sine şi consecinţa imediată e diminuarea dramatică a calităţii vieţii. Este cea mai străină sufletului meu dintre lumile posibile, este, dacă vreţi, „neagra străinătate" din *Doina* lui Mihai Eminescu. Şi n-ar fi deloc greşit ca Doina lui să fie înţeleasă şi în această cheie.

Iată cîteva perle formulate despre Mihai Eminescu şi opera sa transmise din generaţie în generaţie în numele adevărului:

a) nemurirea marelui poet ţine de cei care-i vor citi opera. Aşadar nemurirea este temporală;

b) marea din" este Marea Neagră;

c) zidul de la Rovine din *Scrisoarea III* se vede şi azi;

d) moartea din *Odă în metru antic* este curată sinucidere.

„Toate-s praf, lumea-i cum este şi ca dînsa sîntem noi" (Eminescu, *Epigonii*) înseamnă „Deşertăciunea deşertăciunii, totul este deşertăciune" (*Eclesiastul*).

Între cuvintele goale „ce din coadă au să sune" şi cele care „exprimă adevărul" (Eminescu) noi alegem fără îndoială pe ultimele. Primele sînt urmarea unui meşteşug, iar celelalte a inspiraţiei. Asta o şi spune Nichita Stănescu atunci cînd compara pe unele cu roata şi pe altele cu aripa: „Roata se învaţă, cu aripa te naşti". La Nichita Stănescu cuvintele se ordonează după liniile de forţă ale unei viziuni de geniu în ce priveşte comunicarea pe pămînt, devenind „necuvinte".

Talentul este o sensibilitate specială care cheamă lucrurile înalte, iar inspiraţia este un „moment" în care lucrurile înalte se revelează celui talentat. Asta nu e greu de înţeles, important e să ştim care sînt lucrurile înalte şi de ce sînt ele aşa. Că dacă considerăm lucrurile efemere ca fiind şi înalte atunci şi talentul şi inspiraţia rămîn sub semnul întrebării.

Faptul că Eminescu a scris o singură carte de poezie este un argument pentru nevoia noastră de despovărare. Se regăseşte aici adevărul din adagiul latin „Non multa, sed multum".

Nichita Stănescu spune despre Mihai Eminescu aşa: „Eminescu este propria sa operă, iar faptul că a şi existat ca om aproape că e ceva în plus". Într-adevăr, scriindu-şi poezia marele poet se mută încet în cuvinte (că doar „La început era Cuvîntul" – Ioan 1,1), trecînd astfel în cartea nemuririi neamului nostru. Şi-atunci să ne mai întrebăm ce sînt cei 39 de ani de viaţă, pe care a dus-o aici pe pămînt, în raport cu nemurirea sa? Nimic, pentru că din perspectivă atemporală naşterea şi moartea omului sînt evenimente simultane, suprapuse într-un punct.

Iubind pe Eminescu iubim de fapt nemurirea şi cine iubeşte nemurirea are toate şansele să devină şi el nemuritor. Am ajuns la o răscruce unde se întîlnesc opera eminesciană cu doctrina creştină. Moartea din poezia *Mai am un singur dor*, ca şi cea din *Odă în metru antic*, este aceea a bobului de grîu care aruncat în brazdă nu poate aduce însutită roadă pînă nu moare mai întîi. Marea, tot de aici, este lumea, iar marginea mării este ţărmul ei din cer, ieşirea din cercul strîmt, adică punctul terminus al evoluţiei noastre spirituale.

Dacă ţinem cont de faptul că poezia *Mai am un singur dor* a fost publicată cu şase ani înainte de ieşirea definitivă a poetului din lumea asta, ne îndreptăţeşte să spunem că Mihai Eminescu s-a născut plecînd. Încă un element, pe lîngă altele, care-l face de înţeles pentru plecarea lui prematură – exemplarul de lux al tuturor plecărilor.

CRONICI ŞI RECENZII

Ioan HOLBAN

O poezie luminoasă

Într-o caldă *Prefață* la cel de-al treilea volum de versuri publicat de Vasile Simon, *Cuibul cu stele* (Editura Princeps Multimedia, 2017), Daniel Corbu îl așază pe autor "în rîndul poeților religioși". În adevăr, profesorul și preotul de la Hîrlău scrie o poezie a sentimentului religios, nu neapărat "de amvon", ci una a comuniunii în gînd cu Dumnezeu, "cuibul" unde pune stelele fiind acela al unei ființe interioare care îmbogățește preajma cu semnele sfințeniei: "Din piscul cerului spre mare/ Un fruct alunecă din soare/ Cîntă în cor cei știi în lucrare/ Flacăra de geniu sfințitoare./ O fată sfîntă mergînd pe cărare/ Îmbrățișează sufletele-n zare./ Umbre line și tainice te-ncîntă/ Lumina cernută de fata cea sfîntă/ Fructul lăcrimează și geme în mare/ Cerul și-a desfăcut sacra cărare/ Spre stelele aurii, fata, călare/ Spre El fuge și caută îndurare/ O, copilă, lumină din cerul de aur/ Vino să-ți așez cunună de laur!/ Din piscul cerului spre mare/ Un fruct alunecă din soare/ Cîntă în cor celeștii în lucrare/ Flacăra de geniu sfințitoare" (*Lumină din cerul de aur*). Poezia din *Cuibul cu stele* e una luminoasă, a luminii din Lumina Lui, a seninului și cerului înalt ("A murit moartea din mine/ Și-am cumpărat singurătăți senine/ Să-mi facă de strajă la geam/ Îngeri stelari din cerescul neam/ A murit moartea în mine/ Șuvoi de lacrimi curge sub gene/ Sîngele-mi aleargă în clocot/ Bat sulițe în dangăt de clopot/ A murit moartea în mine/ Și-acum sîngele curge prin vene/ De cînd Cel înviat ne trimite/ Stele din îngeri, în suflet, pe trepte./ A murit moartea în mine/ Șuvoi de lacrimi curge sub gene/ Steaua mea limpede acum/ E fierbinte ca regele soare pe drum" – *A murit moartea*), unde preotul caută cărarea spre înviere și spre slavă: "Sufletu-i lacu-mi de cristal/ Ce-și sună corzile pe maluri/ Cînd așezat pe-un sacru piedestal/ Îmi înalț fruntea către idealuri./ Caut în taină în aspre ierni și toamne/ Cărare spre-nviere și spre slavă, Doamne!" (*Corzile sacre*).

În orizontul acestor imagini ale sfințeniei și înaltului, în poezia lui Vasile Simon abundă simbolurile ascensionale; *zborul, aripile „sacre"* ("Simt cum inima îmi zboară/ Și cum aripile mă ridică/ Fulger și țipăt în glasul de seară/ Aburi întunecă mie calea mică./ De vulturi aripi vreau să-mi crească/ Pădurile din jur cu ele să le spintec/ Să scot miezul din a sufletului nucă/ Să-i cos cu ața conștiinței, petec./ Către lună strig cu disperare/ Să-mi împrumute al ei falnic far/ Lumină orbitoare să străpungă-n zare/ Să urc prin aripi către sfîntul har./ Și-mi chem mereu dinspre izvoare/ Iubita vieții mele de umbră și de vis/ Să fie mare, sfîntă sărbătoare/ Cînd aripile sacre urca-mă-vor în Paradis" - *Aripile sacre*) și, mai ales, *scara* figurînd ascensiunea spre „slava curată, heruvimică", pelerinajul, nevoința lui, cărarea "serafimică", drumul pe treptele unei alte scări a lui Iacob: "Minuni din taină deodată se nasc/ Minuni și

umbre şi pe schelete/ Ce urcă-n grabă sfintele trepte/ Şi eu, şi duhul, toate renasc"; „Văpăi clocotitoare-mi/ ard privirea/ Senină ca o lună plină cu iubirea/ Apuc să urc pe-a vremii scară/ Urmat de-o dragoste amară"; „Ultima bătaie de ceas – clopot ruginit/ La fel ca glasul meu pe limbă tocit/ Vom peregrina pe cărarea serafimică/ Şi pe slava curată, heruvimică"; „Cerul croit din stele prăfuite/ Păcate, virtuţi sau jertfe/ Sunt ca nişte plăpînde garoafe/ Ce-mi împodobesc drumul în trepte", scrie Vasile Simon în poeme precum *Fantoma ochiului ce plînge, Văpăi ocrotitoare, Glasul mi-a ruginit în sihăstrie, Colivia*: o poezie care opreşte risipirea vieţii şi încrederea în năluci, căutînd nevoinţa de a binemerita Cerul, punînd „în cuib" nu doar stele, ci şi florile unui suflet care îşi mărturiseşte credinţa: „Se aprind pe cerul unduios/ Flori de suflet credincios,/ Flori ce tind spre blînda lună/ Le văd pe cer în cunună./ În suflet e-un dangăt greoi/ Apasă în sunet de cimpoi./ Inima se-agaţă de-o strună/ Cîntecul meu să nu apună./ Spre tine mă-ndrept, rîu de foc mistuitor/ Şi-aştept semnul înalt, mîntuitor" (*Rîul de foc*). Lîngă aceste poeme care alcătuiesc esenţa sumarului cărţii, autorul adaugă cîteva texte îndrăzneţ erotice ("Două porţi închise/ Sunt buzele tale cărnoase/ Cu a mea privire de ger/ Sunt un nevrednic şi cer/ Cer buzele tale ca zorii/ Cer carnea ta fierbinte ca sorii/ Buzele tale aprinse, magnetice focuri/ Cad pe sufletul meu în feerice jocuri", scrie, fără a păcătui, însă, preotul-profesor în *La porţile sărutului*) şi unele în ritmul liricii populare: "Lilică, Lilică/ Mică cireşică/ Dulce şi amară/ Mă vrăjeşti spre seară!/ Tu, copilă dragă/ Ce ţii la gît salbă/ Din nuferii Deltei/ În cîntecul mierlei./ Lilică, Lilică/ Dulce acră vişinică/ Scumpă garofiţă/ Albă porumbiţă./ Lilică, Lilică/ Bălaie, subţirică/ Vino să-ţi iau rochiţă/ Scumpă şi pestriţă./ Să te iau acasă/ Să te fac mireasă/ Şi să-mi fii soţie/ Dedicată mie./ Soţie pe veşnicie/ Să îmi juri credinţă mie/ Că-n vis vei rămîne/ Zînă, tu, minune!" (*Lilică, Lilică*).

Lexicul poemelor din *Cuibul cu stele* este unul al simbolurilor religioase: potirul şi sîngele, mielul sacrificat, sacra carte, clopotul, toaca, moaştele din raclă, metaniile, psalmii, altarul, Taina Mirungerii, schitul şi călugării: "Clopot în cîntări de priveghere/ Vechi psalmi ce buzele-au tocit/ Grădină – dulce mîngîiere/ Frînturi de ceas neostenit./ Aceleaşi jocuri printre stele/ Pe-un cer senin ca o oglindă/ Te chem în jilţul vechi din tindă/ Cu şoapte dulci şi mîngîiere./ Parfum discret alunecă pe frunte/ Şi ochii-mbălsămaţi în mir/ Sclipeşte sîngele-n potir/ În mii de picuri infinite" (*Vechi psalmi ce buzele-au tocit*). Cărţile lui Vasile Simon au un cititor al lor, fidel, acelaşi care a "cerut" poeziei noastre de azi întoarcerea în paradigma liricii sentimentului religios.

Pustia lui Cain şi visul de-azur al poetului

Structurată pe cîteva teme majore, bine scrisă într-o paradigmă de sensibilitate acroşantă, poezia lui Madeleine Davidsohn din volumul *Floare de nisip* (Editura 24:ore, 2014) este, mai întîi, una a rădăcinilor regăsite; tema, o constantă a literaturii scriitorilor israelieni de limbă română, se dezvoltă în cartea poetei originare din Dorohoi în jurul unui *topos* cu o mare forţă de sugestie, prezent şi în versurile şi proza altor scriitori din Haifa, precum Francisca Stoleru şi Bianca Marcovici: *Carmel*, muntele care îşi coboară pantele verzi, însorite, spre marea cea mare şi de pe înălţimea căruia se poate simţi "parfumul neştiut de Orient" reprezintă simbolul nu doar al unui oraş, ci, mai degrabă, al unui spaţiu spiritual identitar – identitatea celui care (re)vine pe pămîntul, în nisipul şi grădinile Ţării Sfinte, redescoperind tradiţiile şi, deopotrivă, un vehicul al sentimentului patriotic, în poeme precum *Seara în Carmel, Pe urmele Carmelului, Floare de nisip, Pe pămîntul meu, Ultima rugăciune, Hotar de ură, Seara de Paşte***,** cu „agadaua în faţă" (cartea din care în fiecare casă, în seara de Paşti, se citeşte povestea ieşirii evreilor din Egipt) şi cu "aficomanul aşteptînd în sertar" (bucata de pască fără de care nu se poate termina masa de sărbătoare şi pe care, ascunsă de bunici, o caută copiii ca să primească daruri): pămîntul pe care revine din secularele rătăciri şi unde "întîiul drum" e pe Carmel trebuie atins cu grijă pentru a nu tulbura polenul de sub asfalt, istoria şi amintirile care dor: „Păşesc cu grijă./ Sub fiecare piatră/ dorm părinţi,/ sub fiecare brazdă e-o legendă./ Păşesc cu grijă./ Aici ne dorm copiii/ bătrîna ţarină îi leagănă în braţe./ Păşeşte cu grijă şi tu/ trecător/ de vei sosi cîndva/ în ţara mea./ Priveşte, ascultă, învaţă/ primeşte-mi umila povaţă/ cumplit amintirile dor" (*Pe pămîntul meu*).

Cum am spus altădată, scriitorii israelieni de limba română fac experienţa-limită de a *trăi simultan* în două culturi; astfel, pe cărările muntelui care străjuie marea la Haifa, poeta din *Floare de nisip* se însoţeşte cu "reminiscenţe" din copilăria petrecută în Dorohoi, în simbolurile discrete ale *fragilor* („Cărările cu spini de brad şi tisă/ îmi deveniseră apropiate, dragi/ doar umbreluţele de maci, închise,/ din cînd în cînd păreau a fragi", scrie Madeleine Davidsohn în *Pe urmele Carmelului*) şi purităţii iluzorii a *omătului* „visat" într-o ţară unde, iarna, plouă ("De trei zile plouă-ntruna/ iarnă rece, iarnă udă,/ iarnă cu copacii verzi./ De trei zile stau în casă/ şi simt că mucegăiesc/ ghemuită în fotoliu/ şi-n halatul de molton/ pînă-o să mă-nebunească/ răpăitul monoton./ Şi-mi doresc... ce utopie.../ îmi doresc numai atît/ puritatea iluzorie/ de omăt" – *Iarna în Israel*), dar, mai ales, în melancolia, nostalgia şi departele dorului dintr-un poem antologic, unind două "ţări" şi două culturi în imaginarul poetic: "Pe-un picior de plai/ m-am născut/ dintr-o gură de Rai/ am băut/ şi m-au învăţat atunci/ să iubesc acele plaiuri/ munţii şi cu văile,/ mioarele, cîntările./ Şi-am lăsat în urmă dorul/ doar amintirile mi-am luat/ într-un geamantan uzat/ şi m-am dus şi m-am tot dus/ după alte

cîntece/ zilele să-mi farmece./ Dar cînd migdalul înfloreşte/ tot îmi pare că-i cireş/ atuncea dorul se trezeşte/ şi-mi lasă pe hîrtie-un vers" (*Dor*).

Într-o altă ordine, poezia precum floarea nisipului care aşteaptă ploaia din cartea lui Madeleine Davidsohn evocă decorul fierbinte al pustiei lui Cain, cu zile dogoritoare, fără miez, incolore, în poeme precum *Hamsin, Vară fierbinte în Galil, În pustiul Sinai, Tablou cu natură moartă*: „Pietrele sclipesc cu luciu stins,/ obloanele s-au tras în jos cu toate./ Cerul dogorind încins/ apasă ca o platoşă de moarte./ Copacii şi-au lăsat coroana-n jos/ şi frunza muribundă cere apă./ Un fir de pai îngălbenit şi stors/ se tîrîie pe glia care crapă./ Lumina galbenă se cerne otrăvitoare/ chiar răsuflarea e un chin./ Unde eşti ploaie salvatoare/ pojarul să-mi alin? (*Hamsin*). Pustia unde va fi fost alungat Cain din Rai, îşi regăseşte verdele vieţii şi lumina speranţei în *visele de-azur* ale poetei, în *lumea visului*: "Mă plimb prin vadul apei,/ fără apă./ E vară în Galil./ Pămîntul n-are iarbă,/ lumina n-are umbră,/ căldura n-are milă,/ cînd pîrjoleşte-n jur./ Iar eu visez/ şi mi se pare/ că-n jurul meu/ e-un cîmp de floare,/ galben albastru violet,/ să ţi le prinzi la cingătoare" (*Vară fierbinte în Galil*). Acestor teme li se adaugă motivul (neo)romantic al (pe)trecerii timpului, în poeme care îşi organizează substanţa în jurul simbolisticii minutarelor unui ceas ce ticăie implacabil (*Calendarul, Regrete, Minutarele*), lirica unui eros liniştit, departe de patima devastatoare şi, deopotrivă, refuzînd "versurile de-amor deochiate" (*Întîlnirea, Urme, Eu sunt oceanul*), texte scrise în tonalitatea gravă a unui recviem pentru cei ce nu mai sunt (*Să te cunosc, Invers, Jelanie, Rutină, Tu nu mai eşti, Cîntec pentru păpuşa Margareta, Un semn, Dacă n-aţi cunoscut-o*): astfel, într-un poem antologic, scris în tonul unor doine auzite, poate, în copilăria dorohoiană: „Plopii s-au vorbit/ să-ţi păzească somnul/ iarba s-a grăbit/ să-ţi îmbrace trupul,/ flori au răsărit,/ să-ţi sărute chipul/ lacrimi s-au răcit/ tot spălînd mormîntul" (*Dincolo de ţărm*). În sfîrşit, un *jurnal liric de călătorie* (*Brazil – armonie asimetrică, În ţara Soarelui răsare, Singapur la etajul 56, Petra*), unde străluceşte poemul *La Ianina într-o sinagogă*, în mîhnire, spaimă, surpare, emoţie şi lumină ("Găsirăm uşa încuiată/ şi geamurile prinse în zăbrele./ Clădirea foarte mică/ era dărăpănată,/ dar el, bătrînul cu chipa/ probabil nici că observa,/ faţada-i dărîmată, frîntă,/ cum stă vrăjit în faţa, noastră,/ turişti veniţi din depărtări,/ din Ţara Sfîntă./ Într-un ivrit împiedicat, stîlcit/ ne-a spus că sinagoga n-are nume/ nici credincioşi/ ca să-i mai treacă pragul./ Că nunţi nu se mai fac/ şi lumea nu mai vine/ că nicio sărbătoare nu se ţine./ Dar în lăcaşul din perete/ există pînă azi o Tora/ legată în argint şi catifea/ adusă din Sfarad cu trudă./ Şi bătrînelu-a descuiat/ uşiţele din fier forjat./ Abia ţinîndu-şi firea/ ruloul a desfăşurat.../ Şi-n litera încondeiată,/ pe suprafaţa lui cerată/ a strălucit Dumnezeirea"), împlineşte sumarul unei frumoase cărţi de poezie care reface legăturile cu volumul debutului, *Intrare liberă*. Despre proza lui Madeleine Davidsohn din cele zece cărţi tipărite în Israel şi România, altădată şi pe larg.

Dumnezeu îşi are în noi făptura

Dumitru Brăneanu pune *Destrămarea lumii* (Editura Ateneul Scriitorilor, 2016), cea de-a zecea sa carte de poezie, sub semnul unui text al părintelui Dumitru Stăniloaie, care deschide o pistă de lectură, structurînd în profunzime lirismul său: „Împătimirea atrage după ea spre exterior toate puterile noastre sufleteşti. Ea e cleiul care ne leagă de suprafaţa lumii exterioare!". Urmînd învăţătura, în ceea ce poetul Ioan Pintea numea „admiraţie ortodoxă", Dumitru Brăneanu se vindecă, cu greu, cum spune, de melodramele trăirii în curgerea unui cotidian aparent viu şi polimorf, identificînd „strigoiul lunatec" al patimei care „încinge", salvîndu-se, în „temniţa" cuvîntului, într-o altă viaţă: „Azi mă întorc din patimi rătăcite/ În temniţa cuvîntului mi-e bine/ Cum n-am mai fost! Speranţe împlinite/ Sub tăceri de stea se arvunesc regine!/ Pribeag străin sub plaiuri întristate/ Să închid ochii nopţilor bătrîne,/ Tîrziu în sfinţi pustiul ne desparte/ Cînd destrămarea lumii ne rămîne;/ Îmi mor sub pleoape lacrimi deşarte/ Şi ochiul meu se va trezi mirare/ De tine, deşertăciune, să n-am parte./ Mistuiesc ani cu buzele de ceaţă,/ Cînd mă urlă lupii din zare-n zare/ Înveşnicindu-mă-ntr-o altă viaţă" (*Azi mă întorc din patimi*): cuvîntul, temniţa sa e lumea interioară unde se împlinesc speranţe „sub tăceri de stea", în vreme ce patima e cea care agită lumea exterioară, plaiurile ei „întristate", chemînd, în cîntecele sale de sirenă, fiinţa pentru a o pierde în pribegia niciodată încheiată a altui Cain. Nu întîmplător *pribeagul* e figura lirică semnificativă, metafora obsedantă a poemelor din *Destrămarea lumii*: nomad pierdut prin deşert (*Tu, cel ce eşti de-o veşnicie*), rătăcind pe drumuri „spînzurat de-o umbră" (*Îmi port pe umeri*), alergînd, „răstignit pe crucea de mirări", prin pîcla roşie a unor răspîntii pustiite (*Mai am puţin*), căutîndu-şi ascunzişul între spinii rugilor din selva întunecată (*Amînă secerişul, Doamne!, De dorul tău*), pribeagul din poezia lui Dumitru Brăneanu pendulează între „oarba rătăcire" şi o mistuitoare nostalgie a zariştii lui Blaga, a zării, în ceea ce aş numi o *poetică a departelui*: „Cerurile amurguri împrumută/ Cu boabe de lumină-ntreţesute/ Aş vrea să scap din ham o noapte mută/ Şi să mă-ndrept spre ţărmuri neştiute,/ Bătrîn ca veacul, simt cum depărtarea/ E mai presus de mine, cu mult mai mult,/ E ca vinul bun cînd îl bea uitarea/ Şi veşnicia cu întregul ei tumult./ Nebănuit cum mi se-apropie finalul/ Vrea cineva pe sfoară să mă tragă/ Amurgul putrezeşte, a-nflorit migdalul/ Şi umbra morţii bîntuind beteagă/ Prin viaţă rătăcesc, printre ruine/ Din noaptea minţii mă pîndesc jivinei" (*Nebănuit cum*...).

Departele, zarea îşi asociază, în poemele lui Dumitru Brăneanu, simbolurile ascensionale venind, parcă, dintr-o altă viaţă, aceea *nouă* a unei alte geneze de după desprinderea de iadul patimii: „Cu fruntea spre cer şi taină

în gînd/ Cu cugetul curat, sufletu-mi impur/ Nu merit povara amăgirii, cînd/ Vreau zborul liber prin tonuri de azur./ Nelinişti şi fantasme în taină sorb,/ Ostenită-i mintea, doruri mă surprind/ Un joc se repetă, jumătate orb,/ O clipă doar, de iad să mă desprind./ M-atinge timpul cu aripa humii/ Spre care ceruri să-mi înalţ privirea?/ Atunci voi părăsi poteca lumii,/ Şi în genunchi aştept mîntuirea;/ Părinte, dacă moartea va învinge/ Cu mine omenirea se va stinge?!" (*Părinte*?). Numai că dorinţa mistuitoare a înaltului se surpă, aripile sînt tocite, visele, năruite, departele, zborul sînt din ce în ce mai improbabile pentru că, iată, în fiinţa interioară se instalează *tîrziul* („Tîrziul e-n mine. Rugă din urmă./ De cad pe gînduri mă fac depărtare/ Pleoapa lunii, taina nopţii polare,/ O pasăre de vis în mine scurmă/ Dezamăgit mă-ndrept spre o altă zare/ Cînd Domnul, copac bătrîn, mă curmă", constată, în dezamăgire şi spaime, pribeagul), *frigul* care urcă în sînge, *iarna* din „rouă rece" a lacrimilor, fiinţa regăsindu-şi palpitul tot mai slab al vieţii în soarta stejarului bătrîn; tonul elegiac potenţează atmosfera cernită din poeme care fixează vremea cînd în crugul vieţii se face seară: „În crugul vieţii se face seară/ Duhuri cernite se scurg din morminte,/ La uşi închise, bat suflete de ceară/ Candele arse, jurăminte sfinte./ Prezenţa Ta pe suferinzi alină/ Se lasă ceruri, cu geana le ating/ Prinde culoare ochiul de lumină/ Din suflet geruri pier, ploile înving./ Din vechea credinţă trag sevă nouă/ Adevăruri limpezi apă de izvor,/ Sunt iarbă, renasc din harul tău rouă/ Risipă-i viaţa în patimă şi dor;/ Mă spăl de păcate, adîncă-i jalea/ Doamne! Spre mîntuire, strîmtă-i calea" (*În crugul vieţii noastre se face seară*).

Într-o lume clădită în polaritate – înger şi demon, tîlhar şi sfînt –, poetul descoperă în substanţa poeziei sentimentului religios şi în forma psalmilor şansa (re)înfăptuirii, a re-în-fiinţării, oprind implozia, prăbuşirea în sine a fiinţei; psalmii care fac, în fond, sumarul volumului *Destrămarea lumii* respectă canonul speciei, păstrînd tonalitatea rugăciunii şi a odei, aşa cum s-a cristalizat aceasta încă de la *Psalmii* regelui David şi, apoi, la noi, în *Psaltirea în versuri* a mitropolitului Dosoftei: „Te-ai pornit, Doamne, viscol în furtună,/ Cosmosul pleacă-n noaptea veşniciei,/ Focuri albe fulgeră-n agonie,/ Pămînt, iad, ceruri dansează-mpreună./ În palma ta, Treime, cresc galaxii,/ Universuri dospire milenară/ Murind în frumuseţea lor de o seară,/ Cresc în adînc de eter, entropice beţii./ Geana nopţii, sclipiri crepusculare,/ Aripi de înger ţes armonii sublime/ Dincolo de ceruri, linişte divină,/ În tonuri largi, întunericul dispare/ Ochiul Tău, Doamne, trasează destine/ Dorim să fim veacul Tău de lumină" (*Psalm 6*). Oferind pribeagului şansa de a evada din lumea sa de lut, psalmii „de taină şi arvună" ai lui Dumitru Brăneanu, fixaţi, cel mai adesea, în forma sonetului „clasic" dar şi a celui „shakespearian", păstrînd, însă, cadenţa din *Cîntarea cîntărilor* îşi asumă, deopotrivă, caracteristicile şi tematica psalmului „laic" arghezian: „Patimă cresc sub grîul din priviri,/ Pîine dospită din gînd răzvrătit,/ Răpus de ale diavolilor uneltiri/ Ca Iona ajuns-am în gura marelui chit./ N-am ascultat de Tine cînd m-ai rugat,/ Cuvîntul Tău sfinţit l-am dat

uitării,/ Liber, în valurile lumii m-am aruncat/ Din adînc mă chema sirena mării./ Dar în chit întunericul mă striveşte,/ De Tine, Doamne, mi-am adus aminte/ Mă sufoca adîncul, ştiu, mă pedepseşti! Din răsputeri strigat-am: mă sfinţeşte,/ Dă-mi o şansă de spui că mă iubeşti,/ în credinţa Ta voi merge-nainte!" (*Patimă cresc*).

Construind un filtru special de percepere a lumii şi sinelui, într-o coerenţă remarcabilă a gîndirii şi expresiei lirice, *Destrămarea lumii* este cea mai bună carte de poezie a lui Dumitru Brăneanu.

Nicolae BUSUIOC

EXPERIMENTE LITERARE INEDITE

Avocat, eseist, poet şi publicist, cunoscut rapsod popular din ţinutul Monorului, om al cetăţii Braşovului, George G. Echim nu renunţă la a-şi demonstra sieşi, apoi celorlalţi că se lasă mereu supus încercărilor „şi mai vivante faţă de precedentele-i titluri de carte de a răsuci substanţa slobozeniei livreşti în acte artistice de factură poetică" (Mircea Brenciu). Am în faţă recentele sale volume: *La cumpăna timpului,* poezii întoarse şi *Neînvinsul,* macrostihuri, ambele apărute la Ed. Eurocarpatica, Sfîntu-Gheorghe, 2016, le citesc cu atenţia îndreptată mai ales asupra formulelor estetice care exprimă într-un alt „mod" emoţii, idei, mesaje şi reflecţii şi care propun „ca element novator poezii gen anaciclice" (Ligia-Delia Ghinea). Aceste încercări lirice interesante ar putea să rămînă doar la nivelul unor „inovaţii" care stîrnesc cu adevărat curiozitatea cititorului prin structura şi semnificaţia *palindromului* creat, în consonanţă cu vocaţia autorului de a cuprinde esenţe literare diverse. Faptul însă nu se opreşte aici, pentru că George Echim este prea pătruns de complexitatea subiectelor evocate, încît din toate aceste puţin obişnuite *macrostihuri* se degajă actul generos legat de credinţă, bine, tradiţional, patriotism, de ceea ce se referă la mitic, mister şi duhul locului, de admiraţie şi empatie faţă de valorile culturii româneşti şi universale. Se cuvine să subliniem aici crezul scriitoricesc al autorului: „În comunicarea cu cititorii, indiferent de natura lor, pornind de la cugetarea lui Paul Valéry, potrivit căreia «un om care scrie, nu e niciodată singur», parafrazez şi extind zicînd că un om care citeşte şi/sau scrie, nu este singur niciodată. Aserţiunea este evidentă, avînd în vedere reazemul într-un adevăr fundamental: necesitatea nesingurătăţii, manifestarea în sine a acestei atitudini a fiinţei umane ca fiinţă socială."

Poeţii se situează la nivelul simbolului, suferinţei asumate şi mărturisite, intuiţia unora atinge infernul existenţial, au însă puterea miraculoasă de a ieşi din nou la lumină, atunci vitalitatea inspiraţiei înlătură neputinţa şi gîndul lor se înalţă spre albastrul cerului necuprins. Poeţii scaldă în apele Logosului întregul fiinţei şi mereu sînt sub povara căutării ecuaţiei şi armoniei semnelor. Semnele din „invenţia poetică" ale lui George Echim îmi par sau chiar vor să schimbe ceva în sufletul omului, altfel ele ar reprezenta doar simple scheme structurale, chiar îndrăznețe şi inedite fiind, în lipsa substanţei poetice. *Macroacrostihul*, ca mijloc stilistic experimentat cu migală, cu diferenţierile rezultate dintre ceea ce înseamnă *palindromice* şi *nepalindromice*, „întoarse, gen anaciclice, cu ritm, rimă şi măsură, toate acestea constituind dificultăţi, constrîngeri suplimentare în realizarea noii forme de poezie în formă fixă", cum încearcă să ne convingă autorul, este capabil (el, macroacrostihul) să transmită cititorului gînduri şi trăiri sufleteşti în toată complexitatea lor. „Genul este uşor de abordat în vers liber, dar rimate şi ritmate, acrostihurile (aşa cum le scrie George Echim) sînt egale în dificultate cu sonetele endecasilabice" (Mircea Dorenau).

Ştim că *acrostihul* este poezia a cărui cuvînt citit pe verticală, rezultat din primele litere, silabe, cuvinte, reflectă motivul principal al poeziei. El a fost folosit încă din antichitate la oracolele greceşti (la Plaut, de exemplu), apoi de poeţii Renaşterii pînă la Poe şi alţi scriitori clasici. Şi unii scriitori români s-au lăsat ispitiţi de această formulă. La George Echim se întîmplă un proces de desăvîrşire a acestui experiment (prin inedit, abilitate, profunzime, frumuseţe şi sensibilitate) încît nu putem să nu fim de acord cu ceea ce poetul mărturiseşte: „Îndrăznind să scriu macroacrostihuri/ Mi-am continuat preocupări mai vechi/ Şi-am conceput versurile în perechi,/ Nemărginite scrise-n alte timpuri […]. Bucuria-mi e cu atît mai mare/ Că pot veni c-o nouă scriitură/ Încîntătoare, fără de bravură/ S-o pot împărtăşi la fiecare". În general creatorul îşi asumă un risc cînd adoptă una sau alta dintre structurile lirice, important este să se graviteze în jurul marilor teme ale existenţei umane: suferinţă, bucurie, trăire, meditaţie asupra destinului, timpului, naturii, divinului etc., ca în poeziile: *Dor de casă, Ere, Sus, Anina, Etate, Reper (I, II) sau Timpul, Aleluia, Biserica noastră, Mereu învingător, Dăruire* ş.a.

Critica literară insistă pe valoarea morală a scrisului, pe criteriul originalităţii şi al noutăţii aduse de text. În fiecare scriere autentică întîlnim o armonie, un anume ton care conferă prospeţime şi atrage atenţia cititorului. Facem referiri la cîteva principii generale, îndelung controlate şi universal impuse. Dacă aceste poziţii teoretice se potrivesc literaturii propriu-zise, ele trebuie să se regăsească, firește, în orice gen literar, risipind rigiditatea legată de teoria clasicistă a purităţii genurilor, clasificate diferenţiat din motive pur subiective. Dacă am face o paralelă între jocul de cuvinte neaşteptat de serios în miezul lui, afirmînd că grecescul *apocrif* poate lua forma *apoftegmei* într-un mod *apodictic* cu o fantezie *apolinică* şi *macroacrostihurile,* aceste invenţii care

oferă deliciul jocului asigurat de *palindrom*, fie el întors şi în gen *anaciclic*, nescăpîndu-se din vedere registrul stilistic şi tonalitatea redării ideii, vom ajunge la concluzia că George Echim redefineşte poezia în formă fixă prin adopţia unei tehnici originale, aşa cum ne-o arată volumul *Neînvinsul*. Este un exerciţiu literar demn de apreciat, în fond o atipică exprimare poematică. Demonstrînd virtuozităţi în ale poeziei, George Echim este scriitorul motivat poate şi de ritualul lecturii, de ceremonia ca parte din recompunerea luminii sufleteşti şi a minţii. Încă o *furtunoasă cale*, încă o *identitate* şi dorite *împliniri,* trecute toate prin *cumpăna timpului* pentru a ajunge la *neînvinsul*, cel ce pledează încrezător pentru substanţa şi sensibilitatea creaţiei poetice.

Elisabeta BOGĂTAN

ARDERE ŞI MISTER – POLARITĂŢI POETICE LA SIMONA-GRAZIA DIMA

Accentuînd originalitatea registrului său poetic, Simona-Grazia Dima, în cartea *Mierea nopţii/ Le miel de la nuit*, publicată bilingv de Editura *Poètes à vos plumes* din Paris, 2016, (traducere în limba franceză de Elisabeta Bogăţan şi Linda Bastide) aduce motive care-i lărgesc universul liric şi oferă noi grile de lectură a acestuia.

Una din noile grile de lectură posibile se relevă a fi cea a polarităţilor poetice ; aici, în principal, arderea şi misterul.

Motivul poetic al *arderii* ar putea duce cu gîndul la un caracter dionisiac, subiectiv, al acesteia. Dar frenezia trăirii nu e participativă, pentru a da nota de dionisiac. Arderea se impune, mai degrabă, ca o irumpere a unor forţe primare, co-substanţiale universului existenţial, ca un expresionism al viziunii.

Caracterul domol al arderii este doar o treaptă spre marea ardere. Astfel, vedem „O flacără ca un cedru,/ încremenită în luminare", chiar „înzăpezită înăuntru". Dar este suficient un impuls de undeva, ca această flacără domoală să se transforme într-o forţă mistuitoare şi automistuitoare: „ea arde – orbind privirea,/ cînd se întunecă-mprejur,/ înteţită de vînt, de uitare,/ de furtunile de nisip,/ arde pînă la mistuire/ în noaptea crudă". (Flacără). Se impune a fi subliniată legarea arderii de lumină, ea fiind un izvor al luminii.

Poeta include în acest motiv al arderii şi unul din simbolurile pe care mizează, cel al păsării. Pasărea semnificînd zborul, eliberarea. Dar, în ton cu nota de neprevăzut a poeziei sale, care face adeseori să explodeze sensurile, „pasărea aurie" a Simonei-Grazia Dima este una care „arde". Rămînînd, desigur, un simbol al zborului, conform uzanţei generale, la poetă este vorba

de un zbor care nu admite căderea, chiar valorificatoare, este un zbor care „arde", vehicul fiind către esenţe: „de mă arzi,/ cînd căderea mea se transformă în/ frumuseţe". Apropierea de esenţe, fie sub forma frumuseţii, fie a culorilor curcubeului, acesta ca simbol al limpezirii, al reintrării în senin, este greu de suportat: „dezlănţuie din adîncuri culorile curcubeului/ ce mă îngrozesc cu splendoarea". De remarcat nuanţa expresionistă, de punere în mişcare a unor forţe primare, de irumpere a unor energii elementare, căci culorile curcubeului se „dezlănţuie din adîncuri". (*Pasăre aurie*)

Ideea de foc şi de ardere, deşi în alt registru, este reiterată în „Sărbătoarea lucrului": „dragostea începe să lumineze,/ floare aflată/ între focuri aurii" .

Natura e mereu agitată, dezlănţuită, dar în interacţiune cu omul, care o poate supune: „O mare furtună în jurul lucrului./ E destul să întinzi mîna – va sta./ Chiar în ochiul uraganului/ zvîrcolit acum/ urgia-i de mult trecut". Însă acest „lucru" care „alunecă, un sidef lustruit,/ imponderabil" nu rămîne străin de dezlănţuirea de forţe şi astfel va fi „rostogolit, în rîset,/ dincolo, pînă în mierea nopţii". O noapte a cărei „miere", în acest context, pare îndoielnică, mai mult o speranţă de linişte, căci acest rîset răsună mai mult ca un ecou al furtunii, decît ca o destindere. (*Lucru în furtună*). Totul se întîmplă agitat şi violent, pînă şi „ blîndeţea vă va electrocuta", căci" Blîndeţea va fi forţă". (*Blîndeţe*). Observăm că, iarăşi, poeta vede forţe elementare în mişcare. Iar furtuna se revelează, în planul dezlănţuirii de forţe, ca un echivalent al arderii.

Pretutindeni e plin de *mister* şi neprevăzut, un mister agresiv: „iar eu înaintez în capcanele spaţiilor", spune poeta. („Cel care întemeiază"). Asociat nopţii, misterul s-ar vrea un opus al arderii. Căci poeta caută „mierea nopţii", balsamul pe rănile arderii. O contrapondere a arderii. Dar, în fapt, „mierea nopţii" este doar un deziderat, căci noaptea, cu misterul său, ca în anticul simbol yin-yang, poartă în ea sîmburele opusului ei, este doar un ferment al viitoarelor furtuni şi al viitoarelor arderi. Aşa cum şi arderea poartă în ea sîmburele cenuşii, al nopţii şi al misterului.

Cînd reuşeşte să se detaşeze de frămîntarea forţelor elementare, poeta meditează asupra trecerii: „tot/ ce a fost nou s-a dus". (*În mintea lumii*). Trecere care arată o nouă faţă a *misterului.* Meditaţia dobîndeşte profunzime în *Martorul*. Ubicuitatea ierbii, ca simbol al trecerii, impune motivul „vanitas vanitatum": „iarbă răbdătoare, crescută/ pe ruinele imperiilor,/ tu aştepţi cu încredere/ descoperirea adevăratei bogăţii,/ îmbrăţişezi sandaua eroului/ şi paşii de abur ai mamelor,/ iarbă, pe tine veacuri/ gravează cuvintele, încet,/ în silabe ce privesc norii…". Sau în *Vorbire iarna*: „Maeştrilor le umflă vesel fularele/ nimicul cel rodnic". Ori în *George Enescu la Paris*: „pe patul morţii, sub pînza incoloră,/ desăvîrşeşti muţenia-nflăcărată/ a bulgărilor atonali, iar pentru noi,/ atenţi spre tine din eternitate,/ dezveleşti osul incandescent/ al nimicului, sub linţoliu/ buzele-ţi vorbesc singure, asonore,/ ochii-s închişi: speranţă, teroare, desprindere".

În *Interviul*, stilul voit prozaic, natural, reprezintă terenul pentru a plonja direct în *mister*, un mister tulburător, care ne aminteşte de prozele lui Mircea Eliade: „Şi totuşi, vrea/ să-şi scoată stiloul, să marcheze drumul, pentru mai tîrziu./ Însă acesta i s-a transformat în acadea. Sub ochii lui,/ capacul se abureşte-ncet şi se preschimbă-n zahăr,/ strigă la el să-şi bage minţile-n cap, dar nu poate să/ oprească procesul". Şi: „Criticul singur, deznădăjduit. Unde e interviul? Dar calea/ înapoi spre oraş? Dar locuinţa maestrului? Numai copaci/ intacți... şi, pe deasupra, scos din minți, îşi dă seama/ că poartă pantaloni bufanți, un fel de *spielhosen/* pînă la genunchi, dintr-un material cu buline". Un mister care poate polariza arderea doar prin răcoarea neliniştii pe care o provoacă, a înstrăinării de un univers de neînţeles.

Poeta descoperă multiple alte polarităţ*i* în banalul existenţei, îi place şi ştie să prindă „clipa/ dintre gheaţă şi topirea ei, dintre noapte şi vis,/ dintre crepusculul de lut şi roua dimineţii", aşa cum singură arată în poezia „Salt peste abis".

Polaritatea cer-pământ, sacru-profan, poeta o găseşte rezolvată în omul care, legat de pământ, îşi păstrează sufletul curat. O adevărată sanctificare poetică înalţă autoarea ţăranului, căci îngerul îi apare în chip de truditor pe cîmp: „Şi-apare îngerul, obosit/ de truda de peste zi la cîmp,/ prăfuit, asudat, în saboți./ Te întîmpină pe drumul de ţară,/ cu o lanternă pîlpîind/ în mîinile noduroase". (*Întîlnirea cu îngerul*). De altfel, răzbate din versurile poetei o mare iubire pentru lumea în care trăieşte, văzînd nenumărate chipuri în care polaritatea sacru-profan devine o modalitate de salt calitativ, prin unirea contrariilor. Astfel, „pînă şi bătrînii ei,/ purtaţi de legi în zbor,/ buimaci şi decrepiți,/ sînt marmoreeni efebi". (*Efebi*). Sau, în *George Enescu la Paris*, întîlnim o frumoasă odă pămîntului ţării noastre: „Pămîntul Vestului e-ntocmai ce pare,/ în vreme ce solul românesc e alchimic,/ în orice se preface, şi nu ştii,/ mereu în altceva, se preschimbă,/ de pildă, în alb, şi-n amintirea/ unei ţări străbune, cu nechezat de cai/ în noapte, mistere-ntrezărite/ pe jumătate".

Simțind polarităţile ca structurale, poeta le caută, le găseşte, le pune în lumină: „Culcat în palma unui mic maestru,/ arborele blîndeţii/ ascunde-n frunze/ lama sabiei cu metalul în fierbere" (*Arborele blîndeţii*). Arborele, simbol al rodniciei şi al duratei, este aici, ca arbore al blîndeţii, mistuit de polaritatea în care e prins: „ Copacul cu crengi lungi şi moi,/ protejînd spada, arde odată cu ea" şi rodnicia sa este una imaterială, vădită prin efectele sale în timp: „în vreme ce pruncii zburdă mai departe/ pe tiparele intacte/ ale lucrurilor/ care-şi visează frenetic viaţa".

Avînd ochiul poetic format să prindă sensurile ascunse ale lucrurilor, mişcările forţelor elementare, valenţele existenţei, Simona-Grazia Dima îşi pune sensibilitatea şi măiestria artistică în slujba unei poezii care arde caolinul propriei sale existenţe, întru naşterea porţelanurilor fine ale artei.

Diana DOBRIȚA BÎLEA

PLEDOARIE PENTRU FRUMOSUL ŞI ÎNALTUL LUMII

Şerban Codrin este un scriitor polivalent (dramaturg, poet, maestru al poeziei minimaliste, eseist), un nume cunoscut dinainte de 1989, mai ales ca dramaturg, unele dintre piesele sale de teatru văzînd luminile rampei, un singularizat, o figură insolită care performează pe un teritoriu al său bine delimitat. La Facultatea de Limba şi Literatura Română, Bucureşti, a fost coleg de grupă cu cîţiva dintre cei ce aveau să devină monştri sacri: Adrian Păunescu, Constanţa Buzea, Ioan Alexandru, Gheorghe Istrate. Doar viaţa în provincie (Şerban Codrin a fost profesor şi bibliotecar în judeţul Ialomiţa) a făcut să nu devină la fel de celebru ca şi colegii săi.

Opera sa stă în eşalonul întîi în literatura contemporană. Aceasta nu poate fi încorporată, asemănată, comparată, aşa cum *Rodierul* (Ed. Betta, 2016) este autentic pînă în măduva ideii. Forma de transmitere a discursului liric este baladescă, într-o structură spectaculară: 365 de sonete/ balade, adică exact cîte boabe are o rodie, grupate cîte 14 (numărul de versuri dintr-un sonet) de-a lungul a 26 de subtitluri lungi, surprinzătoare, incitante, un fel de rame, unde să se potrivească imaginile poemelor subsumate. Se spune despre rodie că poate fi folosită în scop terapeutic, amestecul de vitamine şi minerale imperioase pentru om şi componenta generatoare de mister şi vrajă a alcătuirii lor – 365 de seminţe, cît zilele dintr-un an – dăruind acestor fructe o recunoscută putere magică, vindecătoare. Probabil că la acest fapt s-a gîndit Şerban Codrin cînd a ales titlul. „Poemul infinit", cum caracterizează acest volum criticul literar Aureliu Goci în prefaţă, este o prodigioasă pledoarie pentru frumosul şi pentru înaltul lumii, inclusiv al celei literare. Tonalitatea vocii lirice e adesea ridicată, scopul fiind unul de prezentare a lucrurilor – aşa cum le vede poetul – şi de dojană mascată, ca a unui Pilat pe care îl şi evocă de altfel, un Pilat vulnerabil însă, ce spune în felul său ceea ce are de spus, fără să-şi aroge şi privilegiul de a se spăla pe mîini în faţa unei lumi „pe dos". Astfel, registrul e grav, ironia e acidă, hilară sau înmuiată în haz de necaz şi doar arareori vocea tremură de emoţii plăcute, prea scurte pentru a putea să aducă un pic de fericire şi de linişte în sufletul şi în mintea poetului.

„Rodierul" impresionează încă de la primul poem. Simplificînd (şi exagerînd, bineînţeles), putem spune că arta sa poetică este conţinută într-un singur vers: „Fac dragoste cu muza poeziei". Portretul muzei e dinamic, cinematografic: „Fac dragoste cu muza poeziei,/ Puştoaică savuroasă-în felul ei,/ Îi scutur flori peste cearşaf, de tei,/ Şi-infama îşi dă frîu liber lăcomiei/ De-i scap din braţe rupt în paisprezece". Inspiraţia vine în mod neaşteptat: „Şi trădătoare numai din extaz/ Aruncă-un semn cu ochiul: îmi va scrie,/ Spre-orice delicii să avem motiv,/ Cu degetul în palmă-un vers parşiv". Poetul e conştient că se află sub permanenta vrajă a „muzei", ceea ce înseamnă că ar

putea să se elibereze, dar refuză exorcizarea tocmai pentru că are nevoie să trăiască în universul liric, tot ceea ce e în jurul său tinzînd să aibă conotaţii livreşti/poetice: amurgul devine „lîna de aur", Orfeu e un pasager în acelaşi avion cu poetul „pe-o rută spre Parnas", dar la „business class", o muscă din tavan imită o ironică liră. Dezamăgirile se ţin lanţ, dar a fi poet e totuna cu a trăi, renunţarea la poezie însemnînd, paradoxal, un fel de a-l uita/anula pe Eminescu, trăitor etern prin creaţia sa, dar şi prin teiul asociat pentru totdeauna cu numele lui: „Oricît l-aţi vrea-în butuci crăpat, şi în/ Surcele, teiul din Copou vă-apare/ Bezmetică-înflorire de lumini/ Într-o aceeaşi binecuvîntare". Poetul răspunde pe un ton grandios dezamăgirilor, punînd pe aceeaşi balanţă poezia şi pe Dumnezeu: „...în distilerii imaginare/ Creez parfumuri, ca pe-o jucărie/ A minţii (...)/ Nu Dumnezeu, ci poezia moare/ Cu-o ultimă cădere orbitoare". Inspiraţia e de natură divină, dar cu veşnic parfum de tei eminescian, ca şi cînd poetul s-ar simţi parte din Dumnezeu tot atît cît şi din Luceafărul liricii româneşti.

Pentru cineva care „Într-o maternitate de hîrtie/ (...) De capul meu mă nasc în poezie", sufletul e fără margini, în ciuda precarităţii pecuniare: „În buzunarul gol de la cămaşă/ Cu grijă-aşez, căci merită efortul,/ Un vîrf de munte".

Sunt evocate, în sprijinul ideilor sale, zeci de personaje şi personalităţi ale lumii, Şerban Codrin dovedind, deşi nu acesta era scopul, o cultură solidă: Ghilgameş, Homer, acarul Păun, Arghezi, Tolstoi, Kutuzov, Kolceak, Platon, Ovidius, Enescu, Bruckner, Sibelius, Shakespeare, Walt Whitman, Bacovia, Caragiale, Hőlderlin şi mulţi alţii. Criticile sale sunt dure la adresa micilor poeţi care au reuşit să urce nemeritate trepte („Jigniţi, răniţi de poezia lor"), la adresa „nelumii", la ceea ce numeşte „neteama de păcate a muierii", a „nezborului", a „nebucuriilor", a „neaşezării". Chipul poeziei ne este dezvăluit într-un poem de o frumuseţe aparte (cap. VII, Controverse cu poezia), poetul devenind tandru, explicit şi inefabil: „Cred unii, poezie, cum că eşti/ În cer şi pe pămînt împărăţie/ Lui Dumnezeu şi soare-într-o mîndrie/ De patriarh al umbrei omeneşti/ (...)".

Pentru că pămîntul/lumea este o „tragedie-albastră", condiţia/imaginea poetului se degradează continuu: „Am supravieţuit din naufragii/ Să pier strivit sub diplome cu-omagii". Poemele surprind prin imagini, prin prozodia impecabilă, prin aşezarea strategică a fiecărui cuvînt. În acest context, pînă şi of-urile sună cît se poate de plăcut: „sulfina ei de viaţă!", „corcoduşa ei de-amantă!", „Bună-întomnarea ei de poezie".

Şerban Codrin traduce istoria, mitologia, religia în limba metaforelor cu aceeaşi dexteritate cu care ia în zeflemea „pisicismul" micilor pentru a parveni, reprezentaţi prin personajul „Motanul 007". Îl prinde tonul elegiac („Alături să ne-îngroape, sub un plop"), cel pitoresc („Gagico, fi-ţi-ar mucii pe la nas, Mai du-te naibii, fă, mai du-te-n baie/ (...) Şi-ţi dau papucii-în brînci pe mahalale/ Mînca-te-ar dracii ţigăniei tale"), după cum îi încununează farmecul imnul

închinat femeii („Fast, dragostea ţi-am ridicat-o-în cerul/ Inimii mele fără de măsură,/ Deci orice-întreb, răspunde-mi prin misterul/ Unui sărut pirogravat pe gură”.

Acesta este Şerban Codrin: baladierul, rodierul, iubitul poeziei.

Marius CHELARU

Cintec cu partitura săpată în table de lut şi alte „boabe de vers”

Am citit prima dată nişte poeme ale Danielei Varvara printre manuscrisele ajunse la concursul de la Botoşani – Ipoteşti, „Porni Luceafărul”, apoi i-am regăsit numele legat de diverse activităţi cu caracter literar-cultural din Constanţa. Acum am în faţă acest volum pe care la o primă lectură pe drumul dinspre Constanţa spre Iaşi l-am perceput ca un „triptic”, o manieră personală de a re-scrie lumea şi de se re-aşeza pe sine în această lume de cuvinte, trăiri, (re)definiri. Şi, nu în ultimul rînd, un concept mai altfel despre cum pot toate acestea să se îmbrace în hainele poeziei pentru a ieşi „înaintea” cititorului. Cele trei secvenţe ale „tripticului”: *A- (versuri)*, cu două „porţi” (I. *Căderea din vis*, II. *Lodebar (Casa uitării)*) care dau, laolaltă, spre 12 „încăperi” ale poeziei, apoi *Cenuşa de pe cruci*, cu alte 12 „încăperi” (care poartă „nume” ca: *Afonie, Asonanţă, Afazie, Afotice* ş.a., pînă la, în final, *Apatridă*), şi, în final, *A-(versouri)*, cu o altfel de privire asupra primelor 12, una „însoţită/ înlocuită/ re-„desenată” prin desen şi imagine/ colaj/ „joc” de litere.

De multe ori citind o carte îmi vine în minte zicerea lui Tzvetan Todorov despre modul în care un cititor vede/ „reconstruieşte”, în felul lui, cartea pe care o citeşte cu ochii propriului suflet, cu propriile trăiri. „Re-construind” cartea Danielei Varvara am plecat de la o strofă din a 9-a „începere” a primei „secţiuni”, *Agnozie*: „mai întîi/ sufletul/ ia act de cuvînt/ de păsările prădătoare de cer/ el însuşi animal hăituit de toate ştiinţele lumii/ ţinut strîns sub pielea păpuşilor cu sîngele scară/ pe care îngerii au încetat să coboare”, faţă către faţă, de pildă, cu a 6-a „încăpere” din *Cenuşa de pe cruci*: „Sufelt/ pe crucea/ timpului/ dilatat/ între două bătăi de ciocan/ cu zgomot de ceas învechit din/ inimă/ spre hăul/ care se iveşte la/ deschiderea/ ochiului –/ izgonire/ din sine”. Şi între acestea toată lumea de cuvinte prin care repovesteşte lumea, îngerii, cerul şi pămîntul autoarea redescoperindu-se pe sine prin cuvinte. Aceleaşi cuvinte care pot „naşte”, cumva, sub pleoape sau în inimă… sau într-un fel de aievea totul, de la rugăciuni la „căruţe/ huruind/ grăbite” ori la… Căci ele, cuvintele, „ar putea lumina toate ungherele” dar ar putea şi „murdări” îngerii, şi… te-ar putea mîntui… Iar noi poate (ne)

înțelegem ori poate nu, căci nu de puține ori aidoma unor „soldați/ neinstruiți/ străbatem pe sărite/ timpul care ne țese –/ noduri/ pe viața din ramă", iar timpul „coboară cu o lumînare în mîini/peste prăpastia dintre îngeri și umbrele lor".

Sînt doar cîteva gînduri la o primă lectură a versurilor unei autoare care urzit o cale a ei de a păși în lumea poeziei. (Este primul volum al ei, de această dată de versuri, pe care îl citesc, după ce am discutat cu ea cîte ceva despre *Mituri și simboluri biblice în poezia românească neomodernistă*, Editura Eikon, București, 2016, carte fundamentată pe teza sa de doctorat) Fără a ocoli metafora, dar și fără a o cultiva în exces, folosindu-se de un vocabular nesofisticat dar nu simplist, uneori aplecîndu-se spre simbol ori teme mitologice/ care țin de credință, Daniela Varvara o autoare care are de acum drumul ei, și pe care o aștept cu un eventual viitor volum, în care să văd cum și-a urmat calea.

Daniela Varvara, *A –*, cuvînt înainte (*Căderea din vis*) de Ioan Florin Stanciu, Editura Sfîntul Ierarh Nicolae, Brăila, 2012, 82 p.

Pietre de fulger

Cu ani în urmă am călătorit prin Țara Oașului. Veneam după copilăria într-un sat vechi, răzășesc, în care legendele și vorbele din bătrîni se împleteau, de stăteai să le asculți, cu răsuflările vîntului și cu pletele ploii cînd se pieptăna și-și arunca stropii în cele patru zări peste case, oameni și flori. Am găsit acolo, în Oaș, o lume și altfel, dar și cumva asemănătoare, prin legătura ei cu pămîntul, cu cerul, cu lemnul și piatra. Mi-a rămas la inimă.

Despre o astfel de lume vorbește în poezia sa Ion Nistor (născut în satul Prilog, comuna Oraşu Nou, din Satu Mare), una cu „pietre de fulger" „pierdute sau căzute din mîinile îngerilor", cu „pietrele ploilor" „ca literele rotunde", și care „sînt cer și pămînt împreună". Dar mai spune și despre locul și felul în care omul păşeşte sub palma lui Dumnezeu, chiar și „orbecăind prin propriile erori", pe acolo pe unde „timpul îşi pielea tot şerpuind printre dealuri". Este prima mea întîlnire cu poezia lui Ion Nistor, și cu felul său de a vedea lumea din care vine și în care vieţuieşte (în care, scrie el, „agheasmă picură din țigla veche-a platanului", și „sfinţind primăvara/ Iisus Hristos/ învie/ DE DOUĂ ORI") zugrăvită cu vîrful peniței muiat în cerneala care vine către azi de la rădăcini, de la obîrșii, și în cea a apelor naturii, de care pare că am uitat atît de mult astăzi, mînați de graba nebună în care ne îmbrăcăm traiul. Acest tip de normalitate a sentimentului profund al apartenenței la spațiul spiritual, și la

un loc anume, dăruit/ încărcat cu toate ale celor care ne-au fost înainte, poate, m-a atras în primul rînd la aceste versuri.

Am citit cartea poate mai mult cu sufletul şi mai curînd ca pe o lume care se asemuie cu una dinlăuntrul meu, şi, de aceea, nu mă opresc decît astfel asupra ei, fără alte consideraţii legate de limba folosită (cu aspectele de vocabular/ etnolingvistice/ elemente specifice culturii străvechi a zonei, balansul între „acasă"/ „dintotdeauna" şi „azi"/ modern), de problematică, stil/ frazare poetică sau de alt fel. Şi, păşind cu privirea peste aceste pagini, m-am lăsat să mă întorc, cu gîndul şi sufletul, parcă, în vremi în acea lume pe care am întîlnit-o odinioară (tare aş vrea să o găsesc aidoma, dar teamă mi-i că, aidoma cumva Moldovei, şi satele de acolo, poate cele multe dintre ele, s-au schimbat), iar felul de a scrie al lui Ion Nistor, aşa cum l-am văzut eu în acest volum, cu balansul dintre obîrşie şi modernitate, dintre azi-prea-grăbitul şi spiritualitatea profundă a Oaşului (cum şi în alte locuri ale ţării mai ne aşteaptă să o înţelegem), mi-a părut o zugrăvire în vers a spaţiului geografic şi de suflet din care vine, pe care-l descrie uneori aşa cum l-a simţit dintotdeauna, alteori cu tuşe din actualitate.

Închei aceste gînduri şi din suflet, şi după popasul pre astă carte (frumos realizată şi ca obiect tipografic), a unui autor care vine dintr-o lume spirituală şi geografică pe care o are adînc săpată înlăuntru, şi despre care are multe de „povestit", cu un fragment din poemul *Broderii*: „în nord augure stele cad/ şi bate clopotu-ntr-o limbă/ sus în chilii cu turnuri de bicsad/ agheazma-n slove se preschimbă/ în cer se împletesc vecernii/ şi stau plecat pe fila zgrunţuroasă/ cum aş călca pe proaspetele stenii/ lăsate-n urma tatei după coasă".

Ion Nistor, *Pietre de fulger*, postfaţă de Alexandru Zotta, grafica şi coperta: Cristina Gloria Oprişa, foto: Sztrharszky D. Kalman, Editura Şcoala ardeleană, Cluj-Napoca, 2016, 152 p.

Destinul merge neabătut înainte

Cu subtitlul „23 de scriitori contemporani din Australia şi România" (cum scrie în interior, sau „Mihaela Cristescu with 22 writers from Romania and Australia", cum scrie pe coperta 1), această antologie în care textele sînt editate în limba în care le-au scris autorii – respectiv fie engleză, fie română – „propune o căutare a ritmului personal în cuvînt şi imagine" , şi în ideea continuării „colaborării între cele două emisfere – Sydney via Ottawa către Bucureşti", scrie Mihaela Cristescu. Cu parte dintre autorii antologaţi (de pildă Daniela Andronache, Loredana Tudor-Tomescu, Mihaela Cristescu, Elisabeta

Isanos ș.a.) cititorii revistei s-au mai întîlnit în diverse rubrici din revista noastră.

Autorii antologați (în ordine alfabetică: Daniela Andronache, L.E. Ambruster, Peter Cartwright, Sue Chamoun, Suemi Chiba, Dianne Cikusa, Victoria Dragu Dimitriu, Pamela N. Gray, Chloe Higgins, Marisa Vanderhout, Elisabeta Isanos, Šime Knežević, Adam Marsden, Celia Milazzo, Abdullah Noman, Dan Pița, J. Anne deStaic, Loredana Tudor-Tomescu, Gelu Vlașin, Patricia Weerakoon, Julieann Wrightson și Mihaela Cristescu) și, nu în ultimul rînd, ilustrațiile Luminiței Șerbănescu alcătuiesc un mozaic interesant de gînduri, de mentalități, de feluri de a vedea lumea. Este, cum spune Se Crawford (editor Zine West, Western Sydney Writers), și „a testimony to the persistent and generous spirit" al românilor, aici „reprezentați" prin autorii selectați cu texte de Mihaela Cristescu, „who whole-heartedly engage with creative people around the world". Dar este și un alt fel de a uni oameni de „acasă" cu cei care au găsit, din varii motive, o altă casă (uneori un „tărîm străin/ ales cu grijă/ și învățat pe de rost/ în lungile ierni albastre" – Mihaela Cristescu, *Printre noi*), pe meleaguri mai depărtate. Poate că și astfel simți mai altfel cum timpul schimbă totul, cum ieri (acasă) e atît de diferit de azi (aici) și poate de mîine (unde va fi să fie)… „Fiece acum și atunci/ un straniu, nostalgic simțămînt/ mă copleșește/ lovește în coardele inimii mele/ cerînd să întorc ceasul/ chiar dacă/ doar pentru o clip înainte" – scrie Sue Chamoun.

Lectura oferă cititorului și o călătorie interesantă prin „lumile" despre care vorbesc autorii, de la Bucureștiul despre care scrie Elisabeta Isanos, care „și-a îngropat cele mai vechi biserici și morminte", dar cu atîtea locuri pline de culoare, la locurile și vremurile în care pășeai pe drumul/ cu trenul de altădată al „condamnaților" pe ruta Newcastle Sydney și cum s-a schimbat ruta pe calea ferată azi, de pildă, de care vorbește Suemi Chiba, ori de la cireșii în pîrg între înfloririle cărora, povestește Daniela Andronache, curge viața sa („am venit pe lume/ cînd primul rînd de cireșe/ dădea în pîrg…"), și pentru care „destinul merge neabătut înainte", la copilăria Mariei care încearcă să înțeleagă adaptarea în Australia, despre care scrie Marisa Vanderhout, la…

Așadar, o antologie în care lumile se întîlnesc pe tărîmul poeziei, al literaturii, editată de o autoare plecată din România în Australia, și de o australiancă care a dorit să se apropie și astfel (și) de cunoașterea României, ilustrată de o altă româncă, azi trăitoare în Canada.

Editori Mihaela Cristescu, Se Crawford, *Pounding the pavement,* antologie de versuri și proză, ilustrații: Luminița Șerbănescu, Editura Sfîntul Ierarh Nicolae, Brăila, 2016, 126 p.

Constantin STANCU

„CU SUFLETUL ÎN PALMĂ...”

Raul Constantinescu îşi continuă drumul în ţinutul literaturii cu un volum de versuri intitulat *Spre Aleph*, un volum profund, dens, cu sensuri multiple într-o lume orfană. Cartea a apărut la Sibiu, Editura CronoLogia, 2016, a fost prezentată la Salonul Editurilor Alba Transilvania, 2016, eveniment care a fost organizat în luna mai 2016, la Alba-Iulia. A fost remarcată la Festivalul – Concurs „Credo”, mănăstirea Lăpuşna, august 2016, fiind premiată de Revista „Vatra veche”, redactor-şef Nicolae Băciuţ.

Este o carte gravă, serioasă, densă, care are o prefaţă semnată de Maria-Daniela Pănăzan, o cunoscătoare a poeziei religioase, editor şi istoric literar. Cititorul va putea aborda notele biobibliografice şi referinţele critice selectate de autor pentru a marca istoria unui poet în relieful vremii sale.

Cartea se structurează pe mai multe paliere:

I. INIMA INIMILOR
II. VIA DOLOROSA
III. *SPRE ALEPH*

Cele trei secţiuni sînt simbolice şi marchează viaţa omului sub puterea divină, trei fiind număr de referinţă în revelaţia dată oamenilor prin Scriptură. Cele trei părţi ne prezintă şi viziunea poetului despre destinul omului aflat sub umbra Mîinilor lui Dumnezeu. Multe poeme poartă titlul de *psalm*, deci un gen al poeziei religioase prin care omul îşi cîntă relaţia sa cu Dumnezeu într-un mod ales, în continuă căutare şi curăţie de inimă, şi cu mare atenţie pentru a nu strivi minunile din viaţa sa, pentru a nu obtura lumina divină.

În prefaţa cărţii, Maria-Daniela Pănăzan arată importanţa dată de marii scriitori ai lumii unui astfel de simbol: „*Aleph* este începutul şi sfîrşitul unei călătorii iniţiatice majore care metamorfozează dumnezeiesc sufletul omului. ... Aleph este... punctul apeironic în care se regăsesc toate celelalte, simbol al divinităţii, al absolutului...”. Prima literă din alfabetul sacru, *Aleph*, a constituit argument pentru scrierile lui Eminescu sau J.L. Borges. Putem preciza şi atenţia acordată de Eugen Dorcescu acestor teme, motivul avatarului ca atracţie exercitată de lumina necreată, ori de atenţia acordată numelui lui Dumnezeu etc. Atracţia pe care Dumnezeu o are faţă de om este absolută, Raul Constantinescu este conştient de acest lucru, acceptă gravitaţia ca pe o necesitate. De remarcat faptul de primă perspectivă, cum el pune în joc şi raţiunea şi revelaţia generală, dar şi scurte fulgerări care vin din revelaţia personală. Puţini poeţi au capacitatea de a rezona în felul acesta. El păstrează un echilibru foarte fragil şi delicat între cele două moduri de cunoaştere. Este înfiorat de prezenţa fulgerului divin, chiar dacă acesta nu durează prea mult.

Efortul spiritual depus de poet este considerabil. Se simte tensiunea din poeme. Intră în joc marea cultură a lumii, folclorul, teologia, ştiinţele exacte, mitul. Poetul se cabrează pe vechile scrieri, acceptînd limitele impuse de

ştiinţa modernă. Limbajul este unul al invocaţiei, al imnului, pentru ca tainele să se deschidă, a temerii în faţa miracolului, al acceptării autorităţii divine ca un dat necesar. Cînd echilibrul se stabileşte, poemele se revarsă în cîntec nou-vechi, în rugăciune, imn. Cîntecul de laudă se adresează Divinităţii, persoanei supreme, numelui său, lucrării sale, puterii care radiază din acestea, frumuseţii absolute care depăşeşte momentul estetic efemer. Simetria, armonia, rigoarea, haloul de mister, rugăciunea, toate se regăsesc în imnul omului smerit. Raul Constantinescu ia totul în serios şi acceptă suferinţa spirituală care vine din acest mod de cunoaştere şi relaţionare, fiind un poet reflexiv matur care nu se joacă; versul său nu e joaca jocului, e lauda, simplu, clar, cu mijloacele poeziei.

Pe scena poemului intră corul ceresc, îngerul absolut, orga de bazalt, soarele singurătăţii, inima inimii, tragedii vechi şi noi, visul... Sînt puşi în pagină psalmii, instrumentul poetului de a aduce mulţumire, laudă, mijlocire pentru sine şi omenire, jertfa spirituală a celui care locuieşte în mijlocul universului şi departe de mijloc în acelaşi timp. Împins de energii speciale, poetul înaintează spre *Aleph*, mereu spre locul acela unic. Sînt simboluri, vise, viziuni, ochiul clepsidrei, turnul interior, un cer mirobolant, norii deşertului roşu, sub cruce, la cruce, sub semnul crucii, în paradigma ce se leagă în vertical şi orizontal. Fiecare motiv din poemele scrise ar merita o analiză specială. O analiză mai profundă a cărţii va scoate la iveală multe nestemate literare.

Raul Constantinescu este *argonaut în cer*, a fost în Arcadia, a înţeles ce înseamnă *gîndcuvîntul unu*... Mereu formează cuvinte noi prin compunerea unor cuvinte simbol, ca formă de manifestare a lucrării divine în univers.

Simpla invocare a numelui în contextul imnului atrage prezenţa divină. Numele este o taină, un mod de a pătrunde nepătrunsul: „Aleph! Aleph!/ Pe mări de sidef/ te văd, te aud/ limpid nord-sud!/ te ghicesc, te caut/ şuier de flaut;/ de-o viaţă ascult/ al zilei tumult – ...” (*Aleph*, p. 17).

Un poem special este *Ecce Homo! (p. 21-22).* Simbolul este clar, omul pus la zid, în valea plîngerii, umil anonim, cel care a luptat în toate războaiele lumii, Omul (cu literă mare) drept legat la stîlpul infamiei, Golgota eternă... Pe sine s-a învins, biruitor prin speranţă. Nu aşteaptă nimic de la nimeni, jertfă lucidă a timpului său. Totul în *gerul absolut* al cunoaşterii! Omul care poartă pecetea divină... Gerul, mintea divină, existenţă prin sine...

Cunoaşterea se aseamănă gerului absolut, ţinta: *punctul punctelor din punct*. Concluzia finală, fruct oprit şi nădăjduit.

Finalul căutării este prezenţa copleşitoare: „Aleph! Aleph! Aleph!/ (repetat de trei ori, sugerînd Sfînta Treime) preaînalt relief/ nicicînd atins/ zenit – cer necuprins/ neasfinţit vis/ ochi întredeschis/ altă viaţă lume...” (*Zoralia*, p. 128; Zoralia – Tărîm mitic, pur, în plin mister al zorilor).

Din nou, invocarea numelui atrage prezenţa celui absent-prezent, care este Prea Înaltul...

Efortul spiritual este evident, cuvintele s-au tocit, poetul le încarcă pe îndelete cu lumină; suferinţa se preface în vers: „Pe Via Dolorosa cad sub

cruce,/ mă ridic, recad, din nou pornesc ades.../ din gînduri, rugi, psalmi, cuvinte zilnic țes/ Cărarea-ngustă către Tine duce/ pe căi înguste cerului deschise,/ viața mea – drum – spirală de spirale – ..." (*Via Dolorosa*, p. 58).

Poezia se impune a fi citită cu atenție, fiindcă simplitatea aparentă cu fîșii de folclor autentic, izvorît din poezia populară, compune o complexitate a poemului specială, la limita dintre poezie, rugăciune, ritual secret și transparent concomitent. Raul Constantinescu este un poet matur, care știe ce dorește de la sine. Călătoria spre *Aleph* este o călătorie specială:

„suflet silf fulgurant
smuls din cătușele cărnii
zbori din vamă în vamă tot mai ușor
prin urechea acului te strecori
glisezi ochi-lame liber
din mii de arome te distilezi pur
suflete hrisov, palimpsest de păcate..." (*Argonaut în cer*, p. 118).

Cititorul se întoarce la psalm, la imnul vechi, atins de energii noi, descătușînd viziunea: „Prin psalomi Te caut pînă Te găsesc,/ oricît ai fi dendepărtat ori de ascuns;/ talantul, viața nicicînd nu-mi irosesc/ cu amăgiri, cînd Tu ești tot mai nepătruns" (*Psalmul Psalmilor* – 15-, p. 75).

De remarcat un cuvînt nou, *psalomul*, ca operă a Creatorului, psalmul scris de Dumnezeu prin ființa omului, reflectat în creația omului, ca reflex al luminii în umbra de carne.

Despre Raul Constantinescu au scris mai multe personalități ale lumii literare. Valeria Manta Tăicuțu reține: „Timpul poetic rezultă din suprapunerea unor planuri temporale foarte îndepărtate, peste stratul arhaic existînd un timp al istoriei politice și un timp interior al memoriei... (p. 176, referințe critice).

Maria-Daniela Pănăzan notează în prefață: „Cu o viziune poetică originală, Raul Constantinescu dăruiește scriiturii de azi un exemplu de artă realizată în deplin acord cu postmodernitatea pretențioasă în realizarea sensului liric. El dovedește că se poate scrie poezie de calitate într-un limbaj autoreflexiv ce corespunde fără nicio îndoială cerințelor discursivității actuale" (p.10).Poetul descrie cel mai bine starea poeziei sale:

„Un singur vis mai licăre în preajmă
din trupuri albe ning spre cer scîntei,
se-nfioară stelele în flori de tei;
în zori vine cel cu sufletul în palmă" (*Prinos*, p. 90).

* Raul Constantinescu, *Spre Aleph, (poeme)*, 235 pagini, Sibiu: Editura CronoLogia, 2016

Constantin MĂNUȚĂ

Vasile Filip – un împătimit al rondelului scris în fiecare zi

Unul dintre scriitorii importanţi ai literaturii române actuale este Vasile Filip, cu operă impresionantă, de peste 50 de titluri de poezie, proză (romane şi povestiri), scrieri istorice, literatură pentru copii etc. toate scrise *într-o via□ă de om aşa cum a fost,* dacă l-am parafraza pe marele istoric român Nicolae Iorga.

Cartea rondelurilor a ajuns la cea de-a cincea ediţie şi ţinem să precizăm că forma clasică a acestei poezii cu formă fixă este una din preferinţele poetului şi prozatorului Vasile Filip.

Ajuns la vîrsta senectuţii, *melanholia* îşi pune amprenta pe poezia lui Vasile Filip, dar nu lipsesc şi alte motive şi teme poetice unde armonia versurilor sale străbate spaţiile şi timpurile. Unda melancolică a poeziilor se explică prin trecerea inexorabilă a timpului şi semnele negre ale naturii îi prefigurează destinul: „Nouri negri se adună,/ Gînduri negre se abat./ Parcă fulgeră şi tună,/ Parcă toate s-au stricat." (*Veste rea*) Zborul este un motiv poetic important în poezie, prilej de meditaţie şi de uimire asupra trecerii vieţii: „Acum mă culc sub firul de mohor,/ Acolo unde încă nu gîndeşti/ Că poţi zbura cu aripi de cocor/ Şi-n faţa lumii poţi să te uimeşti…" (*O viaţă-ntreagă*), de întoarcere cu faţa spre cel două astre, soarele – astrul zilei şi luna – astrul nopţii: „Întoarce-te cu faţa către soare/ Şi-aşteaptă pînă răsare luna/ Şi spune rugăciunea de iertare/ Şoptind silabe, una cîte una.// Nu te mira de stele căzătoare/ Şi dintre ele să n-alegi niciuna;/ Întoarce-te cu faţa către soare/ Şi-aşteaptă să răsară luna… (*Întoarce-te).*

Tema naturii, a succesiunii anotimpurilor este una predilectă în poezia lui Vasile Filip, unele poezii purtînd denumirea de *Aprilie, Mai, Iunie, Primăvară, Noapte de vară, Iarnă grea*, *Şi ceastă toamnă* etc.: „În mai ies ţăranii la păscut,/ Căci păşunatul e deschis legal./ Danturile rărite şi le-ascut,/ Ca altădată coasa din metal.// Alături de mieluţul nou născut,/ De două vaci şi poate cîte-un cal,/ În mai ies şi ţăranii la păscut,/ Căci păşunatul e deschis legal." (*Mai)*; luna cînd ies ţăranii la muncile de primăvară alături de animalele lor ori iunie – luna splendidă de vară cînd poetul îşi poate scrie poemele direct pe faţă, sub mireasma florilor de tei: „În iunie e cerul mai înalt/ Şi mai curat şi mult mai siniliu./ Îmi vine chiar să mă avînt în salt,/ Pe faţa lui poemele să-mi scriu//…E luna florilor de tei/ Şi-a roiurilor de albine,/ A dragostelor cu scîntei/ Şi-aşteptării de mai bine." (*Iunie).*

Luna – astrul nopţii apare de culoarea unei vulpi roşcate, în poezia *Noapte de vară*, amintind de titlul poeziei lui George Coşbuc. „Cătinel de după coame/ Iese luna învîlvorată./ Parcă-i vulpea cea roşcată,/ Strînsă în covrig de foame.// Stelele par nişte poame/ În livada îndepărtată;/ Cătinel de după coarne/ Iese luna-nvîlvorată.// Minţi savante, în trinoame/ Strîng

înţelepciunea toată./ Sateliţii nopţii cată/ Disperaţi aerodroame,/ Cătinel de după coame." (*Noapte de vară*)

Într-o atmosferă de basm gîndul îl duce pe poet spre o *poiană mirată a brînduşelor* descoperită de propria-i fiică*:* „Poiana a intrat în mirare/ Cum nu i s-a-ntîmplat niciodată./ Un înger cu nume de fată/ A coborît lîngă ultima floare.// Plutise pe-o rază de soare/ Fiind cu brînduşa surată;/ Poiana a intrat în mirare,/ Cum nu i s-a-ntîmplat niciodată…"; nu uită nici de anotimpul de primăvară, cînd sînt în floare castanii: „Ard iarăşi candelabrele-n castani,/ Albinele culeg din nou nectar./ Va trebui să umblu după bani,/ Să-mi cumpăr nişte miere din plafar.//…Bat cerul larg aripi de hultani/ Şi mierlele ca din senin dispar./ A încolţit sămînţa de bostani,/ De prin grădini miroase a mărar./ Ard iarăşi candelabrele-n castani*." (Primăvară*)

Poezia care este steaua călăuzitoare a vieţii sale, i se pare că se stinge în plină zi: E cerul alb cum ar fi nins/ Şi toate s-au făcut zăpadă;/ O stea în miez de zi s-a stins,/ Dar nimeni n-a putut s-o vadă*…" (O stea*).

În poezia *Voi nu?* retoric întreabă pe oameni de ce nu se uită în jur să vadă primăvara, că semne în natură doar sînt: greieri, vrăbii, flori şi Găinuşa de pe bolta înstelată: „Voi chiar nu vedeţi că a venit primăvara?/În jurul vostru nu vă uitaţi niciodată?/ Ascultaţi cum greieri îşi acordează vioara/ Şi turuie vrăbii ca o moară stricată.//…Bucuria căldurii o simte şi fiara./ Pînă şi urşii o sorb dintr-o dată./ Parfumul de floare nu vă gîdilă nara?/ Nu urmăriţi Găinuşa pe bolta-nstelată?...", anotimpul de iarnă apare în poeziile *Zăpadă* şi în *Iarnă grea*, unde nu lipseşte nota ironică:„Am să ies la iarnă în stradă,/ Dacă ei nu vor să iasă,/ Să o curăţ de zăpadă./ Liniştiţi să steie-n casă!//…Drumarii nu vor să vadă,/ Iar primarului nu-i pasă,/ Fără griji ar vrea să şadă/ Tîrgu-i alb ca o mireasă…" (*Iarnă grea*). La modul metaforic şi poetul priveşte la *graniţa cu ruşii*, văzînd semne de furtună în jocul pescăruşilor, în adunarea greierilor şi a furnicilor în faţa uşii:„Se zbînguie ca plozii pescăruşii,/ Spun oamenii c-ar face a furtună./ Mă uit şi eu la graniţa cu ruşii/ Şi parcă văd cum norii se adună.//…Se-adună şi furnici în faţa uşii,/ Iar greierii din struna lor tot sună./ În grabă-şi strică pînza paianguşii./ Începe ploaia, fulgeră şi tună…" (*Meteo)* Unda de melancolie despre care am scris, mai sus, apare şi-n poezia *Şi-această toamnă*, cînd plantele dispar din natură, iar în privinţa stării melancolice luăm în discuţie ceea ce numim *ars moriendi* din perioada senectuţii, în paralel cu celelalte două: *ars amandi* şi *ars vivendi*, specifice Zodiilor juvenile şi adolescentine din poezia lui Vasile Filip.

Tema iubirii împletită cu aceea a naturii apare în poeziile: *Tu taci, Mă uit, Am auzit* etc.: „Tu taci mai bine şi ascultă/ Cum cerul inima-şi desface,/ Să fie dragoste mai multă,/ Să fie cît mai multă pace…". (*Tu taci*); „Mă uit la chipul tău de ceară,/ Dar n-am puterea să-l ating./ Mă tem că poate să dispară,/ Cum stelele pe cer se sting.// Nu cred că este prima oară/ Cînd ochii tăi pare că ning;/ Mă uit la chipul tău de ceară,/ Dar n-am puterea să-l ating*…" (Mă uit*);

„Am auzit că plîngi în dese rînduri,/ Cînd amintirea în trecut te cheamă./ Dar şi rămîi uitată printre gînduri,/ Cu ochii rătăciţi într-o năframă…"(*Am auzit*)

O ironie fină şi o undă de duioşie se desprind din poeziile *La altul şi la tine* şi *Zărzărelul*: „La altul vezi metehnele mai bine./ La tine nu le vezi deloc./ Chiar dacă-n roiuri de albine/ Aduni păcatele în smoc….", Un zărzărel se uită peste gard/ Ca un copil ce s-a făcut de şcoală,/ Fudul de picăturile de fard,/ Mici candelabre-n ardere domoală.// Deasupra lui, un bondărel bastard,/ Parcă ieşit dintr-un cazan cu smoală,/ Îşi bîzîie poemul lui de bard,/ Cu gura plină, dar cu burta goală…".

Clasicitatea poeziei lui Vasile Filip este plină de trăiri şi sentimente frenetice, ca rod al imaginaţiei impetuoase de unde explodează energiile sufleteşti, rezultantă a filonului popular primordial. Poetul îşi asumă ipostazele eului creator în toate splendorile şi dimensiunile sale, talentul, cultura, experienţa de viaţă fiind punţi de încercare pentru evaluarea dimensiunii estetice, dar şi etice, moralizatoare. Umorul face casă bună cu poezia de meditaţie socială.

Nota socială de o mare vehemenţă şi critică a vremurilor pe care le trăim este prezentă în poeziile: *Mai anevoie*, unde frizerii străini au bărbierit munţii ţării noastre: „Se văd anevoie munţii/ De cînd i-au bărbierit frizerii./ Zadarnic streşină pui frunţii,/ Să-i poţi zări în pragul serii.// Ne-am prăbuşit la capul punţii,/ Cum s-ar usca de brumă merii,/ Precum un mire-n toiul nunţii,/ Ca un ţăran în pragul verii…", sau se aduce un elogiu adevăratului doctor dar *de idei*, plin de omenie şi de afecţiune faţă de oameni: „Am cunoscut un doctor de idei,/ El m-a tratat citindu-mi doar în gînd./ Dar nu era un medic dintre cei/ Care te lasă să aştepţi la rînd.// M-a vindecat de dorul de femei,/ Privirea mea prin flacără trecînd;/ Am cunoscut un doctor de idei,/ El m-a tratat citindu-mi doar în gînd.// Ci nu părea scoborîtor din zei,/ Însă era şi nemilos şi blînd./ M-a învăţat să ard fără scîntei/ Şi mi-a vorbit cuvintele tăcînd.// Am cunoscut un doctor de idei."

Guvernanţii au dat pricaz să se strîngă cureaua iar o vinovată îşi recunoaşte fapta în faţa juratului: „Se spune că s-a dat pricaz/ Să strîngă oamenii cureaua,/ Căci fi-va bine, dar nu azi,/ Şi va să cînte cucuveaua... Şi ne vor scoate pe izlaz,/ Să învăţăm a paşte neaua./ Va rîde peştele în iaz/ Că ne-am găsit şi noi beleaua…" (*Se spune*); şi: „Mă văd silită, domnule jurat,/ Să recunosc şi să declar deschis:/ Această crimă eu o am comis/ Şi nimeni altul nu e vinovat.//…Acum, cînd totul, iată, s-a aflat,/ Iar dumneavoastră tot nu m-aţi închis,/ Vă dau răsplată: trupul meu curat/ Şi neatins de nimeni, nici în vis.// Mă văd silită, domnule jurat…" (*Recunoaşterea faptei*). Ironic, poetul nu se simte speriat că i se va mări pensia: „Să ştiţi că eu nu-s speriat deloc:/ Cînd îmi vor face pensia mai mare,/ Se va găsi, desigur, un padoc/ Să fiu repartizat pentru cazare.//…De cînd mă ştiu, eu am avut noroc,/ Îndeosebi la cele pierzătoare/ Şi mai ales de cînd trăiesc la bloc-/ Un fel de libertate-n închisoare.// Însă să ştiţi: nu-s speriat deloc." Între aparenţă şi esenţă este

judecată fapta omului care l-a trădat pe poet nefiind nevoie să-i ceară scuze:„Nu e nevoie să-ţi mai ceri şi scuze/ Pentru delictul de a mă fi trădat,/ Deşi o faci cu zîmbetul pe buze,/ De parcă fapta nu s-a întîmplat…" (*Nu e nevoie*).

Dacă în prima strofă din poezia *Nimic pe lume* radiografiază starea atmosferei: „Nimic pe lume nu mai e onest:/ Şi viscolul s-abate dinspre sud,/ Furtunile se iscă dinspre vest,/ Nebun e timpul, secetos sau ud.", …în ultima strofă prezintă fără de legile de la închisoare: „În fiece minut cîte-un incest,/ Cîte-un omor comis de vre-un zălud./ Ies rînd pe rînd borfaşii din arest,/ Cu capul spart e adevărul crud…". Ţăran la origine, Vasile Filip nu uită de soarta ţăranilor de azi afirmînd că: „În mai ies ţăranii la păscut…"(*Mai*), iar el îi cîntă şi-i plînge prin litanii atunci cînd dorm (*Nu am motiv*).

Case de lut, este simbolul omului de la sat: „Mă voi muta într-o casă de lut,/ Sub cap îmi voi pune doar paie de grîu./ Voi sta de veghe însingurat şi tăcut,/ Doar visele poate voi ţine în frîu*…." (Casa din lut*).

Poezia de dimensiune religioasă este o constantă a operei lui Vasile Filip. Volumul *Tropare* este semnificativ în acest sens. Poetul sub greutatea anilor simte nevoia de o apropiere certă faţă de Dumnezeu prin credinţă şi spovedanie lirică.

„Mi-a crescut o aripă, Părinte" mărturiseşte poetul dorind în stil păunescian să-şi aducă părinţii acasă:„Îmi voi aduce înapoi părinţii,/ Mă voi lua pe mine înapoi./ Destul s-au înfrăţit cu sfinţii,/ Mai lasă-i ,Doamne, şi cu noi…"(*Dă-mi,Doamne*), închinîndu-se la Dumnezeu:„Mă-nchin doar către Dumnezeu,/ Dar Domnul nu se află-n Cer./ El este în lăuntrul meu/ Şi numai Lui iertare-mi cer…"(*Mă-nchin*) în *Noaptea de Înviere* cînd bat clopotele în biserici: „Un clopot pacea o-nfioară,/ Un credincios iertare-şi cere./ E semn că în această seară/ Intrăm în Noaptea de-Nviere.", ipostaziindu-se în *Călugărul* care vorbeşte cu Dumnezeu: „Rostea cuvintele şoptit,/ El însuşi un cuvînt fiind./Părea-mpăcat şi liniştit,/ Cu Dumnezeu parcă vorbind….", „Sînt rătăcitul prin pustiu,/ Cu ochii stinşi, ca talpa spartă./Nisipurile doar mă ştiu/ Şi numai ce mi-e scris în soartă// Spre orizontul ruginiu/ Nu cred că mai găsesc o poartă,/ Dar înţeleg într-un tîrziu/ Că-n braţe Dumnezeu mă poartă…" (*Sînt rătăcitul*).

Schitul Stavnic apare în poezia *Vin, Doamne* lăudînd lucrarea Domnului: „Vin,Doamne, credincioşii să admire/ Lucrarea Ta, durabilă şi sfîntă,/ Cea care este mai presus de fire/ Primeşte-i, Doamne, bine îi cuvîntă.// Rămîne pretutindeni-n uimire,/ La Schitul Stavnic îngerii mai cîntă./ Doar umbrele aflate-n rătăcire/ Se zbat în gol cu aripa lor frîntă…".

În poeziile *Mă rog* şi *Rugăciune*, poetul se află într-o rugă fierbinte către Dumnezeu: „Adună-mă, Doamne, la Tine-n cetate/ Şi-mi fă judecata cea sfîntă şi dreaptă./ Mă simt precum malul de ape secate/ Şi steaua căderii abia mă aşteaptă…"; şi „Mă apără, Stăpîne, de cel rău,/ Dar mai ales păzeşte-mă de mine./ Eu sînt Părinte, credinciosul Tău,/ Dar nu pot răul să-l despart de

bine…", rugîndu-se apoi pentru întreg poporul: „Milueşte, Doamne, poporul Tău,/ Eu pentru el mă rog, nu pentru mine./ Îl apără, Stăpîne, de cel rău/ Şi-ntru credinţă pe pămînt îl ţine…". Într-o serie de poezii ca: *În fa□a lumii* „În faţa lumii chipul meu păleşte,/ Dar fruntea mea nu poate să se-ncline./ Ninsoarea doar în părul meu sporeşte/ Şi umbra mea parc-ar fugi de mine….", *Dacă ar fi*: „Dacă ar fi să redevin copac,/ Eu aş alege firavul alun,/ În fluier de cioban să mă prefac,/ Povestea vieţii mele să o spun…", *Plecînd*: „Plecînd, mă voi întoarce la izvor/ Şi-n rădăcină am să dau din nou./ Din flori de colţ am să-mi zidesc pridvor,/ Din crucea nopţii am să-mi fac hublou…", şi *Visez:* „Visez din vremea cînd eram şcolar,/ Încă de atunci am învăţat să zbor./ Din ce motive? Nu aveam habar!/ Mi-era destulă starea de fior…", că *Eu sînt copilul* zămislit în flori./ Părinţii mei sînt două crizanteme./ Asupra lor cad rînduri de ninsori/ Şi vor ieşi cît de curînd din scheme…", că „*Nici moartea* nu ne desparte,/ Necum nesăbuitul cuvînt./ Tu eşti ca o filă de carte,/ Eu sînt ca o pală de vînt…", care „Mă-ndrept agale spre apus,/ Cu mersul meu de om beteag,/ Şi-mi sprijin, iată, în toiag/ Poverile ce am de dus.// În viaţa mea de nesupus,/ Eu am slujit acelaşi steag./ De am de dat ceva-n vileag,/ E timpul care m-a răpus." (*Traseu*) etc.

Poetul se simte vînat şi crede că nu are loc în propria-i limbă din cauza duşmanilor. Oare cine-i vinovat ca un asemenea mare scriitor să nu fie primit în Uniunea Scriitorilor? Ar fi existat posibilitatea exprimării într-o altă limbă? Vezi cazul lui Emil Cioran. „Mă-ntreb şi eu, a nu ştiu cîta oară,/ Dar nimeni n-a putut răspunde:/ Cuvîntul „dor" cum sună în maghiară?/ Cînd a venit şi mai ales de unde?..." (*Mă simt vînat*) Ca orice om cu credinţa în suflet poetul doreşte să emigreze în Rai şi nu altă parte: „Am scris aceste versuri la beţie./ Mă îmbătasem cu pelin de mai,/ Pe cînd în iad nu mai aveam soţie/ Şi mă gîndeam să emigrez în rai…" (*La beţie*)

„Uitarea şi mersul mai departe sînt cea mai mare înţelepciune" afirma filosoful culturii Friedrich Nietzsche şi credem că scriitorul Vasile Filip a avut în vedere o astfel de maximă o viaţă întreagă.

Poezia gingăşiei şi frumuseţii

Trei prefeţe a scris distinsul critic şi istoric literar Ioan Holban la volumele *Dezleagă-mă* (2006), *Izvor de cer* (2007), *Inanna,* volumul de faţă apărut la Editura Timpul, Iaşi, 2009, aparţinând Constanţei Apetroaie.

Cea mai importantă zeitate feminină, îmbrăcată cu cerul şi încununată cu stelele, zeiţa dragostei, a războiului şi fertilităţii în mitologia asiro-babiloniană *Inanna,* i-a fost sursă de inspiraţie Constanţei Apetroaie. Poeta prin această primă poezie a volumului face portretul bărbatului. Să fie oare vorba de mitul platonician al androginului, când femeia îşi caută bărbatul pentru contopirea într-o singură fiinţă, ori altă întruchipare a ciobănaşului

moldovean din Balada *Miorița*?: „Nimeni nu poate lega/ Bărbatul de rouă...!/ ...Nici frunza cea nouă!//...Și nici un alt capăt/ De tine visat,/ Frumosul meu bărbat/ Nu te va lega.../ Zeu înflăcărat,/ Ploaie și văpaie,/ Noapte-ncremenită,/ Fire risipită...!// Numai eu cu dorul meu/ Cu brâu-i de Curcubeu/ Te-am legat de Dumnezeu./ Te-am legat de veșnicie/ Florile să ți le știe.../ Te-am legat/ Și dezlegat,/ Ca liber să fii,/ Să cânți, să întârzii,/ Să alergi, să zbori,/ Să uiți c-ai să mori,/ Să vezi, să-mi rămâi,/ Ciocârlie-n tril,/ Tată și copil...!/...Să-mi trimiți în gând/ Razele-ți dansând...!"

Observația este binevenită deoarece poeta se pregătește de nunta mioritică fiind o „crăiasă/ a lumii mireasă", culoarea albă reprezentând puritatea, sinceritatea sentimentelor, concepte care stau la baza întregii poezii, a volumului: „Mă pregătesc,/ Mă pregătesc de nuntă...!/ Vai, vălul alb/ Nicicând nu l-am purtat!... Voi fi un nufăr alb,/ În plină vară...!/... Și pentru prima dată/ Adorat...!"(*Mă pregătesc de nuntă*)

Versurile: „Uit că mai sunt,/ Văd doar că ești..." din poezia *Îmi înflorește iubirea* amintesc de *Ce bine că ești, ce mirare că sunt* din poezia *Cântec* de Nichita Stănescu, iar apropierea de marii scriitori ai neamului nostru, o ancorează pe poetă într-o stare de exuberanță totală ori de beatitudine cosmică.

Constanța Apetroaie, atunci când afirmă că: „Sunt fericită, Doamne, fericită!/ Cum nu am fost în nici un an!/ Atâtea flori, mă cântă, mă alintă,/ Și trec apoi în rodul meu din ram!// Ele-au făcut din mine primăvară!/ Și m-au făcut să uit c-am fost și fulg!/ Și m-au făcut să uit de iarnă./ Când rodu-n ramuri mi-e belșug...!", în poezia *Explozie*, ar putea deveni stare sau boare cosmică: „Și-am devenit o stare.../ Un fel de boare.../... Ceva care plutea/ Și-avea, ca și ei,/ Catifea în priviri...!/... Și laolaltă eram/ Imensități și iubiri...!", în *Vis de ghiocel*, încât aseamănă lumea cu cerneala/ Cu care Dumnezeu/ Semnează veșnicia...! în poezia *Destin.*

Iubirea este tema fundamentală a prezentului volum de versuri și dacă ne-am ghida după celebra zicere *ut pictura poesis*, culoarea dominată a poeziilor este albul, așa după cum am mai afirmat.

De un farmec deosebit și de o frumusețe aparte sunt poeziile de factură populară, dacă ne-am opri la poezia *Floare de alun* sau *Fă-mă, Doamne, cingătoare* pe care le citățm în continuare: „Floare, floare de alun/ Visului tău mă supun!/ Spune-mi, floare de alun,/ Cum să fac să fie bun/ Tot ce vreau să fac acum?!/ Cum să fac ca dragostea,/ Floare veșnică de stea,/ Să-mi rămână pururea...?!/ Spune-mi floare vreo magie/ Să fac albul veșnicie;/ Și pe oameni tot mai buni/ Tu vrăjito să-i cununi./ Frumusețea să-i adune/ Și doar ea să-i împreune...!//..Tu nu plângi că floarea ta/ Mai n-o știe nimenea...!/...Iar fructul ți-ai învelit/ În tărie și în mit...!" și „Fă-mă, Doamne, cingătoare,/ Curcubeu de muritoare,/ Pasăre cuvântătoare!//Să mă poarte cel plecat,/ Să mă poarte cât va fi/ Chiar și dincolo de-a ști...!// Să mă poarte-ntotdeauna,/ Că i-am dăruit cununa/ Fără să îl țin legat/ Și nici timpul să-i împart..."

Despre cărţile Constanţei Apetroaie au scris: acad. Constantin Ciopraga, prof. univ. dr. Al. Husar, criticul şi istoricul literar Ioan Holban, Nicolae Busuioc, Horia Zilieru, Emilian Marcu etc.

„Ca în *Zburătorul* lui I.H. Rădulescu, în poezia Constanţei Apetroaie este acea furnicătură a omului mereu tânăr în căutarea visului de cer aprins…", constata Emilian Marcu.

Poezia dorului de ţară

„Îngerii înseşi se uimesc de operele noastre de artă."
Rainer Maria Rilke

Ce facem noi cu două tristeţi?..., cuprinde versurile autoarei Eugenia Bulat din plachetele: *La Putna mi-e drumul*, Editura Lyceum, Chişinău, 1994; *Poeme de pe Valea Plângerii* şi *Silabisind în tainele iubirii*, Editura Vatra Românească, Satu Mare, 1996; *Scrisori de dragoste din Oraşul Libertăţii*, Tipografia Prag-3, Chişinău, 2002; *Stalactite*, Editura Universul, Chişinău, 2002; un grupaj de versuri inedite, precum şi un florilegiu de poeme din volumele scrise în exod: *Veneţia ca un dat. Jurnalul unui evadat din Est.*

Volumul antologic este structurat pe şase secvenţe poetice şi una de Note critice: I. *Drumul spre Putna – foc de început, iluminări, deziluzii, II. Valea Plângerii – o cupă a trăirii..., III. Silabisind în tainele iubirii –un delir al rămânerii..., IV. Recidivele eternei speranţe: Scrisori de dragoste din Oraşul Libertăţii...,V. Stalactitele – plânsul pietrificat...,VI.. Poeme din străinie* şi o prefaţă sub titlul *Poezia e fără întoarcere* de Ion Vatamanu.

Fiorul liric dominant care străbate întreaga creaţie a Eugeniei Bulat este sentimentul dorului de ţară, a înstrăinării românilor de peste Prut faţă de patria mamă, resimţit într-un mod cu totul aparte de fraţii basarabeni, aşa ca altădată la începutul sec XX-lea în poezia lui Octavian Goga, *înstrăinatul Ardeal* de ieri este *înstrăinata* Basarabia de astăzi.

Temele şi motivele poetice sunt bogate, diverse şi complexe, începând de la tânjirea după dorul de ţară, la evocarea naturii, poezia religioasă, socială, iubirea, poeziile patriotice, dar şi politice, multe dintre poezii fiind scrise după anii 1990 şi prezente în volumele anterioare aşa cum am arătat mai sus. Sugestive şi totodată încifrate şi polisemantice sunt titlul volumului de poezii şi ale secvenţelor poetice. La un prim contact cu titlul primei coperţi: *cele două mari tristeţi* semnifică cele două ţări surori ale noastre România şi Basarabia cu destine eroice, măreţe, dar şi tulburătoare din punct de vedere istoric.

Prima secvenţă *Drumul spre Putna – foc de început, iluminări, deziluzii,* simbolizează originea latină a limbii române, locul de început a formării poporului român, iluminările reprezintă trecutul glorios de luptă, iar deziluziile se referă probabil la privirea spre pământ a Marelui Voievod Ştefan

cel Mare, că noi cei de astăzi nu am ştiut să-i apărăm sfintele hotare lăsate de el prin *Testamentul s*ău.

Mihai Eminescu afirma*: „Să facem din Putna-Ierusalim al neamului românesc şi din mormântul lui Ştefan altar al conştiinţei naţionale".* Recomandăm în acest sens cartea de versuri cutremurătoare a poetului Emilian Marcu, A*tlet moldav*.

Poeme de pe Valea Plângerii este subtitlul care aduce această *vale* din basme, în tot arealul înlăcrimat al neamului românesc.

Prima poezie cu care se deschide volumul *Geneză* este o încercare de a schiţa un autoportret provenit din adâncurile istoriei, în care glasul, ochii căprui, sufletul de dor şi întreaga fiinţă a poetei vorbesc de părinţi, bunici, de strămoşi, în general aşezaţi într-o icoană mirifică şi pitorească: „Vin nu de azi şi nu de ieri spre voi,/ prin ani vin, de demult şi de departe,/ căci spaţiul ce-şi face loc în noi,/ aievea doar, se pare, ne desparte.// În glasul meu eu glasul mamei cânt,/din trupul ei narcişii dau în floare…/ şi palma mea e-o brazdă de pământ/ tăiată de bunicul în brăzdare.//Doi ochi căprui de lacrimă prea grea/ bunica să privesc prin ei mi-a dat:/ puţin a reuşit să vadă ea,/ chiar după douăzeci că a plecat/ Iar sufletu-mi de dor şi melodii/ a fost ţesut din doinele codrene/ şi-au încăput în el livezi şi vii/ din preajma vetrei mele sadovene…"

În poezia *Seara la ţară* este evocat satul moldovenesc cu serile sale de taină: „Ce taină-n serile Moldovei!/ Sclipesc steluţe orbitor,/ mângâie luna gura sobei,/ frunzişul murmură uşor…/ E-ntregul sat în armonie,/ cuprins de drag şi de visare…/ şi această dulce feerie/ e înspre inima-mi cărare."

Depărtându-se de cei foarte apropiaţi şi aruncând o ancoră spre cei care au format-o ca om, face o trecere în revistă, emoţionantă a lui Mihai Eminescu, Veronicăi Micle, Ion Creangă, stâlpii spiritului creator românesc.

Natura în poezia Eugeniei Bulat este umanizată ca la Octavian Goga cel care a scris *Cântece fără ţară,* izvorâte tot dintr-o *Vale a Plângerii* din spaţiul carpato-danubiano-pontic. Ţara este îmbrăcată în culoarea arămie a toamnei şi poeta îşi asociază suferinţa cu aceea a ţării, iar epitetul *rece* aminteşte de tristeţea atmosferei bacoviene *Regret:* „Toamnă arămie/ trece peste ţară./ Rece şi în suflet,/ rece şi afară…/ Şi e ţara-n pradă,/ şi e ţara-n hău/ şi mă-ncearcă iară/ tot păreri de rău.// Şi speranţa-i una:/ bunul Dumnezeu." Aceeaşi atmosferă este şi-n poeziile: *Sfârşit de toamnă în Basarabia, Continuitate*: „Ploaie după ploaie cerne,/ ceru-i tot mai întristat…/ toamnă sură se aşterne,/ Domnul parcă ne-a uitat…", şi „Toamnă-adâncă se aşterne,/ ca pe vremuri nu mai ninge,/ ploaie după ploaie cerne:/ Domnul pe Moldova plânge…".

Ziua Înălţării Domnului este îmbrăcată cu straiele naturii, care pot servi ca spaţiul fizic, ca-n poezia eminesciană pentru ocrotirea iubirii adolescentine în *codrul verde colţ de rai*, în poezia *Ce zi frumoasă*: „ Ce zi frumoasă şi senină,/ e sfântă zi de Înălţare!/ Se scaldă sufletu-n lumină/ şi ochi-n raze de visare.// Şi-această zi-i doar o sclipire,/ ne cheamă tinereţea, hai,/ să bucurăm cu

revenirea/ cel codru verde, colţ de rai./ Să fim doar noi, fugiţi de lume,/ înfioraţi de-un dor sălbatec,/ cu sărutări să mă acoperi,/ făcându-mă pe veci ostatec…".

Aproape toate anotimpurile sunt prezente în poezia Eugeniei Bulat. Anotimpul de primăvară apare în poeziile: *Aştept primăvara, Minunea înfloririi, Ne părăseşte primăvara*: „Ne părăseşte primăvara,/ ne cufundăm în vis şi ploi/ şi, adunate toată vara,/ se scurg tăcerile în noi…// În aşteptarea mea târzie,/ se pare că nici nu mai sunt/ decât o tristă poezie/ în haină caldă de cuvânt.// Dar e atâta tei în floare/ şi-atâta har dumnezeiesc,/ că-nnebunesc, a câta oară,/ neîndrăznind să te iubesc.", sau *Exodul vegetal, În primăvară*: „În primăvară doar/ cred cu adevărat/ că sunt mielul lui Dumnezeu:/ mi-e dor de iarbă.", şi *Icoană de mart*: „ S-a topit cu alba ei povară/ şi această iarnă sub ţărâne…/ Nu murirăm toţi şi-n primăvară/ mai 'nălţăm spre cer cântări creştine.// Ne cuprinde soarele fierbinte,/ zările se limpezesc curate, râul vieţii curge înainte,/ spuma e în lături aruncată…. 'Nalţ-o, Doamne, apără-o de viaţă,/ căci doar viaţă nu e ce avem./ Dă-ne-o într-un mart de dimineaţă,/ reînviaţi, din nou s-o-îmbrăţişăm! etc. Toamna apare şi-n poeziile evocate mai sus dar, şi-n poezii ca: *Septembrie, Toamna turcoaz, Sfârşit de toamnă în Basarabia*, *Ca toamna asta n-au mai fost, iubite*."

Nu este uitată nici iarna în poeziile: *Frig, Pastel, Aproape hibernală* etc.

Iubirea sub spaţiul ocrotitor al naturii, aşa după cum am mai spus este prezentă în poeziile: *E o iluzie că sunt* amintind de versurile lui Nichita Stănescu din poezia *Cântec*: „Ce bine că eşti, ce mirare că sunt", *Femeie, Lasă-mă să fiu femeie: „* Lăsaţi-mă să fiu femeie,/ să ţin în vatră focu-aprins,/ ca soarele pe cer să steie/ de jarul lui etern nestins.//…Lăsaţi-mă să fiu femeie,/ să-mi legăn pruncii lângă sân,/ să rog pe Domnul să le deie/ sub tricolor un alt destin./ Lăsaţi-mă să fiu femeie,/ ce-a vrut Divinul să mă dea,/ doar taina vieţii şi-a ei cheie/ e-n mâna mea,/ e-n mâna mea…", *Astrală, Revino* amintind de poezia *De ce nu-mi vii* a lui Mihai Eminescu, *Permanentă:„* În fiecare zi mi-e dor de tine/ şi-aş vrea prin timpuri să afirm, iubite,/ sublima clipă ce etern ar ţine,/ de n-ar fl toate-n lume şubrezite…. În fiecare zi mi-e dor de tine/ şi zilele-mi se-aşază pături-pături…// Prin tot ce trece şi prin tot ce vine/ eu îţi voi fi mereu, mereu alături.", *Nocturnă la fine de veac, Dor, Glacială, Vid, Cântec, Exod spre liman, Târziu, Râvnita lumină*:„ – Încărunţeşti frumos, mi-ai spus odată,/ şi m-am gândit: ce minunat e spus,/ căci omu-i ca şi ziua luminată/ ce-nclină unic înspre-al său apus…. Şi, poate, într-o sfântă zi de vineri,/ lumina ce-am râvnit-o mult-prea-mult,/ lăsa-o-voi amicilor mei tineri,/ seninul tâmplei coborând în lut."

Poeta îşi aşteaptă mama aidoma lui G. Coşbuc în poezia cu acelaşi titlu.

În antologie întâlnim şi poezie cu influenţe lirice moderne şi clasice demonstrând că poeta nu şi-a uitat niciodată rădăcinile.

Există în această antologie şi o poezie de meditaţie religioasă în care substantivul *divinul* este evocat în mai multe creaţii. Semnificative sunt

poeziile: *Spre tine venim în astă lume, Paştele Blajinilor, Drumul Golgotei, Să-mi spuneți voi?, Fără iluzii, doar cu Dumnezeu, Lui Crist, Crucea creştinătății*: Când merg prin timpuri negre ca şi huma,/ Preasfinte, rog tristeţea să mi-o ierți:/ eşti unicul care mai poți acuma/ chiar anul '89 să-l repeți…" .

O altă dimensiune a creaţiei Eugeniei Bulat o reprezintă scrierea poeziilor patriotice, dar şi celor politice. *Să fim pururе cu neamul* declară poeta:„Să ne ducem dar povara/ cum îşi duce frunza ramul/ cât suntem una cu ţara/ cât suntem una cu neamul.", *De dor de voi, Noi venim din Roma cea căruntă, Încă un an*: A zburat o vară,/ seacă şi pustie…/ A trecut o toamnă/ cât o veşnicie.// Albă de colinde,/ iarna ne-mpresoare/ şi ne lumineze/ calea spre izvoare.// Cadă peste Țară/o zăpadă-aleasă,/ Prutul să ne pară/ punte de mătase….", *Ce țară tristă, Stare de suflet, De țară*: „ Şi mă cuprinde-un dor de ţara mea,/ că mi se urcă sufletul pe buze,/ pământul să-l ating oricât aş vrea,/ ca valul mării sub picior îmi fuge….// Rămânem noi, înfometați şi frânți –/ făclii arzânde-n hăul disperării.// Şi pumnii strângem şi scrâşnim din dinți,/ înstrăinați, dar tot copii ai Țării!", *Cum pomul*… o poezie a înfrăţirii românilor din ţară cu cei de peste Prut: „ Cu cei de-un suflet am deschis o carte/ spre inima acelui ce aude/ şi ne-am convins că cel ce ne e frate/ vibrează ca şi noi şi ne răspunde.// N-am îmbrăcat stihare muscovite/ pe piepturi de strămoşi să-ntindem hora –/ne-am adunat credinţa umilită/ şi ne-am rugat la *Sfânta Teodora*….". Apoi *Sentință:* „Dragi mi-au fost în astă lume/ flori şi oameni, cer cu stele,/ vatra mea cu dulce nume,/ codru-n frunzele-i rebele.// Mi-au topit ochi-n iubire/ pruncii mei, însinguraţii,/ visul Țării de unire,// Putna, marea şi Carpații./ Şi aşa am vrut odată/ să le strâng la piept pe toate,/ n-am ştiut că pentru asta/ voi iubi propria-mi moarte.", *Adă-ți aminte cine eşti, Pseudopatriotul, Ce mult v-am iubit* dedicată Doinei şi Ion Aldea Teodorovici, un arc peste timp face Eugenia Bulat şi revine printre cei apropiați, stâlpii reîntregirii neamului contemporani cu ea, cu noi, cei care i-au făcut viaţa frumoasă, au încântat-o prin cuvânt, prin glas, mesajul patriotic şi profund, sau *La vamă, Microfonul 3, Blestemul, Recidivele eternei speranțe, Scrisori de dragoste din Oraşul Libertății* sunt poeme de tip fluviu cu motto-uri biblice din Evanghelistul Luca.

Despre poezia Eugeniei Bulat au scris, printre alții, Gheorghe Vodă, Mihai Cimpoi, Anatol Codru, Ion Hadârcă, Geo Vasile, Adrian Dinu Rachieru, Emilian Galaicu Păun, Nina Corcinschi, Ion Ungureanu, Ion Ciobanu,

Profilul moral al poetei se află la graniţa dintre apolinic şi dionisiac privegheat de *moira* şi mai puțin de *hamartia* vizând ataraxia cotidiană. Pe lângă *catharsisul* suferinţei erotice, acţionează *hybrisul* însoțit de *dike* de unde şi atitudinea stoică de detaşare baudelairiană şi olimpiană, cuplate cu neliniştea cioraniană, o nobleţe a gândului, un echilibru între simţire şi imaginaţie.

Nec plus ultra (nimic mai mult) ar zice latinul la finalul comentariului nostru.

Angela NACHE MAMIER

‘Saltul indignat din turnul de fildeș al poeziei’

Dorina Stoica, *Pâinea lui Bragi,* Editura Paralela 45, Colecția Qpoem, 2016

Născută la data de 14 martie 1952, Răchitoasa, Bacău, Dorina Stoica a scris și publicat patru volume de poezie, o antologie de autor ce conține poezie religioasă și trei volume de proză. Este membră a cenaclului qPOEM din 2016.

Cartea de față este o rediscutare și reinterpretare repetitivă a optzeciștior, poeta fiind atrasă de problematica laturii sociale, angajată a operei acestora. Pe alocuri ea atinge o consistență certă, dar saltul la o poezie diferită stilului său anterior nu se face fără riscuri majore. Poeta va pune un pariu cu sine, îndrăznește saltul în poezia modernă și îl câștigă prin câteva poeme care sunt scheletul cărții și anunță conținutul său, un fel de inventar al situațiilor contemporane imediate, o panoramă prozaică, înlăcrimată, rănită, confuză până la spaimă, a cotidianului burlesc. Autoarea acestei plachete pune în discuție pierderea valorilor morale, mercantilismul, corupția politicienilor, deruta unei populații care nu mai are repere. Rezultatul este un fel de tragedie absurdă contemporană în care privește prin rănile sale, rănile tuturor, transmite prin acumulări, insistențe și exagerări voite, o angoasă la limita depresiei și a disperării. Descoperirea optzeciștilor și lecturarea poeziei lor este electrizantă, copleșitoare si contagioasa, inspirându-i poemul „Scriu cu fervoare de parc-as fi la închisoare” din care citez: *mi-am pus la cap să le găsesc:/Florin Iaru, Mircea Cărtărescu,/ Maria Cârneci, Călin Vlasie,/ Matei Vișnec, Emil Brumaru,/ Alexandru Mușina, Savatie Baștovoi și cărți scrise de voi,/ plus altele o sută și ceva/ cumpărate de la Bookfest./ Mântuitorului i se văd doar ochii/ din spatele lor,/ mi-e teamă să-L privesc, poate lăcrimează./ în grabă fac rugăciunea de seară, “cred Doamne, ajută necredinței mele”/ mă iartă, știi că te iubesc,/ mi-am luat o vacanță de scris”.*

În „Pâinea lui Bragi” se face observată atitudinea eului auctorial față de lume. Textul este calchiat pe rețetea optzecistă, recapitulată cuminte ca tehnică, dar resincronizată omniprezent în poezia autorilor de azi, integrându-se acestui curent de „lume redezlănțuită”. Poeta nu filozofează, nu face aluzii, ci îndrăznește observare directă, moralistă, ținând în mâini un fel de oglindă în care invită semenii să se cerceteze, judece, trezească. Democrația actuală este un fel de agonie, centrată pe consumism, liberalism și materialism de tip second-hand. Citez din poemul „alege doamna ce vrei”:

asta-i prea mică asta-i mare/ vreau altă culoare/ pantalonii aștia mă strâng/ o femeie cu părul roșu a găsit o pălărie mov/ n-aveți voie să probați/ suntem monitorizați/ duduia din showbiz cu ochelari fumurii/ are gluga trasă pe frunte caută într-o ladă lenjerie intimă/ tanga cu svarowschi/ și sutiene mărimea trei cu burete/ pentru întâlnirea de seară/ alege doamnă ce vrei este marfă/ romăncele întotdeauna s-au îmbrăcat ieftin și bine/ lenjeria asta/ ține iarna de cald și vara răcorește în punctele esențiale/ faceți economie la facturi/

ce țară avem ce țară lăsați că-i bine/ înainte nu aveam voie cu lucruri de-afară/ era cenzură....

Asistam la o reluare a unui model literar, dar nu se poate nega meritul, acuratețea privirii, curajul de a face să defileze ca pe un ecran marionete dizlocate ale contemporanilor care s-au rătăcit, trăiesc haotic, fără idealuri ori speranțe, într-un paradis demult pierdut, care nu mai merită, ori nici nu mai poate fi salvat.

Poetă de talent și cu un profil opiniatru, Dorina Stoica reunește profilul său mistic, acestui filon surprinzator pâna și pentru ea. Citez din poemul „de luni până luni": *ei, gunoierii, rezolvă o problemă/ oarecum necesară./ tacticoasă simplitate,/ capete aplecate smerit,/ ridicate doar când sprijiniți de stâlpul rușinii,/ fericiți toarnă pe gâtlej tărie./ bântuiți de duhuri necurate/ recuperează patimile aruncate, chiștoace/ de viață fumată, respirată, pipăită, trasă în piept./ duhnesc fără nici un gând de mândrie lucrează spațiul acela/ unde toate din pământ se nasc și-n pământ se-ntorc.// peste toate același Iisus Hristos/ dăruit până la Răstignire,/ caută însângerat rarele mărgăritare/ prin containerele lumii moderne.*

„Biserica - scară spre Rai" spune un proverb, poemele sale anterioare erau bătăi de aripi îngeresti, religia fiind fundamentul existenței într-o lume ce se transformă încet dar sigur într-o imensă groapă de gunoi.

Treptat poeta judecă viața de azi ca pe o nouă formă de sclavagism, o democrație falsă, devenită infern. Înainte scrierea sa era rugăciune, dialog între omenire și dumnezeire, („zbor"): *Să te pregătești de Cer",/ așa mi-a spus într-o noapte un înger/ nu știu dacă era alb sau negru/ în visul meu incolor./ A doua zi mi-am legat pe umeri niște aripi/ luate cu împrumut/ de la o pasăre împăiată./ Apoi (mă credeam deja pasăre),/ mi-am dat drumul de pe culmea casei./ De fapt descoperisem și eu/ legea atracției universale/ când a vazut cum cade un măr din pom,/ atunci când se desprinde din codița sa.// Un călugăr ce tocmai trecea pe acolo/ m-a adunat de pe jos:/ "vino cu mine la mănăstire./ te voi învăța cum să te pregătești/ pentru Cer",* acum se află pe paragul exasperarii !

Infernul este această Lume în care omenirea se îndepărtează de propriul său rai atingând mai ales malurile infernului dantesc, unde adeseori numai durerea mai are loc. Nucleul cărții este deci o înlănțuire de priviri atente asupra avatarurilor impure ale modernității accelerate ale generației Facebook ce s-a întins ca o plagă peste toate vârstele, înlocuind lumea reala cu una iluzorie făcută după placul fiecăruia. („Concediu pe facebook")

lumea întreagă se află aici, la picioarele mele,/ voi petrece nopți albe pentru a naviga,/ fără vreun rău de înălțime sau de mare,/ pe pagini virtuale. poate mă voi îndrăgosti./ în mediul virtual nu contează cum ești în realitate,/ iubirea e doar o chestiune de like,/ împlinită individual/ într-o lume de dincoace de monitor./ cu mesaje subliminale și zâmbete/ ești scutit de jena de a-ți exprima/ preferințele ori dorințele fie și anormale./ mă aflu mereu într-o

perpetuă glorificare şi mărire de sine,/ ceea ce mă face să mă simt bine, eu cu mine./ sentimentele sunt determinate de o imagine,/ un copac înflorit, inimioare/ şi floricele roz, animale mici si blănoase, pupăcioase

Varianta propusă de acest volum este un risc asumat, dar de la soft, ar mai fi de făcut pasul spre hard, spre temele majore ale suferinţei, morţii pesimismului, nebuniei.

Poeta opune acestor aglutinări dramatice, pasaje de biografism, în care general umanul este prezent dar secret, discret. Se simte o cunoaştere a actului religios, o trăire în interiorul acestuia, unde interogaţiile însă devin acute, tensionate, dramatice. Fără a-şi propune să scrie într-un stil novator, adoptă travellingul cinematografic, diversitatea unui acut simţ de observaţie, „fir conducător" al unui stil de a tăia în carne vie, sfâşietor, surd, brutal. Acest „manual" propriu de poezie, conţine secvenţe reuşite consacrate ludicului, ironiei, unui Turn al Babilonului eroic-comico-muribund. („întodeauna privesc numai în sus")

sunt cetăţean al României libere/ cu drept de vot/ şi pensie minimă pe economie./ am demnitate, să se ştie./ contribuţia la biserică/ şi impozitul mărit plătite la zi,/ precum şi facturile curente achitate./ am refuzat cardul de sănătate/ din spirit de solidaritate/ cu o minoritate religioasă./ suntem una după alta/ trei case cu numarul şase.// întodeauna privesc numai în sus./ să nu uit,/ geamul meu este/ cu cincizeci de centimentri/ sub nivelul străzii.

Criticul literar Al. Cistelecan într-o foarte scurtă, dar extrem de concludentă cronică, pe care o putem citit pe coperta trei, scrie: *"Jucîndu-se cu dependenţa FB, Dorina devine o moralistă cu vervă satirică, patinînd pe linia invizibilă dintre (auto)ironie, umor şi sarcasm…', 'Prima jumătate a cărţii se complace într-o ludică de caustice, dar inima Dorinei rămîne ataşată (acum mai discret textual, dar mai eficient liric) de credinţă. E ceea ce demonstrează partea a doua, mult mai bine decît o făceau poemele de reverenţă de dinainte. ''*

Dorina Stoica a optat azi, programatic pentru o poezie angajată, politică, deşi curios îi lipseşte un anumit retorism, ori pasionalitate. Pateticul e rar. Adrian Păunescu (un alt model ?) era un maestru al repetiţiei şi a verbelor, al lungimilor explicative. Răbdare se cere şi la lectura acestor poeme, exagerat epice. Poate ar trebui amestecate câmpuri de imagini şi metafore, un fior metafizic, pentru a pune în lumină combustia interioară, sinceră, căci poeta ne propune de la bun început un lung ultimatum, la care aceste descrieri-avertisment conduc sensibilitatea lectorilor. Intimitatea este un sanctuar, pe plan personal este chiar pudica. E spaţiul singurătăţii .

În spaţiul public, poeta nu se cenzurează, rostogoleşte butoaie pline cu praf de puşcă: *Mamă dă mai des/ cu aghiasmă şi tămâie,/ nu vezi că de un sfert de secol/ avem numai ghinioane,/ e plină ochi lumea asta de răi!/ Aşa mi-a spus popa Ion/ în Ajunul de Bobotează/ când a umblat cu Iordanul/ din casă în casă./*

Dă mamă cu multă tămâie/ şi pe-afară să fie,/ mi-a spus şi popa Ilie/ că-i bună pentru cei din senat,/ "risipeşte-i degrabă/ goneşte-i în munţi şi-n pustie",/ du-i unde numai tu Doamne să-i ştii. („Fum de tămâie")

E o rescriere simbolică, personală a „Cartei drepturilor omului" care se desfăşoară la masa tăcerii, în aşteptarea trâmbiţelor păcii universale şi din interiorul unei combustiuni care este dragostea de semeni.

Dorina Stoica un autor aflat la schimbarea macazului liric, îşi poate îngădui unele inegalităţi artistice, dar ceea ce contează azi mai mult ca niciodată este vocea răspicată ce spune adevarul, a omului ce se vrea înţelept, precum ne spune şi Împăratul Solomon în celebrele sale Pilde, *'Începutul înţelepciunii este frica de Dumnezeu!*'.

Elena ROHA

Victoriţa Duţu şi filozofia credinţei

Volumul de poeme *Există un Tu*, publicat la Editura Betta, Bucureşti, 2016, al tinerei prof. Victoriţa Duţu, o situează pe autoare într-o altă sferă a creaţiei poetice, de esenţă filosofică şi religioasă. Victoriţa Duţu, profesor de matematică la un liceu din Bucureşti, cunoscută, deopotrivă, ca pictoriţă, poetă, prozatoare, eseistă, realizator de emisiuni TV, implicată în diferite activităţi culturale şi membră ale unor organisme internaţionale, este o figură reprezentativă pentru noua generaţie de intelectuali-artişti, prin originalitatea creaţiilor sale artistice, cu tematică filosofică şi religioasă şi îngemănează în complexitatea personalităţii sale mai multe coordonate, potrivit cu studiile urmate, în principal: facultatea de matematică, facultatea de filozofie, studii de artă plastică, masterate, diferite alte cursuri din sfera umanistă. Toate acestea sunt alăturate, îmbinate pe un fond de adânc sentiment religios datorat educaţiei primite în familie. Fiică de profesor şi învăţătoare, Victoriţa Duţu a manifestat de copil înclinaţii deosebite către literatură şi pictură, către studiu şi ortodoxie, reflectate mai apoi în creaţiile sale plastice şi literare. A obţinut premii la concursuri literare din ţară şi străinătate, are numeroase tablouri expuse în muzee şi galerii de pictură din ţară şi străinătate. Iată deci o personalitate complexă, tonică, uşor rebelă, deosebit de harnică şi aplicată întrutotul pe activităţile cărora i s-a consacrat cu avântul nedisimulat al tinereţii.

Consider noul volum editat un poem interesant prin tematica aleasă, originală, o configurare poetică de esenţă filosofică şi religioasă, cu o încărcătură specială de iubire, tandreţe şi smerenie închinată Divinităţii, totodată o geneză inedită a simbolurilor creaţiei spirituale divine, chiar o invocare a binecuvântării.

Deşi structurat pe categorii de idei, poemul, o continuă rugă, este unitar şi coerent prin înlănţuirea firească a simbolurilor spiritual-divine care-l compun, a relaţiilor dintre acestea, totul trecut printr-o gândire personală despre viaţă şi univers. Ca într-o simfonie a naturalităţii poetice, poemul începe direct, mărturisind credinţa în puterea tutelară asupra existenţei materiale: *"Există un Tu"*, adică există Dumnezeu care *"(...) păşeşte tăcut/ către fiecare privire/ către fiecare pas/ şi drumul lăsat/ în urmă/ devine lumină"*; apoi ne poartă în ideea Infinitului ca*"(...) o gândire/ o stare a minţii/(...) Făcând loc/ Luminii/ Ca-n ziua dintâi."*, mai apoi atenţia o focalizează asupra Omului*"(...) cu sufletul Infinit/ În infinitul/ Tău"*, urmând Lumina, Cosmosul, Cuvântul – *„sământă"*, *„Înfăşat în lumină" sau „Într-o taină/ ascunsă/ Ce se rosteşte/ În interiorul/ Trăirii/ Făcând cu putinţă/ Naşterea/ Unui nou început."*

Urmează Ideea, Locul – *"vâsla/Care mă poartă/Pe valuri"*, timpul, sufletul *"Doar călător/ Entitate ascunsă/ Cu înveliş/ Uimitor al materiei vii"*, Gândul, Existenţa, Cerul – *"etern în lume"* ca *"Drum de infinit"* pentru că, aşa după cum spune poeta, *"Mintea e cerul/ Sufletului/ În mersul său/ Către cel ce a/ Construit cerurile/ Ca trepte de foc/ Către El"*, Piatra *"în temelie/ Ca o oprire/ De infinit"*, Cunoaşterea, Crezul *"lumii/ Înfăşurat/ În idei", zidirea "În paşii/ Făcuţi ieri/ Şi pasul de mâine transformă/ Lumea de azi/(...) În toate/ Spre casă/ Cuvânt", Casa-cuvânt"... de/ Astăzi/ E pământul/ Întreg/ Călător/ În drumul/ Neştiut/ Al infinitului"*, Casa eternă *"(...) Înfăşurată-n/ Lumina/ Celui fără/ De început"*, Casa tatălui, Casa din cer, Noua casă, Înţelesurile *"Ca nişte porţi/ Rotitoare spre cer"*, entităţi spirituale dăruite lumii de absolutul superior – Dumnezeu – *"Tu cel ce eşti/ Din toate în tot/ Marele Tu al ei."*

Nu eludează nici importanţa materiei *"Concretul de aici/(...) Căutător de/ Sens în lumina/ Născută din/ Lumina pură"* şi a dezvoltării neîntrerupte pentru că *"Fiecare/ Treaptă/ E o facere/ La fel ca/ Facerea/ Dintru început."*

Ideea Dumnezeirii –*"Puterea de-a privi/ În cele ce sunt/ Şi-n tăria de-a fi/ Ca la început/ În lume"*, a toate născute din vrerea şi puterea sa – *"Lumea toată/ E biserica Ta./ Sufletul dănţuieşte/ În cele create/ De Tine"*, se repetă obsesiv, ca într-o litanie, ca o pioasă rugă înălţată şi cuvânt de mulţumire adresat Divinităţii – *"ziditorul/ Copacului"* care ne-a creat şi a creat spiritul însufleţitor al materiei.

Copertele întâi şi a patra sunt ilustrate cu reproduceri după tablourile poetei. La o privire atentă vom descoperi concordanţa dintre conceptual pictural şi cel poetic.

Victoriţa Duţu este o altfel de poetă, o altfel de prozatoare, o altfel de pictoriţă, de parcă ar veni dintr-o altă sferă a creaţiei artistice, profund evlavioasă, dăruindu-ne lumina purităţii sufleteşti şi a credinţei de nestrămutat în Dumnezeu şi puterea sa atotcreatoare. Poemul se dovedeşte a fi un veritabil concept, un mănunchi de meditaţii filosofico-religioase exprimate direct, sobru şi reverenţios – metafora fiind expresia poetică a gândului, un drum subtil al autocunoaşterii – pornind de la ideea că omul este sământă divină, creat după chipul şi asemănarea creatorului. Poeta se înalţă deasupra suferinţei şi bucuriei

omenești, deasupra trăirii materiale ce-a fost și care va să fie, cu toate valențele puterii sale de înțelegere, aducând un omagiu, un cuvânt de mulțumire, mărturisitor dar și rugă de suflet, sinceră, adevărată, confirmând condiția superioară a intelectualului din toate timpurile, indiferent de "vremuri", care nu-și vede locul în afara credinței creștine, urmând tradiția de nestrămutat a neamului său.

RAFTUL CĂRȚILOR DE POEZIE

Emanuela ILIE

Vasile Simon, *Iubirea îngerilor. Poezii*

prefață de Nicolae Busuioc, Editura Vasiliana '98, Iași, 2014

Cel mai recent op versificat pe care îl semnează Vasile Simon nu aduce, tematic și stilistic, schimbări semnificative față de precedentul *Cîntec la Porțile Iubirii* (Editura Sedcom Libris, Iași, 2013): aceeași reverență în fața liricii religioase tradiționale, același neostoit apetit pentru recuzita și retorica de gen îl fac pe autor să se predea, cucernic, unei dicțiuni articulate pe un tipar verificat de milenii. Nicio intenție de revoltă poietică, niciun frison dubitativ nu tulbură curgerea stihurilor țesute pe canavaua consacrată (și, firește, consacrată!). Impresia de cuminţenie apare chiar şi atunci cînd poetul pare că înalță o rugăciune personalizată, ieșită, altfel spus, dintr-o suferință particulară. Și atunci, însă, atitudinile și gesturile poetice sînt tot cele cunoscute, iar recitativul e, în mare, tot cel dogmatic: „Cu ochii tulburi ca-n furtună marea,/ Etern Părinte Stăpîn peste veacuri/ Aruncă-n lumina lor ninsoarea,/ Din nemărginitele anotimpuri.// De doruri lungi, aproape înecat/ În lacrimi amare, surde, mute,/ Prinde-mă de mînă, PreaSfinte,/ Așa cum pe Petru l-ai mîngîiat." (*Înalț o rugăciune*). Sau: „Fur, ca și tîlharul de lîngă Tine,/ Doamne, în genunchi Îți cer,/ Să pot lupta cu țărîna din mine,/ Să-mă-nalț spre Tine bulgăr de ler.// Și cursul meu de-acum să fie lin,/ Topire-n topirea cea din urmă,/ Să uit al vieții pahar cu venin,/ Să m-adăp la Lumina Ta Cunună." (*Furul mîntuit*) ș.a.m.d. Din *Rugile* ardente, *Implorările* curate, *Cererile* totuși sfiite și *Plecăciunile* cuvenite ale lui Vasile Simon nu lipsește, desigur, nici recuzita liturgică: „În bob de grîu taine se-ascunde,/ Acolo-i viul, nemurirea lumii,/ Tu, purtător de Lună a cununii,/ Cînd viața în potir prinde a rîde.// Sub eternul cort și tu vei sta,/ Dincolo de poarta slabelor incinte,/ Adevărul Sfînt, eternul Părinte,/ Va fi o băutură nouă-n cupa ta." (*Pas spre veșnicie*) O regăsim și în catrenele menite a capta *Frigul din suflet,* dar care sfîrșesc prin a contura același chip de străjer pătimaș, înrobit Căii*:* „Discret, o candelă cu fum și abur,/ Strălumînează negrul meu tavan,/ Veghind, și evadez în visul lumii pur/ Din clipele-mi de fier, ce-mi sînt calvar." Chiar și atunci cînd ține cu tot dinadinsul să dea impresia că *Adîncul clocotește,* Vasile Simon nu face altceva decît să ofere dovezi depline ale smereniei (inclusiv poetice). Altfel spus, preferă, cel puțin deocamdată, să își vegheze cu străşnicie limbajul, pentru a nu cădea în ispita individuației. Îi dorim, desigur, exact contrariul....

Nicolae Corlat, *Îngerii vin cînd nu-i chemi*

Cuvînt însoțitor de Ioan Holban, Editura Junimea, Iași, 2015

O cu totul altfel de poezie religioasă, saturată de simboluri (fără a fi obositoare), rafinată (fără a părea inaccesibilă), oricum îndelung exersată, scrie Nicolae Corlat. Cel mai nou volum de versuri, *Îngerii vin cînd nu-i chemi*,

ocoleşte în chip fericit expresia conformistă a genului, reuşind în acelaşi timp să impresioneze printr-o dicţiune bine articulată şi cît se poate de personală. Dovadă că un poet autentic nu are nevoie, am spus-o în repetate rînduri, de retorica de amvon pentru a avea altitudine estetică şi atitudine religioasă adevărată. Inclusiv în pastelurile schiţate adesea în tonuri sibilinice se ascund înfiorări suave şi vibraţii sacre: „printre coroanele templului/ rugăciune de cuvinte// pe foşnetul frunzelor – icoană/ literele s-au destrămat în bătaia vîntului// chipul risipit în toamnă mai dăinuie" (***) Sau: „în faţa mării pietrele suferă de singurătate/ precum ai face dintr-un bob o icoană plutitoare pe ape/ apoi s-a trezit pămîntul la realitate/ şi a ivit în el însuşi mai mult decît se poate gîndi/ într-o secundă/ mai mult decît poate cuprinde o lacrimă//...// iată nedefinitul/ iată nenăscutul din ochii privitori/ în adîncul înaltului" (*albul cel mai alb traversa o apă*). Totul ţine, în fond, de cît de acută, de vie (dureros vie!) e *percepţia realităţii* poietice, ea însăşi transfiguratoare: „tu vezi cum muntele plînge cu lacrimi de piatră/ departe deşertul de nisip/ naşte îngeri". Tensiunea interioară la limita ardenţei e vizibilă mai ales în straniile poeme ale absenţei sau separării, construite în jurul unor nuclee lirice de sorginte modernistă, marcînd alteritatea interioară: dublul şi oglinda, îngerul mut ori „cel coborît pe alt umăr/ mai departe cu o moarte,/ mai departe cu ziua aşteptării", apoi desprinderea, sfîşierea sau ruptura de sine etc. În ciuda aparenţelor, şi aceste litanii aspre lasă impresia unei anumite con-sacrări/ împărtăşiri. Iată, spre exemplu, închiderea sensibilizatorului *tablou cu înger şi nimfe (in memoriam Traian T. Coşovei):* „în tine sînt doi,/ se risipesc în aer/ cum ai cerne văzduhul în absenţa gravitaţiei// nimfele zac sfîşiate pe ţărm/ sub umbra răcoroasă a nopţii/ laolaltă cu visele, cu îngerul mut,/ cu înserarea din stele/ nimic nu prevesteşte uitarea,/ tabloul acesta s-a întors pe perete/ în noaptea tîrzie/ violoncelul trezeşte în tine ninsori/ sunete triste// s-a mai dus un poet/ se mai naşte-o lumină". Deşi pare că invocă, adesea, „absenţa totală a simţurilor" (cu varianta „nemărginita absenţă a simţurilor"), poezia lui Nicolae Corlat ştie să asculte „caii de ceaţă ai memoriei" şi să trăiască, sinestezic, miracolul nu numai scriptural.

Iulian Filip, ***Linii şi cuvinte comunicante 2. Des lignes et des paroles communicantes. Communicating lines et words [et al.]***

transpunerea şi red. în lb. engl, fr., it., rusă: Veronica Muntean [et al.], Tipografia Academiei de Ştiinţe a Moldovei, Chişinău, 2016.

Pentru cine nu îi cunoaşte apetenţa nativă şi preocuparea de o viaţă pentru dublul apel, formula pentru care optează Iulian Filip în *Linii şi cuvinte comunicante 2* poate părea curioasă, şi nu doar din perspectiva complementarităţii anunţate încă din titlu. Un braţ al eşichierului artistic

marchează, decis, ispita de sorginte avangardistă pentru tot ceea ce ţine de spiritul ludic şi cel parodic, de raportarea trăznită la convenţiile de tot felul, inclusiv cele poietice; celălalt braţ delimitează, la fel de hotărît, exact contrariul: interesul apăsat pentru tot ceea ce înseamnă tradiţional şi matricial. Între cele două e circumscris, de fapt, un teritoriu artistic distinct şi ofertant tematic. Căci acest scriitor polivalent, ce se declară implicat într-o „aventură polyglotă" – cu mize cît se se poate de serioase, ne grăbim să adăugăm noi –, intenţionează să ilustreze pur şi simplu diversitatea (după caz şi sensibilitate artistică: atrăgătoare ori neliniştitoare a) existenţei. Cîteva pictopoeme trimit direct la preocupările artistului, perfect conştient de constrîngerile inerente concentrării maxime a versurilor într-un element peritextual (titlul): *Coloană iuliană, Membru cores... punzător, Dimensiunea hayku?, Priviri spiraloidale, Moară i-u-liană cu plăcinte şi cuvinte, Tensiuni de bibliotecă, Scribul, Năzuinţa metaforei, Oglindiri neclare, Fereastră oglindită* [desigur, nici cezura peritextuală, nici valorificarea motivelor spectrale nu sînt întîmplătoare]. Alte cîteva pictopoeme camuflează nelinişti apăsătoare şi predispoziţii ancestrale: *Vedere din ceruri, precum în cer, aşa şi pre pămînt...*, În sfîrşit, dar nu în cele din urmă, cele mai multe pictopoeme mărturisesc fără ocolişuri melancoliile şi temerile fireşti ale acestui estet al spaţiului matricial: *Coloane şi cumpene basarabene, Neaşezările de acasă, Clepsidra Acasei, Hăituirea Acasei, Destrămarea rădăcinilor, Piatră văzătoare de acasă, Dimensiunile acasei, Recetirea mărului, Îmblînzirea verbului esenţial „a avea", Geneza, Splendoare 2, Roagă-te şi pentru noi* ş.a.m.d. În spatele neobositului jongleur cu „liniile şi cuvintele comunicante", Iulian Filip rămîne acelaşi nevindecat nostalgic al formelor autentic pure.

Gabriela Chiran, *Efectul de real*

Prefaţă de Ioan Holban, Editura Timpul, Iaşi, 2017

Chiar dacă nu abandonează cu totul temele feminităţii, predilecte în cărţile sale anterioare (*Bruiajul frunzei de cireş, Triunghiuri captive* şi *Negru duios*), Gabriela Chiran se lasă mult mai rar ispitită de nodurile şi semnele identitare specifice *animei*. Iar atunci cînd o face, tăietura mai severă a versurilor şi evidenta estompare a tuşelor afective par a aşeza o distanţă uşor ironică faţă de dicţiunea aşa-zicînd feminină, prea apăsat confesivă şi prin urmare lesne de interpretat – inclusiv în cheie... jungiană: „Sînt/ umbra cuiva a unei femei invizibile/ care mă poartă mă duce// bănuiesc/ ce soare o încălzeşte/ după cît de rece mi-e gîndul uneori/ mie// ghicesc ce face/ după forma pe care o iau/ eu/ în amurg/ şi după jumătatea mea de zîmbet//...// pot să-i bănuiesc frumuseţea/ avînd în vedere/ osul stabil şi prelung/ al frunţii mele coborînd înspre talie/ după modelul lui Jung" etc. (*suport*) Apelul la forme ale alterităţii spectrale face acum loc căutării acelui *efect de real* strict

poetic, aşa încît chiar şi motivele subsumate femininului sînt privite exclusiv ca surse potenţiale ale acestui ispititor *ca şi cînd de parcă:* „naştere în direct/ rumoare// mai curioasă decît toate – ea/ (cea mai tînără dintre novice mereu cea mai tînără)/ cum va naşte ea/ nu vreo imagine vreo umbră/ ci o realitate nouă/ şi fragedă/ fără ţipete sau rugi interioare/ (şi-i singura în stare să o facă)// dar/ mai ales cum le va umili/ pe-acele moaşte deghizate/ sub aceste nume tandre: *ca şi cînd de parcă...*" Evident, solventul ironic nu poate dizolva în totalitate sonurile elegiace. Ele nu sînt provocate de întoarcerile spre trecut (şi acestea, oricum, mult mai puţin numeroase, spre deosebire de versurile din primele volume), cu efectul lor uzual: percepţia dureroasă a transformării întru rău a fiinţei poetice şi a lucrurilor din imediata ei vecinătate, sub imperiul marii (sau micii) treceri. Privirea poetei insistă mai degrabă pe relieful nostalgic al propriei condiţii, o condiţie alcătuită, inevitabil, dintr-o permanentă, amară, căci lucidă, glisare între realul contondent şi imaginarul fluctuant, capricios, oricum preferabil: „smulg buruieni – iluzii încăpăţînate îndrăcite/ alte iluzii/ să poată înflori// ah!/ sabie întoarsă în carne unghia!/ (să nu mă pierd în somnul iluziei de tot?)// smulg buruieni/ dormind între cuţite// mă consolez cu vorba/ că/ tot ce poate fi imaginat/ e şi real". În fond, cele mai pătimaşe declaraţii strînse în *Efectul de real* sînt cele de dragoste po(i)etică.

Î n s e m n ă r i

Florentina NIȚĂ

POEZIA DIASPOREI (IV)
Din inima Romei, cu gîndul la Dacia

Originară din Piatra Şoimului (Neamţ), Lidia Popa a găsit de cuviinţă să-şi reverse cu dezinvoltură efuziunile lirice într-o limbă alta decât cea maternă, la capătul unui parcurs dificil şi uneori ostil ce avea să o poarte pe meleaguri străine. Experienţe şi eforturi de autodidactă i-au îmbogăţit bagajul lingvistic şi cultural într-o aşa măsură încât, spune ea, să o ajute să se exprime direct în limba italiană, traducerea în română ajungând să îi servească doar ca instrument de control. În această lumină, însăşi apariţia primei sale cărţi *Punto differente (essere)* (în traducere: „Punct diferit (a fi)") în 2016 la Editura Aletti, în urma unei selecţii pentru debutanţi, urmată de publicarea la scurt timp la aceeaşi editură a unui volum bilingv *Nell'antro dei miei pensieri (Dacia)/ În adâncul gândurilor mele (Dacia)* par să ilustreze această evoluţie.

„De ce am ales italiana? Deoarece vorbesc zilnic în această limbă, mult mai mult decât în limba maternă. Ceea ce din exterior ar putea părea ca o asimilare forţată, în realitate este doar o stimulare a gândirii şi a raţiunii, într-o limbă pe care am învăţat să o iubesc, chiar dacă la început mi se păreau comice asemănările lingvistice, prin comparaţie."

În condiţiile date, este o poziţie mai mult decât îndrăzneaţă să afirmi că stăpâneşti mijloacele literare într-o limbă ce nu e nativă, dacă ne gândim la persoane chiar cu mai mulţi ani de permanenţă ori de studii în Italia, excluzând excesele de rigoare, care nu se consideră astfel. Versiunea în limba română, nu întotdeauna prezentă, vine, aşadar, în completare, ca reflexii într-o oglindă, ca un instrument de autocenzură. Dacă pentru mulţi calea firească de promovare este traducerea creaţiilor proprii într-o limbă străină, ea îşi dă întâlnire cu limba maternă pe calea de întors acasă.

E drept că Lidia Popa citeşte şi se informează mult, este foarte activă pe reţelele de socializare, se implică în manifestările literare organizate la Roma şi în alte oraşe unde este invitată, îşi face prieteni printre scriitori. Participarea sa activă la concursuri şi evenimente, prezenţa în antologii şi pagini de reviste italiene demonstrează interesul, ca şi o voinţă statornică, deseori încununată de laurii succesului, de afirmare. Să fie oare suficient? Ca răspuns la reticenţa mea, Lidia Popa mi-a exemplificat cu munca mult mai atentă dedicată pentru pregătirea noului volum, în curs de apariţie (tot bilingv), ce se va intitula probabil *Anfora di cielo/ Amforă de cer*. O dovadă a conştientizării pericolului unei posibile abordări superficiale a problemelor.

La unele critici primite la apariţia primului său volum, pentru îndrăzneala de a fi scris într-o limbă pe care nu o cunoştea îndeajuns, a răspuns cu o versiune bilingvă în următoarea sa carte, în care nu numai că

limba maternă este repusă în drepturi, la egalitate cu cea italiană, dar se pune accentul mai mult pe motive şi simboluri româneşti. Şi dacă în cel dintâi, aşa cum se enunţă şi în titlu, predominant este motivul existenţial, într-o încercare de a se regăsi şi de a-şi defini identitatea, în condiţiile noii lumi în care s-a aflat, în care adaptarea rămânea singura alternativă de supravieţuire, în cel de al doilea se simte mai puternică dorinţa de întoarcere la originile româneşti, deja anticipată în unele creaţii din cel precedent.

„Fără gânduri şi liberă/ trăită în ţara lui Dracula,/ unde brazii îndreaptă/ măreţia lor cerului/ precum cântecele unei rugăciuni/ în templul lui Zamolxe./ Dacia mea cât îmi lipseşti." (*Nostalgie*). De câte ori – mi-am zis – trecând prin preajma Columnei lui Traian sau a statuilor întruchipând luptătorii daci de pe Arcul lui Constantin se va fi lăsat cuprinsă de efluvii ancestrale care au purtat-o la a scrie astfel de versuri, ori poeme precum *Dacia în suflet* sau *Marea Neagră*? Ei bine, nu! Poeta ţine să mă convingă că nu vestigiile arhitectonice, ci mai mult dorul de casă şi de cei dragi i-au fost stimulent. Aşadar nu contrapunerea unor aspecte vizuale, de natură istorică, ci mai degrabă resorturile intime s-au relevat a fi cele mai puternice în determinarea actului de creaţie la ea: „Sunt locuri în inimă/ ce au un suflet al lor ce vorbeşte,/ O magie ce doar/ vederea ascuţită o descoperă." (*Diapozitive în inimă*).

Aşa se explică de ce în poeziile ei apare obsesiv figura maternă, cu un simţ pronunţat de vinovăţie motivantă faţă de îndepărtarea ce ar putea fi interpretată drept abandonare: „Mamă departe şi cer iertare/ Pentru dragostea ce-ţi lipseşte" (*Poate erai tu mamă*). Iar tatălui, care nu mai este, încă se simte datoare şi recunoscătoare: „Dar vreau să-ţi spun că dacă ai fi aici/ Desigur ai fi mândru de mine./ Pentru că am încercat să merg singură/ Prin întuneric, împiedicându-mă şi înălţându-mă,/ Strîngând dinţii/ Aşa cum tu m-ai învăţat." (*Dragă tată*). O lirică născută din povara unui bagaj format din „Regret, durere ascunse/ În cuferele inimii mele." (*Of, pământ drag*), care se reflectă şi în titlurile sugestive ale unor poeme: *Amară ţarina mea*, *Colindă de Crăciun*, ori în trimiterile la proverbe şi zicale româneşti: *Zbătând fruntea de tocul uşii*, *Lucrul bine făcut după bunicul meu*. De altfel, în introducerea la volum, autoarea evocă „tradiţiile ţării mele, persoanele dragi, cultura şi religia de unde extrag limfa pentru a-mi hrăni spiritul".

În culori mai vii şi luminoase apar evocate figurile fiicelor sale, Iulia şi Ana, în momente aniversare, ori în descrierea cotidianităţii în ritm de furnicar: „O zi precum celelalte/ unde se merge înainte/ cu trudă şi sudoare, dar mereu cu surâsul/ şi cu gândurile/ ce lucrează pe seama lor,/ să dea voce cui voce nu are,/ între mii de voci migratoare." (*O zi ca orişicare*). Propria aniversare se circumscrie aceluiaşi ritm existenţial: „Îmi înnod anii la viaţă, unul câte unul,/ În mici picături de astăzi şi de mîine" (*Ziua de naştere*).

Răsfoind printre pagini vom constata din amare reflecţii cum ajunge să fie viaţa pentru „Străinul pe pământul Europei" şi urmărind-o „însoţită de

vechiul centurion" vom afla cum e „Să trăieşti la Roma în ziua de Paşti", probabil undeva în apropiere de Piaţa Sfântului Petru, unde „Sfânta zi devine efluviu/ De lumină sfinţită de dulci emoţii". Iată cum, refuzul categoric al poetei de a admite influenţa ambientală păleşte în faţa unor exemple evidente de imixtiune a realului în imaginar, a importanţei spaţiului în care îşi petrece existenţa, chiar dacă la o scară mai redusă. Obosit, după o zi de muncă, ori de umblat, gândul se resemnează cu posibilitatea „Să admiri minunăţiile/ lumii din care faci parte." (*Normalitatea e în tot şi-n nimic*) ori la refugiul în mici plăceri spirituale aleatoare: „Sufletul se hrăneşte cu clipe/ De fericire descoperită la întâmplare:/ Admirând o floare, un tablou, spectacolul naturii/ Ascultând muzica inimii şi trecerea norilor/ Pe cerul senin ce inundă spiritul de seninătate." (*Mă plimb*). O atitudine ce pare contrastantă cu firea de luptătoare îndârjită, ce se profilează în versuri precum: „Pentru a face pace cu mine însămi/ Nu m-am aplecat *niciodată*." (*Pentru a face pace cu mine însămi*) ori „Viaţa este o eternă bătălie/ ce ruinează puţin câte *puţin*" (*Cicatrici*).

Un mers pe sârmă în echilibru instabil apare acest „*a fi*" care se profilează în poemele celor două volume amintite, cu avansări şi replieri de moment, scurte pauze de meditaţie şi contraatacuri îndrăzneţe: „Reflectez despre a fi/ Menţinând punctul de vedere." (*Nervi tari*). O falsă dilemă existenţială. Ca şi în plan lingvistic, unde punctul de vedere rămâne la fel de echivoc.

C o r e s p o n d e n ț ă din Germania

Mircea M. POP

Un volum de versuri de Dinu Flămînd în germană

„După primele două plachete (Apeiron, 1971 şi Poezii, 1974) DINU FLĂMÎND (n.1947), face figură de expresionist în descendenţă blagiană" consideră Laurenţiu Ulici („Literatura română contemporană", Editura Eminescu, Bucureşti, 1995, p.86), iar un alt critic scrie: „…un poet manierist şi unul dintre protagoniştii aşa-numitei „promoţii `70" din literatura noastră" – Marian Papahagi (în „Dicţionarul scriitorilor români D-L", Editura Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti, 1998, p.279). Echinoxistul Dinu Flămînd, deopotrivă poet, traducător şi eseist, este prezent în traducere germană cu volumul **Schatten und Klippen/** Umbre şi faleze la editura KLAK din Berlin, în traducerea lui Edith Kondradt, născută în 1955 la Sighişoara, din 1977 în Germania, traducătoarea unor volume de versuri de Rodica Drăghincescu şi Aura Christi şi al unuia de proză aparţinînd lui Lucian Dan Teodorovici. Cartea

apare tot de Savina Tarsitano ilustrată, precum volumul iniţial apărut la editura Brumar din Timişoara, în 2010.

Ideal ar fi fost o ediţie bilingvă, în care să se oglindească în faţa lectorului cunoscător al ambelor limbi, deopotrivă originalul, cît şi traducerea. Cum însă în cazul cărţii de faţă nu este aşa, am profitat de faptul că am găsit în internet varianta românească a primelor şase poeme din „Umbre", spre a face o mică paralelă între original ş traducere.

Versurile *„iar eu încep să miros/ a piatră plînsă..."* sînt traduse *„ich fange an/ nach tränennassen Stein zu riechen"* (p.5), ceea ce înseamnă „eu încep să miros/ a piatră udată de lacrimi", imagine poetică prin excelenţă.

Versurile *„umbrele// devenite frig al trecutului"* sînt frumos traduse *„die Schatten// als kalte Schauer des Vergangenen"* (p.8), ceea ce înseamnă „umbrele/ ca fior (de frig) al trecutului".

Versul *„oaia rămasă-n ploaie"* e tradus *„eines in Regen vergessenen Schafs"* (p.9), „o oaie uitată în ploaie".

Versurile *„iar de crescut din suflet îţi mai creşte/ doar spaima// frica vitală"* sînt traduse *„und aus deine Seele wächst/ nur noch das Grauen/ Angst der Kreatur"* (p.9), ceea ce înseamnă „iar din sufletul tău creşte/ doar numai fiorii/ fricii fiinţei".

Versul *„timpul se îndesa în tine"* este poetic tradus *„deine Zeit fängt gerade an zu knospen"* (p.10), adică „timpul tău tocmai începu să îmbobocească".

Cartea însumează profunde meditaţii existenţiale. Deşi cei dragi ne-au părăsit (în cazul de faţă mama), ei *„ne trimit umbrele lor"*.

Este amintită *„die schöne Müllerin"* – aluzie la ciclul de lieduri al lui Franz Schubert, e evocată Anna Karenina. Şi totuşi *„rămîne amintirea un ghimpe în carne"*.

Ciclul „Lui Ulysse"_însumează cinci poeme (tot fără titlu) şi oferă deschidere spre posibile interpretări ale mitului. Nici aici nimic de prisos, s*e* spune doar esenţialul, pe ici pe colo presărat fiind discursul liric cu o metaforă sau comparaţie insolită.

Poetul se mişcă cu dezinvoltură în mitologia greacă, apelînd adesea la adresarea directă.

Celălalt ciclu, „Faleze",este dominat de imagini vizuale, oferă un univers mediteranean populat de cactee, cedri, pini, portocali şi păpădie , cu pescăruşi, vrăbii, fluturi.

Frumos spus *„timpul/rugineşte în mine// la marginea umbrei"* (p.67).

O poezie bogată în semnificaţii, cu un final plin de talc:"*marea vorbeşte, ca să tacă// cerul tace, ca să vorbească// omul moare încet,/ în vreme ce cu amîndouă tace şi vorbeşte"* (p.79).

Ultimul amplu poem, „Grădina tropicală", este dedicat mamei. Aici este vorba şi despre mangrovi şi cocotieri, aflăm că se scotea sucul din cireşe precum *„din feciorelnica zmeură la noi"* (p.84), că se pregătea acelaşi fel de

mîncare din făina de mălai *„pe care şi ţăranii din Transilvania îl mănîncă seara"*(p.85), ba la un moment dat i se pare că *„miroase iarăşi a sat transilvan"* (p. 86).

Se pare că nu au fost incluse „Cele trei poeme braziliene", în schimb sub titlul „Poezia, această enigmatic condensare"apare un amplu şi interesant interviu (pp. 93-112) al Rodicăi Drăghincescu pe care aceasta i-l ia lui Dinu Flămînd pentru nr. 10 al revistei „Levure littéraire" (Drojdia literară), tradus în germană de editorul cărţii, Jörg Becken.

Interviul, apărut iniţial în franceză, ar merita tradus şi publicat în ţară.

Dacă ne-am obişnuit ca traducerile din limba română să fie finanţate de Institutul Cultural Român, de data aceasta o excepţie: cartea apare cu sprijinul financiar pentru traducere şi tipărire al Reginei Waldeck din SUA.

Se cuvine amintit că volumul de versuri „Umbre şi faleze" a apărut în 2016, în traducere în limba spaniolă, în Mexic, iar anul acesta în portugheză, cu o prefaţă semnată de António Lobo Antunes.

Un roman despre azilanţi

Despre azilanţii din Europa de Răsărit şi viaţa acestora în lagăr, precum şi despre documentele necesare în vederea obţinerii aprobării pentru a emigra într-o ţară din Vest (America, Australia sau Canada) scrie Zoltăn Böszörmenyi în romanul său „Regăl", apărut în 2011 la Budapesta. Zoltăn Böszörmenyi s-a născut în 1951 în Arad, unde a fost corector la ziarul „Vörös lobogo".El este autorul mai multor volume de versuri (dintre care primele două apar în regie proprie, la editura Litera din Bucureşti), dar şi de proză scurtă şi romane, toate în limba maghiară. În 2012 i se acordă în Ungaria premiul literar Attila József. Romanul său din 2011 este tradus în germană cu titlul *In den Furchen des Lichts* (În fîşiile luminii) de către Hans-Henning Paetzke şi apare în 2016 la Mitteldeutsche Verlag din Halle (Saale) în cadrul seriei „Biblioteca descoperirilor". În această serie au mai apărut cărţi de cinci autori din Vietnam, unul din Rusia, altul din India etc. Böszörmenyi scrie secvenţial, în virtutea rememorării, abstracţie făcînd de cronologie. Cartea prezintă cele petrecute din momentul plecării spre graniţă pentru a trece ilegal frontiera şi pînă în momentul în care urcă în autobuz spre a fi dus la aeroport pentru zborul spre Canada. Romanul este scris la persoana întîi, personajul povestitor fiind Tamăs, al cărui nume apare însă doar în ultimul aliniat din carte: *„De acolo îmi strigă: Tamăs, eu te iubesc"* (p. 238). Intrat în vizorul securităţii, Tamăs, căsătorit, tată a doi copii, fusese bătut în beciurile acesteia, este dat afară din servici pe motive fictive, nu mai are linişte şi se decide să fugă. Este o decizie pe care o luaseră mulţi în perioada comunistă. Doar că modul de evadare din lagărul comunist depinde de posibilităţile financiare ale emigrantului. În timp ce unul călătoreşte cu trenul la clasa întîi, după care ia un taxi spre a ajunge în lagăr, altul, fost cioban şi puşcăriaş, trece peste o frontieră minată. Viaţa în lagăr este amplu prezentată. Certurile şi bătăile între

emigranți erau aproape la ordinea zilei. Un tip mai în vîrstă, Creţul, beţiv şi recalcitrant, care nu se putea împăca cu faptul că unul sau altul primeşte viza de intrare, pînă la urmă este închis într-un dulap şi aruncat pe fereastră de la etajul doi. Omoruri au loc şi în urma unei bătăi de pomină cu măciucile. Pe de altă parte, se leagă prietenii, o azilantă rîmîne gravidă şi se încăpăţînează să nască copilul, deşi ea înseşi este orfană şi a fost crescută la casa copilului. Deşi azilanţii nu aveau voie să lucreze, povestitorul cu prietenul său Chelul reuşesc să o facă şi îşi mai îmbunătăţesc astfel puţin condiţiile de viaţă. Şanse nule de plecare aveau aşa-zişii *„azilanți economici",* precum şi cei care fuseseră închişi, ca tănărul cioban. Un telefon acasă, în ţară, era imposibil de dat. Tamăs aşteaptă zadarnic la poştă ore în şir legătura telefonică cu familia. Azilanţii dispuşi să lucreze la negru erau exploataţi la sînge şi li se plătea puţin sau nu primeau nimic, cum a fost cazul cu renovarea unui apartament. Şi totuşi, ici şi colo, se găsea cîte o familie miloasă şi înțelegătoare, cum sînt pensionarii Walter şi Helga, la care Tamăs lucrează la crăpat şi stivuit lemne de foc în pivniță. Lagărul era obligatoriu. Acolo se primea legitimația de lagăr. Dacă se dădea curs cererii de emigrare, atunci intrai într-un cerc restrîns şi erai programat la interviu. Dacă acesta decurgea bine, puteai emigra, conform programării. Totul dura cîteva săptămîni bune. Tamăs are ghinionul de a i se fi descoperit două caverne mai vechi la plămăni, suspectat fiind de tuberculoză, şi numai după ce Central de sănătate dă asigurare că nu e nimic grav, i se dă aprobarea de plecare în Canada . Realitatea şi coşmarul, pe alocuri, se împletesc. Cartea este alert şi bine scrisă. Reţinem cîteva secvenţe: *„Noaptea e ascuțită ca un cuțit. Ai putea tăia cu ea munții în felii."* (p.9). Despre un gardian, se afirmă: *„Nu vede, ce vedem noi. Nu simte, ce simțim noi. Nu gîndește ce gîndim noi. El reprezintă puterea".*(p. 49), ori, în altă parte: *„Peste mine se rotește neagra pasăre frica. Visez că am adormit și am fost înțepat"* (p.33). În concluzie, cartea aceasta este un document pentru posteritate şi merită pe deplin să fie tradusă şi în ţară.

Poezia ca mod de exprimare

Născută în 1981 în România, Lavinia Munteanu studiază arhitectura la Universitatea din Stuttgart şi din 2010 este membră a asociaţiei de artă din landul Baden-Württemberg. Cu scrisul se ocupă încă din copilărie. Ea a debutat recent cu un volum de versuri sugestiv intitulat **Im Himmel weit und breit kein Vogel ,** ceea ce înseamnă „Pe cer în lung şi în lat nici o pasăre", carte apărută în regie proprie la editura Karin Fischer din Aachen, în seria „edition anthrazit im detuschen lyrik verlag". Apărut în 2017, volumaşul însumează 35 de poezii, divizate după cum urmează: „Eu" (17 poezii), „Tu" (9 poezii) şi „Noi" (9 poezii).

Cartea este dedicată fiicei poetei şi are drept motto un citat semnificativ din Octavio Paz din „Flacăra dublă – dragoste şi erotică".

În primul ciclu scrie despre modul cum pot fi depăşite teama, tristeţea şi confuzia. În altă parte afirmă: *„Îmi caut eul şi nu-l pot găsi”* (p. 13)

Sufletul ocupă un loc important în aceste creaţii.

Am reda integral un poem pentru ingeniozitatea cu care este construit: *„Te poţi îneca în secundă/ sau să rămîi de ea strivit/ de greutatea ei desăvîrşită/ ca un melc nepriceput/ sub roţile maşinii// Te poţi îneca în secundă/ sau să rămîi de ea strivit/ de greutatea ei desăvîrşită/ ca un melc nepriceput// Te poţi îneca în secundă/ sau să rămîi de ea strivit/ de greutatea ei desăvîrşită// Te poţi îneca în secundă/ sau să rămîi de ea strivit// Te poţi îneca în secundă*” (p. 8). Poeta, după cum se poate observa, alege un mod degresiv de construcţie lirică.

În celălalt grupaj, „Tu”, apar adesea interogaţii, poeta i se adresează iubitului şi consideră că fericirea poate creşte hrănită cu sărutări şi udată cu iubire (p. 32). Aflăm că: *„Pe cer/ în lung şi în lat/nici o pasăre”* (p. 29), versuri care dau şi titlul cărţii. Aici întîlnim şi cel mai scurt poem din carte:*”Tu eşti în fiecare strop de ploaie/ şi eu te beau/ tu nu cazi pe pămînt/ tu ploaie inversă/ care spre cer zboară”* (p. 31).

Concluzia poetei: *„O fiinţă enigmatică eşti tu/ şi eu trebuie uimită ca un copil/ în fiecare zi/ din nou să te privesc”* (p. 39).

În ultimul grupaj, „Noi”, este în mod repetat exprimată dorinţa de a merge mînă în mînă cu fiinţa iubită. Tăcerea este atotcuprinzătoare şi apar sintagme precum *„copacii”, „iarba”, „soarele”, „cerul”, „fluturii”, „păsările”.*

Poeta se confesează: *„Pe cîmpia mea verde/ este mereu vară/ şi în iarnă/ şi iarba este/ caldă şi moale/ ca o burtă de mamă/ înlăuntru”* (p. 47).

În concluzie, o nouă poetă româncă care scrie poezie în limba germană. Poeziile ei se înscriu într-un univers propriu, casnic şi paşnic, bivalent, oscilînd între năzuinţă şi împlinire.

Oricum, despre această tînără poetă cu siguranţă că vom mai auzi...

P A R O D I I d e **Lucian Perţa**

„Poezia”, nr. 2 (80), vară 2017

Luminița POTÂRNICHE
întâlnire ratată
în locul în care trebuia să mă-ntâlnesc
cu poezia, pe strada Maternității din Galați,
fostă Principesa Maria,din câte-mi amintesc,
trecătorii, majoritatea bărbați,
aveau o paloare nefirească—
eu stăteam în locul indicat,
trebuia să sosească—
un cunoscut, Dumitru Chicuș, chiar m-a-ntrebat
începând cu „pacea fie cu tine”
pe cine aştept acolo—
normal că nu i-am spus pe cine,
el a plecat, eu am rămas solo
sperând că poezia, totuși, vine—
nu cred că a fost o întâlnire ratată asta,
s-o fi rătăcit și ea pe undeva
și basta!

Niculina OPREA
Pictură pe ape
De-a lungul timpului,toată viața,pictorii pictează
viețile noastre și viețile altora,contează
doar să
aibă la bază
sponsori și impresari.
La fel și poeții,
ei sunt cu atât mai mari
cu cât descriu mai exact sensul vieții—
uneori,sub tirania tăcerii,
se încred în promisiunile femeilor-muză
și nu rezistă plăcerii
cotidiene de a scrie non-stop,
găsind o scuză
în alți creatori de top

femeia-muză, femeia-pește

da, femeia poate fi ce vrea ea,
eu…

Ea poate învârti pe oricine pe de`şte,
poate fi demon sau zeu,
între cer şi pământ
ea face trecerea
şi bine-ar fi ca orice poet, de aceea,
să o admire, atât cât este, ca pe o stea !

Adrian VIZIREANU
Terra dacica aeterna
Pribeag am fost, până aici am ajuns,
Germania-i ţara, Bavaria loc,
legal, ca şi medic, cu diplomă uns,
intrat-am ca-n codru-ntr-al vestului joc

Tună şi fulgeră şefii şi-aicea,
dar medic primar fiind, probleme nu am,
dor mi-e de codru, s-aud pitulicea,
de codrii mei dacici în care-am fost ram

Dorul de glie prin mine aleargă
şi spune-le celor ce-alături îmi sunt
că unu-i Zamolxis şi să-nţeleagă
că dorul din pieptu-mi nu este mărunt

Le spun despre vremea când albi inorogi
alături cu zimbrii păduri colindau,
dar oricine putea să le pună dârlogi,
să-i poarte călare, că teamă n-aveau

Le spun despre Sarmis şi faptele lui
Derzelas, Scorilo, tată de rege,
cum ei, niciodată şi chiar nimănui
n-au plecat capul cât lege-a fost lege

Visez zi şi noapte vremea aceea,
în pauze, siguri, când sunt la servici,
şi-o spun tuturor, fac asta-n ideea
că am ceva-n spate, nu-s singur aici.

Dar prietenii nu ştiu că asta e bine,
o lume de poezie nu înţeleg,

de-un timp se uită chiar ciudat la mine,
aşa că trebui-va să-i reneg !

Ovidiu OANA-PÂRÂU
Alutus
Lor tot le-am spus : atenţi să fiţi în viaţă
Cum timpul vi-l petreceţi între meciuri,
De nedorit e să-l trăiţi în scheciuri
Mondene, şi cu replici de piaţă.
Poveşti din veac vi se vor spune multe
Şi-ademeniţi veţi fi de concurenţă,
Când antrenaţi, rog maximă prudenţă,
Le-am zis, dar prea puţini vor să m-asculte !

Mă-ntorc din când în când în curs cu sfatul
Că-n sport, ca şi în dragoste, ucenici
Vor fi mereu, de nu-nvaţă de mici
Că marketing-ul este-n viaţă totul
- E-uşor de spus, mi-au replicat studenţii,
Dar cum să facem asta că nu suntem
Titani, eroi, aşa că nu putem
Nimic să facem fără mici atenţii

Niciodat` le-am spus, nu vă lăsaţi de val
Luaţi, aveţi încredere în forţa
Cuvântului, el este veşnic torţa
Ce-o să vă poarte-n viaţă către mal,
Doina şi dorul şi Dumnezeu vor fi
Atunci cu voi şi-ţi izbândi în toate,
Dar asta, vă spun sigur, nu se poate
Fără limbajul clopotului şti.

Târziu nu-i faptu-acesta niciodată
Să învăţaţi din clopote vorbirea,
Ea poate în milenii omenirea
S-o ducă-n bunăstare legănată.
Dar văd acum vă voi pe alte căi
Doriţi s-ajungeţi toţi, pe-a Lumii Axă,
Să nu faceţi nimica fără taxă,
Trăind numai în zvon de zurgălăi !

Ion GH. PRICOP
Erotice IV

Orice fac de-o vreme-ncoace,
de cum se înserează chiar
mă toropeşte somnul şi pace,
să mă smulg din cârligu-i e-n zadar

Asta e poate fiindcă am cântat
nesomnul patriei … Odată, demult,
cu cafea şi cu câte n-am încercat,
de toate-am băut

Acum urmez o terapie
de invocaţie a muzei, de o zi,
poate dacă scriu poezie
aşa somnoros nu voi mai fi

Oricât aş fi de buimac,
de scriu versuri erotice poate
că somnului îi voi veni de hac
şi până-n zori scot o carte ...

Gabriela CHIRAN
bunurile mele
cât de câştigat poţi fi dacă
ai curajul să lupţi pentru o cauză,
să nu-ţi laşi conştiinţa să tacă
şi-n luptă să nu faci pauză –
e-adevărat, curajul acesta îl ai de obicei
doar după ce te-ai pensionat

bunurile tale obţinute din meditaţii
sunt materiale (vă spun eu,
să nu intraţi la idei,
că un profesor
de limba şi literatura română poate
aduna multe bunuri, dacă munceşte de zor)

aşa că ce mai cale-vale,
bunurile mele

sunt perfect legale
şi-o să mă bucur de ele

aş vrea asta cât mai mult să dureze

mulţi, desigur,
au încercat să mă bruieze,
invidioşi, în mod sigur,

dar în faţa rezultatelor mele neputincioşi

s-au dovedit şi de aceea
au devenit ranchiunoşi

acum nu vor putea nici să doarmă noaptea
că, debut în poezie, mi-a ieşit cartea !

Ion SORESCU
Nelinişti
Cu ochii în patru la prozodie
Scriu aste rânduri cu scrisu-mi mărunt,
Le-aştern cu nelinişti pe alba hârtie,
Că parcă sunt versuri şi parcă nu sunt.

Mâna-mi tremură de nerăbdare
Şi inima-mi bate cum clopotu-n dungă,
Simt muza că vine spre mine c-o floare
Şi parcă mă cheamă şi parcă m-alungă.

Cânta-voi cuvinte de mult nerostite
Să treacă în versuri prin inima mea,
Ce greu e, că toate-mi par folosite
Şi parcă le-aş scrie şi parcă nu prea.

Toate se mişcă precum la teatru,
În jurul meu joacă, mă lasă năuc,
Dar gata cu scrisul, am strofe, chiar patru,
Ce bine că-s gata, la poştă le duc !

PRIMA VERBA

Carmelia LEONTE

MARIA IEVA

Maria Ieva ne trimite din Timişoara versuri clasice, care trezesc nostalgia pentru o lume definitiv pierdută, plină de romantism şi gînduri senine. O astfel de atitudine, pe cît de discretă pe atît de obstinată, taie elanul critic deoarece versurile vorbesc de la sine şi orice explicitare, interpretare sau reluare ar fi de prisos. Este de admirat curajul autoarei de a scris într-o astfel de formulă, considerată de mulţi desuetă, dar pe care Maria Ieva şi-o asumă, sfidînd normele estetice actuale. Întrucît autoarea prezintă un CV impresionant, cu multe cărţi publicate, inclusiv romane, înţelegem că publicarea unei poezii este lucrul cel mai înţelept cu putinţă.

Faţă în faţă

Tu îmi citeşti în suflet ca pe buze
Şi inima mi-o ştii chiar pe de rost,
A fost o vreme când au fost confuze
Cuvintele ce le-am ţinut în post.

Că te iubesc ştiai dintotdeauna,
Mult înainte să ne fi născut,
Ne botezase soarele şi luna,
Când îngerii pe braţe ne-au crescut.

Ne-am regăsit la mii de ani-lumină,
Ca doi vecini în zodiacul vechi
Şi-am fost o vreme copleşiţi de vină,
Căci viaţa se trăieşte în perechi.

Ca doi atomi, visând noi orizonturi,
Ne-am contopit în ochiul lumii noi
Şi navele au ancorat în porturi
Să dezrobească viaţa de apoi.

Şi te cunosc, şi mă cunoşti, ştiu bine,
Căci gasul tău în mine îl auzi,
Dar vina morţii nu ne aparţine,
Chiar de lumină ochii ne sunt uzi.

ANGELA-LARISA STĂNILĂ

Este o poetă a cărei vîrstă e greu de ghicit pentru că pare suspendată în timp, exact aşa cum îi stă bine unui poet. Uneori autoarea se declară pierdută în meandrele de neînţeles ale realului, alteori ea porneşte cu hotărîre în căutarea timpului pierdut. Ne amintim spusa lui Arghezi: "Poezia este copilul care rămîne în sufletul adolescentului, al omului matur şi al bătrînilor, peste durere, dezamăgire şi suferinţă". Angela-Larisa vrea să tragă timpul de urechi şi să-l pună la punct. La punctul final al versului, însă în egală măsură la unison cu timpul interior. Expresia poetică aleasă mi se pare riscantă prin simplitatea ei, dar cel mai bine este să dăm cuvîntul autoarei:

Plimbare în timp
Mă plimb...
Mă plimb pe aleea întortocheată a timpului
Mă reîntorc în trecut,
Pe urma mare, apoi mică a pasului
Rămasă imprimată în timp ce am crescut.
Şi...caut ceva...un nu ştiu ce..
Ba ştiu! Mă uit după ceva ce am pierdut:
Îmi vreau seninătatea înapoi,
Îmi vreau şi puritatea de copil,
Îmi vreau pofta de viaţă şi apoi...
Încă ceva:vreau zâmbetul senin,
Curat, candid, timid,
Un zâmbet neatins de rictusuri amare..
Aş vrea atât de mult să le găsesc...!
Dar, de-a lungul potecii zăresc mici grăuncioare
Sunt mici fărâmituri din sufletul rănit,
Din ce-am trăit, gustat, zâmbit..
Aş vrea să le adun...
Şi-apoi, cu ceară de lipit,
Cu Super Glue sau Poxipol,
(amar ştiu să glumesc)
Cu lacrimi înapoi să le-alipesc...
Însă, e ca şi cum
Aş vrea să prind în mână umbra,
Să prind în mână gândul, unda...
Ştiu...ştiu că nu se poate şi din nefericire,
În ele-mi văd candoarea, seninătatea, pacea,
Găsit-am ce căutam dar nu-mi stă în putere
Să le-alipesc cu grijă la locul lor...
Durere... durere şi tristeţe se scurg încet din suflet
Şi se prefac în lacrimi ce picură-n tăcere
Şi lacrimile zboară, sus... dincolo de stele...

ADELA...
Nu cunoaştem decît prenumele autoarei, dar nu-i bai. Noi să fim sănătoşi. Constat doar cu umor că există, din ce se vede, o rezonanţă a sonorităţilor care se cheamă unele pe altele, astfel încît în această rubrică ne dedăm la clasicism, romantism, baroc şi nu numai. Adela ne trimite, de asemenea, versuri în formă clasică, pline de filozofeme care mi-au amintit butada lui Eugen Ionescu: "O poezie este culminaţia unui mers lăuntric – mers în strănchini sau mers astral". Spre edificare, redau doar un fragment dintr-un text foarte amplu.

BUSOLA VIETII, SIMFONIA UNOR TRAIRI
Simfonia vieţii are o gamă variată,
De umbre şi lumini, culori şi sentimente,
Notele muzicale duc o încărcătură ciudată,
Amestec de neîmpliniri, bucurii şi secrete.

DO vine cu durere, disperare, sau dăruire,
RE aduce regrete, relaţii ori risipire,
MI e numele ce poartă a noastră misiune,
FA o continua în familie sau cu frică, în lume,
SOL se refera la solitudinea eternităţii,
LA descrie lamentarea, lacrima tristeţii,
SI apasă pe singurătate sau pe sentimente,
DO revine iar, cu dor şi dorinţe indecente.

O gama întreagă de gânduri şi emoţii
Ne cutreieră zilnic şi ne încarcă
Cu tot felul de energii şi senzaţii,
Ce ne cutremură, precum valul o barca.

Cum aş putea alunga durerea, când mereu mă însoţeşte?
Cum să-mi îndeplinesc misiunea, când ea mă-ncolţeşte?
Cum să-i spun sufletului meu să nu mai plângă?
Cum să opresc dorul, dorinţa s-o stingă?

Aş vrea să cânt, pe clapele vieţii, cu dăruire,
Să-mpart bucurii, să-mpărtăşesc amintiri,
Solfegiul singurătăţii, neîmplinite cu iubire,
Aria duhurilor istovite, ce bântuie prin clădiri.

Frenetic îmi alunecă degetele tremurânde
Şi parcă se-mpotmolesc şi cad, neputincioase;
Se zvârcolesc corzile, ca flăcări plăpânde,
Ce stau să se stingă, peste mormane de oase.

Se-aude un scrâşnet sinistru, o durere mă-ncearcă,
Trântesc capacul şi fug, suferinţa mă-neacă,
Simt ca mă sufoc, sufletu-mi se stinge
Şi cad, privind în gol, cum o lacrimă se frânge.

Simfonia vieţii voiam să o cânt, voioasă,
Însă regrete şi amintiri dureroase nu mă lasă
Să-i înalţ iubirii o odă de curcubeu multicolor,
În tóate nuanţele să-mi îmbrac eternul dor.

Dar sentimentele se rostogolesc în singurătate
Şi durerea îmi încovoie trupul obosit;
Inima bate, disperată, să se elibereze de păcate,
Dar porţile sunt închise şi chiar nu poate
Face nimic, se va-ntoarce în pustiul de unde-a venit.

Peste vîrfuri

Peste vîrfuri trece luna,
Codru-şi bate frunza lin,
Dintre ramuri de arin
Melancolic cornul sună.

Mai departe, mai departe,
Mai încet, tot mai încet,
Sufletu-mi nemîngîiet
Îndulcind cu dor de moarte.

De ce taci, cînd fermecată
Inima-mi spre tine-ntorn?
Mai suna-vei dulce corn,
Pentru mine vreodată?